

CONRADI GESNERI
medici Tigurini Historiæ Anima-
lium Liber II. de Quadru-
pedibus ouiparis.

ADIECTÆ sunt etiam nouæ aliquot Quadrupedum figuræ, in primo libro
de Quadrupedibus uiuiparis desideratæ, cum descriptionibus plero-
runque breuissimis: item Ouiparorum quorun-
dam Appendix.

TIGVRI EXCVDEBAT C. FROSCHOVERVS
ANNO SALVTIS M. D. LIIII.

Cum priuilegijs S. Cæsareæ Maieſtatis ad octennium, & Chriſtianiffimi
Regis Galliarum ad decennium.

CONTRADICTIONE

in rebus et personis

quodlibet de quibuslibet

rebus et personis

ADRIANUS VI. Pontifex Maximus

in Christo salutem et apostolicam benedictionem

Adrianus servus servorum Dei

Adrianus

CL
VA

quos uel de
historias q
ari non po
de peregrin
argumenti
tum est ut
ponte, aliq
beneficent
praesentia
scripto,
volucrum
ris etiam
GIVS B
miste, Por
er lucrari
boris & di
certo polli
q; testimo
eodem & i
hanc uelut
cura, indu
praeter illa
pam, Ha
mhi som
hoc cona
re & ueli
quam ha
postulare
gia: praeci
mandum
honestius
quod Aris
hac pulche
in apertum
nunq; prin

CLARISSIMO VIRO D.
VALENTINO GRAVIO DECIMARIO ET

SENATORI FRIBERGENSEI, CONTRA=
dus Gesnerus S. D. P.

D condendam Animalium Historiam, clarissime GRAVI, cum animum appuliffem, uideremq; minimã esse cognitionem in me eorũ animalium quorũ naturas scribere aggressus eram: neq; ueterum duntaxat scripta coaggarare liberet, sed mea quoque industria aliquid addẽdum statuiſſem, inops ab initio ferẽ conſilij eram. Nam peregrinationem lōgius, res uarias plenius explorandi gratia aut indagandi nouas, quod maximẽ cupieſbã, propter ſumptus quã pro meis fortunis maiores, ſuſcipere mihi non licebat. Reliquũ erat, ut ab amicis & uiris eruditis,

quos uel de facie uel fama per diuerſa Europæ loca noueram, uarias animantium formas historiasq; ad me miti peterem: ſed hoc quoq; ne facerem, quoniam hæc ſine ſumptu curari non poſſunt, uerecundia retrahebat. Interim dum iſta meditor, & omnem ferẽ ſpem de peregrinis animalium figuris, marinis alijsq; acquirendis abijcio, & in ueterum huius argumenti ſcriptis legendis inq; ſuos locos & ordines deſcribendis pergo, paulatim factum eſt ut egregij quidam uiri & ad literas illuſtrandas literatosq; iuuandos nati, alij ſponte, alij à me pudore poſito rogati, liberaliter multa communicarint. Aliorum igitur beneficentiã aliã, ſi uixero, omnem grati (ut par eſt) animi ſignificationem declarabo. In præſentia uerò tuã, uir ornatiffime, hoc ſecundo Hiſtoriã noſtrã libro in nomen tuum inſcripto, eximiã in me liberalitati gratias agere uolui. Multas enim & raras animantium uolucrum, nantium & terreſtrium figuras, tuo beneficio, cum deſcriptionibus & hiſtorijs etiam plerorunq;, optimus & doctiffimus ille in omni literarum genere GEORGIVS FABRICIVS, præclarum Germaniã noſtrã decus, iam aliquoties ad me miſit. Porrò præter gratitudinis officium, quod omnino præſtare debebã, hoc etiam obiter lucrari me uideo gaudeoq;, quòd inclyti nominis tui patrociniũ & authoritatẽ, ſplendoris & dignitatis nõ mediocre ornamentum Operi noſtro ſit acceſſurum. Id enim mihi certò polliceor, qui ut eruditum in optimis literis te uirum eſſe, grauiffimo Georg. Fabricij teſtimonio, ita & humaniffimum ac ſtudioſorum hominũ Meccenatem ſingularem, eodem & ipſa in me beneficentiã tua adductus, facile & libenter agnoſcam. Poſtremò hanc ueluti coronidem & corollarium lucri mei mihi fore aliquando perſuadeo, ut tua cura, industria & liberalitate, Oceani Germanici Balthiciq; aliquot piſciũ & belluarum, præter illas quas iam prius miſiſti, icones ac corporis naturãq; ipſorũ deſcriptiones accipiam. Hanc equidẽ ſpem quali uigilans ſomnio (ut ſuos quiſq; amores ſolet) & opto hoc mihi ſomnium ratum aliquando & hypar, ut Græcè dicam, euenire. Nec dubito quin ad hoc conandũ Georg. Fabricius noſter tum excitare te, tum ad perficiendũ uiam oſtendere & uelit & poſſit. Verum tu mihi ignoſces humaniffime GRAVI, quòd plura etiã quàm hæcenus contuliſti in ignotum ac nihil de te bene meritum hominem, beneficia poſtulare uidear. Siquidem illa non uni mihi, ſed uniuerſæ Reipublicæ literariæ, Philologiæ præcipuè & Physiologiæ peto: quibus ego excolẽdis hæc præfertim in parte Naturę, iandudum me (ut uides) totum aſtrinxi. Partim uerò etiã tibi & nomini tuo. Quid enim honeſtius inter omnia maximi illius Alexandri facta legitur, legeturq; perpetuò, quàm quòd Ariſtotelem ut omnem animalium naturam quàm pleniffimè traderet, & omnia in hac pulcherrima naturę parte miracula, uel terris remota, uel in aquis & mari toto abdita, in apertum educeret, proponeretq; ſpectanda, liberaliffimè iuuit? Cætera eius, ut plerorunq; principum uirorum geſta, bellis, ſanguine, cædibus, iniurijs, ambitione, libidine,

Epistola Nuncup.

alijsq̄ malis & uitijs referta, ita literis prodita sunt, ut magna cum ignominia apud omnes bonos & cordatos homines hæc eorum fama perennet. Sed hæc ego frustra tibi, nec omnino commemorassem, nisi alios etiam hæc fortè lecturos sperassem. Optârim enim quàm plurimos penitus intelligere, rem longè honestissimam esse, circa optima & pulcherrima mortalium studia bene merendo, famam & gloriam sibi immortalem comparare. Quippe hoc nobilissimum gloriæ præmium uiros bonos & utilitatē doctrinamq̄ publicam promouentes, etiam sponte sua, ueluti umbra corpus, consequitur. Verum hæc omnia tanquam extra propositum à me dicta existimare te uelim. Vnum enim hoc huiusce dedicationis institutum mihi fuit, ut pro illis quorum hæcenus mihi author fuisti beneficijs, non essem planè ingratus. Quòd si in posterum etiam (ut uiri boni semper sui similes sunt) eodem me meosq̄ lucubrandi in quibus consensco labores animo fouere, ac promouere perrexeris, per abundantiam quidem bonitatis ac liberalitatis tuæ id fieri interpretabor. Vale & uiue uir amplissime animo & corpore beatus in Domino nostro Iesu Christo, ut eius imprimis gloriam, deinde bonas literas omnes ornare & colere, ut cœpisti, pergas. Tiguri anno Salutis

M. D. LIII. tertio Idus Februarij.

ENVMERATIO QUADRVPEDEM OVIPARORVM EO ORDINE QVO IN HOC uolumine describuntur.

H A L C I S seu chalcidica lacerta, quam & sēpa nominant, pag.	1	Ranæ rubetæ tum palustres tum terrestres, & re	
Chamaleon	2	media contra omnes uenenatas ranas	59
Crocodilus	7	Rana uenenata fossilis	74
Scincus, quē aliqui crocodilum terrestrem uocant	21	Cordula siue cordulus	ibid.
Lacertus aquaticus	27	Salamandra	74
Lacertus	28	Stellio	84
Lacertus uiridis	36	Testudines in genere	90
Lacerti alij diuersi	39	Testudo terrestris	99
Rana aquatica & in genere	41	Testudines quæ in aqua dulci uiuunt siue palustres	103
Ranæ temporariæ	55	Iustri siue fluente	105
Ranunculus uiridis, uel rana calamites aut dryopetes	55	Testudo marina	110
Rana siue rubeta gibbosa, & aliæ ranæ mutæ in genere	58	Testudo polypus	110

FINIS.

BORVN=

EORVNDEM ANIMALIVM INDEX

ALPHABETICVS, ET COPIOSIOR.

<p>A Dare 40 Ballecola uel ba- leccara, uox barba- ra pro genere lacer- ta 22 Barchora nomen bar- barum 105 Bardati 40 Borax 60 Bufo cornutus 60 Chalcidica lacerta 1 Chalcis 1 Chamaleon 2 Cordula siue cordulus 47 Crassa uel crassantium barbaris pro ranun- culo uiridi 61 Crocodilus 7 Crocodil. terrestris 21 Lacertus 28 Lacerti diuersi 39 Lacertæ crassissime bicubiales, & pere- grinæ diuersæ 39.40 Lacertus aquaticus 27 Lacerta chalcidica 1 Lacertus Martensis 39 Lacerta Facetana 39 Lacerta pissinna 39 Lacerta solaris 40 Lacerta uenenaria uel pharmacis 40 Lacerta uermicularis 40 Lacertus uiridis 36 Miles 103 Mus aquatilis 103 Mus marinus 103.105 Ophiomachus 36 Ophionicus 36 Rana 41 Rana calamites 55 Ranæ citrinæ 61 Rana cornuta 60 Rana dryopetes 55 Rana gibbosa 58 Ranæ lacunales uiri- des 61 Rana lurida 61 Ranæ mutæ 58 Ranæ marinæ 61. ma- rinæ rubeæ, ibid. Ranæ rubetæ palustres & terrestres 59 Ranæ scincoides 60 Ranæ temporariæ 55 Rana uenenata fossi-</p>	<p>lis 74 Ranuncul. uiridis 55 Rimatrix 75 Rubetæ æstiuæ 59 Rubetæ gibbosa 58 Salamandra 74 Scincoides ranæ 60 Scincus 21 Seps 1 Stellio 84 Stellio trāsmarinus 85 & 88 Tarātula barbaris pro stellione 84 Tartuca barbaris 91 Testudines in genere 90 Testudines quæ in a- qua dulci siue palu- stri siue fluēte degūt 103 Testudo lutaria 103 Testudo marina 105 Testudo polypus 110 Testudo terrestris 99 Zamia 55 Zytyron 103</p>	<p>עלוקה, aluka 8 Vrdea Arab. 42 עוריענא Ar. 42 עוריענא Chald. 8 Vrel uel alurel Ar. 39. 85. conijcio autē pri- mam huius uocis lite- ram esse ain. nam & guaril à multis scribi- tur, & uideo in alijs etiam ain sepe in gu. conuertī, Vrel aquaticus 22 Guaril Ar. 21. 39. 85 uī de paulò antē Vrel. Alguasgon Ar. 39 אטא Ar. uide supra in Daleth Alhadaic. 29 אגליו Ar. 8 פליו 29 צ 61. 42. 21 צפא Arab. 8 צפרע 428 קיפ 91 Saambas Ar. ab alijs samabras scribitur, sa- mabras, senabras 29. 39. 40. 74 שבליל 90 Sel hafe Ar. 91 Samabras, uide Saam- bras Samabras, uide Sa- ambbras 85 שממית 85 Scen Ar. 40 Schanchur uel aschan- chur Ar. 22 Senabras, uide Saam- bras Thab Ar. 8 Altahaul 42 תיבלל Ch. 91 תימפא Ar. 8 alij aliter scribūt, Tif- ma, Thefarach, Tem- sa, Altenfa. Tenchea Ar. 8</p>	<p>גרניליו 8 ליושרה 29 לימא limax 29 לימא pro limace 95 ליגמושא 29 עיגלע à Germanica uoce eglos, quæ lacer- tum significat 29</p> <p style="text-align: center;">VOCABVLA Perfica.</p> <p>אן 29 סוספר 29 זאקזא, zakzaha, Perf. à zakse singulari 8 זאן 8</p> <p style="text-align: center;">GRAECA.</p> <p>Αμύς 103 Ασκάλαθ 84 Ασκαλαώτης 29. 84 Βάτραχθ 41 Βάτραχθ ἢ φρυθθ ἔλειος 60 Βάτραχθ καλαμίτης ἢ δρουπετης 56 Βάτραχθ χλωρός 55 Βάτραχθ ἔλειος, λιμναίος, πλυμαπύθ 41 Ἐλειοβάτραχθ 58 Βεζέφαντης 55 Γαλιώτης 84 ἔλειος 40 Ἐμύς 103 Καλαβώτης 29 Κικθ 21 Κολισαύρα Græcè uulgò 29 Κόρδύλθ ἢ κερδύλη 74 Λάλαγες 42 Κωλώτης 84 Μάυτης 56 Μύς 103 Ξυλοβάτης 84 Οφιομάχθ 36 Οφιονικθ 36 Ρυσίφρωθ 74 Σαλαμάνδρα 74 Σαύρθ 28 Σαύρθ γίνδρθ 27 Σαύρα ἠλιακή 40 Σαύρα χαλκή 40 Σαύρα χαλκιδική 1 Σαύρα χλωρά 36 Σλίγης 40 Σκίγης 21</p>
---	---	--	--

INDEX NOMINVM

<p>Hebraicorum, quibus etiam Arabica & Chal- daica adiūximus. Ara- bica quædam al articu- lum præfixum habent, quem (quod ad alpha- beti ordinem) neglexi- mus. Sunt quæ a. tantum pro al habent.</p>	<p>אקרוא 42 Dab uel aldab Ar. 8. 21 Dafda Ar. 42 Adhaya Ar. 29 aliàs alhadaic Diphdaha Ar. 42 Vafga Ar. 85 חיבא Ar. 29 חיימא Chald. 29 חלטה Chald. 29 חמט 91. 29 Alhadaic uel Alhatha ie Arabice. 29. uide עטא inferius. חי 21. 61 ברבו 29 קטא 29 משרק 42</p>
--	--

VOCES quædam

Hebraicis literis scri-
 ptæ, quas Rabini aut
 recentiores Iudæi ex
 diuersis linguis, Hispa-
 nica præsertim &
 Gallica mutua-
 ti sunt.

Index.

<p>Σύψ 1 Τοιχελάτις 84 Φρύσι 60 Φρύσι ἢ Βοδτραχὸς ἑλεος ibidem Γυρίφρωσι 74 Χαλκίς, ἢ χαλκιδικὴ σαύρα ἱ Χαμύλαι 8 Χελώνη 90 Χελώνη λιμανία 103 Χελώνη χόρσαῖα ἢ ὄρεῖα 99 Χλωροσαύρα 36 Ὠμίς 103, 109 Λιακόνι uocabulum recentioris Græciæ 85. 40</p> <p style="text-align: center;">ITALICA.</p> <p>Bisca scutellaria 91 Boffa 61 Botta 61 Boug circa Neocomū buffo 61 Buffo, buffa, buffone 61 Chiatto 61 Chatt Rhætis buffo 61 Coforona 91 Cufuruma 91 Gaïandre de aqua 103 Gallana 91 Gez 36 Leguro 29 Liguero 29 Lucerta 29 Lucertula 29 Marafandola 27 Racanella 61 Racano 29 Racula 55 Ramarro 29, 61 Rana 42 Ranauoto 55 Ranocchio 55 Ranonchia de rubetto 55 Rospo 61 Salamandra 75 Tarantula 84 Tartocha 91 Tartuca 91 Tartugella 91 Testudine 91 Testugine 91 Testunia 91 Tatto 61</p> <p style="text-align: center;">HISPANICA.</p> <p>Cagado 103</p>	<p>Gagado 91, 103 Galapago 91, 103 Lagardixa 29 Lagartifa 29 Lagarto 29 Rana 42 Salamantegua 75 Sapo escuerzo 61 Tartaruga 105 Tartuga 91</p> <p style="text-align: center;">GALLICA.</p> <p>Alebrenne 75 Arrassade 75 Boug coupe circa Ne ocomum 91 Blande 75 Chamelyon 2 Crapault 61 Crocodilo 7 Croisset 55 Graisset 55 Grenouille 42 Lysarde 29 Lysarde uerde 36 Muron Normānis 75 Renogle 55 Sourd 75 Stinco 21 Tartue 91 Tassot 27 That Neocomi 75 Tortue 91 Tortue des boys 100 Tortue de mer 105 Verdier 55</p> <p style="text-align: center;">GERMANICA.</p> <p>Adey 29 Wasseradex 27 Akerisse Flandris 29 Crocodill 7 Egles 29 Egochs 29 Eydersch 29 Frösch/frosch 42 Gartenfrösch 58 Grassfrösch 58 Laubfrösch 55 Reinfroschlin 55 Fürkrott 74 Gartenfrösch 58 Garrékrot/rubeta ter restris 61 Grassfrösch 58, 42 Gschertzenfider 91 grüner Heydoy 36 Gullenkröttle 60 Hopzger 42 Krott 60</p>	<p>Fürkrott 74 Gartenkrott 61 Gullenkröttle 60 Schiltkrott / Süch im S. 91 Tällerkrott 91 Laubfrösch 55 Waal 75 Puntermaal 75 Wönle 60 Wolch 75 Woldwurm 75 Woll 75 Wassermoll 27 Olm 75 Padde Flandris 61 Puntermaal 75 Püüt Flandris 42 Quapp Saxenicē 61 Quatteretsch 75 Reinfroschle 55 Schiltkrott 91 Schiltkrot im süßen wasser 103 Im meer 105 Schiltpadde Fäldris 91 Tällerkrott 91 Vozsch Flandris 42 Wasseradex 27 Wassermoll 27</p> <p style="text-align: center;">ANGLICA.</p> <p>Frogg 42 Lufard 29 Lysard 29 Schelcrabb 91 Tode 59 Torreyse 91</p> <p style="text-align: center;">ILLYRICA.</p> <p>Gesscierka 29 Gesslier 29 Zaba 42 Zabatrwna 55</p> <p style="text-align: center;">IN APPENDICE de quadrupedibus ui- uiparis hæc con- tinentur.</p> <p>Vrus pagina 3 Bifon 4 Bisō albus Scoticus 4 Bonafus 5 Tarandus 6 Gazella 7 Ceruus palmatus 8 Dama Plinij 9 Strepliceros duplex 9</p>	<p>Musmon 10 Oues seræ 10 Tragelaphus 10 Platyceros & Hippe- laphus 11 Axis 11 Bubalus Africanus 11 Monoceros 12 Canes Scotici triū ge- nerum 13. & 14 Lupus aureus, qui & papio quibusdam 14 Papio alius simiarum generis 14 Simiarum genera di- uersa 15 Tartarinus uel cynoce phalus 16 Belluæ humanæ formæ in Noruegia 16 Cricetus 17 Vulpes 18 Sciurus Getulus 18 Cuniculus uel porcel- lus Indicus 19 Tatus 19 Feles zibethi, quam hyanam esse Petrus Bellonius conijcit 20 Ichneumon 21 Mus Indicus 22 Castor 22 Lutra 23 Lupus marinus 23 Mus aquaticus 24</p> <p style="text-align: center;">APPENDIX DE Cuiiparis.</p> <p>Chamaleon 24 Crocodilus Niloticus 25 Crocodilus terrestris 25 Scincus 25 Cordulus 26 Ranae 26 Testudines 27 Salamandra ficta 27</p> <p style="text-align: center;">FINIS.</p>
---	--	--	---

10
10
10
10
11
11
11
11
12
12
13
13
14
14
14
14
15
15
16
16
16
17
17
18
18
18
19
19
19
20
20
21
21
21
22
22
23
23
23
24
24
24
25
25
25
26
26
27
27
27

K Hippe

icanus

ci trige

us, qui

usum

simam

enera

cyrore

ferme

us

porcel

, quam

Petrus

nōcit

DE

loticus

redria

37

26

26

27

27

27

27

27

27

27

27

27

27

27

27

27

27

27

CO
G

quod apud H
percussis, &
ls. Ego se
pentium hist
sed sepedon
trum, quod
ribus morfu
morsu m
distinguat
re dictam fu
dicitum ge
in Chalci
puè dicatu
certa inuen
mal fuerit,
suo morsu
iota,) & x
ms, hoc est
byas, & ap
Hesych, V
x
& Chalci
apud nos r
rim, non et
gius Agric
dey, id est

Chalci
Aristot.
sepem con
Seps ideo
dorsum d
bya & Cy
ris figura
les, quam

Saxa in

Suo mo
fanat, Dico
ex uino pro
tumor pelle
refectio, C
nus 13. 13.
us, & contu

I

CONRADI GESNERI TI

GVRINI HISTORIAE ANIMALIVM

LIBER II, DE QVADRVPEDIBVS

O VIPARIS.

DE CHALCIDE SEV CHALCIDICA LA

CERTA, QVAM ET SEPA NOMINANT.

A.

ACERTA quā hi sepa, alij chalcidem uocāt, in uino pota morsus suos sanat, Plinius, & similiter Dioscorides & Galenus, qui non chalcidem, sed chalcidicam lacertam (σαῦρα χαλκιδική) uocant; Aristoteles, Nicandri Scholiastes, ut Dioscorides, χαλκιδά. Hermolaus Barbarus aliam chalcidem, aliam chalcidicam lacertam esse putat in Castigationibus Plinij lib. 32. cap. 3. & 4. non alio argumēto impulsus, quam quod apud Plinium 32. 4. legitur; Salsamentorum (piscium falsorum) cibus prodest à serpente percussis, &c. peculiariter à chalcide, ceraste, aut quas sepa uocant, aut elope dipsadēue percussis. Ego sepa hoc in loco non lacertorum, sed serpentium generis accipio, de quibus in Serpentium historia plura dicam. Idem serpentis genus Nicander nō sepe, ut Aetius & Lucanus, sed sepedona nominat. Apparet autem tum lacerto sepi, tum serpenti hoc nomen à uī uenenosa factum, quod uim habeant septicam, hoc est exedendi, & tabem atq; putredinem quandam corporibus morfu suo inferendi. Nam & Nicandri Scholiastes de sepe lacerto scribit, sic uocari παρά τὸ σήπειν τὸ πλεῖν τας. Chalcidis uocabulum inde natum est, quod uirgis quibusdam aerei coloris distinguatur haec lacerta; uide in B. Lacertam hanc uero & antiquo nomine chalcidem à colore dictam fuisse credimus, & ex eo deinde nomine, cuius rationem non nouissent omnes ad adiectiuum gentis & loci nomen translata eius appellationem fuisse, dictamq; chalcidicam, quasi in Chalcide Euboeae plurima inueniretur, quod falsum est: cum in Libya & Cypro nasci praecipue dicatur. Factum ob id etiam est, ut in antiquis scriptoribus modo chalcis, modo chalcidica lacerta inueniatur, eorumq; auctoritate diuersum (notat Hermolaum) non idem creditum hoc animal fuerit, Marcellus Vergilius in Dioscoridem. Chalcis, alij ζυγνίδα (Gaza dygnidam uertit) suo morfu aut interimit, aut uehementem dolorem mouet, Aristot. ζυγνίς, (in utraq; syllaba per iota,) ἢ χαλκιδή σαῦρα, Hesyh. & Varinus; qui ζυγνίς etiam κῶλα interpretantur, qua uoce Graeci artus, hoc est manus & pedes intelligunt, unde stellio dictus κωλάτης; & forsan ζυγνίς etiam παρά τὰς ζυγνίς, & apud Latinos lacertus ab hisdem partibus. Πιπαλὶς, ἢ παρά πσι χαλκίς, παρά, δὲ φήσιν σαῦρα, Hesyh. Varin. Sed quaerendum an πιπαλὶς uox; forte à ζυγνίς corrupta sit. Πιγαλῶ, σαῦρα ὁ κωλαμῶ χαλκίς, Idem. ¶ Lacerti alij maiores sunt, qui uirides cognominantur, minores alij qui & chalcides, Io. Rauisius & Fr. Alumnus. Atqui ego uulgarem lacertam minorem, quae passim apud nos ruri inter fruteta & saxes & per parietes repit, simpliciter lacertam uocandam affirmarim, non etiam chalcidem; quae quidem peregrina & alterius orbis uidetur, nobis ignota. Georgius Agricola Graecam uocem chalcis ab aere factam imitatio Germanicum nomen fingit Eupfferadey, id est, aerea lacerta.

B.

Chalcis seu zygnis, similis paruis lacertis est; sed colore serpentis quam caeciliam nominant, Aristot. Σηπέ γὰρ μὴ πεδανῶσι δομῆ σαῦροισι ἀλύξαι, Nicander in Theriacis, hoc est, Vitabis etiam sepe corpore simile humilibus lacertis. Scholiastes δομῶ corpus interpretatur, λέπει δὲ τὸ ὁμοίαν. Sepe ideo etiam chalcis appellatur, quod quibusdam lineis (uirgis) aeris speciem gerentibus, eius dorsum distinguatur, ad octo palmorum (πεντασῶν) longitudinem accedit, nascitur in Syria, Libya & Cypro, Nicandri Scholiastes. ¶ Ge. Agricola lacertam chalcidicam à uiridi non corporis figura differre scribit, sed colore tantum. Ego communi & parua lacertae potius, ut Aristoteles, quam uiridi, quae maior est, eam compararim.

C.

Saxa incolit, Nicandri Scholia.

G.

Suo morfu aut interimit, aut uehementem dolorem infert, Aristot. In uino pota morsus suos sanat, Dioscorid. & Plinius. Lacertam chalcidicam (dissectam) proprio morsui imponunt, & ex uino propinant, Galenus lib. 11. de simplic. Qui à lacerta chalcide appellata percussi sunt, eos tumor pellucidus consequitur, ueluti nigrore in ambitu plagae relucente, cōsequitur autem & putrefactio. Curatio uero eadem illis accommodata est, quae ad muris aranei morsum referetur, Aetius 13. 13. Sunt & seruatis piscibus medicinae, salsamentorumq; cibus prodest à serpente percussis, & contra bestiarum ictus, mero subinde hausto, ita ut ad uesperam cibus uomitione reddatur.

A

peculiariter à chalcide, cerastè, aut quas seps uocant, percussis, Plin. Et alibi, Castorea aduersus phalangia & araneos ex mulso bibuntur, ita ut uomitione reddantur; aut ut retineantur, cum ruta: aduersus chalcidas (aliàs chalcidicas) cum myrtite (uino.)

H.

a. Est & tuberculi maioris ac pestilentis nomen seps apud Hippocratem, ab erodendo impositum, Hermolaus. Meminit Hippocrates libro 3, Epidemiorum sectione 3, circa principium; *ἄνθρωποι θρακῆς πολλοὶ ἰστὶν δερμὶ καὶ ἄλλα ἐστὶν καλεῖται, ἐκθύματα μεγάλα*, Et rursus lib. 6. (secundum diuisionem Græci codicis) sect. 8, Lumbos dolenti (inquit) recursus ad latus, & pustulæ quæ seps uocantur, *κατὰ δὲ τὸ αὐτὸ τὸ σφύματ' φύσιμ' ὁ καλεῖται σήψ, καὶ τὸ σφύματ' σφύματ'*, Phianias, ut citat Athenæus libro 9, unde hoc saltē apparet quod seps plantæ cuiusdam nomen sit. ¶ Chalcidicam Aelianus, si quis inquit habeat in tritico, fore ut incorruptum seruetur: de serpente (imò lacerto) intelligat, an de pisce chalcidico, qui & chalcis dicitur, non constat, Hermolaus. Atqui Varro lib. 1, de re rustica idē hoc scribens, terræ aut cretæ genus Chalcidicam intelligere uidetur, ubi de tritico cōdendo agit, his uerbis: Quidam ipsum triticum conspergunt quum addant in circiter mille modium quadrantal amurcæ: item alijs aliud affriat aut aspergit, ut Chalcidicam, aut Caricam cretam, aut absinthium. Chalcidica herba & amygdala optime faciunt ad mellificium. Plurimum enim scetum (*γόνυ*) ex eis fieri aiunt, Aristot. in Mirabilibus. Est & chalcis accipitrum generis. Millepedam siue scolopēdam, insectum siue uermem oblongum, pilosis pedibus, pecori præcipue nociuum, millepedam Latini, Græci scolopendram & sepa uocāt, Plinio teste (duobus locis) nec immerito, quoniam morsum, ut idem scribit, tumor insequitur & putrescit locus, quare non placet uetus lectio, quæ ipa pro sepa habet, ips enim aliud genus uermis est.

DE CHAMAELEONTE.

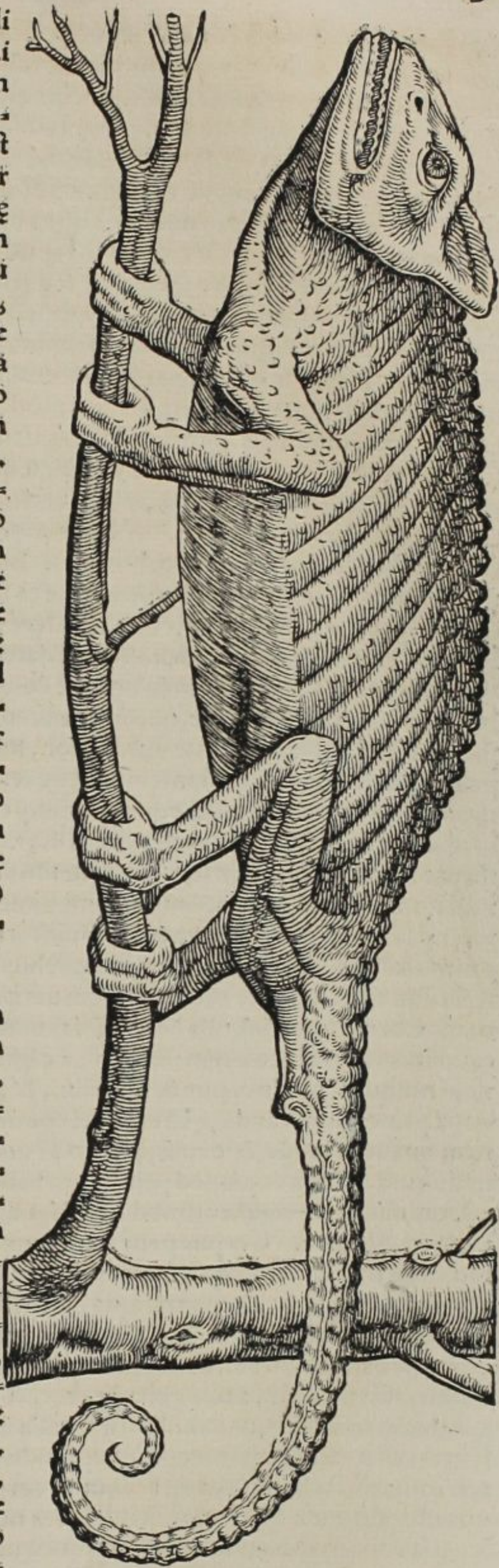
A.

CHAMAELEONEM Latino an chamæleonem Græco more proferas, parum interest: (ego tamen Græcorum more, quoniam dictio Græca est, chamæleonem potius dixerim:) & in recto similiter chamæleo, ut Gaza dixit, uel chamæleon. Nomen à Græcis ei datum uidetur, quod aliqua ex parte leonem, grandem & ferocem bestiam, suo corpore repræsentat: sonat enim chamæleon humilem & ueluti per terram repentem leonem. Si miliratione plurimas herbas ab aliqua maiorum arborum similitudine dixerunt, ut chamæcerasum, chamæcyparissum, chamædryn, chamæpityn. Cauda sanè huius animantis, leonis alcaam quodammodo repræsentat. Harbe uel alharbe, animal est quadrupes, quod Plinius chamæleonem uocat, cuius meminit Auicenna 2. can. cap. harbe, Andreas Bellunen. Idem alarbian animal aquaticum de genere scinci (id est, crocodili terrestris) declinans ad colorem citrinum, nonnullos interpretari scribit. Auicenna lib. 2. cap. 350. de re medica, harbe uel harba nominat hoc animal. In historia uerò animalium, Aristotelis locum de chamæleonte transferens, Credo (inquit) quod sit halarce uel harcon (sic enim habent codices impressi.) Et paulò post, Sed reuera nō est ardon, sed similis ei, Hæc ille. Docent autem peritiores Hebræi hardon uel hardun, speciem esse alzab, id est crocodili. Dioscoridis etiam lonchitis herba ab Auicenna harbe uocatur, Iōchitides duas in unam confundente. Vetus Auicennæ glossographus harbe bubonem interpretatur, alharba lanceam, quam Græci lonchen appellant. Serapioni in libro de simplic. cap. 421. harbe *αίλαργον*, id est, felem, aut *σίλαργον*, id est, silurum piscem significat; nam quæ adfert Galeni uerba, apud illum de felium carne leguntur lib. 11. Simplicium: quæ uerò Dioscoridis, de siluro, lib. 2. & sanè facilis erat error, præsertim in Græcis dictionibus; nam si pro α. legas σ. aut contra, *αίλαργον* & *σίλαργον*, in se commutabuntur; quin & hodie excusi quidam codices Dioscoridis Græci pro *σίλαργον* inepte habent *αίλαργον*. Ego apud Galenum etiam errorem esse conijcio lib. 11. Simplic. & *σίλαργον* non *αίλαργον* legendum; (apparet enim hæc uerba à Dioscoride eum mutuatum,) & Serapionem apud uerumque malè *αίλαργον* legisse, & una uoce transfuisse harbe: quasi *αίλαργον* & chamæleon unum esset animal, quales multi Arabum medicorum errores sunt. *כּוּאָה*, koah, uel koach, Leuitici 11. R. Kimhi docet genus esse hazab, id est crocodili. Rabi Iona dicit Arabice uocari *חַרְדוּן*, hardun. (Auicenna hardun facit speciem aldab: uide infra hoc in capite in uerbis Alberti, & in Lacerto A. de uoce hardun) R. Salomon *חַרְדוּן*, id est, lacertam interpretatur, Sanctes rubetam. Chalcidæus reddit koaha; Arabs hardun, Persa *کَنْجَانِ* an fanga (an articulus est, fanga uox ad scincum alludit, qui est crocodilus terrestris.) Septuaginta & Hieronymus, chamæleon. Eadē uox koah repetitur Numeri 14. Iudæus quidam testudinem mihi interpretabatur: ego planè scincum significari crediderim. Huic finitima uox est *חַוּאָה* oah uel oach; Hieronymus draconem uertit, Iudæi cercopithecum exponunt; R. Isaac koph, id est, simiam, uel chuldah, id est, mustelam. Kimhi Hi *חַוּאָה* spanicè uocat furon, id est, uiuerram. Syluaticus uocem oac salamandram interpretatur. *חַוּאָה*, kaath, in sacris literis alijs aliter transferunt, cuculum Iudæi; Hieronymus mergulum, pelicanum, onocrotalum,

onocrotalum, Septuaginta pelecâna, & catarrhacten ali
 bi, & Sophoniâ 2. chamæleontes, nimirum uocis affini
 tate decepti, nam coach quoq; Leuit. II. chamæleontem
 interpretantur. Liliti Hebraicam uocem alij aliud si-
 gnificare docent, (ut pluribus dixi in Onocetatro post
 Afini historiam:) sunt qui auem magnam interpretentur
 uento uictrantem, quam uocant גמליון, gamalioh, que
 quidē ridicula est interpretatio: chamæleon enim quem
 nonnulli aerē uictrare falsō putant, nō auis, sed quadri-
 pes ouipara est. ¶ Χαμαλέων, ζῷον ὁσίου καὶ πρῶτον, id est,
 Chamæleon animal ouiparum & gressile. Prō chāmæ-
 leon recentiores quidam barbari corruptē scribunt gā-
 maleon, zameleon, aamelon, hamaleon, meleon. Isido-
 rus, Albertus & huius farinae authores, chamæleontem
 cum salamandra & stellione ineptissimē confundunt.
 Hamaleon est animal quod nos stellionē uocamus ma-
 iorem: hoc enim est simile corporis sui figura lacertulo
 magno, cui etiam similis est ille crocodilus qui hardon
 Græcē uocatur, Latine autem hamaleon, Albertus de
 animal. 2. 1. 5. Et circa finem eius capituli, cum chāmæ-
 leontē Aristotelis uerbis copiose descripsisset, subiicit:
 Hoc autem animal certō est de genere stellionis, illud
 scilicet quod uulgō draconem uocant, nostratēs lindt-
 wurm, hoc est uermem tilia aut uermē syluæ. Sed hæc
 omnia magnam Alberti inscitiam arguunt. Peregrini-
 um est animal, quamobrem nullum ex alijs linguis no-
 men suppetit, quod Latinis etiam deest. Germanicum
 fingo ein rattadey / ex ratto mure quem magnitudine
 & cauda refert, & crurium altitudine (altior tamen eo)
 & lacerto, quem reliqua specie bona ex parte repræsen-
 tat, composito nomine, ac si murilacertum dicas.

B.

Chamæleontem & Africa gignit, quanquā frequen-
 tior India, Plinius. Per omnem Asiam chamæleon
 plurimus, Solin. Indiæ animal esse Aelianus scribit.
 ¶ Similis & magnitudine est (lego figura & magnitu-
 tudine) supradicto (terrestri scilicet) crocodilo chamæ-
 leon, spinæ tantum acutiore curuatura, & caudæ ampli-
 tudine distans, Plinius. Figura totius corporis lacer-
 tam planè repræsentat: latera deorsum ducta uentri iun-
 guntur, ut piscibus: & spina (dorsi) modo piscium emi-
 net, Aristot. Figura & magnitudo erat lacerti (stellio-
 nis, Arnoldus) nisi crura essent recta & excelsiora: late-
 ra uentri iunguntur ut piscibus, & spina simili modo,
 Plinius. Animal est quadrupes, facie qua lacertæ, ni-
 si crura recta & longiora uentri iungerentur, Solinus:
 apparet autem locū mutilum esse, ex Plinio & Aristot.
 restituendum: non enim crura in eo uentri iunguntur,
 sed latera. Elatior à terra est q̄ lacerta, Aristot. Ipse
 celsus, hianti semper ore, Plinius. Corpus asperum to-
 tum, ut crocodilo, Aristot. & Plin. Asperū cute, qua-
 lem in crocodilis deprehendimus, Solinus. Squamosum, Arnoldus de Villanoua. Longitudo
 à summo rostro ad initium caudæ, digiti septem uel octo, Proceritas siue altitudo, digiti ferè quinq;
 crurum per se, tres cum dimidio. Caudæ longitudo, digiti octo uel nouem. Spina dorsi eminentis
 & acuta, & quodammodo cristata est, per dorsum & caudam totam: iuxta quam proximè, sed hu-
 milius, utrinq; ad singula costarum initia tuberculis eminentibus ossis, linea descendit, & per cau-
 dam quoq; extenditur utrinq;. Quod nisi tuberculis istis triūm, quos dixi, uersuum: & aliorū triūm
 in ima parte, quæ planior est, exasperaretur, esset planè magnitudinē & figura rattorū, id est, maio-
 rum murium caudæ similis. Mediū locus inter imum uentrem & summum dorsum, flexum si-
 ue angulum costarum circiter sedecim continet, ad Λ. literæ Græcæ formam, sed angulo patentio-
 re, qui retrō ad caudam spectat; repletur autem his costis totus corporis alueus, ac uenter totus, in-
 tegro ubiq; ambitu, ut ipse obseruauī. ¶ Mutat suum colorem inflatus. Verum & niger nō longè
 A 2

disimilis crocodilo est: & pallidus, ut lacerta: maculis distinctus, ut pardus, nigris. Mutatur color toto in corpore: nam & oculi concolores reliquo corpori redduntur, & cauda eundem colorem accipit: pallescit cum moritur, defunctusque colorem eundem seruat, Aristot. Mutat colorem subinde, & oculis, & cauda, & toto corpore: redditque semper quemcumque proximè attingit, præter rubrum candidumque, defuncto pallor est, Plinius. Ex duobus quidem sceletis, quos habeo, alter pallidi coloris, alter nigricantis est. Color uarius & in momento mutabilis, ita ut cuiuscumque rei se coniunxerit, concolor ei fiat: colores duo sunt quos fingere non ualet, rubrus & candidus, (aliqui candidum tantum excipiunt, Marc. Verg. nos id apud Philem legimus & Suidam:) cæteros facile mētitur, Solinus. Non uno colore spectatur, sed sese furtim subducit, & uidentium oculos ueluti perstringit: nam nigro colore si eum offendis, mutat se ipse, ac se citò in uiriditatem inuertit: alius rursus uisus album colorem (hunc Plinius & Solinus ei negant) tanquam aliam personam histrio induit, Aelianus. Nullum animal pauidius existimatur, & ideo uersicoloris esse mutationis, Plinius. Solinus cutim glabram & lauem speculi modo proxima amulantem, in chamæleonte & polypo, mutationis colorum in eis causam assignat, ut in Tarando recitauit. Id quoque quod uentis animal nutritur & aura, Protinus assimilat, tetigit quoscumque colores, Ouidius 15. Metam. Colores suos multifaria qualitate commutat, modo ueneta, modo blattea, modo prasina, modo cyanea, Cæsiodorus in epist. de chamæleonte. Non timor, imò cibus, nimirum limpida aer, Ambo simul uario membra colore nouant, Io. Ursinus. Ego tenuissimam cutem (qualem esse in sceleto animaduerti) instar tenuis laminae cornea colores facile reddere puto, præsertim cum neque sanguis impediat, neque uiscera admodum, cum solus ferè pulmo manifestus in eo sit. Tertullianus in libello de Pallio: Hoc soli (inquit) chamæleoni datum, quod uulgo dictum est, de suo corio ludere: sentiens chamæleonem pro suo arbitrio uertere colorem cutis: Quod annotauit Des. Erasmus in prouerbio, De alieno corio ludere, quo in eos utemur, qui securius agunt sed alieno periculo. Hinc etiam prouerbium, Chamæleonte mutabilior, χαμαιλεοντος ἀμεταβολώτερος, quadrabit in hominē uersipellem, uarium, ac inconstantem, ac pro tempore sese uertentem in omnem habitum: uel, ut alijs uerbis dicam, qui ad omnia commode atque commodissime se habeat: quod in Atheniensem Alcibiadem relatum est, Aristoteles etiam lib. 1. de moribus ad Nicomachum, chamæleontis uocem usurpat ad exprimendum inconstantia uitium. Chamæleon ouiparorum terrestrium omnium tenuissimus est: quippe qui omnium maxime inopia sanguinis rigeat: causa ad mores animæ eius referenda est: præ nimio namque metu multiformis efficitur. Metus enim refrigeratio per inopiam sanguinis calorisque est, Aristoteles. Plutarchus etiam meticulosum & trepidum natura hoc animal esse scribit: eaque solum de causa colorem uariare, non quod consulto quicquam struere latitare instituat. Chamæleon singulis horis diei mutat colorem, Kiranides. Faciem habet leonis, pedes & caudam crocodili, colorem uarium, à capite usque ad caudam neruum unum solidum, Idem. Carnem nusquam nisi in capite & maxillis, & postremo caudæ (πρὸς ἀκρὰν τῆς οὐρῆς πρόσφυσιν, id est, circa principium caudæ, qua corpori committitur) admodum exiguam possidet: nec alibi sanguinem quam in corde, & oculis, & loco à corde superiore, & uenulis hinc tendentibus. Verum nec in ijs quidem ulla copia, sed paucillum habetur sanguinis, Aristot. Caro in capite & maxillis, & ad commissuram caudæ admodum exigua: nec alibi toto corpore. Sanguis in corde & circa oculos tantum, Plinius. Corpus penè sine carne, Solinus. Membranae in omnes ferè corporis partes multæ ac ualidae, longæque firmiores quam in cæteris tendunt, Aristot. A medio capite retrorsum ossea pars triquetra eminet: reliqua pars antrorsum colligitur caua & quasi canaliculata, eminentibus utrinque ossibus marginibus, asperis & leuiter ferratis. Cerebrum paulo superius oculis positum est, & propè ijs contiguum. Cute autem exteriori detracta oculis, quiddam lucis ueluti anulus æneus tenuis, (Gaza addit, nulla pelle interceptus, Niphus pro pelle legit palla, quæ pars est in annulo gemmam recipiens, ut annulus sine palla intelligatur æqualis & continuus) cingit, Aristot. Oculi in recessu cauo intus recepti, prægrandes, (maiores quam pro portione, ut in sceletis mihi apparet) rotundi, cute simili, atque reliquum corpus obducti, media sui parte perquam exigua detecti, qua uideant: quæ quidem uidendi sedes nunquam cute operitur: nec pupillæ motu, sed totius oculi uersatione in orbem mutationeque quoquo uersus aspiciunt, quæ uelit, Idem. Chamæleonis oculos circummagi totos tradunt, Plinius. Et rursus, Oculi in recessu cauo, tenui discrimine, prægrandes, & corpori concolores: nunquam eos operit: nec pupillæ motu, sed totius oculi uersatione circumaspiciunt. Subducti oculi, & recessu concauo introrsum recepti, quos nunquam niuatione obnubit. Visum denique non circumlatis pupillis, sed obtutu rigidi orbis intentat, Solinus. Rostrum simiæ porcarie (χοιροπιθήκω) simillimum, Aristot. Eodem modo Albertus etiam legit, uel potius Auicenna quem sequitur, Plinius uerò aliter: sic enim reddit, Eminent rostrum, ut in paruo haud absimile fuisse. Ipse celsus, hianti semper ore, Plin. Hiatus æternus, ac sine ullius usus ministerio: quippe cum neque cibum capiat, &c. Solinus. Dentium & gingiuarum loco os continuum supra infraque labra ambiens ferratum est: labrum superius breuius & reductius. Gulam atque arteriam situ eodem continet, quo lacerta, Aristot. Pulmo ei portione maximus, & nihil aliud intus, Plin. Theophrastus parum abesse scribit, Plutarcho teste, quin corpus totum pulmo expleat: unde aura uiuere, & mutationibus perquam obnoxium esse coniicit, Sic enim Latinus interpres Simon Gryneus reddidit

De Chamæl. B.C.D.G. Lib. II. 5

didit hæc uerba, ὅθεν τεκμαίρεται ὅτι πινδύμακον αὐτῷ. Nō nisi in corculo pauxilli sanguinis deprehen-
ditur, Solinus; Plinij & Aristotelis eadem de re uerba paulò ante retuli. Viscera sine splene, Plin.
& Solinus. Lienem conspicuum nusquam continet, Aristot. Cauda prælonga, in tenuitatem de-
sinens, & (in uertiginem torta, Solin.) longis (uiperinis, Plin.) implicata in se orbibus lori modo
permultis, Aristot. Pedes singuli bipartito secantur, partesq̄ talem inter se habent situm, qualem
pollex ad manus reliquam partem obiectus: Sed ipsæ etiã reliquæ partes paulotenus in digi-
tos quosdam finduntur: uidelicet primores, triplici fissura interius, duplici exterius; posteriores in-
terius duplici, exterius triplici, Aristot. Voia (ut sic appellem) inter digitos satis ampla est, à qua
ceu calcaria quædam enata parum prominent, in posterioribus tantum cruribus. Crura recta, &
longiora quàm lacertæ, sed inflexus eorū similis, Aristot. Vngues (Vnguiculi) adunci, Aristot.
Plinius; hamati subtili aduncitate, Solinus. Et hæc quidem partim ex ueterum, partim ex nostra
obseruatione chamæleontis descriptio est, mirabilis certe animantis, & quo Aristoteles nullum fe-
rè inter omnia diligentius descripsit.

C.

Dissectus hic totus spirare præterea diu potest, motu admodū exiguo adhuc circa cordis sedem
extante. Et cum omnes corporis partes contrahit, tum uel maxime costas cogere atq̄ adducere po-
test, Aristot. ¶ Visus ei, non circumlatis pupillis, sed totius oculi uersatione, ut in B. dixi. ¶ Motus
(incellus) ei piger admodum, ut testudinis, est, Aristot. Plin. Solinus. Audio cum per arborum rã-
mos lento gradu reptare. ¶ Ipse celsus, hianti semper ore, solus animalium nec cibo nec potu ali-
tur, nec aliò quàm aeris alimento, Plinius. Et alibi, Chamæleonum stelliones quodammodo natu-
ram habent, rore tamen uiuentes, præterq̄ araneis. Similis cicadis uita. (Viuent enim cicadæ &
stelliones rore, qui ex aere descendit.) Hiatus æternus, ac sine ullius usus ministerio: quippe cum
neq̄ cibum capiat, neq̄ potu alatur, nec alimento aliò quàm haustu aeris uiuat, Solinus. Id quoq̄
quod uentis animal nutritur & aura, Protinus assimilat, tetigit quoscunq̄ colores, Ouidius lib. 15.
Metam. Chamæleontem solo aere nutriri falsum est; quoniam interiora, ut Aristoteles inquit, si-
milis omnia habet lacertæ, quam non solo aere nutriri constat; quare melius puto chamæleonem ro-
re enutriri ac uiuere, ut Theophrastus ait, Videntur autem illi decepti, quoniam longo temperè ui-
uit sine cibo & rore; nam propter exiguum calorem diu sine alimēto degere potest, Niphus. Ipse
à quodam qui uiuum habuerat, cuius sceleton mihi tradidit, audiui obseruatum sibi aliquoties mu-
scas ab eo deuorari, quas longa lingua exerta inuolutas (aut forte transfixas, ut tynx sua lingua for-
micas figit) arripere. Num quæ animalia odoribus & spiritu ali possint, disputat Cælius Rhodig.
Lectiōnum Antiq. 24. 21. ¶ Gignunt & quadrupedes oua, chamæleontes, lacertæ, Plinius. Cha-
mæleon animal est ouiparum & gressile, Hesych. ¶ Subit cauernas, & latitat more lacertarum, A-
ristot. Hybernis mensibus latet ut lacerta, Plinius. Latet hyeme, producit uere, Solinus.

D.

Nullum animal pauidius existimatur, & ideo uersicoloris esse mutationis, Plin. Sed coloris
mutationem alij in alias causas reijciunt, ut in B. dixi. Circa caprificos ferus, innoxius alioqui,
Plin. ¶ Alexander Myndius chamæleontem contra famelici serpentis impetum hoc modo mu-
nire se ait: Festucam bene latam & ualidam mordicus tenet, sub qua ceu clypeo se uersans contra
hostem serpētem uenit. Serpens quia festuca latior est, quàm oris hiatus superari ab eo possit; & cha-
mæleontis reliqua membra firmiora, quàm ut morsibus lædantur, frustra laborat ac se fatigat, Hæc
Aelianus & Philes. ¶ Coruus occiso chamæleonte, qui etiã uictori nocet, lauro infestum uirus
extinguit, Plinius. Chamæleo impetibilis est coraci, à quo cum interfectus est, uictorem suū peri-
mit interemptus; nam si uel modicum ales ex eo ederit, illico moritur; sed corax habet præsidium
ad medelam, natura manum porrigente: nam cum afflictum se intelligit, sumpta fronde laurea, re-
cuperat sanitatem, Solinus. Elephas chamæleonte concolore frondi deuorato (casu,) occurrit o-
leastro huic ueneno suo, Plin. & Solin. Vis eius maxima contra accipitrū genus; detrahente enim
supra uolantem ad se traditur, & uoluntarium præbere lacerandum cæteris animalibus, Plinius.
¶ Recentiores quidam chamæleontem animal fraudulentum, rapax, & ingluuiosum, ideoq̄ secun-
dum legem impurum esse scripserunt: quodq̄ per aduersam ualetudinem mansuetum se fingat,
perquam efferatum alioquin.

G.

Chamæleontem peculiari uolumine dignū existimauit Democritus, per singula membra de-
secratum, (unde nos quædam depromemus,) non sine magna uoluptate nostra cognitis proditiisq̄
mendacijs Græcæ uanitatibus, Plinius. Deinde cum multa superstitiosa ex hoc animali, authore De-
mocrito, recensisset, addit: Felle glaucomata & suffusiones corrigi, propè creditur, tridui inun-
ctione, (reliqua, quoniam superstitiosa uidentur omnia, ad H. e. differo.) Chamæleontis fel tantam
uim habere creditur, ut hypochyses intra triduum inunctionibus sanet, Marcellus. Galenus lib.
4. cap. 8. de compos. sec. locos medicamento cuidam ad tollendos pilos inutiles & pungentes in
palpebris chamæleontis etiã fel admixtum ab Archigene meminit; qui usus fellis huius etiã apud
Auicennam legitur. Pro felle cameli fel ascalabotæ, id est, stellionis substituendum ad remedia le-
gimus inter Antibalomena Aeginetæ; ubi ego pro camelo chamæleontem potius legerim; nam

A 3

cum camelo nihil commune uideretur habere stellio, cum chamæleonte multa. Fel eius dulcificatum (forte cum dulci aliquo mixtum) ornat quotidianum, (forte, curat quotidianam,) Kiranides. ¶ Creduntur depilari palpebræ chamæleontis sanguine illitæ, Dioscor. & Auicenna. Vide infra in Ranunculo uiridi. Inunctio temporum cum sanguine herbe animalis (uulpam ipse interpretatur, uespertilionem, ni fallor, intelligens) somnia terrificæ inducit, Arnoldus de Villanoua. Lingua eius suspensa super obliuiosum, memoriâ ei restituit, Idem & Rasis. Chamæleo à capite usque ad caudam habet unum solum neruum solidum, qui abstractus nomine ægrotantis, & collo alligatus, opisthotonum sanat, Kiranides. Ceteræ eius partes eadem præstant quæ phocæ uel hyanæ partes, Idem. ¶ Ad comitalem, Chamæleontem in olla coquito, donec intabuerit, & oleum spisse sciat: cōsumpto autem animali, ossa ipsius selecta in locum Solis expertem reponito, ac comitalem collapsam in uentrem conuertito, oleoque dorsum à sacro osse usque ad primam uertebam inungito, ac statim excitabitur: hoc ubi septies feceris, ex toto ægrum liberabis: oleum autem pyxide reponito, Trallianus. Ad podagram quæ nondum cōtraxit nodos, admirabile & probatum remedium: Chamæleontis caput & pedes ipsius, extimatque pedum, uel genuum præscindito, & quæ ex dextro pede habentur, seorsim seruato: & rursus à sinistro pede extrema similiter præscindito, seruatoque & ipsa priuatim, ac ubi duos digitos dextræ manus impreseris, pollicem & annularem ungue chamæleontis, inquinans sanguine digitorum dextræ manus extrema, dextra chamæleontis: sinistra autem manus sanguine, sinistra animantis extrema: in exiguum canalem includito, ac gestato dextra quidem animantis extrema dextro pede, sinistra autem sinistro, usque dum æger curatus fuerit. At chamæleontem præcisus extremitatibus adhuc uiuentem panniculo lineo puro inuolutum attingito, ad Solis exortum. Sin autem contingat manus quoque prædicto affectu cruciari, attingito etiam manus, ac in exiguos canales indito, curabisque ipsas: facito autem hoc Luna desinente, Trallianus.

¶ Alharbe (Arnoldus ex hoc loco non recte lacertam uertit, ego chamæleontem intelligo: nam & supra lib. 2. cap. 350. de harba scribens ea quæ chamæleontis sunt, de ouo eius uenenato libro 4. diciturum se promisit: quamquam alibi uespertilionem significat, ut in A. retuli) uenena est, proxima stellionis: ouum quidem eius intra horæ spatium interimere fertur. Curatur autem tum huius tum stellionis (in cibum aut potum illapsi, mixtiue) uenenum, cura communi, & similiter ut cantharidum, Auicenna 4. 6. 2. 5. Oua alharbe, ut quidam putant, in corpus sumpta, mortem statim inferunt, nisi remedia accelerentur. Detur igitur in potu sterco accipitris (falcons, Belluneñ.) è uino, ut uomitus integer sequatur, inungaturque corpus butyro bubulo cocto, & capiti sal cataplasma 30. tis instar imponatur: & uescatur ficibus siccis, & oleo (aliàs butyro crudo) & gentiana. ¶ Elephas chamæleonte cōcolore frondi deuorato (casu, Solin.) occurrit oleastro huic ueneno suo, Plin. Impetibilis est coraci (coruo, Plinius) à quo cum interfectus est, uictorem suum perimit interemptus: nam si uel modicum ales ex eo ederit, illico moritur: sed corax habet præsidium ad medelam, natura manum porrigente: nam cum afflictum se intelligit, sumpta fronde laurea recuperat sanitatem, Solinus: & Plinius ut in D. recitauit. Ego ex hoc animali utcumque uenenofo, nonnullos (in Africa) paratum quoddam remedium equis exhibere audiui.

H.

¶ a. Chamæleontes aulicos nominat Budæus libro quinto de Aste, eos qui egregie simulare norunt, & reconcinnare se identidem ad mores aulicæ potētia. Aristoteles Ethicorum 1. chamæleon 40. tem pro homine mutabili ponit. ¶ Est & chamæleon herba in carduorum censu, sic dicta, ut Plinius scribit, à uarietate coloris: mutat enim cum terra colores, hic niger, illic uiridis, aliubi cyaneus, aliubi croceus, atque alijs coloribus. Istam quidem colorum uarietatem Dioscorides nigro priuatim attribuit: ut albus forte idem nomen habeat, non quod similiter colores mutet, sed à similitudine partium suarum cum nigro. Statuuntur enim duo hæc genera, album & nigrum, à radicis colore uocata. Miror quod Plinius scribit 21. 16. chamæleontem in folijs non habere aculeos, quum res ipsa aliter nos doceat. Memini in Gallia & alibi genus quoddam cardui uidere folijs diuisis, albicantibus, amaris, non aculeatis, capitibus spinosis multis stellatim (ut ita dicam) aut muricum ferreorum instar radiatis, candidis, sed à chamæleonte diuersum ut iudico. Plura de his carduis scripsi in Canone C. inter morbos canum. Arabes Græcum nomen seruât: scribunt enim kameleonta, kemaliun, 50. chamaliun, Fenuchia alkemelion, Vetus glossographus Auicennæ. Arnoldus de Villanoua in Breuiario 3. 21. florem chamæleontis coaguli usum præstare scribit. Atqui spina illa, cuius floribus in multis Gallia locis hodie ad lac coagulandum utuntur, spina alba Græcorum est, quod & Ruelio placuit, Chamæleontum generis esse dixerim carlinam hodie medicis appellatam, quasi cardinam: carduus enim humilis est, cuius itidem duæ uel tres differentia sunt. Viscum, id est, humorem concretum & glutinosum, mastichæ aut thuri similem, circa radices chamæleontis albi quandoque reperiri aiunt: & tum peculiariter chamæleontem ixiam, id est, uiscarium aut uiscigerum nuncupari, magisque uenenosum esse: quamquam et sine uisco & simpliciter utriusque uis uenenofo attribuitur, nigro præsertim, quamobrem ne inter corpus quidem datur, ut Galenus scribit: apud Aetium tamen libro 3. isij corticem inuenio dari ad pituitam euacuandam præcipue: ceterum libro 12. cap. 60. 46. in antidoto purgatorio quoddam ision interpretatur chamæleonem nigrum. Galenus in Glossis Hippocratis isioy, folium chamæleontis albi interpretatur. Inter nomenclaturas apud Dioscoridem

dem ixiæ cognomen tum albo tum nigro attribuitur: cum Dioscorides circa albi tantum radices uiscum reperiri meminerit; Plinius, Ruellio teste, circa utrumq; Chamæleontem utrumq; quibusdam locis circa folia sua dicunt uiscum emittere, Author de simplic. ad Paternianum, Ferunt & nigri uiscum, sed quod pro mastiche non sit ut ex albo, Hermolaus. Nec refert an circa folia aut circa radicem dicas, quoniam folia in terra tantum strata habent, circa radicem radiata. Coagulum hæc di remedio est contra uiscum & chamæleontem album, Plinius. Idem alibi sæpe uiscum simpliciter pro chamæleonte uiscario nominat, ineptè quidem & imperitè. Sed hac de re plura leges in Hermolai Corollario & Castigationibus Plinianis, & Ruellij historia stirpium &c. Chamæleon niger ulophyton (al. ulophonon, Sipontinus buphonon legit,) quoniam angina modo iuuenas necet, Hermolaus. Est & inter dipsaci nomenclaturas, chamæleon apud Dioscor. Arabes chamæleonem & chamelæam, quam & mezereon uocant, nulla ratione confundunt; quanquam & inter Dioscoridis nomenclaturas, Cnidios coccos tū chamelææ tum chamæleonti nigri adscribatur, qui neutrius istorum, sed thymelææ proprie fructus est. Crocodilion chamæleontis herbæ nigre figuram habet, &c. Plinius. ¶ Mygale chamæleonti similis esse dicitur, Obscurus: atqui mygale mus araneus est, qui minimū aut nihil cum chamæleonte similitudinis habet. ¶ Chamæleontis Heracleo scriptoris libri diuersi passim ab Athenæo citantur.

¶ Hunc in locum referre libuit superstitiosos quosdam tum medicos tum alios magicos usus ex chamæleonte, ut apud Plinium leguntur, his uerbis: Caput eius & guttur si roboreis lignis accendantur, imbrium & tonitruum concursus facere, Democritus narrat: Item iecur in tegulis ustum. Reliqua ad ueneficia pertinentia quæ dicit, quanquam falsa existimantes, omitemus, præterquam ubi irrisu coarguendum. Dextro oculo, si uiuenti eruat, albugines oculorum cum lacte caprino tolli: Lingua adalligata, pericula puerperij, Eundem salutarem esse parturientibus si sit domi: Si uero inferatur, perniciosissimum. Linguam si uiuenti exempta sit, ad iudiciorum euentus pollere. Cor aduersus quartanas illigatum nigra lana primæ tonsuræ. Pedem è prioribus dextrum, genæ pelle illigatum sinistro brachio, cōtra latrocinia terroresq; nocturnos pollere. Item dextram mammillam contra formidines pauoresq;. Sinistrum uero pedem torrerit in furno cum herba, quæ etiā chamæleon uocetur, additoq; unguento in pastillos digeri: eos in ligneo uase conditos, præstare (si credimus) ne cernatur ab alijs qui habeat. Armum dextrum ad uinciendos aduersarios, uel hostes ualere, utiq; si abiectos eiusdem neruos calcauerint. Sinistrum, mirum, quibus monstris consecret, qualiter somnia quæ uelis, & quibus uelis mittantur, pudet referre. Omnia è dextro pede resolui: sicut sinistro latere lethargos, quos fecerit dextrum. Capitis dolores, insperso uino, in quo latus alterutrum maceratum sit, sanari. Feminis sinistri uel pedis cineri si misceatur lac suillum, podagricos fieri illitis pedibus. Felle glaucomata & suffusiones corrigi prope creditur, tridui inunctione: Serpentes fugari ignibus intillato: Mustellas contrahi in aquam coniecto. Corpore uero illito, detrahi pilos. Idem præstare narrant iecur, cum ranæ rubetæ pulmone illitum. Præter ea iocinere amatoria dissolui. Melancholicos autem sanari, si ex corio chamæleontis herbæ succus bibatur. Intestina & simum eorum, cum id animal nullo cibo uiuat, cum simiarum urina illita inimicorum ianua, odium omnium hominum his conciliare. Cauda, flumina & aquarum impetus sisti, serpentes soporari. Eadem medicata cedro & myrrha, illigataq; gemino ramo palmæ, percussam aquam discuti, ut quæ intus sint omnia appareant: utinamq; eo ramo contactus esset Democritus, quoniā ita loquacitates immodicas promisit inhiberi: Palamq; est, uirum aliās sagacem & uitæ utilissimum nimio iuuadi mortales studio prolapsum, Hucusq; Plinius. Lingua chamæleontis gestata cum radice herbæ chamæleontis & cynoglossæ, obmutescere facit inimicos efficaciter, Kiranides. Dixerunt quidam alharbe (id est, chamæleontis) decocto sparsa in aquam balnei, uiridi colore infici illum qui immoratur in balneo illo aliquantisper, & deinde paulatim pristinum colorem recuperare, quod quidem ego uerum esse non affirmarim, Auicenna 4. 6. 2. 5.

¶ Chamæleonte mutabilior, *Χαμῆλεοντὸς ἀμεταβολώτερος*, prouerbiū, supra in B. explicatum est.

¶ Alciati Emblemata in adultores:
 50 Semper hiat, semper tenuem quæ uescitur auram, Reciprocatur chamæleon,
 Et mutat faciem, uarios sumitq; colores, Præter rubrum uel candidum,
 Sic & adulator populari uescitur aura, Hiensq; cuncta deuorat,
 Et solum mores imitatur principis atros, Albi & pudici nescius.

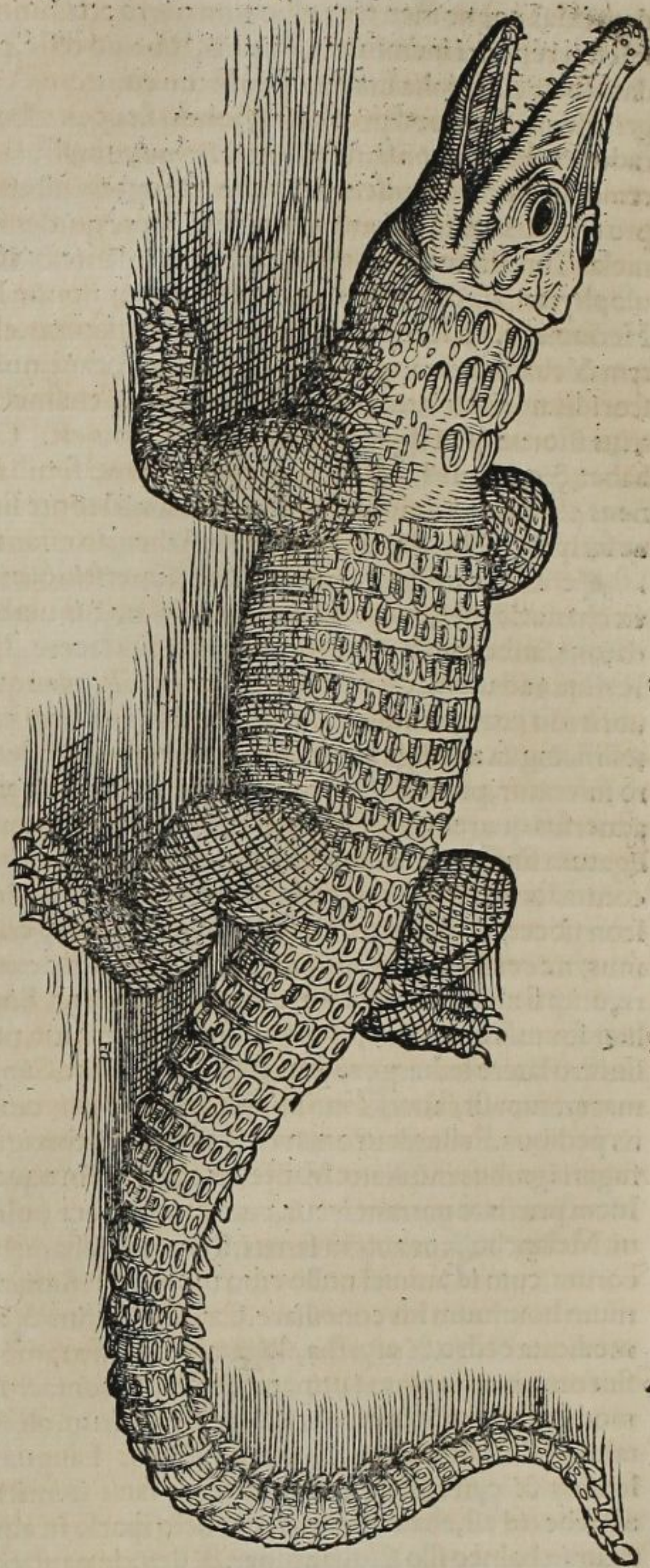
DE CROCODILO.

A.

60 CROCODILVS genus non est, sed species simplex intelligitur, ut etiam serpens: quod ad proximum genus anonymon est, Aristot. Atqui Palladius crocodilum lacertam quasi generis uocabulo nominat. Et sanè uidetur omne genus quadrupedis ouipari, aut lacerti aut ranæ aut testudinis genere rectè comprehendit. Hebraicam uocē, *koah*, Leuit. 11.

A 4

David Kimhi interpretat genus hazab, id est, crocodili, quod Arabicè hardun uocetur, Perſa tranſtulit ſanga, (quæ uox ad ſcincū, crocodilū terreſtrem accedit,) Septuaginta & Hieronymus chameleon. צב, zab, Leuit. 11. crocodilum interpretatur D. Kimhi gereſchnit, גרשניט, & R. Salomon, faget, פגייט, animal ſimile zephardea, id eſt, rana, bufonem forte intelligēs; quod quidam hodie congruere putant, quoniam nomen ab intumefcendo factum ſit. Chaldaus za ba uertit, Perſa זבזב an raſu, Septuaginta crocodilus terreſtris, (malim crocodilus ſimpliciter, quoniam additur iuxta genus ſuum,) Hieronymus ſimpliciter crocodilus. Arabes (aut Chaldaei,) pro zab uidentur thab dicere: nam apud Auicennam legitur lacertū (hardun) eſſe aldab, ut Bellunenſis legit, uetus codex non recte habet athab: (ego non aldab, ſed ſpeciem aldab eſſe dixerim: nam & in Chamæleonte A. hardun ſpeciem alzab, id eſt, crocodili eſſe docui ex R. Kimhi. צפריע, zephardea, Exodi 8. ſunt qui piſcem dicant, (ut ſcribit R. Abraham) qui exiens eſt flumine rapit homines, (qui nimium crocodilus fuerit) qui Arabicè uocetur אל תמסח al timſach. Ipſe magis probat ranas ſignificari. Salomon pagulera, פגולירה, & grenolera, גרינולירה: Septuaginta, Joſephus & Hieronymus βάτραχος, rana. Chaldaus urdeania, עוררעניא. Arabs zephada, צפאדע. Perſa zakſaha, זקוהא, in ſingulari zakſe. Chaldaus & Arabs Hebraicum nomen relinquunt, Pſalmo 78. Chaldaus ſimiliter interpretatur: Arabs al zephada, ut ſupra. Laaluka, לעלוקה, duas habet filias (clamantes) affer affer, Prouerb. 30. Aluka Iudæi interpretantur ſanguisugam: Kimhi uidetur crocodilum intelligere: dicit enim eſſe uermem magnum, qui iuxta fluuios reſideat, et prætereuntes homines iumentaq; capiat quorum ſanguinem exugat, Munſterus: locus iſt eſt de rebus quæ non ſaturantur. Crocodili quædam ſpecies uocatur tenchea, (de qua uoce paulo mox) alia hardon, (de qua in Chamæleonte A) alia theſarach, (huius ſimilis eſt Arabica thimſach paulo ante dicta,) Auicenna 2. 2. 1. Coruo & crocodili generi quod hardeos ſiue hardon Græci uocant, amicitia intercedit, Albertus, ſed imperite. Ariſtotelis enim uerba quæ illic tranſtulit, de cornicis & ardeolę amicitia ſunt: ardeola autem Græcè herodiōs uocatur, unde corrupta uox hardeos, quam crocodili genus interpretatur, deceptus Arabicæ uocis hardon ſimilitudine. Tiſma Auicennæ 2. 706. crocodilus eſt, Syluaticus. Idem alibi uoces tiſma & atinſa, crocodilum exponit: Andreas Bellunenſis altenſa, (aliàs temſa.) Cum ſint multa genera crocodilorum, omnia maxillam inferiorem mouent præter tencheam, Albertus. Idem alibi tencheam non communem crocodilum, ſed aliam quandam ſpeciem eius in Aegypto eſſe ait, quod non probo: quæcunq; enim Ariſtoteles de crocodilo ſimpliciter, eadem omnia de tenchea ipſe (ex Auicenna nimirum) ſcribit. Addit, tenchea Aegyptiæ linguæ uocabulum eſſe. In Ariſinoitica præfectura mirum in modum colitur crocodilus, & eſt ſacer apud eos in lacu quodam ſeorſum nutritus, & ſacerdotibus manſuetus, & ſuchus uocatur, Strabo. Dubitet autem aliquis ſacrine tantum, an cuiuſuis crocodili nomen apud illos ſuchus ſit: ſed commune uidetur uel inde quod uox ſimilis eſt ſcincus, quæ Græci crocodilum terreſtrem nominant: à qua tiſna etiam & ſimiles Arabicæ prædictæ non abludūt. Crocodili Aegyptij champſe (χαμψα, ſi δάμαλα legeres, accederet uox ad Arabicam temſa) uocantur: Iones appellauere crocodilos, illi generi crocodilorum quod apud eos in ſepibus gignitur, quantum ad corporis ſpeciem, comparantes, Herodotus. Videtur autem per crocodilos in ſepibus naſcētes, ſcincos, id eſt, crocodilos terreſtres, aut

De Crocodilo. A. B. Lib. II. 9

aut stelliones, aut aliud lacerti genus intelligere; ut & Varinus, aut quisquis est à quò ille desumpsit hæc uerba, Crocodilus animalculum paruum est. Scribitur autem Græce Κροκόδειλος, & quandoque Κροκόδειλος, per enallagen literarum, Idem. Apud Paulum Aeginetam νελοκροκόδειλος legimus, hoc est fluuiatiles è Nilo, ad differentiam terrestrium quos proxime nominarat. Δυσδρίτης, crocodilus. Hesychius & Varinus. In Nilo sunt animalia quædam ad similitudinem draconis, uulgo Cocatrix uocant, Haithonus Armenus; subiicit autem statim crocodili descriptionem. Albertus & alij Barbari scriptores Cocodrillum nominant. Germani, Illyrij, & alia gentes, Europæ saltem, pleræque omnes crocodili nomen retinent.

B.

10 Crocodilum Ægyptus fert, Aristot. Crocodilum habet Nilus, terra pariter ac flumine infestum, Plinius, est enim amphibius, ut in c. dicam. Nilus hippopotamos, crocodilosque uastas bestias gignit, Mela. Ingens eorum multitudo est in Nilo & stagnis propinquis, Diodorus Siculus. Mauritaniam flumina crocodilos habent, Strabo. Bambotum amnis iuxta Atlantem Africae montem, crocodilis & hippopotamis refertus est, Plinius lib. 5. cap. 1. & Solin. cap. 27. Ibidem Plinius dicit Mauritaniam flumen memorat, in quo crocodili gignantur. Scincos in Libya duos cubitos excedere Pausanias existimat, Hermolaus. atqui Pausaniae locus in Atticis hic est, Aqua iuxta Atlantem turbida est, καὶ πῶς τῆς τῶν γῆς κροκόδειλοι τῶν ἕλων (uidetur numerus deesse in exculis codicibus, Hermolaus legit δ' υἱὸν ἡσίου ἐκ ἐλασσός, id est, & iuxta fontem crocodili erant non minores duobus cubitis. (Abrahamus Læcherus uertit, cubito uno non minores) accedentibus aut hominibus mergentur in fontem. Vnde apparet Pausaniam hic de crocodilis proprie dictis, id est aquaticis uel amphibijs loqui, non autem de scincis qui terrestres crocodili sunt. In Bithynia Chalcedonis agro ferre, crocodilos minores quodam fonte nasci qui Azaritia dicitur, Strabo meminit, fortasseque pro scincis accipit, quoniam paruos esse tradat, Hermolaus simili ut supra errore lapsus. Syagro maximo totius orbis promontorio in Arabia thurifera, propinqua est insula Dioscoridis (cuius & Stephanus meminit) in qua crocodili & uiperæ plurimæ sunt, Arrianus. Crocodili in Nilo & alijs quibusdam & Indiae fluuijs uersantur, Albertus. Apollonius & socij cum per flumen Indum nauigio ueherentur, equos fluuiales complures ferunt sibi occurrisse, multos etiam crocodilos illis simillimos qui in Nilo reperiuntur, Philostratus.

30 ¶ Crocodilum maiorem quam amphibium, authores tamen (Aristoteles) saepe fluuiatilem cognominant, ad differentiam terrestris, qui in terra tantum agit, multo minor, & scincus etiam uocatur, aliqui tamē, Plinio teste, scincum à crocodilo terrestri distinguunt, quod cutis ei candidior ac tenuior sit, & squamarum seta à cauda ad caput uersa. Crocodilus, secundum Arabes, si pepererit oua in aqua, generatur alius crocodilus (similis ei) si uero in ripis iuxta aquam, scincus nascitur, quamobrem fertur scincum esse de semine crocodili, Andreas Belluneus. Duo crocodilorum genera Ganges fluuius generat, horum alteri nihil nocet, alteri inexorabili atque immisericordi in quilibet uoragine carniuori sunt. In eorum summo rostro, quiddam tanquam cornu eminet, Aelianus. Plura de generibus crocodilorum dixi in A. praesertim ex Alberto seu Auicenna.

40 ¶ Crocodilus lacertam per omnia refert, cauda tantum differt, Albertus. ¶ Ad cubitorum longitudinem decem interdum extenditur, Marcellinus. Ouum non maius quam anseris edit: maximumque animal minima hac origine euadit, crescit enim ad quindecim cubita. Sunt qui eum tandiu augeri, quandiu uiuat, confirmant, Aristot. Quidam hoc unum animal (aliqui etiam uersam, recentiores obscuri) quandiu uiuat, crescere arbitrantur, Plin. Amometus in quadam Libyca urbe dicit sacerdotes ex lacu quodam cantionum illecebris praestritos crocodilos decem & septem cubitorum educere, Aelianus. Excretus ad decem & septem & amplius cubitos peruenit, Herodotus. Magnitudine excedit plerumque duodeuiginti cubita, Plinius. Plerumque ad uiginti ulnas magnitudine coalescit, Solinus. Isidorus quidem plerumque ex Solino mutuatus, non ulnarum sed cubitorum uiginti longitudine plerumque uideri scribit. In tantam magnitudinem saepe excrescit, ut Psammithici Aegyptiorum regis tempore Philarchus uiginti quinque cubitorum dicat uisum fuisse: regnante Amaside, sex & uiginti cubita excessisse, Aelianus. Albertus scribit duos à se uisos, unum 50 sedecim cubitorum, alterum decem & octo. Ipse Viennae uidi Venetis aduectos complures crocodilos cubitorum sex, & tenellos etiamnum unius cubiti, lacertis nostratibus grandiusculis admodum similes, nisi quod colore plerumque sunt flauo, Vadianus in Melam. Petrus Martyr colorem eis flauum tribuit, sed uentrem subalbidum. Crocodilus à croceo colore dictus est, Isidorus & Arnoldus. Colorem chamæleo mutat, & niger non longe dissimilis crocodilo est, Aristot. ¶ Corpus ei totum asperum, Idem. Chamæleonti asperum cute corpus est, quale in crocodilis deprehendimus, Solinus. Crocodilo fluuiatili cutis est corticosa, contra omnem ictum inuisa, Aristoteles. Alibi etiam cortice eum tegi scribit, eoque tam duro & rigido, ut firmior osse euadat. Herodotus pellem eis circa tergum impenetrabilem esse prodidit, Valla interprete: Græce legitur, δερμα λεπιδωτόν, ἀσπίδιον. Squamis præduris ostreorum modo totus obducitur, Volaterranus. Cute est contra omnes ictus inuisa, Plin. Et alibi, crocodilis & duritia tergoris tribuitur, & solertia. Pellis eorum rugosa, (aspera, corticosa,) & adeo firma ut ea quasi clypeo muniantur, Albertus. Circundatur maxima cutis firmitate, in tantum ut ictus quouis tormento adactos, tergore repercutiat, Solin.

Cutim ita ualidam gerit, ut eius terga cataphracta, uix tormentorum ictibus perforentur, Marcel. Venter tantum ei mollior, (quod & Petrus Martyr testatur) qua parte à delphinorum quodam genere sauciantur, ut dicam in D. Dorsum squamis durissimis, conchylis ferè duritie, ut neq; sagittis transigi possit, armatur, Petrus Martyr. Tergum & cauda, imò tota pars prona, ut ipse obseruauit, multis corticibus subrotundis squamatim compingitur, & eminentibus ijs secundum longitudinem exasperatur. Iidè ad latera minores sunt, minusq; eminent, in uentre candicant leuesq; sunt, hoc est nihil omnino eminent. Tergum & caudam eis ab omni inuictas partes, & armatas squamarum robore testis crustisue haud dissimilium; uentrem uerò molli & tenui esse cute Tentyritæ sciunt, Aelianus. ¶ Crocodili (forte abundat hæc uox) uespa uolans, aut sanguis crocodili, hominem noxium aut cædem (percussorem aut sanguinem) significant, Orus 2. 25. ut ipse transfero; Mer- 10 certis & Trebatius interpretes aliter.

¶ Crocodilo fluuiatili oculi sunt suis, (suilli) Aristot. & Herodotus. Oculi hebetes, Aelianus. Visus in aqua hebes, extra acerrimus, Aristot. Quadrupedes quæ oua pariunt, ut testudines, crocodili, palpebram inferiorem tantum habent sine ulla nictatione, propter oculos præduros, Plinius. Aegyptij crocodilum solum ex ijs quæ degunt in humido, à fronte tenuem ac perspicuam quandam pelliculam deducere tradunt, & uisum obtegere, Cælius Calcagninus ex Plutarcho ni fallor. Latitudo capitis est, Kiranides. Rostro porcino, Petrus Martyr. ¶ Crocodilus fluuiatilis solus animalium maxillam superiorem mouet, Aristot. Reddit autem huius rei causam de partibus animal. 4. 11. quoniam pedes ad capiendum retinendumq; inutiles habet; parui enim admodum sunt, itaq; ad hunc usum natura os ei pro pedibus utile condidit, ad retinendū uerò, unde ictus inferri uehementius potest, inde motus commodius agitur, inferitur autē uehementius desuper, quàm de parte inferiore. Ergo cum utriusq; tum capiendi tum mordendi usus ore administratur, magis autem necessarium retinendi officium sit, cui neq; manus sint, nec pedes idonei, cōmodius huic est mouere superiorem maxillam, quàm inferiorem, Hæc ille. Inferiorem maxillam solus animalium non mouet, sed superiorem inferiori admouet, Herodotus, Plinius, Solinus, Marcellinus. Vnum hoc animal superiore mobili maxilla imprimit morsum, Plinius. Cum sint multa genera crocodilorum, omnia mouent mandibulam inferiorem præter tencheam; & ideo hoc animal est fortissimi morsus, Albertus. Idem alibi uisos sibi scribit duos crocodilos qui mandibulam inferiorem mouerint. Et rursus alibi crocodilum marinum (non fluuiatilem) se uidisse, maxilla inferiore mobili. Ad marini quidem crocodili differentiam Niphus etiam ab Alberto persuasus, crocodilum fluuiatile aliquando ab Aristotele cognominari putat; Ego uerò non quia marinus sit ullus crocodilus, (nisi quod forte crocodilo simile in mari est animal, alterius generis,) sed ad differentiam terrestris fluuiatilem ab Aristotele dici censeo. Crocodilo unico animalium superior maxilla mobilis uisitur, inferiori interim cum temporum ossibus adeò unita, ut ne tantillum quidem moueri queat, ipsaq; duos sinus nanciscatur, quibus superior singulis utrinq; tuberculis latis nec nostris admodū dissimilibus inarticulatur, magna ex parte lacertarum testudinumq; inferiori maxillæ eleganter respondens; quemadmodum etiā totus crocodilus imagine (non autem magnitudine & geniculatis caudæ tuberculis) lacertæ similis uisitur, And. Vesalius. ¶ Crocodilus fluuiatilis, lingua caret, Aristot. Diodorus Siculus, Marcellinus. Linguam non habet, Solinus; neq; ullum eius signum, Albert. Soli crocodilo ex omnibus feris lingua innata nō est, Herod. Vnū hoc animal terrestris lingue usu caret, Plin. 40 Et alibi, Crocodilis lingua tota adheret. Aquatile genus (inquit Aristot. de partibus animal. 2. 17.) breui tempore sentit sapores, hinc fit ut pro sui usus breuitate linguam parum discretam habeant, raptim enim summaq; celeritate cibus ad uentrem ingeritur, quod immorari saporibus perfruentis nequeant, humore interlabente. Crocodilis nonnihil causæ ad eius partis uitiationē affert etiam immobilitas maxillæ inferioris. lingua enim inferiori annectitur maxillæ, quam illi quasi contra habent superiorem, Cæteris enim superior immobilis est. Itaq; ut ad superiorem non habent, quòd cibi aditus tollitur: sic ad inferiorem carent, quòd superior quasi translata in locum inferioris est. Accedit ad hæc genus uitæ, quam more piscium agit, cum tamen ipse terrestris sit, itaq; uel ob eam rem inexplanatā hanc partem habeat necesse est. Et rursus eiusdē operis 4. 15. Quadrupedes omnes linguam in ore continent, excepto uno crocodilo fluuiatili, hunc enim non nisi locum tantummodo linguæ habere putaueris, cuius rei causa est, quod idem & terrestris & aquatilis quodammodo est, ergo ut terrestris locum obtinet linguæ, ut aquaticus elinguis est. ¶ Dentes habet magnos exertosq; Aristot. Diodorus Siculus, & Herodotus. Valla pro uoce *χαλιόδντας*, reddit prominentes atq; ferratos, cum uox Græca prominentes tantum siue exertos significet, quales in apris spectantur, quanquam in his duo tantum extra os eminent sursum; ut in talpa totidem deorsum, in crocodilis uero plures è superiore maxilla deorsum prominent, ita ut etiam ore clauso foris spectentur, & quidem anteriores omnes, postremi aliquot non item. Verum est tamen simul etiam *καρχαρόδντας* esse, id est ferratis præditos dentibus crocodilos; quanquam scio Aristotelem scribere nullum animal simul & ferratis & exertis dentibus esse. Dentes crocodilo albet, feri, oblongi, Petrus Martyr. Dentes habet magnos pro portione corporis & prominentes, Herodotus. Canini dentes crocodili febres statas arcent, thure repleti. sunt enim caui, Plinius. Vnum hoc animal superiore mobili maxilla imprimit morsum, aliàs terribile, peccinatim stipante se dentium serie, Plinius. Morsus

Morsus ei horribili tenacitate conueniunt, stipante se dentium serie pectinatim, Solinus. Ordine dentium pectinato, perniciosis morsibus quicquid tetigerit pertinaciter tenet, Marcellinus. Dentes eius fortissimi sunt, Albertus; nec non acutissimi, & modicè recurui, ut in catulo animaduerti. Herculem Ion Chius inquit habuisse dentium tres ordines, *ὄδοντων τρισυγγυ δέσμη*, multi etiam crocodilum, quidam uerò & cete, Io. Tzetzes Chiliade 3. 115. Ego nihil tale in crocodilo reperio. Dentes possident sexaginta, Aelianus, & rectè quidem, ut & ipse numerauit. ¶ Sexaginta uertebras in spina habent, quam totidem neruis alligatam esse ferunt, Aelianus. ¶ Rictus oris eius usq; ad locum aurium patet, si aures haberet, Albertus. Crocodilis quibusdā in Gange fluuio in summo rostro quiddam tanquam cornu eminet, Aelianus. ¶ Crocodilus minimū habet lienem, Aristot. Lienem quidam putant inesse oua parientibus admodum exiguum: ita certè apparet in testudine & crocodilo, & lacertis & ranis, Plinius. ¶ Crocodilo testes intus adherent lumbis, Aristoteles. ¶ Caudam habet oblongam, eadem ferè qua reliquum corpus longitudine, quod in catulo obseruatum mihi est. Eam similiter ut dorsum cortices ualidi & eminentes exasperant muniuntq; parte prona & ad latera; nam infernè læues tenuioresq; sunt. Crocodilus lacertam refert, nisi quod caudam non habet adeò rotudam (non ita geniculatis tuberibus distinctam, Vesalius,) & pinnas in eadem habet, Albertus. Ego pinnam inesse uidi in catulo per sex aut septem digitos extensam usq; ad partem postremam. Crocodilus (aliàs Cordula, *κορδύλη*, quod magis placet, hæc enim parua ad silurum dici potest, non crocodilus) natat pedibus & cauda, quam similem siluro habet, quoad paruum magno licet cōferre, Aristot. Crocodilus est cauda breui, (longa, ut Kiranides scribit,) crassa, in turbinem à corpore desinenti, non uti in cæteris quadrupedibus, sed uti in piscibus cernimus: lacertis breuib; unguibus rapacissimis, ursinas diceret crocodili manus pedesq;, nisi huic essent squammei, illi autem uillosi, Petrus Martyr. Non habere eum unde egerat nisi per os, quidam tradiderunt, Idem. Crocodilum habet Nilus quadrupes malum, Plinius & alij. Oviparis quadrupedibus, ut crocodilo, lacertæ, & reliquis generis eiusdem, crura tum priora, tum etiam posteriora retroflectuntur, paulum in latus uergentia, Aristot. Homini genua & cubita contraria; item ursis & simiarum generi, ob id minimè perniciosus: oua parientibus quadrupedum crocodilo, Plin. ¶ Unguibus (unguium immanitate, Solinus) armatus est, Plinius. Ungues robustos habet, Aristot. & Herodotus. Quod si ut armatus est unguibus, haberet etiam pollices, ad euertendas quoq; naues sufficeret, uiribus magnis, Marcellinus.

C.
Crocodilus quanquam ambigentis siue ambigui uictus animal est, ab Aristotele tamen & alijs fluuiatilis ferè cognominatur, ad differentiam terrestris, qui perpetuò in terra degit. Terrestris & aquatilis est, Herodotus. Assuetus elementis ambobus, Marcellinus. Vita ei in aqua terraq; communis, Plinius. Quadrupes est malum, & terra pariter ac flumine infestus, Idem. in terra & in flumine pariter ualet, Solinus. Crocodilus gressilis est, & degit quidè in fluido, uictumq; inde emolitur: sed aerem non humorem recipit, & foris parere solet, Aristot. Humore ut nec prorsus carere possunt, ita nisi aliquando respirant, in ipso suffocantur, Idem. Dies in terra parte maxima agit, noctes in aqua teporis ratione: tepidiorem enim aquam experitur quàm aerem, Aristot. Dies in terra agit, noctes in aqua, utrunq; ratione teporis, Plin. Plerunq; diei in sicco agit, sed totam noctem in flumine, quod calidior aqua sit quàm nocturnus aer serenus & roscidus, (*θερμότερον γὰρ ὄντι τὸ ὕδωρ τῆς τ' αἰθέρας καὶ τῆς γῆς*) Herodotus. Noctibus quiescit per undas, diebus humi uescitur, confidentia cutis ualidissima, Marcellinus. Noctibus in aqua degit, per diem humi acquiescit, Solinus. ¶ Per diem in terra quiescit, & ad Solem iacet adeò immobilis, ut qui consuetudinem eius nescit, mortuum putet, Liber de nat. rerum & Albertus. ¶ Aegyptij Solis ortum significantes, geminos oculos crocodili pingunt, *ἐπειδὴ ἵπτερ (lego, ἐπειδὴ ἵπτε) πάντες σώματα ὡς οἱ ὀφθαλμοὶ ἐκ τοῦ βυθῆ ἀναφάνονται*. hoc est, ut ego interpretor, Quoniam ante omne reliquū corpus oculi huius feræ ex profundo aquæ emicant, (emergūt.) Aliter Mercerus, & aliter quàm ille Trebatius uertit, uterq; (meo iudicio) deceptus. Leguntur autè hæc in Hieroglyphicis Hori. Et rursus, Occasum significantes, crocodilum capite inclinato pingunt: *αὐτόπικον γὰρ καὶ κατωφρὲς τὸ ζῷον*. Trebatius ineptè uertit: Est enim hoc animal rotundum & promiscuè parit. Decepit eum uox *κατωφρὲς*, libidinosum aliàs significans: quæ hoc in loco idem quod *κεκυφὸς* est, id est capite deorsum inclinato. Mercerus quoq; non minus ineptè, Ad partum enim facile, & ad Venerem procliue est hoc animal. Atqui *αὐτόπικον* uox corrupta uidetur, pro qua legerim *κατώπιον* aut *κατωπίον*, uel aliquid simile. tali enim situ, (nempe capite decliuore, aquam uersus, reliquo uerò corpore altiore & ab aqua auerso,) in ripis crocodilum iacere conijcio, ut facilius & promptius cum res postulat in aquam mergatur. Et sanè cum ut Orientem significet caput eius & oculos superiore quàm reliquum corpus situ ex aqua emergentis pingant, par est ad Occidentem denotandum eo habitu pingi quo uisitur cum se mergere parat. ¶ Hebetes oculos hoc animal dicitur habere in aqua, extra acerrimi uisus, Aristoteles & Plin. Inter aquas cæcus, sub dio (*ὡν τῆ αἰθέρας*) perspicacissimus, Herodotus. In aqua obtusus uidet, in terra acutissimè, Marcellinus & Solinus. Faba nascitur & in Aegypto spinoso caule: qua de causa crocodili oculis timentes refugiunt, Plinius. ¶ Propter breuitatē pedum piger est, Albertus. Si perfequantur quempiam, uertere se non possunt, sed solum rectà procedere queunt,

unde pluribus occasio fugæ haud dubia, Cardanus. Ex cavernas subeuntibus quadrupeda eademque ouipara, (ut crocodili, lacertæ, stelliones, & testudinum genera,) omnia à latere crura adiuncta, & summam terram obradentia habent, eademque in obliquum detorquent, quoniam ita formata usui sunt ad commodius subeundum, & ad otiorum incubatum atque custodiam peragendam. Cum igitur extrorsum pateant, necesse est ut femoribus contrahendis, & sub se condendis toto corpore in sublime sese efferant, quod quidem corpus cum ita se moueat, fieri non potest ut crura aliter inflectantur quam extrorsum, Aristoteles in libro De communi anim. gressu. ¶ Mensibus quatuor frigidissimis latent crocodili, nec interim quicquam edunt, Aristoteles. Quatuor menses hyemis inedia semper transmittere dicitur hoc animal in specu, Plin. Quatuor mensibus hybernis (à cœptu brumæ, Solinus) nihil omnino edit, Herodotus, Marcellinus. Crocodilus latet quadraginta dies, Suidas in *φολιδωτόν*. Aelianus sexaginta dies eum quotannis in latibulo sine ullo cibo quiescere prodidit, eundem numerum sexagenarium in multis etiam alijs ei attribuens. Crocodilus & testudo latibulis quidem se condunt, sed senectam non exuunt, Aelianus & Suidas in *φολιδωτόν*. ¶ Aegyptij cum significant tenebras, crocodili caudam pingunt, neque enim aliter ad exitium & internecionem perducit crocodilus quodcumque apprehenderit animal, nisi cauda prius cæsum, inualidum reddiderit, namque in hac corporis parte præcipua est crocodili uis ac robur, Orus. Non solum homines comedit, sed & cætera terrestria animantia flumini appropinquantia unguibus grauius discerpit, Diod. Deuorant equos & homines, & quodcumque animal in flumine aut super ripam inuenerint, Obscurus. Crocodilus uitulum aliquando matris (uaccæ) ereptum in fluuium defert, Syluat. Nealces a fellum in littore (ripa Nili) bibentem pinxit, & crocodilum insidiantem ei, 20 Plinius. Satiati piscibus quasi somnolenti caput ingerunt ripis, Albertus. Hunc saturum cibo piscium, & semper esculento ore in littore somno datum, trochilus parua auis inuitat ad hiantum, &c. Plinius. Canes crocodilorum metu è Nilo in transcursu tantum rapiunt potum, unde natum prouerbum, Ut canis è Nilo bibit & fugit. Luto pascitur, Arnoldus de Villanoua. In Arsinotica præfectura crocodilus sacer à sacerdotibus nutritur pane, carne & uino, quæ à peregrinis afferuntur ad eiusmodi spectaculum uenientibus. Sunt qui placentas etiã, & carnes assas & mulsimum eis afferant, Strabo. Aegyptij hominem comedentem significant crocodilo hiante picto, Orus. ¶ Crocodilus fecunditate excedit, & singulis annis parit, Diodorus Siculus. Aegyptij tum aliàs, tum fecundum significantes, crocodilum pingunt, est enim fecundum (*πολύπικνον*) animal, Orus. Pariunt educantque in sicco, Aristot. Testudines & crocodilos dicunt cum in terra partum ediderint, obruere oua, deinde discedere, ita & per se nascuntur & educantur, Gillius non citato auctore. Illi quidem quos nos legimus, non sponte sed incubitu, oua crocodilorum excludi testantur. Oua parit in terra crocodilus excluditque, Herodotus. Tam terrestres quam fluuiatiles crocodili sua oua terræ gremio committunt, Aristot. Sexaginta dies uentrem ferunt, sexaginta oua totidem diebus ex sese pariunt, totidemque dies hæc fouent. Curatio partus ab eisdem sexaginta diebus peragitur, Aelianus. Crocodili uicibus incubant mas & femina, Plinius. In partu fouendo mas & femina uices seruant, Solinus. Crocodili oua tempore anni (calore scilicet mediocri) concoquuntur & perficiuntur: ut etiam stirpes non germinant nisi tempus idoneum, quo concoquatur alimentum, accedat, Aristot. Problem. 2. 26. Oua sexaginta complurimum parit, maximumque animal minima hac origine euadit, ouum enim non maius quam anseris, & foetus inde exclusus proportione est. Sunt qui eum tandiu augeri, quandiu uiuat, confirmant, Aristot. Parit oua quanta anseres (quod Solinus etiam & Marcellinus scribunt) nec aliud animal ex minori origine in maiorem crescit magnitudinem, Plinius. Ex omnibus cognitis animalibus hoc maximum existit ex minimo: siquidem oua gignit haud multo maiora anserinis, & proportione ouis foetus excluditur, excretus ad decem & septem & amplius cubitos peruenit, Herodotus & Diodorus. Inter aquatilia crocodilus ex minimo maximus euadit, ut ex uolucris magna fruthio, ex quadrupedibus elephantus, Aelianus. Quidam hoc unum animal quandiu uiuat crescere arbitratur. uiuit autem longo tempore, Plinius. Oua exclusa extra eum locum transferens, semper incubat, præ diuinatione quadam, ad quem summo auctu eo anno egressurus est Nilus. Metatur locum nido naturali prouidentia: nec alibi foetus premit, (uide an promit legendum, quanquam Plinius alibi exclusa 50 transferri ait,) quam quò crescentis Nili aque non possunt peruenire, Solinus. Crocodilorum partus (inquit Plutarchus in libro Vtra anim.) cætera quidem similia habet testudinum partui marinarum: locum uero quem excubatu designat quibusnam consiciat modis, ratiocinio humano nullo deprehendi potest, unde nec humanæ sed fatidicæ cuiusdam facultatis illam bestię prædictionem esse putant. Nec altius enim nec inferius, sed eo præsertim loco ponit oua, quo summo Nilus auctu, eo quidem anno terram abluturus conditurusque peruadet. Itaque qui rusticus prior incidit, locum notat, ac summum cæteris nunciat fluminis incrementum. Adeo uero locum committitur, ut eo aquis operto, non opertus ipse incubet, Hæc ille. Nostrates similia quadam de fibri domicilio scribunt, quod ita struat, ut pars dimidia aquam contineat, altera supra aquam extet, quod si agricolæ domicilia eorum altius posita uiderint, in montibus serunt: sin humilior, in uallibus. Exclusis cro- 60 codili catulis quisquis emergit protinus, nihil autem arripit eorum quæ forte occurrerunt, ac neque uel ranam uel limacem uel festucam uel herbulam populatur, ore lanians, eum morfu mater repente necat:

necat: feroces contra ac strenuos amat colitque, iudicio, quod mortalium sapientissimi consueverunt, non amans affectu, Plutarchus in eodem libro, & Aelianus cuius uerba in D. referam. Est etiam admiratio in bestiis aquatilibus his quae gignuntur in terra, ueluti crocodili, aquatilesque testudines. ortae enim extra aquam, simul ac primum niti possunt, aquam persequuntur, Gillius. Crocodilorum *ὄστροκία*, id est ouorum partus circa Nilum, uernum tempus indicat, Heliodorus. Oua plurima (*ὄστροκία*) crocod. parit: quae ut primum exclusa sunt, aculeatus quidam scorpius ab eis prore-
 10 pit, à quo ille letaliter ictus interit, Philes. Crocodili multiplicarentur nimis pluribus ouis editis: sed non nisi iuxta aquas uiuere queunt: amphibij enim sunt, & praeter id iniurijs aquarum obnoxij, Cardanus. Scincus est guaril (lacertus) Nili: & putarunt aliqui hunc esse foetum crocodili in cam-
 20 pos, (terrestrem,) Auicenna. ¶ Crocodilus longo tempore uiuit, Aristot. & Plinius. Longitu-
 dine uitae hominis ferme est, Diodorus Siculus. Annos uiuit sexaginta, Aelianus.

D.

Crocodilus natura timidus, improbus, malitiosus, fallax cum ad rapinas faciendas, tum ad com-
 parandas insidias acerrimus & promptissimus existit, Aelianus. Sunt qui subtilitatem animi con-
 stare non tenuitate sanguinis putent, sed cute operimentisque corporum magis aut minus bruta esse, &c.
 ceu uero non crocodilis & duritia tergoris tribuatur, & solertia, Plin. Crocodilus diuinatione qua-
 dam oua sua extra eum locum transferens, ad quem summo auctu eo anno egressurus est Nilus,
 semper incubat, ut pluribus dixi in C. Cum ex sese pepererunt, hoc experimento legitimum ab
 spurio internoscunt, ut si quid simulatque exclusus est, rapuerit, in reliquum tempus in crocodilini
 20 generis numero locoque à parentibus ducatur: sin ignauia eum ipsum tardauerit, ad comprehenden-
 dam alicunde aut muscam aut lacertulas (culicem, muscam, aut locustam, Io, Tzetzes) eum parens
 tanquam à se degenerantem, nihilque ad se pertinentem lacerat, atque tanquam ad solis radios aquilae
 suorum ingenuitatem experiuntur, sic celeri alacritate praedam capiendi ipsos probant, Aelianus
 & Plutarchus, cuius uerba praecedenti capite recitauimus. Idem aspides etiam, caneros, & testudines
 in Aegypto facere Aelianus alibi scribit. Est in eis pietas crocodili, astutia hyaenae, Mantuanus.
 In partu fouendo mas & foemina uices seruant, Plin. & Solinus.

¶ Crocodilis hiantibus trochili aues inuolantes (à carunculis quae inhaerent, rostro) dentes de-
 purgant, & crocodilus sentiens secum commodè agi, nihil nocet: sed cum egredi auem uult, cerui-
 ces mouet ne comprimat, Aristot. in historia anim. & in Mirabilibus. Crocodilus ita immobilis
 30 ad Solem iacet ut uideatur mortuus, (somnia simulans aues hiatu suo pabuli gratia inuitat) quo
 tempore ei hiantia auiculae quaedam dentes purgant, quas os concludens deglutit, Albertus & Au-
 thor libri de nat. rerum ex Aristotelis uerbis (ut apparet) non intellectis. Trochilus auicula breuis
 est, ea dum reduuias (reliquias, reduuias conchyliorum supra dixerat Marcellinus minutias) esca-
 rum affectat, os belluae huiusce pauulatim scalpit, & sensim scalpurgine blandiente aditum sibi in usque
 fauces facit: quod enhydrus conspiciat, alterum ichneumonum genus, penetrat belluam, popula-
 tisque uitalibus, erosa exit aluo, Solinus, & alij ut in Ichneumone recitauimus. Ab omni maxime com-
 mercio abhorrens, marinorum fluuiatilium lacustriumque omnium maxime ferus crocodilus, ultro
 se tam miranda cum gratia trochili congressibus praebet. Auicula trochilus est circum paludibus
 & fluuijs uicinos locos agitans, crocodili satelles parasitusque, non domi sed reliquijs huius uicti-
 40 tare consueta. Hac ubi stertenti crocodilo ab Ichneumone luto in hoc se pugilis instar armante,
 parari insidias animaduertit, aduolat, somnum discutit, uoce partim, partim uellicatu rostri. Hoc
 ille officio sic demulcetur, patefacto deinde rictu intra fauces admittit, uicillari & inter septa dentium
 carnes rostro leniter excerpti mirifice gaudens, cuius uoluptatis cum satur est, ac os colligere iam
 & rictum claudere parat, inclinata paulum superiore mandibula praemonet, totam uero non ante
 demittit, quam euolare trochilo quoque collubitum uideatur, Plutarchus in libro Vtra animalium,
 &c. Crocodilus cum in aqua uitam degat, os fert introrsum hirudinibus refertum. Postquam igitur
 50 ex aqua in terram egressus est, ac deinde hiauit: semper enim ferè hoc ad zephyrum (Solis ra-
 dios intuens aduersos maxime, Aelianus) facere solet: tunc in eius os trochilus penetrans deuorat
 sanguisugas, qua utilitate delectatus crocodilus, nihil omnino trochilum laedit, Herodotus, Aelia-
 nus, Philes. Sed cum multa sint trochilorum genera & nomina, haudquaquam cum ijs omnibus
 amicitiam colit crocodilus, sed cum solo nuncupato cladoryncho, (cladarorynchum legit Hermo-
 laus in Plinium 8. 25.) qui nulla offensione hirudines ei legere potest, Aelianus.

¶ Crocodili qui in paludibus manu Ombitarum factis nutriuntur, eis domestici & uernaculi
 sunt, & se appellantes intelligunt. Capita idcirco hostiarum eis edenda obijciunt, quod ea ipsi non
 comedunt, Aelianus. Alibi tamen, In Ombitis (inquit) uel Coptitis, uel Arfinoitis tutum non est
 aut pedes lauare, aut aquam haurire: sed neque in ripis inambulare, nisi summa cautione, liberum est.
 Et rursus, Belluas etiam in eos ipsos à quibus beneficium acceperint, uehementer gratas esse, testi-
 monio sunt uel Aegypti admodum fera animalia, feles, ichneumones, crocodili. Crocodili locis
 quibusdam Aegypti sacerdoti mansuetos se exhibent, propter cibi curam quae ibi insumitur, Ari-
 60 stoteles. Sacerdotum clamantem non solum uocem agnoscunt, contrectarique sustinent, sed aper-
 to rictu purgandos manibus dentes & linteolo detergendos praebent, Plutarchus in libro Vtra ani-
 malium, &c. Sauiantes semper haec ferae, quasi pacto foedere quodam castrensi per septem ceremo-
 B

niosos dies mitescunt ab omni saeuitia desciscetes, quibus sacerdotes Memphi natales celebrant Apis, Marcellinus & Plin. Vide plura in h. quam familiariter crocodili a sacerdotibus in Aegypto tractentur. Plutarchus (in libro Vtra animalium, &c.) commemorat quendam nomine Philinum, qui Aegyptum obiuerat, sibi narrasse, se in oppido Antaeo (Antaei) nuncupato, aniculum inspicisse, simul cum crocodilo in lectulo dormire, eidemque hunc porrectum adiacere, Gillius. ¶ Aegyptij rapacem aut insanum significantes, crocodilum pingunt, is enim si quando a petita rapina prohibeatur, in seipsum iratus furit, Orus. ¶ Ad hanc rationem de Nilo aqua haurientibus crocodili abstrusas insidias instruunt: nam per uirgulta, quibus sunt tecti, & intuentur, & subter ea ipsa natantes, & sic operati, se ad litus magnis saltibus incitant, confestimque ex uirgultorum latebris erumpentes, aquatores dum aquam hauriunt uiolento raptu interceptos deuorant: quod quidem ipsum crocodilorum malitiam & fraudem facile ostendit, Aelianus. Et rursus, Ad comprehendendos homines, aliasue bestias, crocodilo haec est malitia & ueteratoria, ut qua nouerit eos in flumen descendere, uel ad aquationem, uel ad conscensionem in naues, uiam ore, quod quidem ipsum multa compleuerit aqua, de nocte madefaciat, praecipitem efficere studens, quo faciliorem sibi captu praedam reddat, ij sane quoniam lubricum gradum sustinere non queant, praecipites aguntur, & crocodili impetu corripuntur, & deuorantur. Crocodili lachrymae, *Κροκοδιλάδα δακρυμα*, prouerbum est de ijs qui sese simulant grauius angustiam cuiuspiam, cui perniciem attulerint ipsi, cuius magnum aliquod malum moliantur. Sunt qui scribant, crocodilum conspecto procul homine, lachrymas emittere, atque eundem mox deuorare. Alij narrant hanc esse crocodili naturam, ut cum fame stimuletur, & insidias machinatur, os hausta impleat aqua, quam effundit in semita, qua nouit aut alia quapiam animantia, aut homines aquatum uenturos, quo lapsos ob lubricum descensum, neque ualentes aufugere, corripiat, correptosque deuoret, deinde reliquo deuorato corpore, caput lachrymis effusis macerat, itaque deuorat hoc quoque, Erasmus. Crocodilus hominem quoque cum potest interficit, sed eundem postea, ut dicunt quidam, deplangit, Albertus. Crocodilum solum ex brutis lachrymari quidam tradunt, Petrus Martyr. Ipsi, quorum uanitas ridetur, Aegyptij, nullam beluam, nisi ob aliquam utilitatem, consecrauerunt: uelut crocodilum, quod terrore arceat latrones, &c. Cicero. ¶ Crocodilus omnem strepitum perhorrescit, humanam uocem contentiorem extimescit: eos a quibus paulo confidentius inuaditur, reformidat, Aelianus. Audax monstrum fugacibus, ubi audacem senserit timidissimum, Marcellinus. Tradiderunt aliqui fugere crocodilum si recto oculo inspiciatur: sequi uero si meticulosum obuium senserit, ac interimere, Pet. Martyr. 30 Fugax animal audaci, audacissimum timido. Nec illos Tentyritae (dicti ab insula Tentyri quam habitant, Hermolaus) generis aut sanguinis propinquitate superant, sed contemptu & temeritate. Vltro enim insequuntur, fugientesque iniecto trahunt laqueo: plerique pereunt quibus minus praesens animus ad persequendum fuit, Seneca lib. 4. Natur. quaest. In insula Nili Tentyri nascentes tanto sunt crocodilis terrore, ut uocem quoque eorum fugiant, Plinius. Et alibi, Quin & gens hominum est huic beluae aduersa in ipso Nilo Tentyritae, ab insula in qua habitat appellata. Mensura eorum parua, sed praesentia animi in hoc tantum usu mira. Terribilis haec contra fugaces bellua est, fugax contra insequentes: sed aduersum ire soli hi audent. Quin etiam flumini innatant, dorsoque equitantium modo impositi, hiantibus resupino capite ad morium addita in os claua, dextra ac laeua tenentes extrema eius utrinque, ut frenis in terram agunt captiuos: ac uoce etiam sola terrore, cogunt euomere recentia corpora ad sepulturam. Itaque ei uni insulae crocodili non adnata: olfaciuntque eius generis hominum, ut Psyllorum serpentes fugantur, Haec ille & Solinus. Tentyritae omnibus modis crocodilum exosum habent, inuestigant atque occidunt. Sunt qui dicant quod quemadmodum Psylli apud Cyrenaicam regionem naturalem quandam uim habent contra serpentes, sic & Tentyritae contra crocodilos, ut nihil ab eis patiantur, sed intrepide natent, & aquam tranent, alio nemine audente. Cumque crocodili Romam allati essent ut uiderentur, Tentyritae eos sequebantur, facta est illis piscina quaedam, & foramen in uno laterum, ut ex aqua in apricum egredi possent. Tentyritae aderant, qui eos interdum rete educebant ad Solem, ut a spectatoribus uiderentur, interdum in aquam intrantes rursus eos in piscinam retrahebant, Strabo. Tentyritae (Tentyritae) sic nuncupati Aegyptij, qua ex parte comprehensibilis atque expugnabilis sit, praclare intelligunt, Etenim eius oculos, quod sint hebetes, plane sciunt peropportunos esse ad uulnus accipiendum: atque etiam eiusdem uentrem, quia molli & tenui sit cute, idcirco commode feriri posse. Contra uero tergum & caudam ab omni ictu inuisa ideo existere, quod tecta sint, & quasi armata squamarum robore, testis, crustisue haud dissimilium. Ii igitur quos modo dixi populi, eos comprehendere soliti, tam ualde ijs ipsis inimico infensoque animo sunt, ut illic fluuius a crocodilis tatorum conuiuiscat & liber sit, ut fidenter ibidem natatio exerceri possit, Aelianus. Calepinus Tentyritas inepte genus animalis uenenosi interpretatur.

¶ De crocodilis quae inter nauigandum ab accolis nautis noua perdidici, (inquit Petrus Martyr lib. 3. legationis Babylonice) mens est differere. Ab urbe Cairo ad mare usque non semper noxios esse crocodilos referunt: ab urbe autem aduerso Nilo quanto altius uersus montana nauigatur, tanto uiolentiores ferocioresque aqua & terris esse aiunt. Pleraque eius rei causas mihi interroganti adduxerunt in medium. Primum, quod ea Nili pars quae inter urbem & mare iacet, piscibus tum in Nilo

Nilo enutritis, tum ex mari prodeuntibus, quibus crocodili uescuntur, semper abundet: propterea piscibus contentos, in terram illos non longe à ripa descendere hominibus aut quadrupedibus damna illaturos, prædicant. Cum autem & inferiores crocodili, & piscatorum ingens multitudo, piscium turbas ad superna transire, quin illos retibus intercipient, paucas patiantur: crocodili qui superiores Nili partes incolunt, atrociori fame urgentur: ita famelica rabie arreptos, in terram descendere illos inquit, adoririq; ac perimere quicquid obuium fit. Quædam præterea præmij spes magnos crocodilos capientibus proposita facit, ut multo pauciores audeant à Nili ripis longius prodeire. Cuiq; enim ad urbem Cairum crocodilum grandiore affert, aurei nummi de fisco præbentur decem, quamobrem crocodilis grandibus circa urbem, ut alibi leonibus, ursis, cæterisq; brutis animalibus uiolentis ac rapacibus, dulci habendæ pecuniæ spe multæ insidiæ parantur. Tunc autem crocodili nocentiores sunt, damnaq; ad uicina rura exeuntes maiora inferunt, quando rediit ad alueum Nilus: cum nanq; sint eo tempore Nili ostia magis arenosa, ob humiliorem aquæ in ipsis faucibus profunditatem, minor marinorum piscium copia per fluenta Nili ascendit. Inde fame compulsos, cum Niliaci pisces illis ad saturitatem non suppetant, uictum ipsos terra quaritare aiunt. Hic euenisse prædicant accolæ, quod Nilo ad alueum deducto, sæpe lateant in insidijs obuoluti cœno crocodili in ripæ ora, in eorum locorum uicina ad quæ Niliaci rurales aut oppidani fœminas aquæ hauriendæ gratia mittunt, immissoq; per ancillam cantharo in aquæ decursum, crocodilum, inquit, transilire, & fœminam dentibus, quos habet rapacissimos, manu, qua cantharum immisit, rapere, ac in fluuium in caput tractam dilacerare. Camelum, equum, iuuenam, & quod-

cunq; genus quadrupedis ei occurrit, cum in terrâ famelicus exit crocodilus grandior, icu caudæ adeo acriter ferit, ut illud cruribus fractis prosternat ac demum interimat. Tanta est enim illius caudæ uis, ut fregisse quatuor uno icu grandioris animalis crura repertus sit aliquando. Emergit aliud imminens periculum decrementi tempore Nilum pernauigantibus. Cum enim cõtra Nili torrentem ascenditur, deficiente uento, sapius contis quam remis agitur: nauemq; ascendentem crocodili latenter sequuntur: & nauam cum crocodilus uideat conto ad expungendam nauem totum fixo pectore inharere, icu caudæ conto acriter discusso præcipitem cadere in fluuium facit: ac uix delapsus rapit & uorat. Sponda etiam manibus apprehensa ingressum plerumq; tentasse, aut nauim deuoluere fuisse conatos, asserunt. Tanta est eorum rabies fame urgente, Hæc omnia Pet. Martyr.

¶ Et paulò post, Crocodilos præterea zelotypos & amantissimos uxorù, aiunt Aegyptij: quod hoc experimento comprobant. Iisdem ferè temporibus, quibus ego regiones illas peragrabam, nauæ quidam ad nauigando cum cernerent crocodilos coeuntes in insula Niliaca, quam fluuij decrementum siccam reliquerat, ad eos cum ingenti strepitu ac minitibus similes descendunt. Inde masculus primo impetu perterritus, relicta uxore resupina, sese præcipitem in fluuium dedit. Resupinat enim illam masculus, & in uentrem deuoluit: cum ipsa ob crurum breuitatem per se minime queat. Atq; ita relictam eius uxorẽ nauæ interimunt auferuntq;. Cum uerò masculus redisset, uxore non reperta, conspectoq; in arena sanguine, peremptam & ablatam coniectatus, ad nauim aduerso Nilo ira concitus, ueluti rabidus, despumans natando percurrat: ratem unguibus tenacissime comprehendit, omni conatu nititur sui oblitus nauas perempturus intra nauim prosilire. Verum enim fustibus ac telis nauæ illum in caput alij, alij in digitos quibus sese suspendebat, ita con-

40 cusserunt, ut attritis manibus, capite quassato, linquere prouinciam quam sumpserat coactus fuerit, timuere tamen nauæ non mediocriter, Hucusq; Pet. Martyr.

¶ Sui & crocodilo natura eam conciliauit amicitiam, ut impune sues circa Nili ripas obuerfentur, neq; à crocodilis offensam ullam patiantur, Calcagninus. ¶ Ichneumon oua crocodili inquirens conerit, nulla utilitate sua: nec enim comedit illa, sed natura duce, Diodorus Siculus. Ichneumones crocodilis apicantibus insidiantes in oris hiatus intrant, & exesis uisceribus e uentre mortuorum egrediuntur, Strabo. Sed amica crocodilo trochilus auicula, excitat eum & admonet cum propinquum uiderit ichneumonem, ut superius retuli. Plura leges in Ichneumone d. inter quadrupedes uiuiparas. ¶ Cercopithecii crocodilos oderunt, ut in ipsorum historia dictum est.

¶ Buffalus uulgò dictus, aut bos quidam syluestris apud Parthos, crocodilum habet inimicum, quem si inuenerit extra aquam, conculcando prosternit, Albertus de animalib. 2. 1. 3. Et alibi, Omnibus animalibus insidiatur crocodilus maxime, & e conuerso crocodilum bubalus conculcat in arena. ¶ Accipitres crocodilorum hostes sunt, Aelianus. ¶ Author est Aristobolus nullum piscem ex mari in Nilum ascendere, præter mugilem, alosam, (thrissam:) & delphinos crocodilorum gratia, quibus præstantiores sunt, Strabo lib. 17. In crocodilo maior erat pestis, quam ut uno esset eius hoste natura contenta. Itaq; & delphini immeantes Nilo, quorum dorso tanquam ad hunc usum eultellata inest pinna, (spina) abigentes eos præda, ac uelut in suo tantum amne regnantes, alioquin impares uiribus ipsi, astu interimunt. Callent enim in hoc cuncta animalia, sciuntq; non modo sua commoda, uerum & hostium aduersa: norunt sua tela, norunt occasiones, partesq; dissidentium imbelles. In uentre mollis est tenuisq; cutis crocodilo: ideo se ut territi immergunt delphini, subeun-

60 tesq; aluum illam (aliàs illa) secant spina, Plinius. Est & delphinum genus in Nilo, quorum dorsa ferratas habent cristas, hi delphines crocodilos studio eliciunt ad nataandum, demersiq; astu fraudulento tenera uentrium subternatantes secant & interimunt, Solinus. Ex crocodilis præter eos qui

fortuita pereunt morte, alij disrumpuntur suffossis aluis mollibus certis ferarum dorsualibus crustis (cristis, ex Solino,) quas delphinis similes Nilus nutrit, Marcellinus. Babillus uirorum optimus perfectusq; in omni literarum genere, rarissimus auctor est, cum ipse praefectus obtineret Aegyptum, Heraclitio ostio Nili, quod est maximum, spectaculo sibi fuisse delphinorum à mari occurrentium, & crocodilorum à flumine aduersum agmen agentium, uelut pro partibus praelium. Crocodilos ab animalibus placidis morsuq; innoxijs uictos. His superior pars corporis dura & impenetrabilis est, etiam maiorum animalium dentibus, at inferior mollis ac tenera, hanc delphini spinis quas dorso eminentes gerunt, submersi uulnerabant, & in aduersum emerisi (emissi) diuidebant. Recisis hoc modo pluribus, caeteri uelut acie uersa refugerunt, Seneca lib. 4. natural. quaestionum.

¶ Crocodili à porcis piscibus abstinent, qui cum rotundi sint, & spinas ad caput habeant, periculum belluis afferunt, Strabo lib. 17. ¶ Aegyptij inimicum cum pari congregientem inimico indicare uolentes, scorpionum & crocodilum pingunt, uterq; enim alteri mutuam affert exitium. Si uero uictorem alterum, quiq; inimicum sustulerit innuant, aut crocodilum pingunt, aut scorpionum, si celeriter quidem sustulerit, crocodilum: si lente, scorpionum, ob eius difficilem tardumq; motum, Orus. Ab exclusis crocodili ouis mox scorpium prorepat aculeatus, à quo letali ictu afflicti interit, Philes. ¶ Aegyptij pro homine rapace & otioso crocodilum pingunt cum ibidis penna in capite, hunc enim si ibidis penna tangas, immobilem reddes, Orus & Aelianus. ¶ Coluber est in aqua uiuens, huius adipem & fel habentes qui crocodilos uenantur, mirè adiuuari produntur, nihil contra bellua audente, (uide etiam in E. mox:) efficacius etiamnū si herba potamogeton misceatur, Plinius. Et alibi, Potamogeton aduersatur crocodilis: itaq; secum habent eam qui uenantur illos. Nascitur in Aegypto faba spinosa decem cubitos longa, quam crocodili fugiunt, timentes ne spinis oculos laedant, Crescentiensis.

E.

Crocodilum Ammianus Marcellinus exitiale quadrupes malum nominat. ¶ Si persequantur quempiam, uertere se non possunt, sed solum recta procedere queunt, unde pluribus occasio fugae haud dubia, aliqui etiam gnari huius naturae plus rationi quam terrori immanis bestiae tribuentes, pluribus ictibus conuersi, cum illa minime flectere se possit, in latus eam conficiunt, tamen pelle durissima & impenetrabili, unde cassim fuste melius agitur, quam uel punctum, aut lancea aut gladio, Cardanus. Raro capitur, cum & incolae quidam eum uenerentur, & externis inutilis sit labor ob carnes esui malas, Diodorus Siculus. Capiebatur priscis temporibus hamis, recenti carne appositam: nunc quandoq; reti ualido, prout & quidam prisces, quandoq; instrumento ferreo ex cymba ad caput iniecto, Idem. Suidas in *κροχύλυ* scribens uim odores transmittendi, non in aere solum, sed etiam in aqua esse, subdit: *καὶ οἱ κροκοδείλοι τῶν κροχύλων τὴν τῶ ὕδατος ὑπερφάνεον κρεμασθῆναι ἐφ' ἑποντα αὐτοῖς.* Crocodilum capiendi cum complura & multiplicia genera, (*αἰεταὶ πολλὰ:*) unum tantū hoc quod mihi maximè dignum relatu uideatur, puto scribendum. Vbi tergum suillum hamo circumdatum, ad alliciendum crocodilum, pertulit in medium fluminis uenator, ipse ad ora fluminis porcellum, quem uiuum tenet, uerberat: cuius uocem crocodilus audiens, secundū illam tendit, nactusq; tergum deuorat. Et posteaquam attractus est, ante omnia eius oculos uenator caeno opplet. Hoc acto caetera facile sanè obtinet, alioqui cum labore adepturus, Herodotus. Tentyritae Aegypti populi quomodo crocodilos captēt, diximus iam supra in D. Enydris serpens est masculus & albus. 4. huius adipe perunguntur qui crocodilum captant, Plinius. Et alibi, Coluber est in aqua uiuens: huius adipem & fel habentes, qui crocodilos uenantur, mirè adiuuari produntur, nihil contra bellua audente: efficacius etiamnū si herba potamogeton misceatur.

¶ Possum de ichneumonum utilitate, de crocodilorum, de felium dicere, sed nolo esse longior, Cicero de Nat. lib. 1. & 5. Tuscul. Primus hippopotamum & quinque crocodilos Romae adilitatis suae ludis M. Scaurus temporario euripo ostendit, Plinius & Solinus. Edita munera in quibus crocodilos atq; hippopotamos, &c. exhibuit, Capitolinus in Antonino Pio. Heliogabalus hippopotamos & crocodilum habuit, Lampridius. ¶ Duo crocodilorum genera Ganges fluuius generat. Horum alteri nihil nocent, alteri inexorabili atque immisericordi in quilibet uoragine carniuori sunt. In eorum summo rostro, quiddam tanquam cornu eminet, his ipsis ministris ad ulciscendos maleficos, turpissimis iudicijs conuictos, Indi utuntur, nam eosdem rerum capitalium damnatos eis obijciunt: neq; ad percutiendos eos securi, laqueoue ad frangendam ipsorum ceruicem carnifice egent, Aelianus. Scripsit aliquando Aurelius Festiuius, ille qui Aureliani libertus fuit, Firmum Aegypti tyrannum crocodilorum adipe perunctum, inter crocodilos impune innataffe, id quod Spartianus adnotauit: ut uerisimile sit, immanem sequitia bestiam sui generis odore seductam naturae parcere, non homini, Vadianus in Melam. Sunt qui omnem uenentatam feram adipe eius perunctis abstinere putent, ut legimus apud Aetiū lib. 13. cap. 8. Plinius hoc etiam terrestris crocodili adipi tribuit, ut eo peruncti ab aquaticis tuti sint. Vide in Scinco G.

¶ Est crocodilorum alia à quadrupedibus (inquit Petrus Martyr) in progressu natura. Cum enim è Nilo in terram longius proficiscuntur, alia nesciunt regredi uia, quam per ea uestigia quae in arena uenientes reliquerunt propterea cum descēdisse (exisse è flumine) crocodilum incolae sentiunt, celeri cursu cum lignonibus & ramorum fascibus accurrunt: in eaq; semita fossam profundam effodiunt,

diunt, ac ramis illam superimpositis arena contegunt, ne rediens crocodilus insidias sentiat, dehinc per uestigia crocodilum quaritant, sic repertum strepitu & lituorum aëneorumq; tinnitu in fugam uersum insequuntur, ita in foueam delabentem aut perimunt, aut laqueis irretitum ad urbem (Cairum) portant. Diximus enim decem aureorum præmium esse grandes crocodilos uiuos afferenti propositum. Paucis antequam ego adijsssem diebus, unum allatum fuisse uiuum mihi retulit magnus interpres, quem uix duo possent camelis simul, uti boues araturi, coniuncti tergo sufferre. Alius eodem tempore magnæ molis crocodilus in regione quæ Nilo adiacet, nomine Saetum, tres infantes in quodam rure Niliaco è cunis raptos deglutiuit. Captus tamen, modo quo diximus capi sole-
 re, fuit interemptus: euulsosq; infantes uix adhuc exanimos fuisse sepultos, referebatur. Iisdem die-
 10 bus ex utero alterius irretiti ac trucidati arietem ferè integrum uoratum, ac unà dilaceratæ mulie-
 ris manum, armilla adhuc extante aënea, se extraxisse quidam accolæ perhibebant. Habitos enim, quandocunq; curæ non est ad urbem eos afferre, excoriant, cum utile ad multa medicamenta cro-
 codilorum abdomen esse didicerint: Nec desunt etiam qui corium illorū quaritent, quod est adeo
 durum, ut neq; sagitta transfigi possit.

F.

Crocodilus rarò capitur, cum & incolæ quidam eum uenerentur, & externis inutilis sit labor ob carnes esui malas, Diodorus. Qui circa Elephantinam in Aegypto incolunt, quod sacros esse nō censeant, etiam comedunt, Herodotus. In urbe Apollinis sancitum est ut quisq; de crocodilo co-
 medat ablegata omni exceptione, Calcagninus. Apollonopolitæ crocodilos comprehēsos ex alto
 20 suspendunt, & flebiliter gementes multis primū uerberibus affligunt, deinde ijs concisis uescun-
 tur, Aelianus. Hazab Leuit, II, inter impura cibo animalia legitur, Septuaginta crocodilum ter-
 restrem uertunt.

G.

Crocodili sanguinem aliqui morsibus serpentium auxiliari docent, Dioscorid. 6. 39. Idem com-
 munem curationē aduersus omnes ictus uirulentos docens, Erasistratus (inquit) non immeritò re-
 prendit eos qui incognitas ad hunc usum facultates conscripserunt, ut elephanti fel crocodiliue
 sanguinem, &c. Vtriusq; crocodili (aquatici & terrestris) sanguis claritatem uisus inunctis donat,
 & cicatrices oculorum emendat, Plin. Crocodili sanguis hebetudinem curat perfectè, Kiranides.
 ¶ Si quis fixerit (lego, frixerit, ut in xylobate, id est stellione apud eundem) crocodilum, & unxerit
 30 se inde, nulla uulnera uel ictus quæ receperit sentiet, Kiranides. Crocodilus alius aquaticus, alius
 terrestris est: corij utriusq; cinis ex aceto illitus his partibus quas secari opus sit, aut nidor cremati,
 sensum omnem scalpelli aufert, Plinius. Vide in Scinco. Pellem crocodili tritam si quis insperse-
 rit membro urendo uel incidendo, absq; dolore fiet, Kiranides. Cor (lege, corium) lacertæ (sic ali-
 qui uocem zab uertunt, sed Rasij interpres & alij, crocodili) crematum, aut (&) mixtum cum amur-
 ca olei, inunctum membro mutilando, mortificat id adeo ut ferrum non sentiat, Arnold. ¶ Aegy-
 ptij ægros suos aduersus febrium horrores crocodili adipe perungunt, Plinius. Crocodili adeps
 eandem facultatem habet, quam canis marini, ut in Succidaneis cum Aegineta publicatis legitur,
 & apud Rasim quoq;. A crocodilis morsos ipsorum adipe uulneribus imposito, summopere iu-
 uari scimus, Galenus ad Pisonem. Demorsos à crocodilo locos acri muria aut piscium garo per fu-
 40 sos ac fotos, adipe crocodili eliquato illinito, Aetius ex Apollonio. Ex adipe tinsa (tensa) empla-
 strum fit super morsum eius, & dolor statim sedatur, Auicenna 2. 706. & Rasus. Si coquatur cum
 aqua & aceto, & os colluatur, tollit dolorem dentium, Decoctio eius opitulatur contra morsum uer-
 mium, muscarum, araneorum, & huiusmodi, Idem. Adipe crocodili (siue terrestris siue aquatici,
 uide in Scinco) perunctos à morsu crocodili tutos esse perhibent. ¶ Crocodili è dextra maxilla
 dentes adalligati dextro lacerto, coitus (si credimus) stimulant. Canini eius dentes febres statas ar-
 cent thure repleti. Sunt enim caui, ita ne diebus quinq; ab ægro cernatur qui adalligauerit. Idem
 pollere & uentre exemptos lapillos, aduersus febrium horrores uenientes tradunt, Plinius. Et
 alibi, Concitat Venerem dens crocodili maxillaris annexus brachio. Crocodili dentes abstracti,
 eo uiuo dimisso, in gestante tensionem uel erectionem (membræ pudendæ) excitant: (ex dextra parte
 50 in uiro:) sinister mulieribus. Si uerò uterq; adaptentur, erunt inter se contrarij, Kiranides. ¶ Fi-
 mum crocodili ad alopeciam commendatur à Sorano & Archigene apud Galenum, intelligo au-
 tem terrestris: cuius etiam ad impetigines & alia multa usus est. Vide in Scinco.

¶ Morsu est aspero tetroq;, ut quod dentibus laceret nunquam sanetur, Diodorus Sic. Mor-
 sus eius horribili tenacitate conueniunt, stipante se dentium serie pectinatim, Solinus. uide in B.
 Cum sint multa genera crocodilorum, cætera mandibulam inferiorem mouent præter tencheam:
 & ideo hæc fortissimi morsus est, Albert. ¶ Quis crocodilus momordit (inquit Aetius 13. 6.) pri-
 mum quàm tutissimè custodire oportet, in domo conclusos fenestras non habente. Etenim ob con-
 trariam quandam affectionem ferè in totum syluestres maxime feles ad demorsos accedere consue-
 uerunt. Remedia autem his eadem quæ ad morsos à cane (à cane rabido, Arnoldus de Villanoua,
 60 Morsus à crocodilo curetur similiter illi, qui morsus est à cane nō rabido, Auicenna) ac ad reliquos
 relata sunt cōueniunt. Propriè aut humanum stercus & misy simul trita & imposita ad eos faciunt,
 aut piscium garum, aut carniū salzarum iusculū morsui infunde, [Salsamenta (id est pisces salso;

B 3

Aggregator) scorpionum plagis imponere conuenit: contra crocodilorum quidem morsus non aliud praesentius habetur, Plinius.] Aut salem & myrrhā aequali pondere in acerrimo aceto quam tenuissimo contere, & cerato excepta impone. [Sal crocodilorum morsibus imponitur, tritus in linteolo & intinctus aceto, ita ut uinculis loca constringantur, Dioscorid.] Aliud: Stercoris hyanae drach. quatuor, æruginis drachmas nouem, adipis anserini drachmas sex, galbani drachmā unam, ceræ drachmas octo, olei drachmas duodecim, Aeruginē & stercus aceto terito, & liquefacta affundito. Quod si hyanae stercus non adsit, porcino utitor. Apollonius autē inquit, demorsos locos acrimuria aut piscium garo perfusos ac fotos, adipe crocodili eliquato illinito, & linamētis inditis obligato. Aut carniū falsarum pinguiore partes tufas indito, aut melanthium cum aceti face tritum imponito. Hæc enim & ulcus serpens compescunt, & morsus est uestigio ab inflammatione uindicta cant. Post hæc autem lenticulam coctam cum melle tritam cataplasmatibus modo adhibeto. Erui uerò farina cum melle subacta, aut iride cum melle morsum expleto. De cætero uerò ulcera renutrito, & per communia auxilia ad cicatricem perducito. Hæc Aetius. Aduersus crocodili morsus nitrum cum melle læuigatum tantisper dum hulus repurgetur, imponito; mox melle, butyro, medulla cerui, adipe anserino impleto. (Eodem emplastro, nisi quod terebinthina additur, Aetius initio libri 13, contra hominis morsum utitur.) Porro Galenus testatur à crocodilo demorsos adipe ipsorum uulneribus imposita, exacte periculo liberatos cognouisse, Aegineta. De remedio ex adipe, uide etiam supra in E. circa finem. Eruum datur contra serpentium ictus ex aceto, ad crocodilorum hominumque morsum, Plinius. Auicenna 4. 6. 4. 11. eadem quæ Aegineta scribit. Laudantur præterea ad crocodili morsum à Plinio, ut Aggregator citat, garum piscium lib. 31. & sal cum aceto, ibi- 26 dem. & fex aceti libro 23.

H.

a. Crocodilus à croceo colore dictus est, Isidorus. Crocodilus nominatur quod crocum timeat, nam cum ad aluaria repens terrestris crocodilus (scincus) mel uorat, apiarum foris crocum apponunt, quo ille cōspecto fugit. Marinus (fluuiatilis potius uel Niliacus, Eustathius habet *κροκόδιλος*, non *δρακόντιος* ut Varinus) uerò sic dictus uideri potest, quod crocas, id est littora (uel arenas littorum) timeat, in terra enim pauidus est, Varinus, & Cælius Rhodig. 15. 21. (qui etiam crocas [& crocalas, Eustath.] Græcis dici scribit calculos frequenti motu in maris littore rotundatos, quos Latini umbilicos appellant:) & Eustathius in Homeri Iliados λ.

¶ Epitheta. Niliacus, improbus, Nilicola, apud Textorem.

¶ Est & crocodilea siue crocodilina & crocodilitis uocata, quæstio sophistarū ludicra, ut prion & ceratina, Hermolaus. Sapientem formantes non modo cognitione cœlestium uel mortalium putant instituendum, sed per quædam parua sanè, si ipsa demum æstimes, ducunt, sicut exquisitas interim ambiguitates: non quia ceratinae aut crocodilinae possint facere sapientem, sed quia illum ne in minimis quidem oporteat falli, Quintilianus. 1. 16. De crocodiline inuenimus (inquit Politianus in Miscellaneis cap. 55.) apud Aphthonij Græcum enarratorem Doxapatrem, quamuis apud eum crocodilites potius quam crocodiline uocatur, quod & uerius puto. Verba ipsius ita Latine interpretamur, Serra, inquit, & crocodilites, sicuti est in Aegyptiaca fabula. Mulier quæpiam cum filio secundum fluminis ripas ambulabat; ei crocodilus filium abstulit, redditurum dicens, si uerum mulier responderet. Negauit illa fore ut redderetur, atque ob id æquum aiebat reddi, Haftenus ille. 40. Moxque idem, Crocodilitem (inquit) hanc propositionem uocant, crocodili huius gratia, quam etiam *κροκόδιλος*, id est, serrā uocari à Græcis indicat. Adiuuat Lucianus in dialogo cui titulus Vitarum uenditiones, ita ferme Chrysippum loquentem inducens, ei que respondentem quempiam, qui se profiteatur emptorem: Cōsidera igitur ita. Est ne tibi filius? Quorsum istud? Si forte illum iuxta fluuium errandum crocodilus inueniat rapiatque, dein redditurum polliceatur cum uerum dixeris, utrum reddendus ei uideatur nec ne. Quid enim sentire dices? Rem sanè perplexam interrogas. Ex his ut arbitror (inquit Politianus) liquet etiam crocodilitē, sicuti supra ceratinen, sophismatos esse parum explicabilis speciem, quo dialectici ueteres, potissimumque stoici uterentur. ¶ Hesy chius crocodilum etiam *κροκόδιλος* interpretatur, intelligo autem tomentum quo puluini & sellæ quædam replentur, nam & *κροκόδιλος*, *γνάφαλα* exponuntur: & *κροκόδιλος* (pro *γνάφαλος*, ut conijcio) *κροκόδιλος* 50 *κροκόδιλος* *εἶπε τὸ κροκόδιλος ἵπτοι μὴ γυμνά*, (*κροκόδιλος*.) Pollux 7. 9. ¶ Cum crocotillis crusculis, Plautus; Pompeius interpretatur ualde exilibus.

¶ Icon. Neales cum prælium nauale Aegyptiorum & Perfarum pinxisset, quod in Nilo, cuius aqua est mari similis, factū uolebat intelligi, argumento declarauit, quod arte non poterat. Asellum enim in littore (littus dixit pro ripa) bibentem pinxit, & crocodilum insidiantem ei, Plinius. Crocodilus in hieroglyphicis literis malum significat, Diodorus Sic. lib. 4. Biblioth. Aegyptiorum alij in nauigio, alij super crocodilo Solem ostendunt, sic inuenientes Solem iter suum per aerem dulcem & humidum peragendo, tempus generare, quod quidem per crocodilum significatur propter aliam quandam sacram (*ισραηλιτικὴ*) historiam, Clemens lib. 5. *σφωματ.*

¶ Crocodilion chamaeleontis herbae nigrae figuram habet, radice longa, æqualiter crassa, odoris asperi. Nascitur in sabuletis, &c. Plinius. Meminit & Dioscorides, & Galenus in libro de simplicibus. Idem lib. 2. de composit. medic. secundum locos cap. 2. mentionem facit radicis croco-

diliadis

diliadis maximæ, quæ locis aquosis nascatur, Dioscorides crocodilion suum *ἢ θρυμώδιστον*, id est syl-
uosis nasci prodidit. Quin & dipsacus apud Dioscoridem crocodilion cognominatur; & lilium ab
Osthane auram crocodili uocari inter nomenclaturas eidem attributas legimus.

¶ Quos Aegyptij champas uocant, Iones appellauere crocodilos, illi generi crocodilorum quod
apud eos in sapibus gignitur, quantum ad corporis speciem, comparantes, Herodotus. Est &
περικύβελος, (cum acuto in antepenultima, uel secundum alios in ultima, & ypsilo in antepenult.)
paruum animalculum apud Hipponactē, Eustathius. Similis crocodilo, sed minor etiam ichneut
mone, est in Nilo uocatus scincos, Plinius. Petrus Martyr Oceana Decadis primæ lib. 3. in loco
quodam Cubæ appellatæ ab Hispanis inuentos ait serpentes octo pedum in ueribus ligneis appo-
sitos igni unâ cum piscium libris circiter centum; quos incolæ piscatores ceperant ut regi suo conui-
uium pro altero rege paranti afferrent, & conspectis Hispanis accedentibus fugientes reliquerant.
Tum Hispani (inquit) discumbunt, piscibus læti fruuntur, serpentes relinquunt, quos nihilò penitus
ab Aegyptijs crocodilis differre affirmant, præterquam magnitudine, cum maximè eorum octo pe-
des non excederent. Propinquum nemus postmodum iam saturi ingredienti ex ijs serpentibus,
arboribus funiculis alligatos complures comperere, quorum ora alij funibus astricta, dentes alij
euulsos habebant. Demum per interpretem cognouerunt nihil esse inter edulia quod incolæ tant
faciant, quanti serpentes illos, popularibus eos comedere minus licet, quam apud nos phasianos aut
pauones, Hæc Petrus Martyr. Non probo autem quod serpentes appellat, quos à crocodilis sola
magnitudine differre scribit; lacertos enim potius, quod quadrupedes sunt, nominari oportebat.
Idem Decadis secundæ libro secundo, Beraguæ prouinciæ Noui orbis flumen quoddam esse ait,
quod Hispani Lacertorum flumen uocarint, quia lacertos nutriat maximos, hominibus cæterisq;
animalibus noxios, Niliacos crocodilos æmulantes.

¶ Aesculapio templum consecratum fuit in monte Libyæ circa Crocodilorum littus, ut scribit
Hermes Trismegistus in Asclepij dialogo. ¶ In Phœnicæ fuit oppidum crocodilon, (crocodilo-
rum,) Plinius 5. 19. non procul à Carmelo promontorio. Crocodilorum ciuitas in Aegypto est,
Arsinoe dicta postea, Strabo. Hinc dictus puto Crocodilopolitæ nomos apud Plinium. Crocodi-
lorum urbs sita est in Mœride palude * in Aegypto, ut meminit Herodotus lib. 2. Sic autem uoca-
ta est quod cum *Minas rex, (Diodorus Sic. ut interpres habet: Menes, ut Herodotus) equo uectus
canes proprios persequentes fugeret, equo in palude collapso, ipse à crocodilo exceptus et in ulterio-
rem ripam delatus sit, quo in loco urbe cõdita crocodili cõsecrati & pro dijs habitati sunt, eorūq; cæde
omnibus interdictum. Ciuis, Crocodilopolites, Hæc Stephanus, cuius locum mutilum sarcies ex
Diodori Siculi de fabulosis antiquorum gestis lib. 2. quem Pogius interpres parum commodè red-
didit. ¶ Crocodilus mons est in Ciliciæ uel Syriæ ora, Plinius 5. 27.

¶ e. Grandini creditur obuiare si quis crocodili pellem, uel hyænæ, uel marini uituli per spa-
tia possessionis circumferat, & in uillæ aut cortis suspendat ingressu, cum malum uiderit immine-
re, Palladius. Corium crocodili, aut lupi claudi aut simiæ si circumdetur ferendo ipsum cum coal-
dea, & superficies eius, nunquam cadet in ea grando, Rasis. apparet autem lupum claudum ab in-
terprete positum pro hyæna: nam & apud Auicennam 4. 6. 4. 9. qui locus est de cura morfi à ca-
ne rabido, pro aldabha, id est hyæna, interpres reddit adabacum claudicantem. Cæterum simiæ no-
men ab eodem positum suspicor pro uitulo marino, qui Græce phoca dicitur, Hebræi autē simiam
koph uocant, unde per literarum metathesin error committi potuit.

¶ h. Artemidorum grammaticum Apollonius memorat nitente gressu crocodilum in hære-
na iacentem expauisse, atq; eius motu percussa mente, credidisse sibi sinistrum crus atq; manum à
serpente comestam, & literarum memoria caruisse obliuione possessum, Cælius Aurelianus in
Chronijs, capite de furore siue infania.

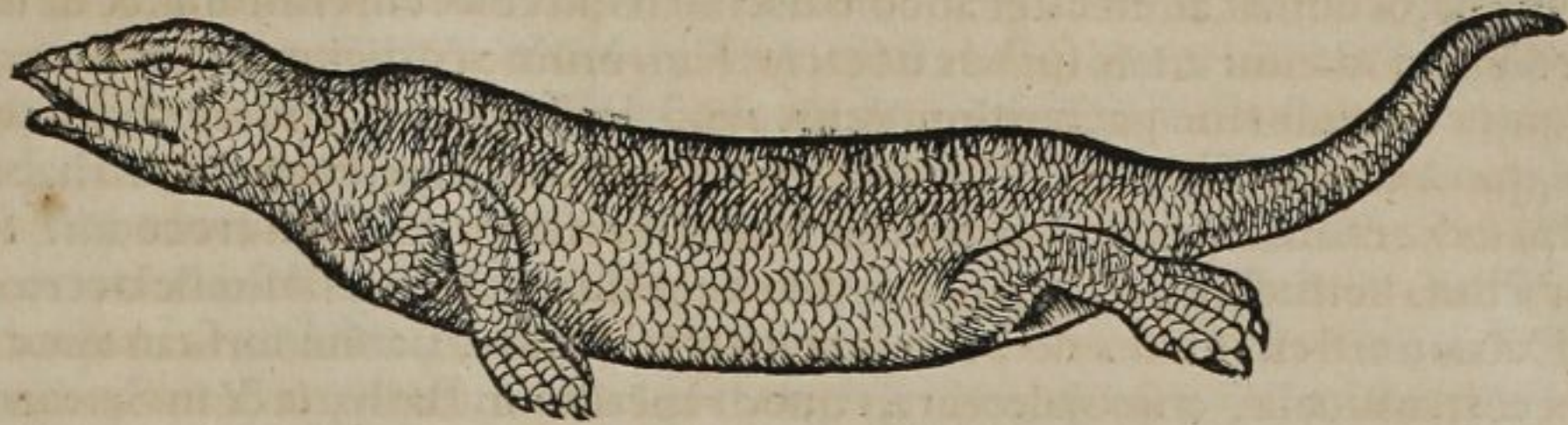
¶ Aegyptiorum morem quis ignorat, quorum imbutæ mentes prauitatum erroribus, quam-
uis carnificinam potius subierint, quam ibim, aut aspidem, aut crocodilum uiolent, Cicero. In di-
uersis Aegypti locis coluntur scarabeus, crocodilus, feles, Plutarchus in Symp. 4. 5. Crocodilon
adorat Pars hæc (Aegypti): illa pauet saturam serpentibus ibim, Iuuenalis Sat. 15. Sed neq; cro-
codilus sine causa uerisimili ac plena persuasionis honorem nactus est. Ad summum enim numen
quandam habet imitationem, utpote ex omnibus unus elinguis. Neque enim sermo diuinus uoce
indiget; & per mutam & silentem uiam ac iustitiam ascendens, ad uocalem iustitiam perducit mor-
talia, (*ἡ δὲ ἀφ' ἧς βαίνωμ κελύθωσ ἡ δὲ δίκης, τὰ θνητὰ ἀγεί κατὰ δίκην.*) Solū autem ex ijs quæ degunt in
humido à fronte tenuem (λαεὺμ, læuem) ac perspicuam quandam pelliculam deducere tradunt, & ui-
sum obtegere, ita ut non uisus uideat, quod primo numini planè congruit. Vbi uerò crocodilus fœ-
mina pepererit, ibi terminum incrementi Nili futurum agnoscit. Quum enim in humido partum
ædere non possit, procul autem non aufit; id seruat temperamentum, ut exactè futurum incremen-
tum præsentiat, ut à partu dum incubant & fouent oua simul ipsæ fluminis beneficio frui possint,
simul uerò & oua loco inhumecto ac sicco custodiantur. Pariunt autem (oua) sexaginta, & totidem
dies cessant, (*ἐκλείπτωσι*, lego ἐκλείπτωσι, id est excludunt;) totidem etiam uiuunt annos qui plurimum
uiuunt; quæ dimensionum prima est ijs qui cœlestia speculantur, Hæc ferè Calcagninus in libro de
Aegyptiacis, ex Plutarcho de Iside & Osiride. Ipsi quorum uanitas ridetur Aegyptij nullam bel-

Juam, nisi ob aliquam utilitatem consecrauerunt: uelut ibi, quod maximam uim serpentium conficiat: crocodilum, quod terrore arceat latrones, Cicero. Crocodilos admirantur multi, cum homines interficiant adantque rem perniciosam mortalibus, quae lege ut pro dijs colantur, fuerit sancitum. Sed uidentur toti patriae securitatem afferre, non tantum Nilus, sed et qui in eo sint crocodili. Quos Arabiae Libyaeque latrones ueriti, non audent flumen transire populatum. Afferitur & alia ab historicis huius bestiae colendae ratio. Nam regem quem Minam (Menem, Herodotus lib. 2.) dixere, cum sui canes persequerentur, fugisse aiunt in Mæridis (alii Miridis uel Muridis legunt, neutrum probo) paludem, ibique (collapso in palude equo quo uehebatur, ipsum, ut Stephanus habet) susceptum à crocodilo, mirabile dictu, in continentem fuisse delatum. Igitur ut gratiam animali redderet, condita ciuitate paludi propinqua, quam crocodilorum appellauit, mandasse accolis, ut pro deo ea bestia coleretur, paludemque in earum cibum uouisse, Diodorus Siculus de fabulosis antiquorum gestis lib. 2. Poggio interprete qualicumque. In Arsinoitica praefectura (inquit Strabo lib. 17.) mirum in modum colitur crocodilus, & est sacer apud eos in lacu quodam (Mæridis scilicet) seorsum nutritus, & sacerdotibus mansuetus & suchus uocatur. Nutritur autem pane, carne & uino, quae à peregrinis afferuntur ad eiusmodi spectaculum uenientibus. Hospes itaque uir inter alios honoratissimus, qui nobis sacra commonstrabat, ad locum ueniens, placentulam, & carnem assam, & quoddam mulsu uasculum ex caeno attulit. Beluam in ripa lacus inuenimus, ex sacerdotibus alij eius os aperuerunt, alius bellaria imposuit, postea carnem, deinde mulsam iniecit. Ille in lacum exiliens in ulteriorem partem traiecit. Sed cum alius hospes aduenisset, & similiter primitias attulisset, cursu lacum circumeuntes itidem inuento crocodilo obtulerunt, Hæc ille. Et alibi, Arsinoitæ crocodilos colunt, & propterea fossam habent crocodilis plenam, & Mæridis lacum, nam & eos colunt, & ab eis abstinent. Crocodilos sacros admodum esse existimant qui circa Thebas & Mærios (Moiæ) stagnum incolunt: quorum utriusque unum ex omnibus crocodilis alunt cicurem & edoctum manu tractari, appendentes eius auribus uel gemmas, uel ex auro fusiles in aures (ἀρτίματα λίθινα χρυσῆα) & primoribus pedibus catenam (ἀμυδίας, armillas) innectentes: cibaria quoque accommodata ac sacra (σφῆρα) præbentes, consecrantur tanquam pulcherrimè uiuentem, (tanquam homines delicatos curant.) Vbi mortem obiit, sale conditum (ταρχυδίσσαντρος) sacris in urnis sepeliunt, Herodotus. Coptitæ (qui Coptum incolunt in Aegypto,) accipitres ut crocodilorum hostes odio adducti sæpe in crucem agunt, iidem ob similitudinem quam cum aqua crocodilis esse affirmant, crocodilos diuino honore afficiunt, Aelianus. Ab aspidibus & crocodilis morsos felices & deo dignos arbitrantur Aegyptij, Iosephus lib. 2. contra Appionem. Crocodilorum colentes Ombitæ Aegyptij populi, sic hos dierum celebratione dignantur, quemadmodum magnificentissima celebramus Olympiæ certamina. A crocodilis suos liberos rapit mirificè gaudent, & matres ex eo magnam lætitiā uoluptatemque capiunt: & simul magnificè, & ample de se sentiunt, quæ nimirum deo cibaria pepererint, Aelianus. Volaterranus quidem hæc eadem ex Aeliano de Ombitis pariter & Coptitis scribit. Quam familiariter à sacerdotibus in Aegypto crocodili tractentur, scripsi quædam supra in D. Amometus in quadam Libyca urbe dicit sacerdotes ex lacu quodam cantionum illecebris præstrictos crocodilos decem & septem cubitorum educere. De crocodilis hanc etiam auditionem ex Aegyptijs accepi, sacros esse, & mansuescere, & à ministris se facile contrectari sustinere, & sibi frustra esculenta in dentes insita, extrahentibus patulum os præbere, atque antiquiores & præstantiores diuinatione pollere, Aegyptij ferunt: idque Ptolemæi testimonio comprobant: eum sanè cum ex crocodilis antiquissimum & præstantissimum appellaret, non exauditum fuisse: cum cibaria ei comedenda obiecisset, reiecisse: inde sacerdotes collegisse, ex Ptolemæo idcirco crocodilum, quod eum uicinum ad moriendum prænosceret, cibum capere noluisse, Aelianus. Eadem ferè apud Plutarchum leguntur in libro Vtra animalium, &c. Quidam apud Heliodorum in Aethiopicis (initio lib. 6.) cum uidissent crocodilum à dextra in læuam ferri, & in alueum fluminis Nili celere impetu se condere, nihil commoti sunt hoc spectaculo tanquam eis familiari & usitato, Calasiris tamen impedimentum aliquod circa iter eis obuenturum monebat. Cnemon uerò uehementer perturbatus est, quod non exactè ipsum animal, sed humilem quandam & obscuram eius umbram uidere sibi uisus fuisset, Hæc ille. ¶ Apollinis ciuitas in Aegypto crocodilis est inimica, Strabo. Neminem dicuntur lædere diebus ijs quos Apis natales habet, Calcagninus. Apollonopolitæ comprehensos ex alto suspendunt, atque eos primum flebiliter gementes, permulta uerberatione affligunt, deinde ijs concisis uestuntur, Aelianus. Et rursus, Apollonopolitæ eiusmodi bestiam oderunt, quod dicant, Typhonem eius formam induisse. Alij non ob eam causam, sed quod Psammiti regis iustissimi uiri filiam crocodilus rapuerit, eius cladis recordatione suos posteros uniuersam eorum nationem odisse. In urbe Apollinis sancitum est, ut quisque de crocodilo comedat ablegata omni exceptione: uenantesque ac enecantes quotquot possunt à crocodilis à regione templi proponunt, asserentes quod Typhon factus crocodilus Horum aufugerit: omnia denique animalia infesta, omnes affectus improbos, omnes motus pestilentes Typhoni imputant, Calcagninus. Qui circa Elephantinam urbem incolunt, quod sacros esse non censeant crocodilos etiam comedunt, Herodotus. Est in Aegypto Herculis ciuitas, ubi ab Heracleotis coluntur ichneumones qui crocodilis & aspidibus (uide in Ichneumone D.) perniciem inferunt, Strabo. Tentyritæ populi (de quibus plura scripsi supra

supra in D.) crocodilum reijciunt, captumq; arbore suspendunt: & multis prius affectum uerberibus postmodum comedunt, Textor. Idem (Aeliano prodēte) accipitres ut crocodilorum hostes sanctissimē colunt.

¶ Prouerbia. Crocodili lachrymā, Vide supra in D. ¶ Vt canis ē Nilo bibit & fugit, (metu scilicet crocodilorum:) Vide inter prouerbia ex Cane. Certum est canes iuxta Nilum amnem currentes lambere, ne crocodilorum auiditati occasionem præbeant, Plinius.

DE SCINCO quem & CROCODILVM
terrestrem uocant.

A.

SCORPIONES scinci lacertiq; uermibus non serpentibus adscribuntur, Solinus cap. 30. Ego uero hæc animalia ἐρπετα, id est reptilia, non σκώληκες, id est uermes, recte appellari dixerim. Scincum Dioscorides eundem terrestri crocodilo esse scribit, hinc & crocodileam simum eius appellant, de terrestri non aquatico crocodilo intelligentes. Auicenna confundit. Ex eadem (crocodili) similitudine est scincus, quem quidam terrestrem crocodilum esse dixerunt, candidiore autem & tenuiore cute. Præcipua tamen differentia dignoscitur à crocodilo, squammarum seta à cauda ad caput uersa, Plinius. Ego scincos quosdam lacertis similes, ac magnitudine ferè æquales, qui ex Aegypto afferuntur, uidi, cute quidem quàm crocodilorum candidiore tenuioreq; squammas uero, ut Plinius inquit, à cauda ad caput uerti non potui in eis animaduertere, cum tamen ueros illos scincos esse non dubitem. Quamobrem conijcio tria saltem genera crocodili statuenda: unum aquaticum, qui simpliciter ita nominatur: & duo terrestria, unum cognitum nobis, quod scinci nomine ex Aegypto adferri hodieq; dixi: & tertium nobis ignotum, cuius squamæ ad caput uertantur. Non probant Bellunenſis sententiã, qui in Mesuē commentarios adiderunt monachi, nempe ex ouis crocodili in aqua æditis, crocodilum nasci: ex iisdē in ripa iuxta aquam, scincum. Atqui hoc non asserit Bellunenſis, sed secundum Arabes ita exiſtimari scribit: & propterea (inquit) dicitur quod scincus sit de semine crocodili. Certum est tamen crocodilum nunquam oua sua in aqua parere, sed semper in secco. Græcè σκίγνος scribitur, ab illiteratis quibusdam pharmacopolis & alijs stincus, quod nomen etiam pro schino, id est lentisco aliquando ineptè ponitur in Arabum libris. Apud Nicolaum Myrepsum etiam in Græco codice alibi σίγκ pro σκίγνος scribitur. Albertus lib. 24. de aquaticis animalibus agens, scincos cum sciuris confundit: & mox cum de stella marina agere deberet, ubi sturitus scribitur, aliàs stincus (utrunq; ineptè pro aster, id est stella) uim ciendæ Veneris uehementem ei tribuit, quæ sanè scinco à bonis authoribus, iisdem penè uerbis, non stellæ marinæ adscribitur. Plurimi ex pharmacopolis indocti homines, scinci loco, lacerti genus aquaticum nostræ regionis uendunt, prona parte pallidum, nigrum supina, Syluaticum & alios huius farinae scriptores secuti, qui scincum interpretantur lacertum aquaticum, quem ego sanè uenenatum esse arbitror: scincum non item, eundemq; nec nostræ regionis, nec omnino aquaticum, quamuis monachi interpretes Mesuē, scincos circa Romam sibi uisos somniant, Syluaticus & Platearius in Apulia. Sunt qui lacertos quosdā duabus insignes caudis pro scincis uendant, ab iisdem monachis reprehensi. Sed de lacertis aquaticis priuatim agam. Κίρκος, crocodilus terrestris, Hesychius & Varinus, sed σκίγνος uox apud alios authores usitata est, κίρκος alibi nusquam legi. Koach Hebraicam uocem, כוּך, aliquid crocodilum interpretantur, alij lacertam, scincum forte melius dicturi, uide in Chamæleonte A. כַּז, zab, etiam aliquid scincum exponunt, sed crocodilum propriè significat. Arabes & Chaldaei dab & aldhā dicunt: uertunt enim z in d. Serapionis interpres in capite de Stercore ubi Galeni uerba de crocodilea citantur, pro crocodilo terrestris duas uoces ponit, stellionem & adhaya, si rectè sic scribitur. Dioscoridis etiam uetus interpres stellionem reddit, ubi crocodilum terrestrem uertere debebat. Garis fluminis, id est scincus, Syluaticus. Apud eundem alibi guaril, scincus exponitur: & ita solum rectè legi puto, non garis. Guaril aquaticus, id est scincus, sed uerius stellio, Vetus glossographus Auicennæ. Aggregator etiam guaril apud Auicennam stellionem interpretatur, ipse non probo. De scinco

Auicenna (ut scribunt Monachi in Mesuen) tribus aut fortè quinq; capitibus agit, Arabicè guaril nominans; Et in primo capite inscripto de guaril, fimi tantum eius uires describit, ut Dioscorides crocodileæ, reliqua duo capita de scinco inscribuntur, unde error Auicennæ apparet, qui de una & eadem re diuersis locis egerit. Instituit præterea caput de tinfa uel tempfa, quod crocodilus est, & propriè aquaticus; quare non rectè ei uires fimi terrestris crocodili adscribit, easdem quas in capite de guaril recensuerat. Cæterum Pandectarius in capite Rhule, quod interpretatur renes, (ex Serapione cap. 450.) scinci meminit; attribuunt enim authores uim medicam illis præcipuè in hoc animali partibus quæ circa renes sunt, Hæc Monachi. Rasis interpres pro scinco piscem sagittalem uertit, piscem fortè arbitratus quoniam recentiores nonnulli non rectè aquaticum animal esse scripserunt. Hebræi crocodilum zab uocitant, Arabes & Chaldaei dab, piscem uerò dag, unde forsitan natus error. Serapionis etiam interpres cap. 446. scincū ineptè piscem facit: & Serapio falsò attribuit Galeno qui scripserit scincum esse speciem stellionis aquatici. Alarbian ut scribunt Arabes, sicut Ebenefis, & alij, est animal aquaticum declinans ad colorem citrinum, & de eo est falsum, & de eo est recens, & dicitur etiam quod est species scincorum: & dicitur etiam de carne molli addita in naso quæ conuenit cum hæmorrhoidibus, And. Bellunensis. Videtur autem de scinco intelligendum, quod is quoq; tum recēs tum falsus aut simpliciter inueteratus in usu habeatur. Quin & harbe uel alharbe chamæleonem interpretantur, & speciem zab, id est crocodili. Scincus uox facta uidetur à tinfa uel suchus, uide in Crocodilo A. Aldab est animal simile lacerto, sed maius, Bellunens. Dab animal est instar lacertæ magnæ, uentre maiore, Latine (forsitan apud recentiores aliquos barbaros) ballecola, (aliàs Baleccara,) quod reperitur in Barbaria & in Sardinia, colore lacertæ, cuius sterces illinitur contra lentigines, &c. Syluaticus in Dab & in Baleccara. Eadem autem ferè etiam de scinco scribit. Schanchur est guaril de Nilo, qui capitur in Aegypto, Auicenna 2. 644. Serapioni secancur dicitur. Rursus Auicenna 2. 603. Aschanchur (inquit) est guaril (urel, ut Bellunensis legit) aquaticus qui in ripis Nili capitur, & fertur nasci de generatione altemfa, cum illa extra aquam oua parit. Sic apparet Auicennam in tribus aut fortè quinq; capitibus de scinco agere, ut Monachi qui commentarios ediderunt in Mesuen obseruarunt. Primum in guaril, deinde in scinco: item in tinfa uel tempfa, qui crocodilus est & propriè aquaticus, non rectè terrestris crocodili uires in guaril enumeratas ei adscribens. Askincor, id est scincus, Syluaticus. Scerantum, id est scincus de maris rubro, Vetus glossographus Auicennæ. Nudalep uel nudalepi, id est scincus, Syluaticus.

B.

Scinci ueri & peregrini, qui ex oriente uel Aegypto ad nos aduehitur, forma hæc est, mihi manibus tractanti obseruata. Lineæ per dorsum alternis fuscæ & albæ sunt, latiusculæ: sed fuscæ etiam punctis albis distinguuntur. Collum superius magis fuscum est, caput & cauda magis alba. Pedes & tota pars supina, id est uenter, pectus, &c. albo colore squamularum nitent. Pedum digitos quinos unguiculi muniunt exigui. Cruris longitudo sesquipollicem æquat. Toti corpori à capite ad caudæ acumen longitudo duorum palmorum, id est octo digitorum secundum transuersum, aut paulò breuior. Caudæ longitudo, digiti duo, quæ subito ex crassiuscula in acutissimâ exit. Exenteratos (sachare puto conspergunt,) bombyce explent, atq; ita uendunt: pretio ferè drachmarum septem cū dimidia in ternos. Tales erant quos ipse uidi: sed nuper amicus quidam noster Cōstantino poli rediens uulgo illic quinq; uel sex palmorum, id est uiginti aut uiginti quatuor digitorū scincos uanire mihi affirmauit. ¶ Similis crocodilo, sed minor etiam ichneumone, est in Nilo (quasi uerò aquaticus sit, quod alibi negat) natus scincus, Plinius. Alter illi (crocodilo) similis, multum infra magnitudinem, in terra tantum, Idem. Scinci circa Nilum frequentissimi, crocodilis quidem similes, sed modica forma & angusta, Solinus. Cardanus lib. 9. de subtilitate, in India occidentali, atq; alibi etiam sed rarius longè, lacertos maximos nasci tradit, quos crocodileos uocant, crocodilis magnitudine & forma similes, excrementis alui odoratis. Galenus lib. 10. de simplicibus crocodilos terrestres, quorum fimum in usu est, paruos & humiles, *μικρὸς καὶ χαμαιραπίς* esse scribit. Hæc magnitudinis differentia ad regiones referri potest: nisi quis omnino contendat inueniri aliquod crocodili terrestris genus à scincis diuersum. Crocodili tricubitali ad summum magnitudine, terrestres, lacertis asimiles, apud aratores Afros ad occidentem reperiuntur, Herodotus lib. 2. Sunt autem hi uel scinci, uel simile crocodili terrestris genus, sola forsitan magnitudine discreti. Plinius enim suum crocodilum terrestrem, ichneumone minorem esse scribit, est autem ichneumon nō maior catello. Plinius quidem 28. 8. an scincus idem esset, qui terrestris crocodilus ille cuius crocodileæ, id est fimum in usu medicorum est, dubitauit. Primum enim de remedijs ex crocodilo amphibio agit, deinde ex terrestri, tertio loco ex chamæleonte. Postea subiicit, Ex eadem similitudine est scincus, quem quidam terrestrem crocodilum esse dixerunt. Scincus animal est Indicum, quadripes, lacertæ simile, sed multo maius, longius, & uentrosius, ut Syluaticus & alij ex Dioscoride citant, apud quem ego huiusmodi nihil reperio: sed in libro Simplicium ad Paternianum. ¶ Scincus aut Aegypti, aut India, aut rubri maris alumnus, quamuis inueniatur in Lydia Mauritania, 60 terrestris crocodilus est sui generis, Dioscorides. Ego Lydiam Mauritania regionem nullam inuenio, quanquam Serapionis quoq; interpres Lodiam reddit, pro Lydia. Rasis in libro de sexaginta animalibus

animalibus, cæteras regiones ex Dioscoride nominat, hanc omittit. Marcellus Vergilius uertit in Libyæ Mauritania: ego malim in Libya Mauritania, nam Græcè legitur *ἢ Μαυριτανίᾳ*. Libya enim aliquando pro tota Africa ponitur, aliquando pro certa eius parte: estq; hoc nomine etiam fluuius in Mauritania. Maximus scincus Indicus est, deinde Arabicus, Plinius. Quanquam Dioscorides scincum, crocodilum terrestrem nominat, illi tamē qui hodie Venetias afferuntur, marini sunt è mari rubro: & alij ex Nilo Aegypti. hi specie quidem corporis crocodilos referunt, non maiores tamen sunt maximis lacertis nostris, squamæ ipsorum albæ sunt ad pallidum inclinantes cum lineâ bertina à capite ad caudam, cum crocodili in summo dorso toti nigri sint, Recentior quidam. Salamandra similis est lacertæ aut crocodilo terrestri. Syluaticus in capite Rhule (renem interpretatur) scincum tradit similem esse lacertæ, cauda tamen non rotunda, sed ad latera cōpressa: item uentrosus, ut nos pluries circa Romam in aquis stantibus uidimus, (hi potius lacerti aquatici uulgares fuerint, de quibus infra priuatim.) Quamobrem scinci qui uenduntur sicci cum duabus caudis, probantur non esse ueri. Platearius scincos in Apulia etiam reperiri scribit, sed efficaciores esse ultramarinos, Monachi interpretes Mesuxi. Præcipua scinci à crocodilo differentia dignoscitur, squammarum seta à cauda ad caput uersa, Idem, Vide quædam in A. superius.

C.

Crocodili tam terrestres quàm fluuiatiles sua quæ terræ gremio cōmittunt, Aristot. ¶ Lacertæ insidias in apes faciunt: ac terreni crocodili pestem perniciemq; illis instruunt, farinã ad uertrum admista, aut maluæ succo suffusa, & ante alueos dispersa, gustatibus illis omnibus perniciem affert, 20 Aelianus. Crocodilus nominatur quòd crocū timeat, nam cum ad aluearia repens terrestris crocodilus mel uorat, apiarj foris crocum apponunt, quo ille conspecto fugit. Marinus uerò (fluuiatilis potius, sic dictus uideri potest, quòd crocas, id est littora timeat, in terra enim pauidus est, Varius. ¶ Herodotus crocodilos (nimirum lacertorum generis) in Ionia in sarpibus gigni scribit, uulgò sic dictos, & ab istorum corporis similitudine, aquaticos etiam illos quos Aegyptij champas uocant, crocodilos ab eis dici. An uerò crocodili illi sarpium incolæ in Ionia scinci sint, aut aliud lacerti genus, non facile dixerim. Venales scincos ex Aegypto licet uidere, lacerti magni similitudine, Hermolaus Barb. Libya sola crocodilos alit terrestres, duobus cubitis non minores, Pausanias in Corinthiacis. Scincus quidam in rubro mari nascitur, (*ἢ τῆ ὄβυδρῶς*, Marcellus uertit ad rubrum mare,) Dioscorid. Crocodilum terrestrem, cuius fimum in usu est, Auicenna ferè in Arabia 30 tantum reperiri scribit. Adib (pro aldab) similis est lacertæ magnæ, & degit in aquis, Syluaticus. Aldeb seu aldab animal lacerto maius, in Oriente & uersus Mecham in desertis arenosis reperitur, Bellunenſis. Vide etiam supra in B. quibus in locis scinci reperiantur. ¶ Scincus odoratissimis floribus uiuit, Plinius, quamobrem non mirum mellis eundem auidum esse, ceu ex floribus confecti. Crocodili apibus nocent, Florentius in Geopon. ¶ Fimum eius album, odoratū, & odoris subacidi esse, referemus in G.

G.

Scincus siccandus reponitur in nasturtio, (uel cum nasturtio inueteratur,) Dioscorides, quod is Græcè dicit, *παραδένειον ἢ παραδάμω*, Ruellius uertit, Sale inueteratur cū nasturtio, Marcellus, Ad dito nasturtio sale inueteratur. Atqui *παραδένειον* uerbum quoquo modo inueterari significat, tum 40 cum sale, tum sine sale, ut pluribus docuit Cornarius in commentarijs in Galeni libros de medicamentorum compos. secundum locos. Sale quidem non opus est ubi nasturtium, siue herbam, siue femina eius intelligas, apponitur: quod id acrimonia sua per se satis exiccet, & uermiculos nasci prohibeat. Quanquam Plinius quoq; scincos falsos afferri scribit, deceptus & ipse forsan quòd uim uerbi *παραδένειον* nesciret. Qui ad nos etiam adferuntur scinci, falsi mihi non uidentur. Quamobrem non accesserim Marcello Vergilio, qui mutilum hunc Dioscoridis locum suspicatur, & Dioscoridem fortassis scripsisse, nasturtio æquales scinco ad excitandam Venerem uires esse, quòd Paulus Aegineta in scinco dixerit, *καρδὰ αἰμω δὲ δάμω ὁμοίαν ἔχει*: aut quod Plinius docet, accedere Venerem cum satyrio, &c. ut quod Plinius satyrium, hic nasturtium dixerit. Ego apud Aeginetam tale nihil inuenio: & ut inueniatur, non est tamen ulla uel corrupti uel mutili huius Dioscoridis loci apud me sus- 50 spicio: sed Aeginetæ potius, & pro cardamo satyrium legendum, ut in Antibalomenis apud eundem. ¶ Miscetur scincus in antidota, Dioscorides. In antidota quoque nobilia additur, Plinius. Antidota accipio medicamenta composita aduersus uenena, & alios magnos præsertim uiscerum morbos. Huiusmodi est & nobilissima quidem antidotus Mithridatia, quæ & diascincu uocatur, à Galeno lib. 2. de antidotis, & Actuario alijsq; descripta. Eodē de antidotis lib. Galenus describit antidotum ad scorpiones, quo quidam in Libya omnes à periculo liberabat, quod inter alia carnem crocodili terrestris uel scinci dicti recipit: & mox Zoili medicamentum ad idem, cui crocodili terrestres drachmæ decē miscentur. Vt drachmæ duæ antidoto quod inscribitur ad omnia letalia, præsumptum & postea datum: item ad rabiosorum morsus, pleuriticos, &c. sed hoc à Mithridatio minimum differt, eo præsertim quod Damocrates carmine descripsit. Eiusdem Mithridatii aliæ duæ 60 descriptiones sunt, ab initio eiusdem libri: prior scinci drachmas duas recipit, altera scinci lumborum drachmas sex. Aduersus mel uenenatum, aut ex melle syncero fastidium cruditatē ue grauisimam, scincum antidotum esse, author est Apelles, Plinius. Et alibi, Prodest & contra sagitta-

rum uenena, ut Apelles tradit, ante posteaq̄ sumptus. Serapio epilepticis dat medicamen, quod ex crocodili terreni stercore confectum probat, Cælius Aurelianus cui hoc non placet. Corpus scinci, excepto capite pedibusq̄, elixum manditur ischiadicis; tussimq̄ ueterem sanat, præcipue in pueris; item lumborum dolores, Idem. Crocodilus terrenus, præcis summis partibus, egestisq̄ interaneis, ex iure coctus, cibatu datus, magnum ischiadicis præstat auxilium, Marcellus. Scinci admiscentur in Amaranti grammatici ad pedum dolores antidotum, apud Galenum lib. 2. de antidotis circa finem. Miscentur utiliter medicamentis ad frigidos affectus neruorum, Meseha & Rasis apud Serapionem & Auicenna. Scincus calidus est, auget semen, & libidinem stimulat, præfertur maior, pinguior, quiq̄ uerno capitur, Idem; & eo tempore quo feruet ad coitum, Auicenna. Alexander Benedictus in compositione quadam ad mouendam ueterem scincum non carnosum 10 requirit, & in alia scincum arefactum non uetustum, ut fortè pro non carnosum legi debeat, non anostus. Syluaticus ex Paulo citat, capite de scinco, quod sit calidus & siccus in tertio ordine; quod ego apud Paulum non reperio. Scinci ad opem salutarem non qualibet necessarij sunt, medentes quippe ex ipsis pocula inficiunt, quibus & stupor neruorum excitetur (hoc est, tollatur & curetur;) & ueneni uis extinguatur, Solinus. Scinci caro impinguat corpus, quum sit ex ea acasea; & si fa-liatur, (inueteretur,) bibaturq̄ ex ea pondus aurei cum uase uini, confirmat renes & colem, & libi-dinem excitat, Rasis. Antidotus tentiginem excitans, dextro aut sinistro imposita pedi, renibus item & teneræ cuti, numero 69, apud Nicolaum Myrepsum, inter cætera medicamenta accipit stel-lionem, cantharides & scincum. Sal scinci excitat coitum, quanto plus caro eius, & præcipue caro suminis, & quæ sequitur renes, maximè uerò adeps ex eis, Auicenna. Ad omnem malin (pestilen- 20 tem affectum, &c.) iumentorum, Crocodilum terrestrem & ranam, uiuentes in oleo discoques, donec carnes eorum in oleum resoluantur, tum colabis & infundes naribus iumentis, ut legimus in Hippiatricis Græcis capite secundo. In regione Indorum elephantiasis affectos assidue per sedem eluere per urinæ asininæ infusionem hemina mensura calefactæ consueuerunt. Crocodilum item terrestrem accipiunt, eiusq̄ extremas partes amputant, ac interiora abijciunt, deinde fermento ob-uolutum assant; tum ablato fermento, & scabricie eius dearsa, carnis ipsius drachmam unam quoti-die præbent, Aetius 13. 122. ¶ Scincorū partes circa renes tanquam naturalibus erigendis effica-ces bibuntur, Trallianus 9. 9. Aiunt carnes quæ renes amplectantur, (& πρὸς τὸν νεφρὸν αὐτῶν μὲν, Marcellus uertit laterum carnes, & Plinius quoq̄ latera scinci nominat, alij lumbos, sed uidetur quicquid circa renes est undiquaq̄ accipi posse, cum alioqui totum corpus simpliciter præter caput 30 & pedes in remedijs detur) id sibi uirium uendicasse, ut si drachmæ pondere bibantur cum uino (Ruellius hæc uerba, cum uino, omittit) uenerem accendant, uerum decoctio lentis cum melle, aut femine lactucæ cum aqua potu, excitata inde ueneris cupiditates inhiberi, Dioscorides. Syluati-cus ex eodem sic legit, Facit scinci caro ad Venereos usus si uno cyatho (alij, si ex uini cyatho) biba-tur, nam si plus sumatur neruos lædit, quæ non apud Dioscoridem, sed in libro simplicium ad Pa-ternianum leguntur. Eadem ferè apud Galenum legimus, (qui tamen lactucæ semen potum effica-cius resistere putat tentigini isti, quam lentis decoctum, ut ex loquendi modo apparet, neque enim expresse hoc dicit, mirum sanè Dioscoridem in lente quæ edèdo est, nullam huiusmodi facultatem eius commemorare;) item apud Aetium & Aeginetam, Marcellus Vergilius tamen non lentè sim- 40 pliciter apud Aeginetam, sed lentem palustrem ad hunc usum nominari ait, quod in codicibus uul-gatis non reperio; nec si usquam reperiaturo probo, nam Arabes quoq̄ qui ex Dioscoride transu-lerunt, lentis simpliciter decoctum uertunt; & lens palustris intra corpus non sumitur, sed foris tan-tum refrigerandi gratia, aut enterocelas puerorum conglutinandi imponitur, apud Dioscoridem & alios. Sestius scincum plus quam drachmæ pondere in uini hemina potum, perniciem asferre tradit, Præterea eiusdem decocti ius cum melle sumptū, Venerem inhibere, Plinius. Quod si cum Dioscoride, & reliquis eum secutis Græcis & Arabibus, Plinium conciliare uoluerimus, sic lege-mus; Præterea lentium decocti ius cum melle sumptum, Venerem illam inhibere, sed si hoc dicere Plinius uoluit, non suo loco dixit, statim enim à mentione Veneris ex scinci è uino poti excitatæ, poni hæc uerba oportuisset, quamobrem hunc errorem (si error est, ut ego conijcio) in authorem po- 50 tius quam librarios reiecerim. Rost rum scinci & pedes in uino albo poti, cupiditates ueneris ac-cendant; utiq̄ cum satyrio & eruca semine, singulis drachmis omnium, ac piperis duabus admixtis, ita ut pastilli singularum drachmarum bibantur; per se laterum carnes obolis binis cum myrrha & pipere pari modo potæ, efficaciores ad idem creduntur, Plinius. Ego reliquum corpus potius, ro-stro & pedibus resectis, sumendum dixerim, ut ipse Plinius alibi in ischiadicis sumendum, caput & pedes demenda expresse monens, consuluit, Marcellus ipsidem præcis summis partibus utilem fa-cit, nec tamen nominat illas partes, ut & Aetius elephantiasis. Ego caput & pedes semper abstule-rim, tum quod nihil aut minimum carnis hæc partes habeant, tum quod forsitan etiam uenenosius ali-quid quam cæteræ partes: itaq̄ uiperarum etiā, cum ad remedia parantur, capita & caudæ ampu-tantur. In scincis equidem non totas caudas, sed partes tantum extremas earum absciderim, quæ tenuissima est, reliqua enim non parum carnis habet, & caudæ scincorum à nonnullis authoribus 60 etiam per se usurpatur. Sit igitur hic quoq̄ uel Plinij, uel librariorum lapsus. Intestinis & reliquo corpore crocodili terrestris suffiri uulua laborantes salutare tradunt, item uelleribus circundari ua-pore

pore eius infectis, Plinius. Pro scinco satyrium substitui licere, (nempe ad Venerem ciendam,) in Antibalomenis legitur: & pro satyrio, erucam. Ex salamandra etiam & stellione tum simpliciter tum transmarino remedia ad Venerem excitandam, ut ex scinco, ueterum aliqui prescribunt. Ego boni & honesti medici esse aio, medicamentis huiusmodi, quae Venerem aut cum periculo, aut nimium citant, & ad breue tempus tantum cum ui & impetu praeter naturam, prorsus abstinere: & ubi licitum est, hoc est in coniugibus, necdum aetate exhaustis, uti ijs potius quae uel nutrimenti ratione, quod probum & copiosum corpori conferunt, uim generandi naturalē restituant: uel quae nutrimenti simul alimentiq; uires obtineant, ut quae nutriendo etiam calefaciunt, aut inflant, aut humidiores liquidioresq; reddunt sanguinē, si is forte siccior est: Vel deniq; medicamentis tantum, quae eiusmodi sint, ut corporis habitum ad naturalem statum conuertere ab eo qui praeter naturam est possint, frigidus calefacere, confirmare imbecillos; minimē uero eiusmodi, quae uel nimiam uel ad breue tempus, dum impetus medicamenti uiget, concitatam Venerem accendant: quod non aliud est quam peccati, & illicitae nimiaeque Veneris auctorem esse: saepe uero etiam corporis periculi. Huiusmodi enim medicamenta, inter quae primas obtinent scinci, ueneno non carent: Et exhibitis ijs, ut plurimum, uel nullus effectus, (praesertim si aetas & alia non respondeant: aut maior sit impotentiae causa;) uel nimius (eaque ipsa causa periculosus;) uel denique ueneno noxius sequetur. Nam & ueri scinci noxij sunt, ut infra dicitur: & multo magis falsi supposititijq;. Hoc nimirum etiam ueteres Graeci medici uiderunt; quamobrem Galenus, Dioscorides & alij, ita scincis hanc facultatem attribuunt, tanquam ipsi nunquam experti, & auditu solo aut lectione cognitam. Ceterum antidotis scincos misceri alia ratio est, nec id fieri reprehendo. miscentur enim alia multa, quibus noxia eorum uis extinguitur, salubria medicamenta: & ferē praestantissima quae uenenis & ictibus uenenatis aduersantur, ipsa quoque ueneno non carent. Sed de his agere non institui, hoc unum addam, malle me ueris scincis, si etiam satis recentes esse constaret, ad theriacae antidoti compositionem uti quam pastillis e uiperarum carnibus, quoniam illi ferē adulterantur: & uel nullius serpentis, uel alterius quam uiperae, quicquid aut uenenosior sit, aut certē minus efficax, carne conficiuntur. Verae autem uiperae neque ipsae in nostra regione sunt, neque cuiquam ut aduehantur curae est: & de pastillis an ueram uiperarum carnem receperint iudicare nemo potest. At scinci ueri apportantur, & multis apud ueteres quoque preclaris contra uenena antidotis admiscebantur, ut Mithridatio omnium nobilissimo, alijsq; supra nominatis. Scincus contra uenena praecipuum est antidotum: item ad inflammandam uirorum Venerem, Plinius. Renes scincorum tanquam pudendum ad Venerem intendentes quidam bibunt, alij fumen quoque & caudam assumunt, Syluius: citat autē Galeni uerba ex undecimo de simplicibus, ubi ille non renes, sed τὰ ῥοδία τῶν νεφρῶν, id est partes circa renes, scripsit. Celebratur apud medicos diasatyrium compositio, quae ab Aetuario descripta scincos etiam accipit: qui tamen in eadem descriptione apud Nicolaum Myrepsum omittuntur: miscetur autem alteri eiusdem nominis antidoto statim subiecta, numero 66. Recentiores etiam nonnulli compositis suis medicamentis ad coitum excitandum scincos admiscunt. Albertus lib. 24. de aquaticis animalibus scribens, scincos cum sciuris confundit: & mox cum de stella marina agere deberet, ubi sturitus scribitur, pro aster, alias stincus, uim ciendae Veneris uehementem ei attribuit, quae sanē scinci non stellae marinae est. ¶ Corij utriusque (crocodili, tum aquatici tum terrestri) cinis ex acetō

40 illitus his partibus quas secari opus sit, aut nidor cremati, sensum omnem scalpellī aufert, Plin. Si comburatur corium lacertae (crocodilum intelligo, praesertim aquaticum, quem zab uel dab uocant, alijs crocodilum alijs lacertum interpretantibus) & inde cum fece olei inungatur membrū abscindendum ferro, omnem eius sensum extinguit, Rasis in lib. de 60. animalibus. Sanguis utriusque (terrestris & aquatici) claritatem uisus inunctis donat, & cicatrices oculorum emendat, Plinius. An crocodili terrestris sanguis uisum acuit experiri nolui, cum haberem probata aciei exacuendae medicamina, quae Graeci uocant ὀφθαλμῶν, Galenus de simplicibus 10.6. Scinci sanguis si calidus sumatur, & inungatur eo locus sordidatus, cum belliricis & emblicis, reducit corpus ad colorem proprium: & si permisceatur ei baurac, & illinantur inde maculae faciei ac lentigines, & maculae minutissimae, remouet eas, & clarum colorem reddit, Rasis. Adeps scinci expellit dolorem renum,

50 & facit destillare sperma, Rasis. In libro secretorum qui Galeno attribuitur, compositio quaedam ad mouendum coitum destinata, inter caetera recipit adipis scinci drachmas decem. Crocodili (tam terrestris scilicet quam aquaticus: quare in multitudinis numero loquitur) adipem habet quo tactus pilus defluit, hic perunctos a crocodilis tuetur, instillaturque moribus, Plinius. Qui inunctus fuerit sepo lacertae (crocodili, nam zab uel dab Arabicam uocem utroque modo reddunt) & proiecerit se supra crocodilos, non timebit illos, & ludet cum eo, Rasis. Sed hanc facultatem Plinius alibi priuatim crocodili aquatici tantum adipi adscribit, quod magis placet. Vide in Crocodilo aquatico D. & E. ¶ Cor (utriusque crocodili puto, de utroque enim antea locutus est) annexum in lana ouis nigrae, cui nullus alius color incurauerit, & primo partu genitae, quartanas abigere dicitur, Plinius. Cor lacertae si suspendatur supra mulierem, prohibet partum, Rasis: pro lacerta Arabicē

60 puto zab uel dab legit, quae uox crocodilum potius significat, attribuit autem ei eo in capite Rasis quaedam, quae Plinius & alij uel terrestri uel aquatico crocodilo priuatim, uel utriusque. ¶ Et mox ibidem, In felle lacertae utilissima uis est aduersus alopeciam, cum sternutatorium ex eo medicamen-

tum fit cum radicibus betarum. Felle crocodili terrestris inunctis oculis ex melle contra suffusiones nihil utilius prædicant, Plinius. ¶ Si medius scinci nodus, qui renes tegit, suspendatur supra dorsum uiri, iuuat uirgam & promouet coitum, Rasis. ¶ Si de testiculo scinci dextro bibatur ad pondus unius alkilat(alkirat) cum aqua rutæ, facit destillare sperma, id est desiccatur. Sinister uero testis eodem pondere potus cum aqua cicerum rubeorum, & uase uno uini purissimi, & duas extra (sic habet codex impressus) id est, bis sex drachmis butyri uaccini, facit destillare sperma, prouocat coitum, renes calfacit, & uirgam corroborat, Rasis. ¶ Unguentum entaticon, hoc est ad arrigendum genitale apud Aeginetam lib. 7. præter alia capit scinci caudas. Apud Aetium etiam in antidoto quadam podagrica caudam scinci legimus. ¶ Intestinis & reliquo corpore crocodili terrestris suffiri uulua laborantes salutare tradunt: item uelleribus circundari uapore eius insectis, Plin. 10

¶ Fimum humanum propter foetorem abominabile est: bouum uero & caprarum & crocodilorum terrestrium, & canum qui ossa ederint, nec foetet, & experientia sui abunde non nobis solum, sed & alijs ante nos medicis exhibuit, Galenus de simplic. 10. 18. Aetius hunc locum reddens, Caninum uero (inquit) præ cæteris plurima experimenta nobis præbuit. Idem Aetius lib. 2. cap. 117. cum anseris, accipitris & gruuum alui excrementa inutilia esse dixisset, subdit: terrestrium uero crocodilorum inuētū difficile est: id eorum uires eius omittit. Terrestris crocodili fimum, crocodileam uocant, quæ mulieribus bonum colorem in facie, nitoremque conciliat. Optima est candidissima (Græcus codex noster non rectè λεπιδώτης pro λευκώτης habet) & friabilis: amyli modo leuis, in humore statim eliquescentis: quæ cum teritur subacida est & fermenti odorem refert. Adulterant eam sturnorum fimo, quos oryza pascunt: ipsumque non dissimile uendunt. Alij amyllum aut cimoliam miscentes (ut Ruellius: aqua macerantes, Marcellus. Græcè est φυζώντες, id est subigentes, ita scilicet ut farina ad panificium cum aqua subigitur: Serapionis interpretis uertit, amyllum cum cimolia miscentes, non probo,) adscito anchusæ colore per rarum cribrum paulatim (ut Ruellius: in tabulas, ut Marcellus ex ueteri translatione apud Syliaticum. Græcè est εις ὀλίγον, ego hunc locum sic legem, δὲ ἀραιὰ πικρὰ εις ὀλίγα ἀπυθῶσιν ὡς σικωλίτια, καὶ φησὶν αὐτὸς πωλῶσιν αὐτὴ ταύτης, nam & Serapionis interpretis sic uertit, & cribrant cribro lato [raro] ut fiat cribratio sicut uermiculi, & desiccant ac uendunt) exprimunt, ut se contrahat in uermiculorum speciem, qui siccati pro crocodileam uaneunt, Dioscorides. Optima est crocodileam, quæ candidissima & friabilis, minimeque ponderosa, cum teratur inter digitos fermentescens. Lauatur ut cerussa. Adulterant amylo aut cimolia: sed maxime qui captos (qui sturnos captos, ut Hermolaus ex Dioscoride legit) oryza tantum pascunt, Plinius: 30 apparet autem ipsum in hoc errasse, quod inter digitos fermentescens dixit: quod si ita sit, molle hoc fimum & facile subactu esse oporteret, cum tamen friabile tum ipse tum Dioscorides commendat. Apud Dioscoridem certe illud probatur, quod digitis tritum subacidum & fermenti odorem reddat: Græcè ζυμῶσιν dixit, ut τραγίλειον, ὀνίσειον, & ὄβησειον dicuntur, hoc est resipere odorem hirci, uini, aceti: & ne quis fermenti in substantia aut alia qualitate similitudinem intelligeret, ζυμῶσιν τὸν ὄσμιον disertè protulit. Dhab aliud est à lacerto inuento in regione nostra, quamuis sit ei similis, & habeat dispositiones & uirtutes ei proximas, Auicenna 2, 226. est autem dhab uel zab aquaticus crocodilus potius, ipse hic pro terrestri abutitur. Veteres interpretes Galeni & Dioscoridis, stellionem aliquoties pro crocodilo terrestri, in fimi eius mentione reddunt. Terrestrium crocodilorum, paruos illos & humiles dico, fimum pretiosum luxuria foeminarum fecit, quæ non contenta tot medicamentis quæ splendidam extantemque faciei cutem reddunt, crocodilorum etiam fimum eis adijciunt. Redditur autem huic simile sturnorum quoque fimum, quum sola oryza pasti fuerint. Constat igitur hæc stercora abstergendis exiccandisque uim possidere, utranque mediocriter: multo moderatius tamen & infirmius sturnorum stercus est: Crocodilorum uero (terrestrium,) ut maculas faciei à Sole excitatas (hoc & Auicenna repetit) sic & uittigines & impetigines tollere potest, Galenus: cuius uerba Arabes eorumque interpretes male transfulerunt. Crocodilus terrestris odoratissimis floribus uiuit: ob id intestina eius diligenter exquiruntur iucundo nidore facta, crocodileam uocant, Plinius. Crocodileam Plinius etiam intestina ipsa terrestris crocodili appellat, Hermolaus. Atqui cum Græci omnes fimum duntaxat sic nominent, Plinij quoque uerba ita acceperim, ut non intestina crocodileam nominet, sed iucundum illum odorem hoc est odoratum excrementum, cuius gratia exquirantur & dissecentur. Serpentum stercus, propter siccitatem eorum, plerumque bene olet: ut & lacertorum maximorum quos crocodileos uocant, hi sunt crocodilis magnitudine & forma similes, & in India occidentali, atque alibi etiam sed rarius longe, nascuntur, Cardan. Aegineta libro sexto terrestris crocodili fimum lentigines exterere dicit, aquatici autem oculorum albugines, Marcellus Vergilius: ego nihil tale apud Aeginetam reperio, ne septimo quidem ubi de simplicibus singulatim tractat, sed omnino utraque ista uis authorum omnium consensu, alterius tantum crocodili nempe terrestris fimo adscribitur: aquatici uero neque hæc neque alia ulla. Crocodileam illita ex oleo cyprino, molestias in facie enascentes tollit: ex aqua uero inuncta morbos omnes, quorum natura serpit in facie, nitoremque reddit, lentigines delet, ac uaros, omnesque maculas, Plinius. Alphos tollit crocodileam, Aegineta. Kiranides ut albula tollantur, cum melle inungi uult: cum oleo, ad inducendum faciei splendorem. E stercore crocodili meretrices unguentum parant, quo rugas faciei extendunt: sed lota facies deterius ad pristinas reuertitur rugas, Albertus: scribit autem hæc

hæc falsò in aquatici crocodili mētionē. Colorq; Stercore fucatus crocodili, Horatius Epodo 12. Naso quoq; in poemate de Arte amādi, præcipit ut quæ nigriore uultu esset, ad piscis Pharij opem confugeret, hoc uersiculo: Nigrior ad Pharij confuge piscis opem: nimirum quòd crocodili non terrestris sed aquatici fimum ad hunc usum facere falsò putaret, quanquam is etiam improprie piscis diceretur. Stercoris felis aut crocodili drachmas octo, (aliàs sex:) sinapis drachmas quatuor, ex acri aceto alopecijs illine, Soranus apud Galenum de compos. sec. locos: item Archigenes ibidem. Eadem apud Rasin in libro de 60. animalib. cap. de lacerta legimus: Sumatur (inquit) de stercore lacertæ ad pondus sex aureorum, & sinapis ad pondus quatuor aureorum, & terantur cum forti aceto, & inungatur cum hoc alopecia: item sterco furonis, (id est felis.) Deprehēdet & aliàs quædam facultates lacerti simpliciter fimo attribui, quas alij crocodileæ priuatim adscripserunt, qui hæc cum remedijs ex lacerto contulerit. Arnoldus de Villanoua cantharides & sterco crocodili miscet medicamentis alijs pilos regenerantibus. Sterco crocodili aiunt per infundibulum suffitum, feras uenenosas ex latibulis suis exigere, Aetius 13. 7. nec mirum, cum acido & fermenti ferè odore sit, ut Dioscorides ait. Crocodili terrestris fimum apud Trallianum 2. 5. miscetur collyrio euidam ad cicatriceꝝ oculorum & leucomata exterenda & extenuanda. Crocodilea oculorum uitij utilissima est, cum porri succo inunctis, & contra suffusiones uel caligines, Plinius. Confert albugini oculi & descensionis aquæ, Auicenna 2. 226. in Dhab. Et rursus de eodem in Tinsa uel Temia, Sterco eius confert albugini oculi, 2. 706. Et alibi, ubi de diuersorum animalium excrementis agit, Sterco stellionis, & lacerti & crocodili ualet albugini oculi. In libro etiam Secretorum qui inter notha Galenò adscripta legitur, sterco lacertæ cum alijs quibusdam ad albugines oculorum commendatur. Sed quoniã in eo libro multa Arabica aut ex Arabico sermone translata sunt, lacertam puto pro scinco aut crocodilo terrestri positam esse, ut alibi etiã sæpe faciunt Arabum interpretes. Crocodili sterco miscetur medicamento cuidam ad detergendum albi uitium in oculis equorum, apud Vegetium 2. 22. Item collyrio sicco ad suffusionem in Hippiatricis Græcis cap. 11. Miscetur & alijs quibusdam ad oculorum in equis epiphoram apud Vegetium. Contra comitiales morbos bibitur ex aceto mulso binis obolis: appositum menses ciet, Plinius.

¶ Sestius scincum plus quàm drachmæ ponderè in uini hemina potum, perniciem afferre tradit, Plin. Si ex uini cyatho bibatur scinci caro Venerem incitat: si plus sumatur, neruos lædit, Author de simplicibus ad Paternianum. ¶ Si scincus piscis ille seu stellio momorderit aliquem, & febricitauerit, priusquam mingat aut febricitet homo, interficiet uirum. Et si febricitauerit uir, priusquam mingat piscis ille, aut febricitet, morietur ille piscis, & morsus euadet, Rasis & Arnoldus de Villanoua. Mihi quidẽ locus obscurus est, neq; enim urinam excernunt quadrupedes ouiparæ: & si obscurus non esset, parum tamen uerisimilis uidetur quod ad mutuos illòs affectus & antipathias. ¶ Stellio cui nomen scincus inditum est, ueneficium est per se, (philtrum uenenosum,) & mentem mutat potius quàm ad amandum mulierem quæ id dederit cogat, Cardanus.

H.

a. Scincos inter rusci suffruticis spinosi nomenclaturas est apud Dioscoridem.

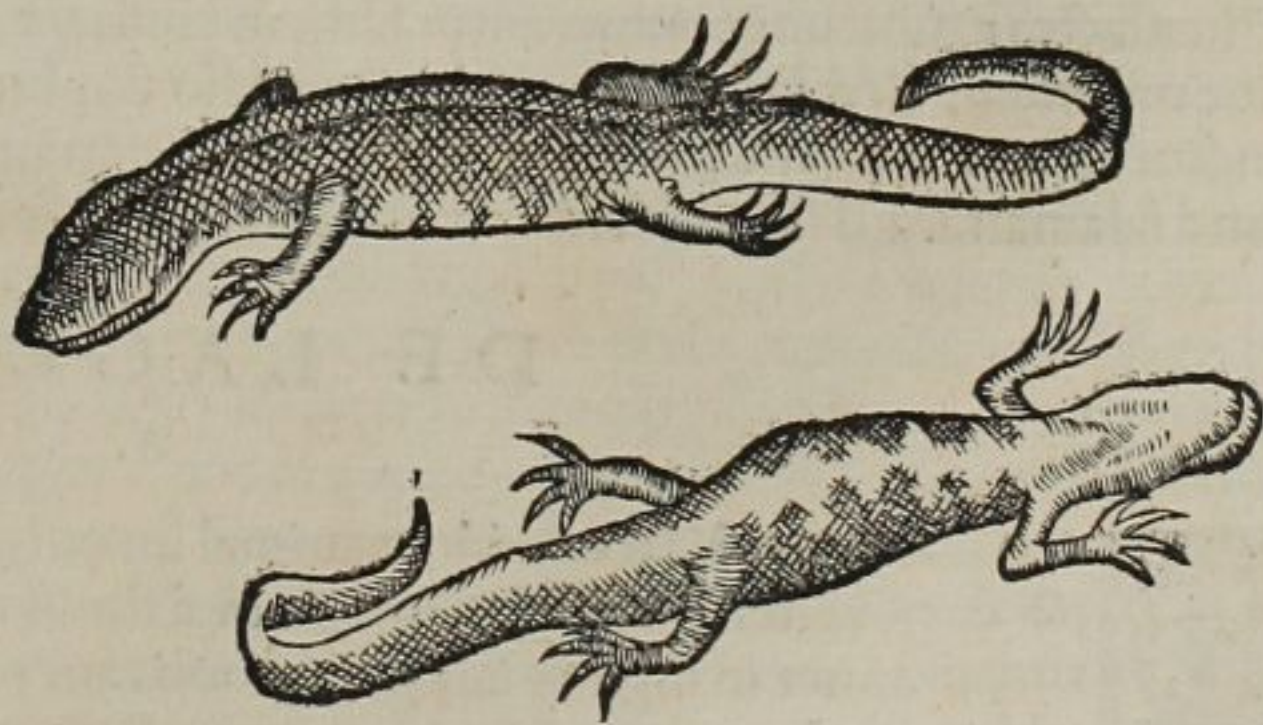
¶ PHATTAGE. In Indis nascitur bestia, quæ Crocodili terreni speciem similitudinemq; gerit, magnitudine est Melitensis canis: eius pellis adeò asperis squammis quibusdam scatet, ut more ferræ æs diffecet, & ferrum exedat & conficiat, eam Indi phattagen uocant, Aelianus.

¶ e. Scincus si suspendatur super pueros qui timent in somnijs, curat eos, Rasis. Scincus si coquatur, & ex eo procurentur duo homines qui habent odium unus aduersus alium, reducentur ad concordiam & ad amorem, Idem.

DE LACERTO AQUATICO.

A.

50 **L**ACERTI genus aquaticum, paruum & nigrū, quod hic depictum damus, à Germanis uocatur Wassermoll, id est salamandra aquatilis: uel wasseradey, id est lacertus aquaticus. Gallicè talfot. Italicè marasandola, quod nomen diminutum uidetur à marasso: sic autem uiperam uulgò uocant: quod licet paruula quadrupes, uiperæ tamen instar uenenata sit. Græcè nomen non inuenio: qui uoluerit, σαύροψ ὑδατοῦ, id est lacertum aquaticum appellabit. Hoc lacerto pharmacopolæ quidã non rectè pro scinco seu crocodilo terrestri utuntur, ut in historia eius scripsi. Guaril aquaticus, id est scincus: sed uerius stellio, Veris

C 2

glossographus Auicennæ. Vide infra in stellione A. Lacertula aquæ, id est scincus, Syluaticus. In nostris regionibus scincos (lacertos aquaticos intelligit) tam paruos habemus, ut sunt lacertæ nuper natae, & in aqua degunt, Syluaticus in uoce Rhule, id est Renes. Scincus in aqua degit, lacertæ similis, sed uentrosior, & caudam latam ut anguilla habet, ad natandum aptam, Monachi in Mesuen. Lacerti aquatici illi parui nigri, qui in quibusdam lacubus (lacunis potius) iuxta Vincetiam reperiuntur, sæpe à pharmacopolis pro scincis usurpantur: sed effectus illos à quibus scinci prædicantur, deesse eis crediderim, Matthæolus. Sunt & Vicentino agro sui quidam scinci, minores multo ueris, etiamsi pro Aegyptijs officinæ subijciunt, Hermolaus.

B.

Hæc cum scriberem animal ipsum inspexi: reperitur enim satis frequens circa urbem nostram in fossis hortorum quæ aquam continent. Longitudo totius, digiti fere septem. Color niger dorso & lateribus: sed puncta multa alba & minima sunt inter latera & uentrem, alijsq; partibus supinis: reliquum corpus & ipsum nigrum est, & concoloribus sibi punctis exasperatur. Georg. Agricola tamen hanc bestiolum colore uel cinereâ, uel in cinereo fuscâ esse prodidit: quo colore apud nos raram aut nullam esse puto: semel tantum in mōte quodam hoc colore uidi. Venter & caudæ pars ima luteo aut flauo colore apparent. Pellis ualida & dura est, ita ut cultello etiam acuto resistat. Ex uulneribus lactea quædam sanies manat, ut in salamandra quoq;. Os tenaciter claudit, ut & salamandra: nec mordet, sed nec aperit os, ut cunctis urgeatur & stimuletur, nisi per uim hoc ei exprimitur. Lingua breuissima & latiuscula est: dentes breuissimi exilissimiq;, circa labra interius: tantilli ut uisum ferè effugiant. Anteriorum pedum digiti sunt quaterni, posteriorum quini. Cauda per medium crassiuscula prominat, supra infraq; (hoc est prona & supina parte) contrahitur, rhombi figuræ quadam similitudine: ac si ex solidis rhombis aliquot contiguus corpus cõtexitur, spacijs etiã uacuis expletis: quæ figura ferè etiam redditur, si oblongum corpus quadrangulum ita collocetur, ut anguli duo in medio laterum utrinq; sint, tertius in summo, quartus in imo e regione, sed mediâ laterum crassities in huius lacerti cauda angulos non habet. Monachi interpretes Mesuæi scribunt, caudam ei latam esse ut anguillæ, (quod non satis conuenit,) ad natandũ aptam. In hac quam disse- cui bestiola caudæ pars resecta mouebatur: & quum reliquum corpus immobile maneret cum reliqua parte caudæ, ea quoq; resecta mouebatur, quæ corpori adhuc hærens immobilis iacuerat.

C.

Testudinis aut salamandræ instar tardius ingreditur aquatilis lacertus, Georg. Agricola. Vita ei in aqua (in fontibus frigidis, ut audio) & in terra: sed crebrius in aqua. Latet per hyemem, Gignitur in lacunis opacis, quæ in pingui solo sunt, & in quibusdam mœniorum fossis. Idem. Delectari eos limosa aqua audio, & ferè ubi limus albus sit, polentæ aut farinæ non dissimilis: & sub petras in aquis, si quæ sunt, se abdere: oua eorum magnitudine pisi, multa cohærere: Natate ipsos sub aqua, ad superficiem rarò emergere. Atqui ego cum in uitreum uas unum huius generis coniectum per dies aliquot seruarem cum aqua, ore semper ferè extra aquam prominente, ut ranas, deprehendi. Impositus salî caudam mouet ac effugere conatur, nam eum, quia ualde mordet, non potest ferre, statimq; moritur, quum alioqui uerberatus diu uiuat, Georg. Agricola. Ego cum per dies aliquot in uase uitreo haberem, aliquando per diem unum sine aqua relinquebam, ac uidebatur mihi sine ea deterius habere.

D.

Iritata si exarserit, elata & quodam modo inflata, rectis pedibus insistit, & terribilis oris hiatu (ego eam os, non nisi per uim expresseris, aperire obseruaui) acriter oculis intuetur eum, à quo fuerit lacessita: manatq; sensim lacteo & uiroso sudore usq; dum tota fiat candida, Geor. Agricola.

E.

Lacerti aquatici illi parui nigri, sæpe à pharmacopolis pro scincis ponuntur: sed puto eis deesse effectus illos à quibus scinci prædicantur, Matthæolus. Ego non utiles tantum uires eis abesse puto, sed insuper ualde noxias & uenenosas inesse, non minus fortè quàm salamandræ, quod illi similiter lacteam ubicunq; uulnerantur saniem emittant: nisi fortassis uita in aqua uenenum eorum dilutius reddat. Sed salamandræ etiam aquoso & pluuiio tempore magis & nascuntur & uigent. 50. Audiui à Gallis quibusdam, suem si fortè hanc lacertam ederet, interire: quod sanè miretur aliquis, cum à salamandra (si id uerè scribitur ab Aeliano) deuorata sues nihil lædantur.

DE LACERTO.

A.

LACERTVS & lacerta idem animal utrouis genere dicitur, (ut apud Græcos etiam οὐα & οὐαζα, teste Varino:) nimirum à similitudine lacertorum hominis, quod pedes eorum similiter in digitos tanquam è uolis aut palmis findantur, & in obliquum flectantur ad latera, eo modo quo homo manum flectit cum quadrupes ingreditur. Hinc est quòd lacerti uocabulum communius sit ad omnia huius generis quadrupedum ouipararum hoc modo pedibus prædita: priuatim uerò ad communem & notissimam lacerti speciem, cuius hinc imago adiecta

ecta est, contrahitur, Σαῦρα etiam aut σαῦρα Græcis & si ratione nominis nō eque commune uocabulum sit, à similitudine tamen corporis lacerti communis ad alias quoq; species deriuatur, hinc sauram chalcidicam, & sauram pharmacitidem legimus, & sauram uiridem, ut apud Latinos lacertum uiridem, &c. Lacertus est reptilis genus, sic uocatus, quòd habet brachia, & quatuor pedibus innititur. Genera uerò lacertorum plura sunt, ut salamandra, saura, stellio, Isidorus. Crocodilus lacerta est Nili, Palladius. In Arabum etiam libris Latine redditis sæpe lacertam pro crocodilo tum aquatico tum terrestri legimus. Cardanus lacertas non rectè insectis adnumerat, insecta definiens ea omnia quæ præcisa parte uitam in ea retinent. Scorpiones, scinci, lacertiq; uermibus nō serpentibus adscribuntur, Solinus cap. 36. Lacertam potius uermem dicunt quidam quàm serpentem, quia clementius ferit, &c. Author libri de nat. rerum. Sed isti uermium nomine abutuntur pro reptilibus, reptilia enim (ἑρπετα) tum insecta plurima, tum in quadrupedum genere minores dicuntur quæ per parietes scandere possunt, & impropiè etiam serpentes: uermis uerò appellatio omnino intra insecta contineri debet, ut & σκώλιος Græcis. ¶ Letaah, לטאה, Leuitici II. & Num. 14. reptile quoddam, quod R. Salomon uocat לויגרימושא (fortè laniger mus, ut quidam conijcit, ego nullum huiusmodi murem noui, & alij omnes lacerti genus interpretantur, ut uox illa pro alia quadam Gallica uulgarè corruptè posita uideatur.) Idem R. Salomon Leuit. II. לישררה, lisarda, id est lacertam uoce Gallica interpretatur, ut Nicolaus Lyranus intelligit. Ibidem Chaldaeus interpres uertit הלטהא haltetha; Arabs, ايتايا, ataya; Perfa ٭ ٭ ٭, an gaf; (Itali hodie uiridem lacertum uocant gez.) Septuaginta καλαβωτις, uel (ut Complutensis habet codex) ασηλαβωτις; Hieronymus, stellio. Videtur autem letaah uocari Hebraicè à clandestinis insidijs quibus animal hoc instructum est. לויט lot, enim clancularium sonat. Munsterus etiam letaah stellionem interpretatur, Germanicè עיגלעש Eglos, id est lacertum communem, nimirum ex Rabino quopiam. Stercus stellionis & adhaya & zezir, &c. Serapionis interpres ex Galeno, ubi Galenus habet stercus crocodili terrestris & sturni, sturnum quidem zezir uertunt, pro terrestri autem crocodilo, adhab posuit Auicenna, quod nomen fortè Serapio tanquam generalius in stellionem & adhaya ceu duas species diuisisse uideatur. Alhathaie seu alhathaie est lacertus paruus in domibus & hortis communiter repertus, & à uulgaribus appellatur lacerta, Andreas Bellunensis. Araneus lacertos paruus (Auicennæ interpretatio habet adelaie) aggredditur, Aristot. de hist. anim. 9. 39. חומט, homet, aliqui (teste Rabi D. Kimhi) לימסא, limacè intelligunt, alij uerò כרבי carbo, id est lacertam; (quæ uox [Arabica puto] fortè facta est à Græca quasi sarbo pro sauro.) Chaldaeus interpres Leuitici II. uertit חומטא humeta. Arabs, حربا, herba, (harbe quidem Auicenna, Andrea Bellunensi teste chamæleontem appellat;) Perfa, ان سوسفر, an susphar. Septuaginta σαῦρα, Hieronymus lacerta, Munsterus homet interpretatur limacè, testudinem, concham, sed communis hic quorundam error est apud Germanos, ut pro limacè testudinem aut concham dicant. Ego omnino lacertum intellexerim, quòd in ea interpretatione plerique consentiant.

40 (Vide plura infra in F.) Fortassis autem Græca uox saura, ab Arabica herba uel harbe uel carbo per metathesin facta est, uel contra. Inuenio & פלייה, pelijah, in trilingui dictionario Munsteri pro lacerta, nescio cuius dialecti uocabulum. Aliqui etiam hardun Arabicam uocem lacertum interpretantur, ut Andreas Bellunensis, cuius naturam proximam esse aiunt naturæ guaril seu urel, id est stellionis, &c. Aliqui idem animal (ex lacertorum genere) Hebraicè koah, Arabicè hardun uocari docent: Vide supra in Chamæleonte A. Arab, id est lacertus, Vetus glossographus Auicennæ: uoce corrupta ut conijcio. Samabras, uel ut Bellunensis legit saambbras, lacerta est eodem interprete, Auicennæ 2. 646. uideri sanè potest salamandræ nomen hinc factum. Scatirofa, id est lacerta, Syluaticus. Olen, id est lacertus, Idem. ¶ Lacerta Græcis hodie uulgò σαῦρα uocatur, corrupto forte nomine à χλωροσαῦρα: uel cōposito ex colote, id est stellione, propter similitudinē corporis, & saura. Italicè liguro, uel leguro, uel lucerta aut lucertula, ut Alunnus habet. Mattheolus Senensis in commentario in salamandram Dioscoridis, Ramarri (inquit) à Tridentinis uocantur, qui ab alijs racani, liguri & lucerti. Atqui ramarrum aliqui in Italia etiam bufonem uocant, ut audio. Hispanicè lacertus dicitur lagarto: lacerta, lagartisa, uel lagardixa. Gallicè, lysarde. Germanicè Adex, uel Egles quod quidam in fœminino genere proferunt: nostri in masculino ein Egochs. Hellsis Eydetsch. Flandris Akerisse. Non probo illum qui lacertam Germanicè interpretatur grün adex, id est uiridem lacertam, Quamquam enim communis etiam lacerta, de qua hic scribo, uiridis aliquando reperiatur, sed rarò, propriè tamè alterum genus maius, & semper uiride, de quo infra agetur, sic appellari solet apud auctores. Anglicè lufard uel lysard. Illyricè gesscierka, uel gesssier. ¶ Lacertum indoctuli stellionem dixere, cum stellio sit minor lacerta, Grapaldus & Perrotus. Lacerti paruus uulgò creduntur stelliones, sed falsò, Mattheolus.

B.

De lacertis diuersis, qui à paruus & communibus nostris tum aliàs tum magnitudine differunt,

C 3

separatim agemus infra. ¶ In Angliā lacertos extare negant.

¶ Lacerti cortice teguntur, Aristot. quamobrem cutis eorum dura est. Absint & picti squalentia terga lacerti, Vergil. Georg. Chamaleon & niger non longè dissimilis crocodilo est: & pallidus, ut lacertæ, Aristot. Plinius lacertorum meminit qui ferrugineas maculas habeat, lineis etiam per caudam distincti. Parui etiā lacerti aliquando uirides, aliās alio colore reperiuntur, nullo insuper discrimine uariantes. Saura multarum specierum est, inter quas tamen pulcherrima uiridis candicante uentre prope dumeta & sapes, Christoph. Salueldē, ait autem harum in uentre reperiri gemmam sauriten, quod Plinius de lacertis uiridibus, maioribus scilicet quæ per excellentiam uirides cognominantur, scripsit, non de minoribus quæ & ipsæ aliquando uirides reperiuntur. Lacertæ paruæ quam nuper initio Septembris obseruauī, color fuscus erat, sed splendens & ad eum accedens, uenter partim uiridem partim luteum colorem præferbat: Vtrinque in lateribus puncta aliquot deinceps erant, splendentia ceu asterisci quidam. Longitudo digitum quatuor. Retro oculos meatus aurium rotundi apparebant. Nullus in ea lacteus liquor (qualis in aquaticis lacertis & salamandris est) quamuis Demetrius Byzantius in accipitrum cura ἀγαλακτισμῶν uerbo de lacerta utatur. Dignū perexiles, ante & retro quini, cum unguiculis, in posterioribus longissimus erat qui indicis situm obtinet, pollex inferiore loco ut in manibus hominis: anteriores uerò pollicem cum cæteris eodem situ habebant, Hæc ex nostra inspectione. ¶ Lacerti parui sanguinem in uenis habent, non carent ut stelliones, Matthæolus Senensis. ¶ Cortice intacta, ut lacertæ, superiore etiam palpebra coniuuent, inferiore quidem omnia, Aristot. Palpebræ sunt quadrupedum etiam illis, quibus molle tergus, ut serpentibus: & quadrupedum quæ oua pariunt, ut lacertæ, Plinius. Lacertorum & serpentium lingua summa bifida est, sed præcipuè serpentium, Aristot. Idem lib. 2, de partibus animalium cap. 17. causam inquirīt, cur his & serpentibus lingua longa & bifida contingerit, eamque in horum animalium ingluuiem (uoracitatem) reijcit, ut & diutius & quasi duplicem ex cibo uoluptatem caperent. Et alibi, Lingua (inquit) eis bifida est ut serpentibus, parteque extrema pilosa admodum. Lingua lacertis bifida & pilosa, Plinius, Author libri de nat. rerum, & Ge. Agricola. Atqui alio in loco Plinius serpentibus & lacertis linguam, non pilosam, sed capillamentū tenuitate esse scribit: transsulit autem utrunque locum ex Aristotele, unum ex libro quarto de partibus animalium cap. undecimo, ubi Aristoteles habet ἐπὶ ἀκροῦ ἄγαν τριχῶδες, ualde pilosam uertit Gaza, alterum ex eiusdem operis secundo lib. cap. 17. ubi τὸ ἀκροῦ λεπτόν καὶ τριχῶδες ἐχῶσι legit, Gaza uertit, & parte extrema capillamenti tenuitate, id quod in altero etiam loco facere debuisset, ut Plinius quoque, non enim pilosum, id est pilis hirsutum, Græcis δασύ & λακίον, sed à figura τριχῶδες, id est capillamenti instar oblongum & exile Aristoteles intelligere uoluit. Lacerta linguam dicitur habere pilosam, sed non habere: imò sunt dentes parui ut pili, & est bifida sicut lingua serpentis, Albert. Et rursus, Cū mordet lacertus & stellio, dentes paruos oris sui, qui subtiles & nigri sunt, & quasi pili nigri, in loco morsus infixos relinquit. Terrestres quadrupedes ouipare, ut lacerti, testudines, &c. pulmonem habent exiguum & siccum, sed aptum ampliari ac extumescere cum inflatur, Aristot. Eadem omnia uentrem unum & simplicem habent, Idem. Exta serpentibus & lacertis longa, Plin. Lacerta perexiguum habet lienem, Aristot. & Plin. & rotundum, Aristot. Lacerto testes intus adherent lumbis, Idem. Caudam serpenti consimilem habet, Author lib. de nat. rerum. Lacertis & serpentibus amputatæ caudæ renascuntur, Aristot. & Plinius. Colotis & lacertis caudam renasci haud falsum, Plin. Cardanus in fine lib. 9. de subtilitate, causam cur quibusdam animalibus partes quædam præcisæ excisæ renascantur, in eo collocat quod imperfecta sint: medici (inquit) ob id quod humidiora sint dicerent. In lacertis inueniuntur & geminæ caudæ, Plin. Talem sanè figuram Bononiæ sibi uisi lacerti, nec aliter à nostris communibus differentis, doctissimus medicus Misnensis Io. Kentmannus ad nos misit. Scinci qui uenduntur sicci cum duabus caudis, non sunt ueri scinci, Platearius. Americus Vespucius scribit se in insula quadam Oceani mille leucis à Lyfbona distante, lacertas inuenisse bifurcam caudam habentes. Lacerti quaternos habent pedes, Aristot. Priora genua eis post curuantur, posteriora in priorem partem. Sunt autem crura his obliqua, humani poplitis modo, Plin. Lacertarum pedes Græci blasos uocant, hoc est quorum pars extrorsum, pars introrsum spectet, Hermolaus.

c.
Non hic antiquorum testimonio mihi erit opus, quæ ipse uidi explicabo. Cum uir quispiam Lacertum magnum & opimum comprehendisset, atque æreo stilo excæcauisset, eundemque in fictilem ollam, recentem utrinque eatenus exiguis foraminibus perusam, ut neque spirare fera prohiberetur, neque tamen exitum haberet, conclusisset: & simul terram rosicidam, & herbam, cuius nomen non explicauit, imposuisset; ac deinde ferreo annulo, cui inesset gagates lapis, in quo lacertus incisus erat, nouem signa impressisset, quorum quotidie unum deleret: post ubi nono signo sublato ollam reclusisset, lacertum uidi, oculorum usu recuperato, clarius quam ante excacationem aspicere, Aelianus. Quum lacerti in senectâ oculi excæcantur, intrat in foramen parietis contra orientem, & ad ortum Solis intendens illuminatur, Isidor. Idem Albertus scribit ex libro Iorach cuiusdam. Quod si uerum hic dicit (inquit Albertus) obtenebrationis oculorum causa fuerit frigiditas constringens humorem oculi, quem calor lucis solaris dissoluit & attenuat, & sic uisum restituit. ¶ Capte lacertæ

lacertæ cum aliquando lignum ori infererem, tenacissimè id mordebat. Et alterius cuiusdam colore candicantis in littore Hadriatici maris captæ digitum ori cum inderem, comprimebat illa quidem os, sed mordere & cutim penetrare non poterat. ¶ Lacerta sibilat ut serpens, Author libri de nat. rerum. ¶ Si quis seu fortuito lacertum, seu consulto in caluaria percutiat, & uirga medium discindat, huius partium neutra moritur, sed ab altera seorsum utraq; graditur, & duobus pedibus adrepens uiuit. Deinde si coitio utriusq; cum altera fiat, consensione quadam tacita, & naturali colligatione uelut conseruntur, contexunturq;: atq; ex separatis duabus partibus unus atq; idem rursus efficitur lacertus; & tamen si loci prius affecti uestigium cicatrix indicat, tamen & uitam pristinam retinet, & ei cætera persimilis est, qui talia nunquam perpessus sit, Aelianus. Lacertus diffusus partibus suis iterum coit: *Εἰσι δὲ σαφῶς ἔχει μὲν αὖτε αὖτε αὖτε, ὅταν ὁ νεκρὸς τοῖς ποσὶν ἐφόρῃσῃ, φησὶν ἄλλοι μὲν αὖτε αὖτε κλονῶν (πύων) τὰ τμήματα, σωδὲρ χεῖτοι δὲ καὶ πάλιν τὰ λείψανα*, Suidas ex innominato in *Σαῦρα*. ¶ Lacertæ ac cæteræ quadrupedum ouiparæ quomodo moueantur, explicat Aristoteles in libro de communi animalium gressu. ¶ Lacerti cauernas subeunt, Aristot. In sepulchris habitant, Glossa in Leuit. 11. Plerunq; in rubetis & spinetis solent uersari, Georg. Agricola. *τὰ δὲ τὸν μισθὸν ποδῶν ἔλκεται; ἀνὴρ δὲ καὶ σαῦρα ἔφ' αἰμασίωσι καὶ θύσει, &c.* Theocrit. Idyl. 7. Amat lacertus uetera ædificia, muros & mœnia, fuscus præsertim lacertus; uirides uerò (ij quoq; parui, nec nisi colore differentes, nō enim de maioribus uiridibus loquitur) in campis potius sunt, utriq; tamen utrobique reperiuntur, Herus. ¶ Lacerti omniuori sunt, Aristot. Insidias aliquando in apes faciunt, Aelianus. Lacertus apibus insidiatur, Columella; ut & stellio quem ibidem nominat. Audio & formicas ab eis edi. Edunt cochleas, bruchos, cicadas, gryllos & similia animalcula, Matthæolus Senensis. Mensibus quatuor frigidissimis latent, & nihil interea comedunt, Aristot. ¶ Lacertæ coeunt ut serpentes, Aristot. Lacertæ, ut ea quæ sine pedibus sunt, circumplexu Venerem nouere, Plinius. Audio eas uere circa exitum Martij, inter se complicatas coire, non superuenientes, sed incumbentes lateribus & uentribus iunctis se amplectentes, caudis & reliquo corpore intortis. ¶ Gignunt & quadrupedes oua, (oua perfecta, Aristot.) ut chamæleontes, lacertæ, Plinius. Et alibi, Quadrupedum oua gignentium lacertam ore parere, ut creditur uulgò, Aristoteles negat: neq; incubant eadem, oblitæ quo sint in loco enixæ, quoniam huic animali nulla memoria, itaq; catuli per se erumpunt. Lacertæ & crocodili tam terrestres quàm fluuiatiles, sua oua terræ gremio committunt. lacertarum oua sponte in terra aperiuntur, uitam enim earum annum non complere, sed semestrem finire aiunt, Aristot. histor. anim. 5. 33. An uerò ore pariant nec ne, & utrū memoria careant, quæ itidem Plinius ex Aristotele citat, nusquam apud eum legere memini. Author libri de natura rerum, (& Albertus quoq;) eadem quæ Plinius scribit; & insuper, Quidam (inquit) dicunt fœtus à matribus deuorari. Dicunt quidam quòd lacerta deuorat partum præter unū magis inertem, qui tamen postea parentes deuorat, quod omnino falsum est, Albertus. ¶ Negantur semefirem uitam excedere, Plinius & Aristot. ¶ Latent per hyemem (mensibus quatuor frigidissimis, Aristot.) lacertus, salamandra, &c. Eadem senectutem exuunt, Aelian. Lacertus senectutem uere & autumno exuit, ut & reliqua cortice intacta, quibus cutis est mollior, nec prædura & testacea ut testudini, Aristot. ¶ In lacertis & alijs quadrupedibus ouiparis, eadem ratio uulua quæ in auibus est, enim uero ceruix una infernè & carnulentior est: fissura autem & oua supernè proxima septo continentur, Aristot.

D.

Plinius scribit lacertos compares incedere, & capto uno alterum efferari in capientem, Albert. Homini beneuoli sunt, Matthæolus Senensis. Sed hoc alij de lacerta uiridi scribunt, ut copiosè in eius historia retuli. Quidam dicunt fœtus à matribus deuorari, præter unum magis inertem, qui tamen postea parentes deuoret, quod omnino falsum est, Albertus. Per mustelam, murem, lacertum & huiusmodi animalia in Vetere testamento clandestini insidiatores & fures significantur, quod ad quemuis strepitum similiter perterreantur, Procopius in Leuiticum de animalibus ad cibum impuris scribens. Lacerta impurum animal secundū Legem, in sepulchris habitat, & inconstantiam uitæ signat, Glossa in Leuiticum. ¶ Utilissimū est pro frequentia domicilij (aluearium,) duos uel tres aditus in eodem operculo distantes inter se fieri contra fallaciam lacerti, qui uelut custos uestibuli prodeuntibus inhians apibus affert exitium, Columella. Absint & picti squalentia terga lacerti Pinguibus à stabulis, (aluearibus apū,) Vergilius. Lacertæ insidias in apes faciunt: terreni quoq; crocodili pestem perniciemq; illis instruunt, his omnibus farina ad ueratrum admista, aut malua succo suffusa, ante alueos dispersa, gustantibus perniciem adfert, Aelianus. ¶ Lacertæ cochleis inimicissimæ sunt, Plin. cochleas ab eis uorari in c. scripsimus. ¶ Lacerti quotiens cum serpentibus conseruere pugnam, uulnerati uires herba quadam refouent; itaq; ad serpentium ictus præcipua habetur, Plinius. Lacerti maioris & uiridis cum serpente pugnam in eius historia describemus. Ophionicum Syluaticus lacertam interpretatur. Bufo cum lacerta pugnat, Physiologus. ¶ In Aethiopia scorpions lacertis audio expleri, & omni serpentium genere, Aelianus. ¶ Noctua quædam uenantur mures & lacertas, & alia parua animalcula; Aristoteles & Albertus. ¶ Araneus paruos lacertos aggressus circumdat os, & filis obducit, donec cohibeat: mox adhærens

morsum defigit, Aristot. Venantur & lacertarum catulos aranei, hos primum tela inuoluentes, & tunc demum labra utraq; morsu apprehendentes, amphitheatrali spectaculo cum contigit, Plin. Serpente ciconia pullos Nutrit & inuenta per deuia rura lacerta, Iuuenalis. Nocturnæ aues (gimus & gimeta) edunt lacertas & ranas, Crescentiensis.

E.

Lacertos apibus nocere; & quomodo id caueatur, tum quomodo interimantur, iam dictum est in D. Insidiantur quidem apibus & melli terrestres etiam crocodili, siue ij scinci sunt, siue alij quidam lacerti ab Ionibus sic dicti; & apposito extra aluearia croco arcentur, item stelliones.

F.

Chamaeleo, (koah,) stellio, (letaah,) lacerta, (homet, alij limacē uertunt,) & talpa, hæc omnia impura sunt, Leuitici ii. ubi Glossographus, Lacerta (inquit) immundum animal secundum legem, in sepulchris habitat, & inconstantiam uitæ signat. Et eodem in loco, Mustela, mus, & crocodilus (hazab) iuxta genus suum, impura sunt, ubi pro hazab Septuaginta crocodilum terrestrem uertunt; sed fortè præstat crocodilum simpliciter, aut generali uocabulo lacertum uertere, quoniam subiicitur, iuxta genus suū, (apud Hebræos: Septuaginta omiserunt.) crocodilus uerò terrestris genus non est, sed species indiuidua. Idem Septuaginta ibidē pro homet lacertam uertūt. Mustela, mus, lacerta, & similia, clandestinos insidiatores & fures denotant, quòd ad quemuis strepitum similiter perterreantur, Procopius in Leuiticum.

Troglodytæ Aethiopes serpentibus lacertisq; & alijs id genus reptilibus uescuntur, Herodotus lib. 4. Amazones lacertis ac testudinibus & id genus bestijs alebantur; inde forsitan appellata, quòd nullis mazis aut delicijs, sed tenui & promiscuo uictu uterentur, Cælius. Lacertis uidentibus uesci in more Afris est, Idem. In Dioscoridis insula lacertæ permagnæ sunt, quarum carnes edunt, pinguedine uerò liquata pro oleo utuntur, Arrianus.

G.

Remedia quæ ex lacerta describit Rasis in lib. de 60. animalibus cap. 28. omnia pertinent ad crocodilum uel terrestrem, uel aquaticum, uel utrunq;. Zab enim uel dhab Hebraicum & Arabicum nomen generale uidetur, quod has ceu species continet. Aldab, id est lacertus (in titulo tamen eiusdē capituli hardun pro lacerto scribitur) natura præditus est uicina naturæ guaril seu urel, & est similis urel, (stellionem uetus interpres reddit) propter nutrimentum, Auicenna. Guaril est maxima figurarum alguasgon & samambras (maximus ex lacertis, Bellunensis) longa cauda, paruo capite, diuersus à lacerto, sed fortè proximus eius naturæ, caro eius ualde calida est, Auicenna. Atribuit autem ei ferè easdem uires, quas Dioscorides lacerto simpliciter. Adeps & caro guaril (maximi lacerti) impinguant fortiter, & propriè quasdam mulieres, Idem. Si cum lacertæ sepo, ha linthro cyminoq; farinam tritici miscueris, gallinæ hoc cibo saginata adeò pinguefaciunt homines qui eas ederint, ut disrumpantur, Cardanus. Stellio, testudo, lacerta in cibo faciunt ut accipitres pennas citius mutant, Crescentiensis. Falconibus malè affectis Albertus aliquando lacertam pro remedio dari iubet. Harundines & tela, quæq; alia extrahenda sunt corpori, euocat mus dissectus impositus; præcipuè uerò lacerta dissecta; & uel caput eius tantum contusum cum sale impositum, Plinius. Si stirps aliqua inhaerit, lacertam per medium scissam ei loco apponito, celerrimè educetur, uel, capita ipsa lacertarum contusa impositaq; similiter profunt, Marcellus. Vide plura inferius de capite. Caro guaril (id est lacerti maximi) extrahit surculos & spinas, Auicenna. Idem rursus in capite de saambas, id est lacerto: Fit (inquit) ex eo emplastrum super spinas, & ea quæ carni sunt infixæ, & super uerrucas cōtrito, & extrahit eas; & super ea quæ sunt ut clauis, & euellit, (eadem ex capite eius remedia Dioscorides præscribit.) Dicunt etiam siccum si misceatur cum oleo, capillos reuocare in manantibus capitis ulceribus. Et alibi, Caput lacertæ recens amputatum cum aristolochia longa & radice cannae & bulbo narcissi, mirabiliter extrahit spinas, hastulas, sagittas & partes uitri, si forma emplastri admoueat. Lacerta si diuulsa admoueat, ictis à scorpione leuamentum præstat, Dioscor. & Auicenna in saambas. Prodest ad ictus scorpionum etiam lacerta diuulsa, Plinius; item stellio in oleo putrefactus, ut in eius historia dicemus. Lacerta exsecta adposita clauorum intra triduum perseverantiā tollit, Marcellus. Panos aperit lacerta diuulsa adposita, item cinis eius, Plinius & Marcellus. Ut sponte dens excidat, Lacertam agrestem arefactam, dissectam, contritamq; reponere, cum dentem circummundaueris imponito, & paulò post attrahito, quoniam sequetur, Galenus Eupor. 2. 12. Lacertæ trita coctæ uè fronti illita, epiphoras sedant, siue per se, siue cum polline, siue cum thure, sic & solatis profunt. Viuas quoq; cremare & cinere earum cum melle Cretico inungi caligines, utilissimū est, Plinius: Vide in Lacerta uiridi. Lacerti inueterati in os pendentiu addito sale, contusi, ab ictu lasas aures sanant; efficacissimè autem ferrugineas maculas habentes, lineis etiam per caudam distincti, Plinius. Oleum de lacertis fit uel ex communibus istis quæ per domos nostras & parietes uersantur, uel ex uiridibus, utrunq; autē alij ex uiuis lacertis parant, alij ex mortuis & exenteratis, ne stercora oleo innatent, Brasauolus. Vide plura in uiridibus lacertis G. de oleo cum eis facto. Lacertas pauillas uenatus mundo oleo eliquato, atq; ita in aurem demittito; & uermes si in aure fuerint, interficiet, Galenus Euporist. 2. 4. Vix est serio completi quædam, non omittenda tamen, quia sunt prodita; Ramici infantium lacerta

certa mederi iubent; Marem hanc prehendi, id intelligi, & quod sub cauda unam cavernam habeat. Id agendum ut per aurum, aut argentum, aut osstrum mordeat uitium. Tum in calice nouo illigatur, & in fumo ponitur. Lacertæ quoque, ut docuimus, combustæ, cum radice recentis harundinis, quæ ut unâ cremari possit, minutatim findenda est, ita myrteo oleo permixto cineres capillorum defluuia continent: (Efficacius uirides lacertæ omnia eadem præstant:) Etiamnum utilius admixto sale, & adipe ursino, & cepa tusa. Quidam denas uirides in decem sextarijs olei ueteris discoquunt, contenti semel in mense ungere, Plinius. De lacerta Martensi uita ad locum glabrum pilis explendum; de cæ lacerta pifina uita ad aciem oculorum acuendam, scribemus infra inter Lacertas diuersas. Arnoldus de Villanoua lacertos uirides miscet medicamentis quibusdam pilos re-

10 generantibus.

¶ Varices ne nascantur; lacertæ sanguine crura puero ieiunus illine, in totum carebit hac foeditate, Marcellus; Vel ut Plinius, lacertæ sanguine pueris crura ieiunus à ieiuno illinuntur. Lacertæ iecur aut sanguis in lanula adplicitus, clauorum intra triduum perseverantiam tollit, Marcellus. Verrucas omnium generum sanat caput lacertæ uel sanguis, uel cinis totius, Plinius. Verrucam poterit sanguis curare lacertæ, Serenus. Sanguis guaril (aliàs urel) & lacerti, confortat uisum, Auicenna. Urina saambra (id est lacertæ, sed apparet locum esse corruptum, aut interpretem, cum nulla ouiparorum urina sit) & sanguis ipsius mirè iuuant rupturam infantium, cum insident in decoctione eius, & quandoque miscetur urina sanguiniue eius aliquid moschi, & immittitur uirgæ infantis, quod quidem summum est rupturæ remedium. ¶ Dentes scarificant & ossibus lacertæ e fronte luna plena exemptis, ita ne terram attingant, Plinius. Lacertæ caput intritum & appositum, aculeos & omnia corpori infixata extrahit, uaros, formicantes uerrucas, & pensiles (quas acrochoronas uocant) tollit, Dioscorides; & clauos, ut addit Galenus de simplic. 11. 6. reliqua similiter habet ut Dioscorides. Si stirps aliqua inhæserit, capita lacertarum contusa imposita que profunt, aut ipsa lacerta per medium scissa & apposita, Marcellus. Verrucas omnium generum sanat caput lacertæ, Plinius. ¶ Lacertæ cerebrum suffusionibus prodest, Idem. ¶ Cor lacertæ combustum aut mixtum cum amurca, impositum membro torporem infert adeo ut ferrum non sentiat, Arnoldus de Villanoua; sed hæc Rasis & Plinius de corio lacertæ, id est crocodili scribunt: Vide in Crocodilo G. ¶ Lacertæ iecur exesis dentibus impositum dolores finit, Dioscorides; finire aliqui scripserunt, Galenus. Dicitur hepar eius sedare dolorem molaris dentis, Auicenna. Causis dentibus inditum iecur lacertarum aridum, dolores dentium sanat, Plinius. Lacertæ iecur aut sanguis in lana adplicitus, clauorum intra triduum perseverantiam tollit.

¶ Lacerti sterces uulnera purgare, & adurere, apud Celsum legimus; quærendum autem an de lacerti simpliciter fimo intelligendum sit, an terrestris potius; an eadē utriusque facultas sit, quod magis uidetur, uideo enim multa (ut in sequentibus patebit) lacerti fimo simpliciter attribui, quæ alij de crocodilea, id est terrestri crocodili fimo priuatim scripserunt. Stercus stellionis & lacerti & crocodili, utile est albugini oculi, Auicenna. Aldab (inscriptio habet, hardun, id est lacertus) naturæ est similis urel seu stellioni, & sterces eius confert albugini & pruriti, & acuit uisum, Idem. Et alibi, sterces guaril seu urel panno (maculis à Sole) & lentiginibus mederi scribit; & idem contritum eradicare uerrucas; ac simile esse stercore lacerti, ualere enim ad albuginem oculi. Stercus lacertæ illitum prodest ad oculorum albugines, Galenus Eupor. 1. 43. & de compos. medic. 4. 8. Miscetur etiam cum alijs quibusdam ad albugines oculorum, in libro Secretorum qui Galeno adscribitur. Ad ulcera oculorum & albugines; Ex stercore lacertæ faciès collyrium cum aqua unge, Galenus Euporist. 2. 99. Arnoldus de Villanoua sterces lacertæ abiecto nigro in farina subacta decoqui iubet in furno uel alibi, tum adde (inquit) aquæ nitri scrupulum, spumæ maris drachmam, & simul in succo chelidonij uel alio conueniente coquito, tum exiccata usui reserua ad pannum oculorum, uel adde parum sarcocollæ, & in oculo pone, remouet enim pannum & omnem oculorum tunicam supernatam, quod ipse expertus sum. Hierocles medicamento cuidã, quod equo ad stranguriam infunditur, sterces lacertæ (ὄπρον σαύρας) adijcit.

¶ Lacertæ uenenum esse negant, Mich. Herus. Salamandræ uenenum expugnatur iisdem remedijs, quorum usus est à cantharidum potu, aut lacerta in cibo sumpta, Plinius; quanquam non prorsus iisdem uerbis. locus enim corruptus est apud Plinium. Species lacertorum (ut habet Auicenna 4. 6. 2. 6. quod de lacertis inscribitur) est salamandra, aut in ipsa est similitudo naturæ eius; & quæ ei similia sunt, interimunt, & accidunt ei qui sumperit carnem eius, apostema (inflammatio) linguæ & pruritus, & dolor capitis, & adustio, & caligo oculorum. Sic affecto in potu dare oportet sesamum, & xyloceratia nabati, & sacchar, æquis portionibus mixta, cum butyro cocto bubulo. Dandum etiam in potu lac dulce, & inunctione olei alicuius balneoque utendum, Hæc ille, mox autem in sequenti capite alia contra salamandram sumptam remedia præscribit, quam lacertorū speciem facit; unde conijcio initium capitis hic recitati, corruptum esse, intelligique oportere genus aliquod lacerti salamandræ simile, septicum & adurens, ideoque dulcibus & lenibus auxilijs ei occurrendum. Caro lacertæ inflammat linguam, infert pruritus, &c. (ut Auicenna,) Arnoldus in libro de uenenis. Et mox, Oua autem ipsius necant, secundum filium patriarchæ, nisi statim subueniatur cum stercore falconis & uino puro; postea cum uomitu nucis uomicæ; Sed hæc Auicenna

4.6.3.18. non de lacerti, sed de alharbe, id est chamaeleontis ouis scribit. ¶ Cerebrum lacertæ ueneficium (philtrum uenenosum) est, quod mentem mutat potius, quam ad amandum mulierem, quæ id dederit, cogat, Cardanus.

¶ Stellio & lacerta cum mordet (mordet, Albertus,) dimittit (dimittunt, Albertus) in loco sui morsus dentes paruos, subtiles, nigros, pilorum instar; & non cessat locus dolere & prurire, donec auferantur cum ferra, aut cucullo (cultello, Albertus) transeunte super eos, & assumat eos, & colligat eos: quare sedatur dolor. Et quandoque extrahit dentes eius oleum, & cinis: (fricetur locus oleo & cinere donec egrediantur dentes: deinde ex hisdem commixtis emplastrum imponatur, Rafis.) deinde fugatur locus, & ponatur in aqua calida. Et dictum est quod altaracon in cibo sumptum, utilissimum est ad morsum eius. Quod si dolor augeatur, detur in potu theriaca rutelæ, Auicen. 4. 10 7. 1. 18. & Rafis tractatu 8.

H.

a. Lacertam & lacertum idem genus esse conspicor, ut est apud Græcos quoque sauros atque saura, Hermolaus. Nam ad lacertas captandas tempestates non sunt idoneæ, Cicero ad Atticū lib. 2. Reperitur & neutro genere, ut apud Actium Atreo, Concoquit partem uapore, flammam tribuit ueribus lacerta in focos. Lacertus animal dictum, ut placet grammaticis, quod pedes habeat ad similitudinem nostrorum lacertorum, hoc est nostrarum manuum & pedum. ¶ Σαυείη, herba quædam, & lacerta animal, Hefychius & Varinus. Αἰθρᾶ Græcam uocem, (quam ego nusquam adhuc reperi,) & Germanicam *Aydoz*, Gelenius in Lexico symphono e regione ponit, item Græcam κίρκος, (quæ tamen scincum potius seu crocodilum terrestrē significat,) & Illyricam gestier, 20 Σμίλλα, lacerta, Hefychius & Varinus.

¶ Epitheta. Picti squalentia terga lacerti, Vergilius Geor. Parua Lacerta, Ouidius 5. Metam. Σαυῆος ὠγρός, Philes.

¶ Lacertus in homine dicitur brachium à cubito ad manus uertebam, quæ carpus uocatur. Aspexisse lacertos suos dicitur, illachrymansque dixisse, &c. Cicero de senect. O pectora, o terga, o lacertorum tori, Idem 2. Tusc. Adductis spumant freta uersa lacertis, Verg. 3. Aeneid. Hinc lacertosus, robustus ac ualidis lacertis apud Columellam, Ciceronem, Ouidium. ¶ Lacerta uidetur & uasis genus esse apud Iurisperitos, sicut & apud Græcos saura, cuius in Palma meminit Hippocrates, Hermolaus: quasi scriptum aliquod Hippocratis Palma inscribatur, quale ego nullum reperio. Quare uel Hermolaus errauit, uel librarius, legendumque, quod e palma fieri meminit Hippocrates. Est autem locus Hippocratis in libro de articulis circa finem, ἐμβάλλου δὲ ὑπὸ κείως καὶ αἰ σαύρας ἐκ τῆς φοινίκου πλεθμῶντι. hoc est, Moderatè etiam articulos luxatos reponunt quæ sauræ uocantur ex palmis contexti solita. Ego sauras intelligo, non uasa, sed funiculos ex palmis contextos, hi cum resoluuntur, (ut quibus funiculi) aperiuntur, ut digitus immitti possit, tum in contrariam partem retorti, arctius clauduntur, ut per eos digitus trahi & extendi possit: moderatè scilicet: quæ enim sic contexta sunt facile extenduntur, nec multum renituntur, nec duritie sua lædunt: quod conuenit, cum nulla ui in his articulis extendendis opus sit. Vocat autem Hippocrates moderatam repositionem, quando opera duorum necessaria non est, ut in præcedenti illic modo: sed unius tantum sufficit. Quod si rectè σαύρας scribitur, ut nostri codices habent & Hermolaus legit, idem sanè significabunt & istæ uoces, σαῦρα, σαῦρα, σαῦρα: Grammatici interpretantur uinculum contextum, (nimirum e uiminibus, aut corticibus arborum.) Σαῦρα enim catenam sonat, aut contextum quid e funiculis, aut sparto, aut cannabi, aliæue materia, ut Varinus scribit. Σαῦρα, ὁ σμός πλεκτός, Idem. Σαῦρα, πλεκτὸν ἰμάτωμα ἐν ταῖς ναυσί, Idem: cōtextum nimirum illud e uiminibus, cui remus inseritur; malim oxytonum σαῦρα. Est & σαῦρα uas, in quo far & legumina reponuntur, Etymologus: quæ uox apud Aetiū ultimam acuit, nam libro quarto cap. 13. Siriasis, (Σαῦρασις, aliàs σαῦρασις: aliqui non rectè syriacis scribunt) inflammatio est partium cerebri & membranarum eius, infantibus contingens, usque ad concauitatem sincipitis & oculorum: sic dicta, quoniam σῦρος Græcè uas concuum (σῦμα κούλον) dicitur, quo semina asseruantur. Apud eundem libro primo in quercu σαῦρα legimus, pro fossis subterraneis, in quibus agricolæ tanquam in horreis frumētum aut alios fructus per hyemem adseruant, quæ Latine etiam siri appellantur Curtio lib. 7. & Columellæ ac Varroni. Nostri rapa præcipue in huiusmodi fossis conseruant, Σαῦρα, ὁ λάκκος, καὶ σαῦρα, ὁ γύμασι, ἐν οἷς κατετίθειται τὰ σπέρματα, Suidas: sed hæc præter institutum. Cæterum omnes hæc uoces cum contextum aliquid significant, siue ad uinculi aut funiculi, siue ad uasis alicuius, ut fisci, calathi aut nassæ aut alterius figuram, Hebraicæ originis uidentur, à uerbo zar uel zarar: quod ligare significat, ut asar quoque: uel quod ad ligandum apta sint, ut uincula: uel quod ex uiminibus alijsue inter se connexis & contortis cōtexantur, ut eadem & uasa diuersa. Hinc & illa quæ subijciam uocabula, orta mihi uidentur: Σαυγαῖον, φοινίκου, καὶ πλεγματὰ γυρὰ γαβῶδιν, καὶ εἶδος ἀνωείδης, Varinus. Σαυρακον, ἀγγεῖον εἰς ὃ σὺκα ἐμβάλλεται, ἢ ξυλκακῆλια, Idem. Σαῦρα, ramus palmæ apud Lacones: & Σειρομάσος, lorum, Idem. Palmarum sanè tum folium ad uitalia utilissimum est, tum funes rudentesque in Aegypto ex tunicis eius neciuntur, ut apud Theophrastum legitur. Saura igitur apud Hippocraten genus quoddam texti e tunicis aut corticibus palmæ funiculi erit, (cui nihil cum lacerta animali commune:) non autem uasis genus ut Hermolaus & Cælius putarunt, quod id extendendo reponendoque articulo minus aptum foret: Lacertam uerò apud Iu-

reconsul-

reconsultos uasis genus esse à figura sic dicti (fortassis quòd quatuor pedibus in digitos transuerso situ formatis insistat) non negauerim. Σαυρία, corruptio segetum, iaculū, uenabulum, Vide Theophrastum in Pharma. Σαυρία, segetes destruere, iaculari, ferire. Σαυροειδές simile lacertæ. Σαυρωτή, πικίλη, id est uaria, Hesych. nimirum à uarietate coloris lacertorum. ¶ Σαυρωτή, pars hastæ, de qua alij aliter docent. Hastæ postremum quod ferreum est, uocatur sauroter; quanquam eo nomine sunt qui intelligant locum item in quo reponatur hasta, Cælius. Hastæ finis (manibus proximior, spiculo oppositus, Pollux 1. 10.) σαυρωτή, uocatur; pars mediâ, ancyle; quæ uerò prominet ἀκμή (id est spiculum uel mucro) & epidoratis & styraç. Et rursus 10. 31. Hastæ pars qua erigitur uel cui insistit, (τὸ τῷ δόρατι ἐπέμεινον) σαυρωτή, dicitur, & styraç & styraçion; ferrum uerò prominens, λόγγη, ἀκμή, ἰσοδραπίς. De styraçe plura Cælius. Varinus aliam adfert originem, his uerbis: Sauroter ferreum est cauum & in fine mucronatum, cui inserta posteriorhastæ pars, hastam terræ infixam, pali seu crucis (σαυρῶ) aut patibuli instar, erigi facit: ut σαυρωτή, quasi σαυρωτή, ἀπὸ τῷ σαυρῶ dictus uideatur, (quod Eustathius quoq; tradit;) sed apud ueteres σαυρωτή, nominatur, nēpe in altero hastæ fine extremum spiculum ferreum. Apud Homerum autem sauroter uocatur etiam δελιαχος: apud alios uerò κρόσφο, quoq; aut γρόσφο; item styraç pars eadem quasi σήραξ, ἀφ' (εφ') ἔδ' ἡλασθὲν ὄσιν τὸ δόρον σίμια. Intelligo autem posteriorem hastæ partem quæ manibus tenetur, uel quæ mucroni opposita est, ubi hodie simpliciter circulus ferreus hastæ inseritur. δελιαχος (ut idem alibi habet) pars posterior & spiculo hastæ opposita, ueluti cauda hastæ, quæ & styraç & sauroter uocatur, & γρόσφο, & σέβηγξ appellatur. ἔρχεται δ' ἐσθμὸν ὄρεθ' ἀπὸ σαυρωτή, ἐλίλατο, Iliad. κ. ubi Scholia, ὄρεθ' ἀπὸ τῷ κρόσφο, sic enim uocatur fer-

rum ἐ regione epidoratis situm. Σαυρωτή, πῖς σύραξ, πῖς ὀπίθι τῷ δόρατι, Ἐκταυε θηκτῶ Σαυρωτή, καὶ περὶ πειρῆσας τὸν ἵππον ἐσπεύοντα, παύει τῶ σαυρωτή, ἴσα τῷ τραχίλῳ. ἢ ξυσὸν δόρον, ἢ σύραξ, ὅν γίνοι καὶ λῶσιν δελιαχόν, Suidas. Σαυρωτή, significat etiam stathmen, id est perpendiculum (quod in eo quoque plumbum funiculo extremo addatur, ut ferrum hastæ) & cestum (id est cingulum uarium uel acupicium, ut & lacerti color uarijs punctis distinguitur), Hesychius. Σαυρωπῖς δόρασι, hastis quæ sauroterās habent in epidoratis, Idem. Σαυροβελβίς ἔγχος, ἐκ τῷ σαυρωτή, βαρὺ; sic Aeschylus, ὀπίθια βελβίς ἔγχος, Hesych. & Varinus. ¶ Σαυρίον, εἶδος σιμαίας ἢ φλαμῆλο, Suidas. Σιμαία, τὸ φλάμειλον, ἢ σιμαίον, Varinus. Vexilli genus intelligo, flammeum quidem Latini grammatici genus uestimenti lutei coloris interpretantur, quo amiciebatur noua nupta boni omnis causa, &c.

¶ Praxiteles statuarij inter cetera fecit & puberem (Gyraldus legit, & Apollinem puberem) subrepenti lacertæ cominus sagitta insidiantem, quem Sauroctonon uocant, Plinius.

¶ Est & herbae nomen saura Plutoni sacra, ut Nicander poeta docuit illo uersu: Σάυρη τ' ἢ χθονίς πελειτῶ σήφο, ἢ γαστρίαν; fortasseq; in eo uerbo aut anagallidem intelligit, quippe quam Dioscorides sauritin (aliàs gauritin) à nonnullis dici prodat, & prophetae nycteritin, quasi nocturno & subterraneo dicatam numini; aut ipsum sinapi, quod (ut Plinio placet) ab Atheniensibus saurion uocatur; aut nasturtium quod ab Hippocrate sauridion quoq; dicitur, Hermolaus. Et alibi, Hippocrates nasturtium sauridion uocat, à sinapis similitudine, quod & saurion dicitur. Sauridion Hippocrati nasturtium est, à similitudine figuræ, Galenus in Glosis & Varinus. Vsurpatur autē hæc uox ab Hippocrate in libro de ulceribus. Σαυρίον, herba quædam, Varinus & Hesych.

¶ Lacertis similia sunt, aut lacertorum generis multa ex ouiparis quadrupedibus, omnia nempe quæ oblongiore sui corporis aluo serpentes imitantur, essentq; serpentes ablatis pedibus: ut stellio, scincus, salamandra, seps siue lacerta chalcidica. Salamandra magnitudine est lacertæ, Suidas. Stelliones lacertarum figura sunt, Plinius. Ascalabotes (id est stellio) animalculum est lacertæ simile, Suidas. Aldab animal figura lacerto simile est, sed maius: Vide in Scinco A. Alurel (aliàs guaril) animal terrestre, lacerto simile, And. Bellunenſis. Chamæleontis figura & magnitudo erat lacerti, nisi crura essent recta & excelsiora, Plinius. Sunt & sauri Grecis, ut lacerti Latinis inter pisces. Saurita genus serpentium, Varinus & Hesych.

¶ Sauros & Batrachos statuarij, natione Lacones, fecere templa Octauia porticibus inclusa, Plinius. Cum Erymanthum fluuium traieceris ad Sauri iugum, ut uocāt, & Sauri monumentum uidebis, & Herculis templi rudera. Dicitur autem hic Saurus latro fuisse, & uiatores afflixisse & accolas, priusquam Herculi pœnas dedit, Pausanias in Eliacis. Saureas serui nomen apud Festum legitur. Σάυραι, gens Thraciæ, Varinus & Hesych. Amazones nullis mazis aut delicijs, sed tenui & promiscuo uictu utebantur, ut inde uideri possent appellationem ducere; quod nec Eustathio displicet, quoniam lacertis ac testudinibus, & id genus bestijs alerentur. Quamobrem etiam Sauromatidas, siue sauropatidas nuncupatas uolunt, ἴσα τὸ σαύρας πείσασθαι, ὃ ὄσιν γόσασθαι, quanquam alij quod in Sauromatica Scythia aliquando habitauerint, dictas ita opinantur, quod Stephanus tradit. Sed & Eustathius Sauromatas Amazonum connubio insignes refert, Cælius. Sarmatae, Grecis Sauromatae dicti, Scythiæ populi sunt, Plinius. Et rursus, A Buge super Maotin Sauromatae tenent. In Creta fons est ab aditu speluncae Idææ duodecim plurimum stadia distans, Sauri dictus, Theophrastus de hist. plant. 3. 5.

¶ b. Σάυρη λοιπὸν ἐμφερῆς ἐργάτο, Innominatus apud Suidam in Σάυραι; forte pro eo quod est expalluit, ut de uiridi lacerto intelligatur.

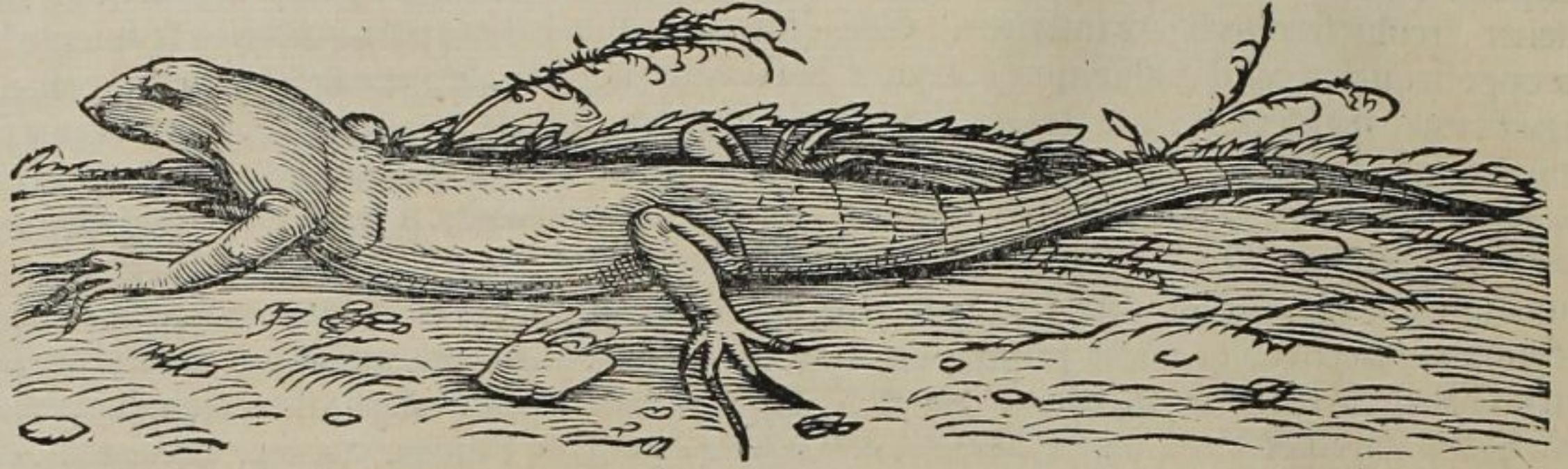
¶ c. Aelianus rem miram de hoc animali tradit: Quidam uidelicet comprehensam lacertam,

ac oculis stilo acuto orbatam, in ollam fictilem nouam inclusit utrinque pertusam paruis cauernis; mox illita cera, addita herba quadam, cuius nomen non indicauit; deinde gagate lapide annulo ligato ferreo nouem signis signauit, quorum quotidie unum debebat; post nonum uero, reclusa olla, lacerta inuenta est oculis restituta. Anulum nanque illum aiebat oculis utilem esse, Volaterranus. Vide infra in Lacerta uiridi G. Lacertum aliqui fratrem Lombardorum uocant, ut bufonem Saelernitanorum; quod apud hos populos mulieres aliquando hac animalia in utero gestare e uulgo quidam fabulentur.

¶ g. In urina uirili lacerta necata, uenerem eius qui fecerit, cohibet, nam inter amatoria esse magi dicunt, Plinius.

¶ h. Incantata lacertis Vincula, Horatius Serm. 1. 8. de ueneficis mulieribus. ¶ Apollo Sauronotus; uide superius inter deriuata. Deos aliquot animalium nominibus ueteres appellarunt, ut Dianam lupam, Solem lacertum, Porphyrius lib. 4. de abstinento ab animatis.

DE LACERTO VIRIDI.

A.

LACERTA maior quæ & uiridis dicitur, Grecis σαῦρα χλωρά, & χλωροσαῦρα apud recentiores, Italis gez, Germanis grüner Heydoy. Syluaticus & alij quidam ophionicum siue ophiomachum quoque lacertum interpretantur, quæ nomina à uincendis & impugnantis serpentibus facta sunt: ideoque & cicadæ genus, & ichneumonem ophiomachum uocant. Sunt qui lacertam uiridem & stellionem confundant, ut uetus glossographus Auicennæ, & quidam etiam nostra ætate. Et Syluaticus, Stellio (inquit) id est lacerta Facetana; uel secundum alios, lacerta uiridis.

B.

Viridi colore sunt, unde & nominantur; præcipue tamē, ut Georg. Agricola scribit, uerno tempore, æstiuo non nihil pallidi. Morbus regius cum uirore pallidus est, quales sunt lacerti cum uirore pallentes, Hippocr. lib. 3. de morbis. Maiores ferè duplo sunt, ut puto, communibus lacertis, rari apud nos; calidioribus locis frequentes, ruri sub diō & in pratis magis, non etiam ut communes circa parietes reptant, Plinius priuatim meminit lacerti uiridis longo collo nascentis in fabulosis.

D.

Italia magnas habet lacertas & uirides, hoc animal natura & homini amicū est, & serpentibus inimicum. Nam ubicunque prospicit homo, ibi congregantur lacertæ, obliquato capite diu contemplantur hominis faciem, si expuas, elambunt saliuam ore redditam; uidi & puerorum mictum exorbentes. Quin & puerorum manibus tractantur impune, atque etiam læduntur, & ad mota ori gaudent saliuam lambere. Caterum si comprehensa inter se committantur, dictu mirum quam in sese sauiant, nec appetunt committentem. Si quis in agris ambulet per uiam cauam, nunc hinc, nunc illinc strepitu dimoti rubi admonent hominem, insuetus crederet serpentem esse, ubi dispexeris lacertæ sunt, obliquato capite contemplantur donec consistas; si pergas, sequentes. Rursus aliud agentem admonent. Diceret eas ludere uehementerque delectari hominis aspectu. Quodā die uidi prægrandem & mirè uiridem in ostio caui decertantem cum serpente. Primum mirabamur quid esset rei, nam serpens nobis non erat conspicuus. Italus admonebat in antro esse hostem, paulo post uenit ad nos lacerta, uelut ostendens sua uulnera ac remedium flagitans; seque tantum non tangi patiebatur. Quoties autem restabamus, restabat & illa nos contemplantis. Serpens alterum latus penè totum eroserat, & ex uiridi rubrum fecerat, ac rursus in antrum se abdiderat. Post aliquot dies cum fortè inambularem per eundem locū, serpens e fonte uicino biberat; erat enim estus prodigiosus, adeo ut nos quoque aquæ inopia periclitaremur. Commodum occurrit ex agris puer natus annos tredecim, gestans rastrum quo foenum demessum conuerrunt agricolæ; hic simul ut serpentem uideret, præ gaudio exclamat, uelut insultans deprehenso hosti. Ferit rastrum, serpens se contrahit, ille non facit feriendi finem, donec contrito capite serpens in longum porrigitur, quod non facit nisi moriens.

riens. Ad hæc, eius ruris agricolæ pro comperto nobis aliud quiddam mirabile referrebant. Agricola nonnunquam fessi obdormiunt in agro: tum serpentes interdum clanculum adrepentes in os patens dormientis conijciunt sese, & in stomachum sese conuoluunt. Verum in hoc discrimine non raro lacerta quamuis pusilla seruat hominem, nam ubi sensit serpentem insidiari, circumcursat per collum & faciem hominis, nec finem facit donec pruritus scalpituque unguium excitetur. Porro qui expergiscitur conspecta in propinquo lacerta, mox intelligit hostem alicubi esse in insidijs, ac circumspiciens deprehendit. Hæc omnia Ephorus quidam apud Erasmus in Colloquio de amicitia. Atqui Matthæolus Senensis de lacertis minoribus scribit, esse eas homini beneuolas. Plinius lacertas simpliciter cum serpentibus pugnare prodidit. Ophionicum Syluaticum (offionicum ipse scribit) lacertam interpretatur: alij ophiomachum, quod serpentes impugnet ac uincat: nisi ophiomachus pro ophiomacho corrupte scribatur.

E.

Multi contra erucas, & mala ne putrescant, lacertæ uiridis pelle tangi cacumina arborum iubent, Plinius. Lacertæ uiridis felle, (non pelle, ut Plinij codices habent) si tangantur cacumina mali non putrescit, Palladius. Ut fructus mali in arbore non computrescat, neque ipsum eruca contingat, lacerti uiridis felle truncum illine, Anatolius in Geoponicis.

F.

Lacertis uirentibus uesci in more Afris est, Cælius (ex D. Hieronymo.) De his qui lacertos simpliciter edunt, uide supra in Lacerto F. Ischiadicis prodesse dicunt lacertam uiridem in cibo, ablati pedibus, interaneis, capite, Plinius.

G.

Lacerta uiridis pro salamandra substitui potest ad remedia, ut legitur in Antibalomenis Aeginaetæ adiunctis. Solaris lacerta eadem potest quæ & uiridis, Kiranides. Lacerta uiridis cremata, carni alicui aspersa, mutationem pennarum in accipitre, qui ederit, accelerat, Albert. Demetrius Constantinop. in libro de cura accipitrum, accipitri ad cibum obijcit lacertam uiridem minutatim concisam, ne unguibus retinere possit, nam pes sanie lacertæ laesus contraheretur. Et ad eundem effectum ut pennæ cito abijciantur, lacertam uiridem in aqua decoqui iubet: tum in mortario contundi, affusaque aqua tepida accipitrem in ea lauari. Ad idem alius Græcus scriptor innominatus, tri-duo accipitri in cibo dari præcipit lacertos uirides uiuos, aut siccatos in Sole & suillæ aspersos carni. Ad comitiales prodest lacerta uiridis cum condimentis quæ fastidium abstergeant, ablati pedibus & capite, Plinius. Phthisin sentientibus utilissimam esse tradunt lacertam uiridem decoctam in uini sextarijs tribus ad cyathum unum, singulis cochlearibus sumptis per dies (continuos) donec conualescant, Plinius. Lacerta uiridis uiua immissa in uas fictile nouum, & cum uini sextarijs tribus decocta ad cyathum unum, incredibiliter phthisico prodest, si ex uino eo mane ieiunus bibat cochleare unum, Marcellus. Ischiadicis prodesse dicunt lacertam uiridem in cibo, ablati pedibus, interaneis, capite, Plin. Et rursus, In lumborum dolore lacertæ uirides decisis pedibus & capite in cibo sumuntur. Idem hoc remedium scinco etiam siue crocodilo terrestri, & stellioni simpliciter, & stellioni transmarino similiter in cibo sumptis attribuitur. ¶ Lacertas pluribus modis ad oculorum remedia assumunt. Alij enim uiridem includunt nouo fictili, ac lapillos qui uocantur cinedya, quæ & inguinum tumoribus adalligari solent, nouem singulos signis signantes, & singulos detrahunt per dies. Nono emittunt lacertam, lapillos seruant ad oculorum dolores. Alij terram substernunt lacertæ uiridi excæcatæ, & unâ in uitreo uase annulos includunt è ferro solido uel auro: cum recepisse uisum lacertam apparuerit per uitrum, emissâ ea, annulis contra lippitudinem utuntur. Alij capitis cinere pro stibio ad scabritias. Quidam uiridem longo collo in sabulosis nascentem comburunt, & incipientem epiphoram inungunt: item glaucomata. Mustelæ etiâ oculis punctu erutis, aiunt uisum reuerti, eademque quæ in lacertis & annulis faciunt, Plinius. Lacertam uiridem excæcatam acu cuprea in uas uitreum mittes, cum anulis aureis, argenteis, ferreis, & electrinis, si fuerint, aut etiam cupreis, deinde uas gypsis, aut claudes diligenter atque signabis, & post quintum uel septimum diem aperies, lacertamque sanis luminibus inuenies: quam uiuam dimittes, anulis uero ad lippitudinem ita uteris, ut non solum digito gestentur, sed etiam oculis crebrius adplicentur, ita ut per foramen anuli uisus transmittatur. obseruandum sanè imprimis ut in loco nitido atque herbido deponatur ampulla, & cum lacerta discesserit, tum anuli colligantur. obseruandum etiam ut Luna uetere, id est à Luna nonadecima in uicesimam quintam, die Iouis, Septembri mense, capiatur lacerta, atque ita remedium fiat, sed ab homine maxime puro atque casto, Marcellus. (Vide superius ex Volaterrano, in Lacerta simpliciter H. C. Kiranides lib. secundo idem hoc remedium paulò aliter describit.) Et rursus. Marcellus, Lacerti (inquit) uiridis quem ceperis die Iouis, Luna uetere, mense Septembri, aut etiam quocunque alio, oculos erues acu cuprea, & intra bullam uel lupinam auream claudes, colloque suspendes: quod remedium quandiu tecum habueris, oculos non dolebis. lacertum sanè eodem loco in quo ceperis dimittes, uel etiam si sanguinem de oculis eius lana munda excipias, eamque phœnicio conuoluas, colloque suspendas, uteris efficacissimo aduersum oculorum dolorem remedio. ¶ Et in tertianis fiat potestas experiendi, an lacerta uiridis adalligata uiua in eo uase quod capiat, proficit, quo genere & recidivas frequenter abigi affirmant, Plinius. In quartanis adalligari iubent lacertæ uiridis uiuæ dextrum oculum effossum mox cum capite suo deciso, in pellis-

D

cula caprina, Idem. Et alibi, Propter strumas exulceratas lacertus uiridis adalligatur: post dies trīginta oportet alium adalligari. A lienis dolore liberat & lacerta uiridis, uiua in olla ante cubiculum dormitorij eius cui medetur suspensa, ut egrediens reuertensq; attingat manu, Plin. Ramices infantium lacertæ uiridi admotæ dormientibus morſu emendantur. Poſtea harundini adalligata ſuſpēduntur in fumo: traduntq; pariter cum ea expirante ſanari infantem, Idem. ¶ Oleum de lacertis fit uel ex communibus iſtis quæ per domos noſtras & parietes uerſantur, uel ex uiridibus, utrunq; autem alij ex uiuis lacertis parant, alij ex mortuis & exenteratis, neſter cora oleo innatent, Braſauolus. Lacertas uirides ſeptenas in dimidia meſura (in libris ferè duabus) olei communis ſuffocato, atq; ita per triduum inſolato, hoc oleum guttam roſaceam, ut uocant, faciei illitu mirabiliter emendat, ut doctiſſimus medicus Geor. Piſtorius ad nos ſcripſit. Videtur autem excrementorum lacerti ratione potiſſimum hoc præſtare: quoniã & ſeinci ſeu crocodili terreſtris excrementa faciem dealbant, & maculas delent. Si fractum (δλασμα) in equo ſurſum uerſus, qua ungula enaſcitur, prorumpere cōtingat, id quod præduris ueterinorum pedibus ſolet euenire; in primis oleum aceto dilutum in ellychnio receptum adhibebis. Si uerò quantum fieri poteſt dolor leniatur: medicamine quod lacertis conſtat, erit utendum. Hoc autem unguine delibuta tota ungula ſucceſcit, & augetur: ſicq; depulſum ſenſim adparens diruptionis uitium abigitur. Ratio medicamenti hæc eſt: In ſiſtile nouum terni conijciuntur olei ſextarij, in quod lacertæ uirides merguntur, & indito operculo tantisper coquuntur, dum in oleo crematæ cōtabuerint, (κατακαυθίωαι, lego κατακαυθίωαι;) dein oſſicuiſ earum exemptis, tritibituminis ſelibra, & liquidæ picis hemina cum adipis ſuilli ueteris libris duabus adijciuntur, hæc omnia rectè coquuntur, & cum poſtulat uſus, ungula perungitur, hoc quantum maximè fieri poteſt ungulam durat, firmioremq; animantis pedem præbet, Hierocles in Hippiat. 101. Molliffimæ equorum ungulæ hoc uno medicamine, quo potentius nihil eſt, aſſolent indurari: Lacertum uiuum uiridem in ollam nouam mittis, adijcies olei ueteris libram, aluminis (lego, bituminis) Iudaici ſelibram, ceræ libram, abſinthij tunſi ſelibram, & decoques cum lacerto: Cum fuerit reſolutum, calentiã uniuerſa colabis, abieciſq; oſſibus & purgamētis, liquatum medicamentum in ollam remittes: & cum ungues indurare uolueris, ungulam ſubradis, & factum unguentum in cannam uiridem mittes, adhibitis carbonibus, propè feruens per cannam inſtillas unguis: prouidurus ne coronam tangas aut ranulas, ſi his exceptis, in ſolo & in circuiſu ſolidaturus ungulam conſtricabis. Memineris autem ungulas excreſcendo renouari, & ideo interpoſitis diebus uel ſingulis menſibus talis cura non deerit, per quam naturæ emendatur infirmitas, Vegetius. Ad ſupercilia piloſa: Lacertam uiridem coque in oleo, & poſtquam euulſeris pilos, unge locum, Galenus Euporiſton 2. 103. ¶ Lacertæ, ut docuimus, combuſtæ, cum radice recentis harundinis, quæ ut una cremari poſſit, minutatim findenda eſt, ita myrteo oleo permixto cineres capillorum deſluuia continent. Efficacius uirides lacertæ omnia eadem præſtant: Etiamnum utiliſ admixto ſale, & adipe uirſino, & cepa tuſa. Quidam denas uirides in decem ſextarijs olei ueteris diſcoquunt, contenti ſemel in menſe ungere, Plinius. Arnoldus de Villanoua etiam lacertas uirides medicamenti alijs pilos reuocantibus admixcet. Vide infra in Lacerto Martenſe, in capite de Lacertis diuerſis. Lacertæ uiridis cinis cicatrices ad colorem reducit, Plinius. ¶ Oſſa lacertæ uiridis profunt comitalibus nouo experimento. Colligi autem oſſa tali modo debent: Imponas lacertam uiridem adhuc uiuam, captam, in aliquod uas clauſum, plenum optimo ſale. Sal enim paucis diebus carnem eius & inteſtina omnia conſumit, ut facile iam oſſa colligantur: quæ tam ad comitalem profunt quàm ungula alces, quamuis & hæc eſt magni momenti, Chriſtophorus Salueldeniſ. cōijcio autem ſentire eum geſtanda hæc oſſa pro amuleto. ¶ Lacertæ uiridis ſanguis ſubtritus (ſubtritos, aliàs attritos) & hominum & iumentorum pedes ſublitus ſanat, Plin. Clauos pedum (clauellos & callos pedibus moſteſtos, Marcell.) lacertæ uiridis ſanguis flocco impoſitus (mirè, Marcell.) ſanat, Plinius. ¶ Oculus lacertæ uiridis à quibuſdam ſuperſtitioſè, contra quartanam adalligatur: item oculi eruti intra bulbam auream incluſi contra oculorum dolores geſtantur, uel ſanguis de oculis phœnicio exceptus, ut ſuperius dictum eſt. ¶ Contra ſtrumas exulceratas quidam cor lacertæ uiridis in argenteo uaſculo ſeruant, Plinius. Contra omnes ſtrumas & ſœminis & maribus utiliſſimum eſt, ſi cor lacertæ uiridis lupino argenteo clauſum in collo ſuſpenſum ſemper habeant, Marcellus. ¶ Clauos pedum ſanat iecur lacertæ uiridis uel ſanguis flocco impoſitus, Plinius & Kiranides, qui hoc de ſolari lacerta ſcribit. Ex lacertæ uiridis iecore phylacterium ſuperſtitioſum Marcellus Empiricus præſcribit. ¶ Pilos in palpebris incommodos euulſos renaſci non patitur fel lacertæ uiridis in uino albo ſole coctum ad craſſitudinem mellis in æreo uaſe, Plin. Lacertæ uiridis fel miſce cum uino albo quantum ſufficere exiſtimaueris, & mitte in uas æreum, poſitumq; ad Solem tandiu agita donec craſſitudinem mellis habeat, atq; ex eo loca pilorum uulſorum ungue, Marcellus. Fel lacertæ ſolaris (hanc enim eadem poſſe quæ uiridis ait) in uino putrefactum per dies 40, ſub dio ad Solem in diebus canicularibus, pilos palpebrarum extirpat, Kiranides.

H.

a. Epitheta. Seu uirides rubum Dimouère lacertæ, Horat. 1. Carm. Nunc uirides etiam occultant ſpineta lacertos, Verg. 2. Aegl. Sed præſtat uiridem lacertum dici aſſerere periphratiçè potius loco unius ſubſtantiu, ad differentiam lacerti communis ſiue minoris, quàm epithetiçè.

¶ Sau

De Lacertis diuersis. Lib. II. 39

¶ Sauriten gemmam in uentre uiridis lacerti harundine dissecti tradunt inueniri, Plinius.
¶ e. Puluis lacertæ uiridis & lapathum acutum aperiunt feras & alia multa præstant, Obscur.

DE LACERTIS DIVERSIS.

GVARIL (uel potius **VREL**, ut Bellunensis legit) est maxima figurarū alguafgon & samantibus (Bellunensis uertit, ex lacertis uel liguris,) longa cauda, paruo capite, & non est lacertus. Lacertus enim aut nunquam aut raro reperitur præterquam ruri: & caput & corpus eius diuersa sunt alguaril, sed fortè proximus est ei facultatibus suis, Fimo eius ephelides & lentigines abolentur, &c.

10 (ut scripsi in Lacerto G.) Auicenna.

¶ Si quis maleficijs capillos perdiderit, hac eos ad pristinam rationem forma reparabit: si **LACERTVM** falsum **MARTENSEM** cum suo capite, & lanæ purpureæ optimæ in conchylio tinctæ duas ligulas, & chartam cubitalis mensuræ separatim comburat, cineremq; permisceat, conteratq; cum oleo cedriño paulatim adiecto, ut crassitudinem uelut glutinis faciat: eoque medicaminè glabrum locum perfricet, ita ut prius diu linteo asperiore detergeat, Marcel. Lacerta uiridi usta etiam utuntur ad capillorum defluuia, ut supra scriptum est.

¶ **LACERTAS PISSINNAS** quæ in segetibus morantur, quas Græci aruras uocant, comburito, & ad tenuissimum puluerem redigito; atq; ex eo cum uino aut melle optimo caligantes oculi los inunge, ualde proderit, Marcellus.

20 ¶ **Stellio**, id est **LACERTA FACETANA**, secundum alios Lacerta uiridis, Syluaticus.

¶ Quidam ex amicis nostris fide dignis, narrauit mihi uisas sibi in Prouincia (regione Gallia,) & Hispania aliquando **LACERTAS** ea crassitudine, qua crus humanum sub genu est, non admodum longas, quæ caua terræ incolerent, & homines aliasq; animantes prætereuntes sublimi saltu impeterent, ita ut aliquando uno ictu totam hominis maxillam refecarent, Albertus. ¶ Ipse etiam in illa Italia siue Gallia cisalpina regione quam **Pedemontis** uocant, permagnos lacertos in montibus reperiri audiui, catulorum canis circiter magnitudine, quorum excrementa ab incolis colligantur: quod tamen ita se habere nondum assero, donec fide dignior aliquis testis accedat. ¶ In quadam Libyæ parte in Mauritania lacertos bicubitales reperiri dicunt, Strabo lib. 17. ¶ Ex fortunatis insulis una **Capraria** appellatur, grandibus (enormibus) lacertis referta, Plinius & Solinus.

30 ¶ In **Dioscoridis** insula prope Arabiam thuriferam lacertæ permagnæ sunt, quarum carnes insulani edunt, pinguedinem uerò liquant & pro oleo utuntur, Arrianus. ¶ In Arabia lacerti ad duorum cubitorum magnitudinem accedunt, Aelian. Lacerti Arabiæ cubitales: in India uerò **Nysa** monte uiginti quatuor in longitudine pedum, colore fului, aut puniceo, aut cæruleo, Plinius. **Polyeletus** maximos ait lacertos in India, tum ualde uario colore, nasci: ut pellis floridis quibusdam picturis maximè distincta, & ad tactum mollis & tenera sit, Aelian. ¶ Lacertus **Lutetiæ** in palatio pendet, ut audio ab oculatis testibus, hominis ferè crassitie: proceritate etiã paulò infra hominem, hunc aliqui aiunt deprehensum in carceribus quibusdam, ubi captiuos infestari, mordendo aut sugendo tibias eorum: & aliquid ea de re memorari ab ijs qui **Chronica Gallica** scripserint, Spectatur & alius similis, ut ferunt, eadem in urbe, sed paulò minor, in æde diuo Antonio sacra. Ex **Aethiopia** insulis nuper à regibus **Lusitaniæ** occupatis, Romam iussu cardinalis **Vlyxiponensis** lacerta extincta circiter octonum cubitorum longitudine aduecta est: oris uerò hiatu, quo solidum infantem deuoraret, ac tholo diuæ genitricis ad portam **Flumentanam**, miraculi gratia suspensa nunc cernitur, **Volaterranus**.

¶ In prouincia **Caraia**, **Tartarorum** regi subiecta, nascuntur serpentes maximi, quorum quidam in longitudine continent decem passus, & in complexu crassitudinis decem palmos, (dodrantibus.) Horum aliqui prioribus carent pedibus, quorum loco ungulas habent instar unguularum leonis aut falconis. Caput ipsorum magnum est, & oculi prægrandes, ut duorum pantum adæquent quantitatem. Os & rictum habent tam amplum, ut hominem deglutire ualeant. dentes quoq; magni & acerrimi rictui illi tam horrendo non defunt. Nullus certè homo, nec ullum animal, serpentes illos sine terrore aspexerit, nedum aduerit. Capiuntur uerò hunc in modum. Solet is serpens interdum latitare in cauernis subterraneis, aut alijs montium petrarumue specubus, nocte uerò egreditur passim circumiens, & potissimum aliorum animalium lustrans latibula, quærens quod deuoret. Neq; enim ullum bestiarum genus metuit, sed magnas ac paruas deuorat, leones etiã & ursos: & ubi uentrem saturauerit, redit ad speluncam suam. Caterum cum terra illa admodum sit fabulosa, mirum est quantam foueam corporis sui pondere in arenam imprimat: putares dolium aliquod uino plenum per fabulum uolutatum. Venatores itaq; beluæ insidiantes, interdum figunt multos pallos in fabulum, fortes, & acuto ferro in superiore extremitate dentatos, hos fabulo tegunt, ne à serpente uideri possint: multosq; passim terræ infigunt, præsertim ubi in uicino norint belluam latitare. Et quando nocte solito more progreditur, ut escam sibi quærat, & molè corporis sui per cedentem arenam reptando & trahendo mouet, fit aliquando, ut pectus in latentem sudem ferro acuminatam uiolenter intrudat, & seipsum interficiat, aut graui læsione sauciet: & tunc latentes uenatores accurrentes belluam interficiunt, si adhuc uiuit, & fel extrahunt, quod magno uedunt pretio. Mirè enim

medendo pollet, quòd si quis à rabido cane morsus, uel unius denarij pondus inde biberit, statim sanatur: Et mulier in partu laborans, si quantulumcunq; inde gustarit, mox partu exoneratur. Hæmorrhoides etiã aut fici anus inde peruncti, intra paucos dies sanantur. Porrò carnes huius serpentis uendunt; nam libenter ea uescuntur homines, M. Paulus Venetus.

¶ Extra Fortunatas insulas uiginti septem dierum nauigatione Americus Vespucius occidentem ferè uersus nauigando ad regionem quandam peruenit, ubi reperit anthropophagos: unde rursus iuxta idem littus progressus intra paucos dies ad alios populos peruenit, qui in cibo utuntur animali quodam asfo: quòd erat (inquit) demptis alis quibus carebat serpenti simillimū, tamq; brutum ac ferum apparebat, ut eius non modicum miraremur feritatem. Progressi deinde longius per eadem tentoria, plurimos huiuscemodi serpentes uiuos inuenimus, qui ligatis pedibus, ora quoq; funibus ligata ne aperire possent, habebant, ita ut canes aut aliæ feræ ne mordere queant impediri solent. Aspectum quidem tam ferum eadem præ se ferunt animalia, ut nos illa uenosa putantes ne tangere quidem auderemus. Capreolos magnitudine, sesquibrachium longitudine æquant. Pedes longos materialesq; (crassos) multum ac fortibus unguis armatos, nec nō & discolorum pellem diuersissimam habent, rostrumq; ac faciem ueri serpentis gestant, à quorum naribus usq; ad extremam caudam seta quædam per tergum sic protenditur, ut animalia illa ueros serpentes esse iudicarem, & nihilominus eis gens prædicta uescitur, Hæc ille.

¶ In Calechuto Indiæ orientalis animalia sunt serpentibus similia, scilicet ore, oculis, cauda prælonga, absq; pilis, aprorum magnitudine, aliquãto etiã uastiore capite, sed pedes habent quatuor, uenenoq; carent, (morsu tantum noxi), quaternorum cubitorum longitudine in palustribus locis nascuntur, maximis suis non absimiles, Ludouicus Rom. Nauigationis sue 5. 22.) Alia his similia edunt in Hispaniola insula occidentalis Indiæ uocata Hyuana, dorso spinosa, aphonæ seu absq; uoce, quatuor pedibus, lacertarum cauda, dentibus acutissimis, cuniculis maiora, ceu leporum magnitudine, in arboribus, terra & aquis absque discrimine degentia, famis ad multos dies patientia, pelle coloribus uarijs distincta ac leui, ut serpentibus cæteris; uenter supremus qualis auius est, sed amplissimus à mento ad pectus. Sunt & quos uocant **BARDATOS** à phaleratorum equorum similitudine, iucundi gustu, magnitudine cuniculi, colore albo & cinereo distincto, in terræ foueis, quas pedibus excuant, habitare solent, & ipsi quatuor pedibus, anguina pelle & cauda, fert hos India occidentalis iuxta eandem insulam, Cardanus.

¶ Salamandra asperior & scabra magis est quàm **LACERTA VENENATA**, Aetius, at-30 qui Hermolaus in Corollario aliter hunc locum interpretatur: Similis (inquit) ascalabotæ salamandra est Aetio, lacerta uenenaria, hoc est pharmacitide uelocior. Nicander in Alexipharmacis eandem facit salamandram, & lacertam *φάρμακίδα*.

¶ De **LACERTARVM** genere est & alia quædã bestiola parua, similis lacertæ, sed caudam habet nigram, quæ araneis syluestribus uescitur, Albertus.

¶ Stellio uulgo **LACERTA VERMICULARIS** rusticè, inuenitur in foraminibus ueterum ædificiorum, in quibus aranei quoque uersari solent, Niphus. Sed de stellione priuatim agemus infra.

¶ **ΛΙΑΚΟΝΙ** uulgo à Græcis hodie nominari audio, lacertæ genus paruum, argenteo colore splendido, in siccis & apricis locis agens. Videtur autem mihi hoc quoque animal non aliud esse 40 quàm stellio.

¶ **ΑΔΑΡΕ** genus lacertæ, Syluaticus.

¶ **ΣΚΕΝ**, id est lacertæ rubeæ, Idem: pro scinco fortassis è mari rubro.

¶ **ΣΕΝΑΒΡΑΣ** idem est quòd lacerta uel stellio qui in hortis reperitur, Andreas Bellunen. Samabras Auicennæ, uel saambbras, non stellio sed lacertus est, ut nos obseruauimus.

¶ **ΣΗΝΙΚΗ**, animal quadrupes lacertæ simile: & animal multipes a fellis domesticis non dissimile, Hesychius.

¶ **ΕΛΕΙΟΣ** animal inter frutices nascens lacertis simile, ut Aristarchus interpretatur apud Varinum: alij glirem, alij uermis genus interpretantur, &c. ut docui in Glire A.

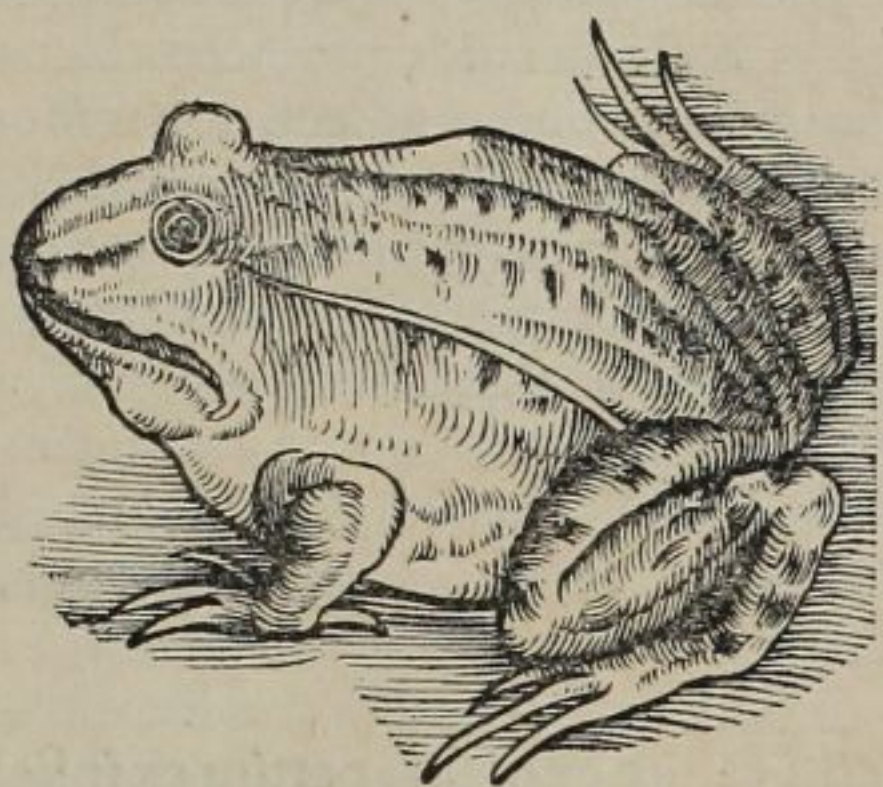
¶ **LACERTA SOLARIS**, *σαύρα ήλιου*, dicta fortassis fuerit quòd Solis calore delectetur, 50 eiq; se exponere gaudeat. Kiranides lacertæ tria genera facit, heliacam omnibus notam, ut inquit: *χαλκίω*, id est æream, (chalcidem nimirum aliàs dictam, de qua ab initio huius libri scripsimus) & *χλωράν*, id est uiridem.

¶ Lacerta solaris eadem potest quæ & uiridis, Kiranides. Iecur eius emplastri modo impostum clauos sanat: (quòd Plinius de lacertæ uiridi iecore scribit,) fel in uino putrefactū per dies 40 sub dio ad Solem in diebus canicularibus, pilos palpebrarum extirpat, (uel, ut alij de lacertæ uiridi felle, euulsos renasci non patitur,) Idem Kiranides, qui & alia quædam nimis superstitiosa de hac lacerta scribit, quæ repetere ex eo non libet.

¶ Lacerta solaris ubi per tempus hebetem uisum habuit, per conuersionem ad Solem oculos rursus leuat, dum in latibulo ad Orientem cōuerso seipsam apprimat, & ieiuna se ad Orientem conuertit, Epiphanius in Sampsaïs hæreticis, quos hîc lacertis comparat, nam Sampsaï etiã uox, inquit, si interpreteris, solares sonat. Coniecerim ego solares lacertos non alios esse quàm uulgares nostros paruos. ¶ Anno

¶ Anno à nato Domino 1543. audiuius, in finibus Germaniæ prope Stiriam subitò multos lacertos, uel serpentes quadrupedes lacertorum instar, apparuisse, alatos, morsu irremediabili. Rur-
sus anno 1551. peruenit ad nos historia Viennæ impressa, huiusmodi. Hac æstate circa diem diuæ
Margaritæ in Hungaria prope pagum Zichsam iuxta Theysam fluuium, accidit ut in multorum
hominum corporibus serpentes & lacerti naturalibus similes nascerentur; unde sæuissimi dolo-
res oborti tandem eos enecarunt, ita ut circiter tria hominum millia sic perisse feratur. Quibusdam
humis ad Solem iacentibus serpentes & lacerti per os aliquatenus emerferunt, sed mox iterum se
abdiderunt in uentrem. Nobili cuidam puellæ diris cruciatibus mortuæ cum uenter incidere-
tur, serpentes duo prodierunt. His additur historia eiusdem temporis & loci, de serpentibus innu-
meris in strue manipulorum frumenti repertis, quos cum exurere uellent rustici, manipuli ignem
respuisse dicuntur, & serpens cæterorum maximus capite in summa strue erecto, humano sermo-
ne monuisse, ab incendio ut desisterent, neq; enim exuri se posse cum non secundum naturam sint
nati neq; sponte huc uenerint, sed diuinitus propter hominum peccata immisi sint.

DE RANA AQUATICA ET INNOXIA: ET
de his quæ ad ranas quasuis in genere spectant.

RANA PERFECTA.

FOETVS RANAE CAUDATVS.

A.

RANA aliqui recentiores inter uermes numerant, ut Albertus & similes, quod neutiquam probo: reptile enim potius fuerit, si quis generis appellationem querat; magis proprie uerò reptilia ranarum illæ dicuntur quæ scandere in sublime possunt, ut minores illæ uirides. Sed cum multiplex ranarum genus sit, à locis quos habitant præcipuam differ-
entiam statuerim, ut quædam aquaticæ, aliæ terrestres dicantur. Videntur autem aquaticæ omnes amphibiæ, quod & in terra aliquandiu degere cõmodè possint; terrestres uerò non omnes in aquis etiam agere. Rursus aquaticæ uel in paludibus aut lacubus & stantibus aquis, uel in fluentibus ut
riuis & fluuiorum marginibus reperiuntur, in mari nullæ, contra quàm recentiores aliqui scripse-
runt: in quo Marcellus Vergilius etiam à Fr. Massario notatur. nam rana marina uel potius rana
piscatrix, piscis est planus, nõ quadrupedum generis, quam Aristoteles aliquando etiam βάτραχον,
id est, ranam simpliciter nominat, ubi scilicet de alijs quoque piscibus agit, ut dubitationis nihil sit.
Iam in hisdem aquis & uirides habentur, & aliæ coloris diuersi, ut dicam in B. Terrestres igitur ra-
næ dicuntur, non ad marinarum, sed ad aquaticarum differentiam; quarum diuersas species, prout
uel in hortis, uel inter frutices, uel quibusuis locis cauis & opacis degunt, infra singillatim propo-
nam. Plinius alicubi ranas aquaticas simpliciter nuncupat, alibi distinctius fluuiatiles. Ranæ lu-
tariæ (πυλαπάραι βάτραχοι) apes ubi ad aquam accesserint rapiunt, Aristoteles interprete Gaza, lice-
bit autem πυλαπάραι etiam palustrem uertere, ελειον uerò lacustrem, (quamuis apud Dioscoridem
lib. 6. in capite de rubeta βάτραχον ελειον ranam palustrem uertunt, & uenenatam faciunt.) Sed ani-
maduertendum ne rubeta in paludibus agens, quam aliqui simpliciter ranam palustrem uocant,
(quod non probarim,) cum communi & innoxia rana palustri confundatur. Dioscorides quidem
phrynon, id est rubetam, βάτραχον ελειον, hoc est ranam palustrem cognominat; ut Aegineta etiam
5. 36. Aetius distinguit, 13. 55. & remedia quoque separata tradit. Ranam de lacu apud Marcellum
Empiricum legimus, & βάτραχον λιμναϊον, id est ranam lacustrē apud Hippíatros. Ranas commu-
nes Aristot. telmatiaos aut limnaeos, hoc est lutarias & lacustres nominat, Hermol. ¶ Est quando
rana absolutè nominatur pro rubeta aut alia uenenata. nam & mutæ quædam uenenosæ sunt, & ru-
beta duplex genus est. Ranæ salua contra morsum eiusdem bibitur, Plinius. Artemisia alligata

D 3

pruatiuim potens traditur, potaue, aduersus ranas, Idem. Cynoglossi radix pota ex aqua, ranis & serpentibus aduersatur, Idem. Eryngij radix illinitur plagis uenenatis, peculiariter efficax contra chersydros ac ranas, Plin. Et alibi, Sunt & ranis uenena, rubetis maxime. Aspidis morsus si ranam comederit, insanabilis omnino fit, Aelian. ¶ Ranæ uirides aliæ maiores sunt, nempe aquaticæ, quarum coxæ in cibum ueniunt: aliæ minores & terrestres. Ego apud medicos cum ad remedia ranas uirides aut aliquid earum requirunt, minores tantum quæ sui generis & terrestres sunt, intelligi puto: quod aliquando expressa magnitudinis nota designant, aliquando omittunt. ¶ זב, zab, Leuitici 11. & Num. 14. crocodilum, alij scincum, alij ranam interpretantur: Vide in Crocodilo A. Illyrij quidem ranam etiamnum zaba uocitant. Sic & זפירדא, zephardea, uocem Hebraicam (Exo di 8.) alius crocodilum alius ranam facit: Lege ibidem. Munsterus in Lexico trilingui זפירדא, urdeana etiam, & urdea, (Arabicas ut cōiicio uoces) ranam exponit, item זפירדא, akruka: & זפירדא, maskar. Vox quidem urdeana, alludit ad hardun, facit autem Auicenna hardun speciem aldab, id est crocodili uel lacerti, ut docui in Chamæleonte A. Porro zephardea uel zepardea dictio composita uideri potest à zab & urdea: & Græcum nomen bátrachos per metathesin inde factum uideri potest. Auicenna 2. 596. ranam dafda nominat: Cui similes sunt apud Syluaticū uoces, difdah, & disfoa cap. 221. utranq; ranam exponit, apud Serapionem diphdaha scribitur. Althaul, rana in aquis degens, Syluaticus. Bracatas apud eundem pro rana, non dubium quin ex Græco batrachos corruptum sit, ut fortè etiam garazum. ¶ Βάτραχος Græcis commune nomen est ad omne genus ranarum, λάλαγος priuatiuim dicuntur uirides ranæ, (aliàs λάσαγος apud eundem, quod minus placet, lalages enim quasi garrulæ ob uocem obstreperam rectè dici uidentur,) circa lacus, quas alij κερβόρος appellant, Varinus: Sunt autem ranæ illæ quarum hîc effigiem adieci, non minores illæ uirides, quæ neq; loquaces sunt, nec aquaticæ. Rana apud Italos & Hispanos nomen Latinum seruat: Gallis est grenouille. Germanis Frösch, Frosch, Frosche: nos scœminino genere dicimus die Frösch: alij quidam masculino der Frosch. Cæterum uirides illæ maiores & aquaticæ, quarum coxæ, ut dixi, eduntur, priuatiuim à nostris Hopzger, (nimirū à saliendo, hoc est κρησσειν,) appellantur: ab alijs, ni fallor, Grassfrösch, ob colorem herbaceum, quanquam alij non aquaticam à colore, sed terrestrem siue hortensem ranam, quod in gramine degat, sic (ut audio) nominant. Flandricè rana Drosch (aliàs Dorsch & Driesch) uel Puiit appellatur. Anglicè frogg uel frogge. Illyricè & Polonicè zaba, uoce (ut apparet) originis Hebraicæ.

B.

Ranarum genera diuersa sunt, ut partim præcedenti capite exposui, partim ex ipsis titulis picturisq; sequentibus apparebit. Differunt & generatione, cum quædam coitu, quædam ex putredine nascantur, ut temporariæ, de quibus & infra in c. & postea priuatiuim nonnihil dicā. Item colore: nam aquaticæ illæ quæ præ cæteris in cibum admittuntur, uirides sunt, nigris passim aspersæ maculis. Sunt & subliuidæ atq; subcinereæ quædam aquaticæ: quæ partim uocales & edules sunt, partim mutæ & non eduntur, ut Georg. Agricola scribit. Viridî colore passim in Flandria & Germania tota (ni fallor) reperiuntur: in Angliâ nullæ, ut audio: quare nec ullæ ranæ illic eduntur. Porro cum ad remedia, ut quarum sanguis commendatur, ne euulsi è palpebris pili renascantur, uirides requiruntur ranæ, minores illas terrestres, non aquaticas maiores acceperim: Vide in g. ¶ Rana figura est bufonis, sed sine ueneno, Albertus. Fœmina mare maior est, Aristot. Aegyptij hominem impudentem, & uisu acutum aut celerem (ὄψι πλὴν ὄρασι μὲν) designantes, ranam pingunt, hæc enim non alibi sanguinem habet quàm in oculis. Porro qui illos sanguine respersos habent, impudentes dicunt: unde & poeta, Ebriæ, luminibus canis effrons, pectore cerui, (ὄνολοπις, κινὸς ὄμματ' ἔχων, κραιπλὸν δ' ἐλάφοιο, Iliad. α.) Orus. Idem alibi muscam impudentiæ signum facit, (unde & Homericæ similitudo,) quam constat in capite tantum circa oculos sanguinem habere. De lingua earum, dicam sequenti capite, ubi etiam de uoce. Pulmonē pauca habent aquatilia, ac cætera oua parientia exiguum, spumofum, nec sanguineum, ideo non sitiunt: Eadem est causa, quare sub aqua diu ranæ & phocæ urinentur, Plinius. Iecur ranæ geminū esse dicunt, Idem. Rana (ut & reliquæ quadrupedes ouiparæ) lienem perexiguum habent, Aristot. & Plinius. Quadrupedum ouipararum, ut ranæ aliarumq; uulua, qualis auium est: uide in Lacerta B. Ventri echinorum (marinorum) subdita sunt oua, & ranæ rubetæq; similiter, &c. Aristot. de histor. animal. lib. 4. circa finem cap. quinti. Coeunt ranæ, ut & cæteræ quadrupedes ouiparæ, superueniente mare, habent uerò in quod meatus contingant, & quo per coitum adhæreant, Aristot. Ranæ crura posterius longa, (ut apta sint ad saltus,) antè breuiora sunt, cum digitis longis, quibus intertexta est membrana ut commodius natent, Albertus.

C.

Rana palustris est, Aristot. In Pisanorum aquis calidis ranæ innascuntur, Plinius. Virides ranæ, in fluuijs atq; piscinis uersantur: Subliuidæ & subcinereæ in fluuijs, lacubus, paludibus, lacunis uiuunt. Vtræq; hybernis mensibus conduntur in terra. Argumento est, quod uerno tempore non tantum earum fœtus conspiciantur in lacunis, sed ipsæ ueteres etiam ranæ. Quare uerum non est quod scribit Plinius, mirumq; semestri uita resoluuntur in limum nullo cernente: & rursus uernis aquis renascuntur, quæ fuere natæ, perinde occulta ratione, cum omnibus annis id eueniat, Georg.

Georg. Agricola. In paludibus illis quæ per hyemem non congelantur, omni tempore, præcipue tamen uere, ranæ reperiuntur, Matthæolus; hoc non fieret, si in limum resolverentur. Audio apud nos ranas hyeme aliquando in fontibus minus frigidis reperiri; & aliquando cū mustelarum piscium genere quod thryscios nostri uocant, ore eis adherentes tanquam alimentū ab ipsis exurgant, extrahi. Et rursus Agricola, Latet (inquit) hyeme in terra ranæ omnes, exceptis temporarijs istis minimis (de quibus infra priuatim agemus.) Hyeme latet rana extra aquam in rimis calidis, & aliquando in aquis sub terra, quæ hyeme sunt calidæ: Vere procedit ad aquas. Aliquando etiam autumno quum frigore infestatur intrat in domos hominum, & aliquando reptat in sinū super inguen uel uentrem hominis, Albertus. Pariunt ac educant in sicco. Humore ut non profusus carere sustinent, ita in ipso intereunt, nisi interdum respiratio detur, Aristot. Theophrastus commemorat pisces, qui sic ex fluminibus in terram tanquā ranæ exeant, & rursus in aquam redeant.

¶ Omnis rana terrestris muta est, Io. Tzetzes, 8. 167. atqui ranunculos uirides qui terrestres sunt, constat non esse mutos. Aquaticæ ranæ, quas gerynos Aratus uocat, omnes uocales sunt, præter Seriphias, Idem Tzetzes, atqui Aratus non ipsas ranas aquaticas, sed ipsarum fetus gerynos uocauit. Ranis sonus sui generis, ut dictum est, nisi si & in ijs ferenda dubitatio est, (quali non uera sit uox, ut in insectis,) qui mox in ore concipitur, non in pectore. Multum tamen in ijs refert & locorum natura. Mutæ in Macedonia traduntur, Plin. Ranæ uocales olim in Cyrenensi agro deerant, Aristot. Et in Mirabilibus, Ranas in Cyrene aiunt planè mutas esse. Theophrastus tradit inuectiuias esse in Cyrenaica uocales ranas, Plinius. Et alibi, Cyrenis mutæ fuere ranæ, illatis è continentente uocalibus durat genus earum. Cyrenæ ranæ propter aquæ amaritudinem mutæ sunt, Si mocatus. Mutæ sunt etiam nunc in Seripho insula. Eadem aliò translata canunt: quod accidere & in lacu Thessaliæ Sicendo tradunt, Plinius. Theophrastus aquæ frigiditatem causatur, quod mutæ sint Seriphia ranæ, Aelianus; alij fabulam quandam adferunt: Vide infra in h. inter prouerbia. Seriphia ranæ in Scyrum allata uocem non ædebant, Suidas & Varinus. Ranæ coaxant, Spartianus. Quoaxare ranæ dicuntur cum uocem emittunt, Festus. Rana gracidat uel coaxat, Alunnus. Vtranq; uocem per onomatopœiam fictam esse constat, Apud Aristophanem in Ranis subinde repetuntur imitationes illæ ranarum uocis, *Βρεκεκεκεξ, ιωξ, ιωξξ*. Cæterum coaxatio etiam Latine dicitur opus axibus constans, (vert. *axen laden/bretter*) enim transuersis tignis impositi contignationum sola (tile) fulciunt, Budæus in Pandectis. Et alibi, Coaxatio, quæ & coassatio dicitur, tabulis, asles & axes uocant, id genus conferta est quibus cupæ & lacus (vasser vnd stan=den vsf tugen) conficiuntur. *Τὰς νύμφαισι δ' ἔδδεν ἅει τὸν βᾶτραχου ἄδαιον: τῷ δ' ἰγὼ δ' φθονοίμ, τὸ γὰρ μέλθ' ἔκαλον ἄδαιον*, Marcus Musurus apud Theocritum. Plinius etiam ranas canere dixit. Rana cum læditur exilem dat uocem, sicut mus in timore, Albertus. Ranis lingua sui generis est, pars enim prima, quæ cæteris absoluta est, ijs cohæret, modo quo tota ferè piscium, intima uerò absoluta ad guttur applicatur, qua suam uocem solent emittere. Et quidem genus illud ululatus, quam ololyginem nominant, mares intra aquam reddunt, ut cieant ad coitū fœminas, Aristot. Et alibi, Reddunt ranæ suam ololyginem illam, maxillæ inferioris labro demisso pari libra, cum aqua modice recepta in fauces, superioreq; intenta. Flagrant tantisper oculi modo lucernæ, cum sinus buccarum maxillis distentis interluceat. Coitum enim noctu magna ex parte agere uisuntur. Ex his locis Aristotelis sua transferens Plinius, Ranis (inquit) prima lingua cohæret, (quo modo infantium lingua cum hæret, id uitium uulgò filum à Gallis uocatur) intima absoluta à gutture qua uocem mittunt, Mares tum uocantur ololygones, statò id tempore euenit, cientibus ad coitū fœminas. Tum siquidem inferiore labro demisso, ad libramentum modicæ aquæ receptæ in fauces, palpitante ibi lingua ululatus elicitur. Tunc extenti buccarum sinus perlucet, oculi flagrant labore perpulsi. Super hoc loco Plinij Hermolaus scribens, pro ololygones (inquit) legi potest ololyzontes, quandoquidem uoces & ululatus ipsi dicuntur ololygones, ut ex Aristotele patet, Hæc ille. Sed forsitan ololygones rectè legetur, nec temerè aliquid mutandum ubi nulla ueterum codicum lectio suffragatur. Quamuis enim ololygon propriè uocem ipsam per onomatopœian significet, accipi tamen potest pro animali talem uocem ædente. Apud Aratum quidam *ὀλολυγῶνα* interpretantur auis solitaria genus, quam Cicero acredulam, id est lusciniam uocârît. Syluaticus auem localem, id est aluconem interpretatur. Varino *ὀλολυγῶν* (lege *ὀλολυγῶν*) animalculum est in aquis nascens, simile intestino terræ. Et rursus, *ὀλολυγῶν, ἀπὸ τῶ ὀλολύειν, ἢ γὰρ ἀεισοτέλλω, πάντῃ ὀλολύει τὸ ζῶον ἢ πῖς ἐλώσει* (βορβορώσει, Theocriti Scholiastes) *τὸ πῖς ἢ πῖν νύκτα*. (Sed Aristot. de sola rana hoc refert.) Et, *ὀλολυγῶν* auis sic dicta à sono uocis, Idem. *γαράθθ, ὀλολυγῶν*, Hesychius & Varinus. De ololygone insecto simili lumbrico, inter insecta dicemus. Vide in Acredula aue. Ranæ lingua palato adhæret, unde uox æditur coax à gutture ad os resonans: & quia spiritus lingua impediente non rectè procedit, duas tanquam uellicas inflat utrinq; ad os: tenet autem cum uocē emittit labrum inferius in superficie aquæ, & superius extra aquam, mas uidelicet fœminam alliciens, Albertus. Ranæ mares ololygmo (ololygine) suo, tanquam amatorio & epithalamio carmine ad hoc composito fœminas ad uenem irritant, quas ubi iam allexere, noctem in commune expectant, coire quippe in aquis quidem non possunt, progredi uerò in continentem interdū ob metū nolunt. Noctu uerò egressæ in magna securitate complexibus indulgent liberè, Plutarchus in libro Vtra animalium, &c. &

Gillius in Aeliano. Ranæ superueniunt, prioribus pedibus alas fœminæ mare apprehendente, posterioribus clunes, Plinius. Ouiparæ quadrupedes etiã mare superueniente coeunt, habent uerò in quod meatus contingant, & quo per coitũ adhæreant, ut ranæ, & reliqua generis eiusdem, Aristot. Ranæ in coitu multum immorantur, multumq; seminis effundunt, Author lib. de nat. rerum. Ranarum semen nostri uocant *fröschmalter*, alij *fröschrogen*. Ranæ quædam nascuntur per se, conspersis tantum æstiuo imbre littorum & itinerũ puluerulentis arenis, quarum breuis uita & nullus usus est; aliæ legitimo naturæ ordine, (ex coitu natæ,) in aquis suos natales habent, Marcellus Vergilius. In Aegypto mures ex terra & imbre nascuntur, & in alijs locis ranæ, serpentesq; & similia, Macrobius. Cum ex Italia Neapoli Puteolos iter facerẽ, ranas perspexi, quarum pars quæ ad caput pertinet, repebat, & duobus pedibus agebatur; altera nondũ conformata concretioni limosi humoris similis trahebatur, Aelianus. Et eodem corpore sæpe Altera pars uiuit, rudis est pars altera tellus, Ouidius i. Metam. de ranis. Idem lib. 15. Semina limus habet uirides generantia ranas, Et generat truncas pedibus. Sed cum non omnes ranæ ex cœno limouæ nascantur, non omnes etiã in limum resoluũ dicẽdum est; ut Plinius qui hoc scripsit, quasi omnes ranæ in limum quotannis resoluantur, aut errãrit, (ut supra etiã circa initium huius capituli monui,) aut ita excusandus sit, quasi non de omnibus ranis sed temporarijs tantum, hoc est ex putredinæ terræ & aque natis, hæc uerba protulerit. Ranis aliquando pluuisse author Phylarchus est apud Aethenæũ lib. 8. Et ut ibidem legimus, Heraclides Lembus historia XXI. circa Dardaniam & Pæoniam, inquit, ranis pluuisse, idẽ tam copiose ut domus & uia replerentur. Itaq; primis diebus aliquot tum occisissimas ranas, tum domibus oclusis, sustinebant incolæ; cum uerò nihil proficerent, sed uasa implerentur, & una cum edulij coctæ simul assæue reperirentur ranæ, nec aquis uti liceret, nec pedes in terra ponere propter ranas coaceruatas; his accedebat grauis interfectarum odor, regionem deseruerunt. Hoc & apud Cælium legimus 24. 3. qui authorem citat Eustathiũ, & quartum Bibliothecæ Diodori. Autoritates (Autariatæ Stephano, gens est Thesprotica; Autariatæ Plinio 6. 28. in Arabia, ut uidetur) Indi ranis inchoatis & imperfectis, de cœlo lapsis, in alium locum demigrare coacti sunt, Aelianus. Attariotas ranæ è nubibus delapsæ expulerunt in quam nunc quoque habitant oram, Diodorus Sic. lib. 4. de fabulosis antiquorum gestis. Cardanus lib. 16. de subtilitate pluuiarum mirabilium causam in uentos referens; Fiunt (inquit) hæc omnia uentorum ira, sæuiunt enim hi in iugis montium, ergo neq; mirum pluuere ranas, pisciculos, lapides, Nam ranæ ac pisces è montium iugis uenti impetu transferuntur, transfertur & puluis qui uentorum cogitur in lapides. Et rursus, Transferuntur & oua paruorum animalium, ut etiã ranarum & piscium, quæ inter turbines uentorum & hymbrium procellas emittunt animalia quæ pluuere uidentur. De ranis quibus Aegyptij afflicti sunt, Exodi cap. 8. sic ferè legimus: Dixit Dominus ad Pharaonem & dic ad eum; Sic dicit Dominus; dimitte populum meum ut seruiant mihi, Quod si recusas, ecce infestabo omnes regiones tuas ranis. Et copiose producet fluuius ranas, quæ ascendent & intrabunt in domum tuam, & in conclaue cubilis tui, & super lectum tuum, & in domum seruorum tuorum, & in populum tuum, deniq; in furnos & cibos tuos. Et rursus: Dic Aharoni, Extende manum tuã cum uirga tua, super fluuios, super riuos, & super stagna, ut adducas ranas in Aegyptum. Cum igitur extendisset Aharon manũ suam super aquas Aegypti, ascenderunt ranæ, operueruntq; terram Aegypti. Tum magi quoq; incantationibus suis ranas similiter induxerunt. Itaque Pharaonem & Aharone uocatis ait; Orate ad Dominum ut auferat ranas à me, & à populo meo, & dimittam populum, ut sacrificet Domino. Moses uerò respondit Pharaoni; Gloriare de me, (& dic) quando orem pro te & tuis, ut exterminentur ranæ, & in fluuiis remaneant. Tum Pharaon, Cras. Et Moses dixit, Fiat iuxta uerbum tuum, ut scias incomparabilem esse Dominum deum nostrum. Egressi igitur sunt à Pharaone; & Moses inuocauit Dominum; fecitq; Dominus ut petierat ille, & mortuæ sunt ranæ abolitæq; è domibus, atrijs, atq; agris. Et congregauerunt eas acruatim, & computruit terra. Item Psalmo 77. Misit Dominus in Aegyptios cynomyiam, (arob, mixtionem insectorum, Munsterus,) & ranas quæ perdiderunt eos. Et Psalmo 104. Et adidit terra Aegyptiorum ranas, in penetralibus regum. Et Sapientiæ 19. Pro piscibus eructauit fluuius multitudinem ranarum (in Aegypto.) M. Varro author est ciuitatem ab ranis in Gallia pulsam, Plinius. Quidam ubi spuisset, intra dimidium horæ spatium ranas pro sputo exiguas ostendit, Cardanus. Vide infra in Ranis temporarijs seorsim. ¶ Ranæ pariunt ac educant in sicco, Aristot. Continentem emittunt suum foetum, Idem de hist. 6. 14. Oua pariunt, nõ animal, etiamsi Plinius partus earum minimas carnes nigras, hoc est gyrinos uocauerit, Massarius. Pariunt minimas carnes nigras, quas gyrinos uocant, oculis tantum & cauda insignes; mox pedes figurantur, cauda findente se in posteriores, Plinius. Aegyptij hominem qui cum diu se mouere non potuerit, postea tandẽ pedibus moueatur, demonstrantes, ranam pingunt posteriores pedes habentem. hæc enim primum sine pedibus nascitur, (quod & Aelianus scribit,) sed postea dum augetur, pedes assumit posteriores, Orus. Rana uere coit, & parit multa oua in aqua sequentis anni uere ex illo coitu; & in medio ouorum illorum rana latet abscondita; & cum oua excluduntur, ranunculi sunt magni capitis, cum uentre iuxta caput, & cauda posterius cum pinnis ad natandum; post Maium mensem deinde cauda delabente pedes quatuor formantur, Albert. Et alibi, Apud nos est animal illud quod in aquis primo generatur

generatur ex ouis ranarum magno capite & longa cauda cum pinnis (ut in piscibus ferè, in aquis stantibus tepidis) cuius cauda decidit & subnascuntur pedes quatuor; & antequam habeat pedes si extrahatur de aqua, moritur. Ranarum aquaticarum (tum uiridium, tum illarum quæ subliuidæ seu subcinereæ sunt) foetus sunt primò carnes parua, rotundæ, nigrae, dein oculis tantum & cauda insignes: quas Nicander quia caudam mouent, *μολυβδίας*: Aratus quia rotundæ, *γυεινός*: alij Græci *βατραχίδας*, quasi dicas ranunculos, nominant, quorum postea figurantur pedes, priores ex pectore, in posteriores finditur cauda, Georg. Agricola. Idem hæc animalia interpretatur *Éaulkrotten*: quidam in Germania inferiore *Eulpogen*: nostri appellant *rosßöpff*, hoc est hippocephalos, (& *rosßnägel*) quòd reliqui corporis proportionem caput eis magnum sit. Gyrini informes dicuntur ranarum partus, quod scribit Theon: id est, *ἀδελφάσκη γυνημάτια καὶ ἄποδα*, quando urfarum more pariunt ranæ. Hinc in Prognosticis Aratus, *ἄντοβον ἐξ ὕδατος πατρός βοώσι γυεινών. Γυεινόν, ὃ ἐκ τοῦ βατραχὸς παιδίου*, Hesychius. *Γυεινοί* (penanflexum; in Etymologico proparoxytonum etiam reperio) parua sunt ranæ, Varinus: quòd *γυροί*, id est rotundi sint, Etymologus. Apud eundem *γυρῖν*, simpliciter pro rana exponitur. *Γυροί*, (malim *γυεινόν*), *βατραχίον*. *Γυροί ὃ γήμα, παρ' Ἀθήνης, οἱ μὴ πόδας ἔχοντες. Ἴωνες δὲ ἢ τρωσάντων γυρῖνός αὐτὸ πῖστος φασί*, Varinus. hinc & gyrinæ nimirum ranæ dictæ quandiu scilicet pedibus carent. Dicuntur autem non gyrini tantum, sed & geryni, ut apud Nicandrum in Theriacis obseruauit, cuius hæc uerba sunt: *Ἄλλ' ἢ τοὶ γυρῖνῶν καὶ αἰχρῶν περὶ ἀλλὰ τοῦ βωτράχου ἢ γυρῖνοι καὶ φησὶν ἄριστοι βάμματι*. Rana gyrina sapientior, adagium est (inquit Erasmus) sumptum ab informi partu ranarum, quem Græci *γυεινός* uocant, à figura corporis in gyrum orbiculati, quo fit ut mira celeritate se quò uelint uoluant uersent, quemadmodum testatur Etymologicus author. Meminit gyrinorum etiam Suidas, Aristophanis adducens testimoniũ, *πατρός βοώσι γυεινών*, (Arati hæc uerba sunt, ut rectè Suidas citat, non Aristophanis ut Varin.) Porro cum ranæ tribuatur loquacitas, quæ stoliditatis solet esse comes, minimũ mentis inesse oportet gyrinis, quos uix deprehendas animal esse nisi mouerentur. Plato in Theæteto, *ὅτι ἡμῖς μὲν αὐτὸν ὡσπερ θεὸν ἐβουλόμεθα, ὁ δ' ἄρα ἐτύγχανεν ὡς εἰς φρόνησιν ἐδίδη βελτίων βατραχὸς γυεινός*: Id est, Nos illum tanquam deum ob sapientiam admirabamur, at ille nihilo magis antecellebat prudentia, quam rana gyrina. Hæc Erasmus. Sunt qui expuncta ueteri lectione apud Platonẽ, *gryneam* substituunt: sed utrum magis quadret, doctorum fuerit perpensio, Cælius. *Βρύπτοι*, ranæ parua caudatæ, Hesychius & Varinus. *μολυβδία*, *βατραχίδια*, Hesychius & Varinus. Hydus serpens in pratis capit *μολυβδίας* ἢ *βατραχίδια*, Nicander: cuius interpres moluridas interpretatur animalia cicadis similia. Vnde apparet grammaticos in Lexica transcripsisse has uoces, sed corruptè, nisi librarij corruerunt. est & alter error quòd ita coniungunt has uoces, tanquam idem significantes. Latine nobis gyrini nomen deest, & circumlocutione utendum, unde Plinius: Aliqui & nascentiũ ranarum in aqua quibus adhuc cauda est, &c. Rubetis etiam, inquit Hermolaus, aliquãdo cauda initio est, quam post amittunt: ob id in stagnis cum adhuc pusilli sunt mutili ruribus uocantur. ¶ Ranæ lutariæ apes ubi ad aquam accesserint, rapiunt, Aristot. Puto eas & herbis uesci, (unde nomina illa in *Batrachomyomachia* imposta ab herbis, *Prassophagus*, *Prassaus*, *Seudæus*, *Calaminthius*.) & terra quandocũq; nam & rubetas terram edere aiunt. Tam ranæ quam bufones comedunt mortuam talpam, ut obseruatum sibi Albertus scribit: nam talpæ ranarum genera uiua captant & deuorant. *Τῶν δὲ ἑρπετοῦν τῶν ἀμύλων, οἱ πίνουσι μόνον, βατραχῶν τῶν ἑρπετοῦν, ὅτι ἐδόντες*, Arcestratus apud Athenæũ lib. 3. Augusto mense nunquam potest os aperire pro usu cibi, uel potus, uel uocis, quòd si manu, uel baculo tentaueris, difficulter aperire poteris, Liber de nat. rerum. Augusto mense dicitur aded compressa habere labia, quòd etiam instrumento aperiri non possunt extra aquam, Albert. ¶ *Soboles* ranarum lutariarum, si quis in earum lacum uerbasci (tithymalli nimirum qui uerbasco similia fert folia) nucisue folia iniiciat, necatur, Aelianus: cuius uerba Græca Suidas in Phlomo sic recitat. *ἐμβαλὼν δὲ εἰς τὴν λίμνην φλόμα φύλλα ἢ κάρυα* (fortè coccalos uulgo dictos quibus & pisces pereunt, uel nuces secundæ speciei tithymalli) *ἀπώλεσε αὐτὸν γυεινός*.

D.

Aegyptiarum genus ranarum sapientia excellit, nam si in natricem inciderit arundinis frustum obliquum mordicus tenet, & nihil de robore remittens, firmissimè retinet. Is igitur eam non potest deuorare, propter arundinem, quam ore complecti nequit, Gillius (ex Aeliani Variorum primo.) Ranæ lutariæ (*πλυμαπῶσι βατραχῶν*) apes ubi ad aquam accesserint, rapiunt, quamobrem eas apiarij per paludes & stagna, unde apes aquantur, uenari solent, Aristot. Apibus aquantibus ranæ insidiantur: nec hæ tantum quæ stagna riuosq; obsident, uerum & rubetæ ueniunt ultro, adrepentesq; sufflant, Plinius. ¶ *Mustelæ rusticæ* illæ, quas putorios appellant, nostri *iltiflos*, ranis insidiantur: & sæpe plures ab eis cõgeste in caua aliqua arbore reperiuntur. Ranæ hostis est buteo: rapit enim eam exeditq;, Aristot. & Oppianus. Butorius etiam, qui ardea stellaris uidetur, ranas uorat, & genera quædam miluorum, ut recentiores quidam obscuri tradunt. item nocturnæ aues *gimus* & *gimeta*, Crescentiensis. Hydri ranas deuorant, Aratus & Nicander. Anguis quidam (*Chersydrus*) in Calabria, dum aquæ suppetunt, illas habitans, piscibus atram Improbus ingluuiem, ranisq; loquacibus explet, deficientibus uerò aquis exilit in siccum, Vergilius in Georg. Quam Latini *natricem*, & Dioscorides hydrum uocat, Nicander *Chersydrum* appellare uidetur, is in locis parum

pendente
nt, habent
eiusdem
de nat. re
nascuntur
breuis uita
peni, Mar
erpentesq;
arum para
concreto
t, rudis est
generantia
ntur, non
in limum
ita excua
& aque
lib. 8.
quit, ra
culis ra
na, & 20
era po
tuerunt,
ca Dic
rabia, ut
acti sunt,
ut oram,
rum mi
in hi in
nonium
s. Erat
turbines
lib. 4.
Pharao
si recedat,
ent & in
seruorum
ende ma
gyptum,
ueruntq;
Pharao
& dimi
lic) quan
Et Mo
Egredi
mortua
pripuit
dorum,
rana, et
arum in
lib. 5.
in Ra
mittit
nimas
rinos
ciores,
nouea
edibus
us. Ra
um ille
entre in
uda dela
uis primo
generatur

aquæ habentibus, aut paludibus uersans, ranis infestissimus existit, Gillius. Quod natricem rana male oderit, atq; incredibiliter pertimescat, ipsum ideo contra summa uocis contentione exterrere conatur, Aelianus. Rana ex omnibus hydruum maximè odere ac timent, quare appropinquante eo hostem prius clamitando aduersus eunt, Volaterranus (ex Aeliano, ut uidetur, nescio an rectè.) Obseruatum sibi Albertus scribit talpas libenter pasci bufonibus & ranis, easq; uiuas à talpis aliquando comprehendit; ranas uerò & bufones comedere talpam mortuã. Martion Smyrneus rum pi scolopendras marinas sputo tradit; item rubetas aliasq; ranas, Plinius. ¶ Rana obstrepera conticescent, si in ripa exposueris lucernam accensam, Africanus in Geopon. Græcis.

E.

Pueri apud nos rubicunda lana aut panno rubente ad hamum alligato ranas capiunt. ¶ Fel 10 caprae in terra in uase aliquo repositum ad se dicitur ranas congregare, ac si gratum aliquid in eo reperiant, Albertus. Ex ranis esca fit ad caneros capiendos, ut dicam in Cancris. Carnibus ranarum uel hamo additis, præcipuè purpuras certum est alligi, Plinius. Fœtus ranarum (quos gyri nos uocari diximus) urunt, & eo cinere felem exenteratū & pelle detracta tostum, illitumq; melle, aspergunt; & ita circa syluam aliquam, ubi uulpes aut lupi uersantur, trahunt, ut odore alliciant, ut scripsi in Lupo E. ¶ Aquarum notæ sunt iuncus, & harundo, multumq; alicui loco pectore incubans rana, Plinius 31. 3. ¶ Rana lutaria apibus nocent, Aelianus. ¶ Rana ultra solitum uocales, tempestatis signa sunt, Plinius; pluuiam denunciant, Aelianus. Altius uel clarius solito coaxantibus ranis pluuiam portendi obseruatum est, Plutarchus in libro Vtra animal. Ingruentium aquarum certius præfagium exhibent ranae præter solitum uocales: Quod Aratus, Plinius, Maro 20 quoq; noster prodidit, Cælius. Tempestatem (χεμδνα) prædicunt, ut Aratus canit, cum magis & supra consuetudinem clamant; Quoniam, ut Theon interpres scribit, aquam frigidiorē reddi sentiunt; uel quia gaudent aquis, & maximè pluuijs utpote dulcioribus, unde & fecundiores redduntur, ut plantæ etiam pluuijs rigatæ latius germinant. Arati carmē Auienus sic reddit: Et ueterem in limo ranae cecinere querelam. Et Cicero lib. 1. de Diuinatione, Vos quoq; signa uidetis aqua dulcis alumnæ, Cum clamore paratis inanes fundere uoces, Absurdoq; sono fontes & stagna cietis. Certum est autem eum hæc uerba de ranis protulisse, quanquam interpositis quibusdam, ordine forsan per librarios turbato, iterum de ranis sic scribat; Quis est qui uidere ranunculos hoc suspicari possit; Sed inest mira & ranunculis quædam natura, significans aliquid, per se satis certa, cognitioni autem hominū obscurior. Ranae coaxantes uesperī pruinam postridie non futuram indicant, idq; certò ut aiunt, plerunq; etiam serenitatem sequentis diei, sed hoc non rarò fallit. ¶ M. Varro author est ab ranis ciuitatem in Gallia pulsam, Plinius. De pluuiâ ranarum in Pæonia & Dardania, &c. scripsi in c.

F.

Virides ranae præcipuè in cibum admittuntur; sed & subcinereæ quædã & subliuidæ, ut Geor. Agricola scribit, quæ similiter in fluuijs, lacubus & piscinis uiuunt, partim uocales & edules sunt, partim mutæ & nõ eduntur. In Angliâ uirides deesse audio, nec ullas edi. Apud ueteres quidem ranas aut earum decoctum intra corpus sumi solitum, medicamenti tantū, non cibi gratia legimus, ut sequenti capite ostendemus.

¶ Ranarum ius ranasq; ipsas sumptas ijs mirificè opitulari, qui à uenenatis percussi essent reptilibus, (uerba sunt Aloisij Mundellæ ex epistola numero octaua in Volumine epistolarum eius) legimus in secundo Aëtij lib. cap. 162. & lib. 13. eiusdem cap. 5. & septimo Pauli Aeginetæ libro; ubi ab illis asseritur, si cum sale oleoq; ranarum ius hauriatur, mirificè prodesse percussis à reptilibus; Quorum testimonio fretus ranas interdum edere nõ dubitauit, alijsq; ut ederent permittere; quamuis illarum nutrimentum, quod in corpus hominis distribuitur, tale fore existimauerim, quale à Galeno lib. 3. de aliment. fac. cartilagineis attribuitur, minus concoctioni difficile, & mediocriter in aluum exiens. Nuper uerò cum ranas sale oleoq; conditas in cœna sumpsissem, partim ex iure albo coctas, partim frixas, adeò uehemens uomitus me inuasit, aliæq; uerenda symptomata tribus ferè diebus continuis me exagitarunt, ut aliquod uenenum me sumpsisse proculdubio existimauerim. erant enim ranae illæ, ut postea mihi relatum fuit, stagnantis cuiusdam loci & palustris incolæ, longè ex itinere ad nos delatæ, continuo calore & agitatione semicorruptæ, ranarum enim substantia, quod laxa sit atq; humida, putredini parata est. Si uerò recenter capiuntur, & diligentissimè denudentur, & in puris aquis degerint, non limosis, non tantum ut aliàs noxias esse dixerim, præsertim quæ carne solidiore constant, optimeq; conditæ sunt. Verum huiusmodi cibos non multū laudauerim, qui penuria urgente, aut uiuendi copia & luxu potius edi solent, quam ulla ratione, sicuti fungi, legumina omnia ferè, cochleæ, carnes ferorum animalium, & pleraq; id genus reliqua, ut ait Galenus in lib. de cibis boni & mali succi, & in lib. de morbis uulg. Cur autē Aëtius lib. 13. cap. 55. palustres ranas inter uenena connumeret, loco uerò superius à nobis citato dicat palustrium ranarum ius magnum præsidium ijs adferre qui à uenenatis ictri sunt reptilibus, si illæ oleo & sale conditæ aqua elixentur, equidem incertus sum, &c. (Excusatur Aëtius quòd lib. 2. βατραχος λιμναίος pro 60 antidoto commendat; lib. autem 13. ελεως, ut puto, [nam & Dioscorides φρυγών η βατραχον ελεωσιν dicit] inter uenena numerat; Latini interpretes pro utraq; uoce palustres uertunt. Sed λιμναίος, lacus sunt

sunt maiores liberioresque aquae; *ελυ*, paludes minores & impuriore, plantis e cœno nascētibz con-
ferctæ.) Ceterum longē laudabilius esse existimo ac tutius, ranas omnino interdici, aut saltem dictis
de causis parcius in cibis sumendas esse, in primis uerò propter uendētium auaritiā & fraudem,
rubetas enim & mutas ranas, indubitata uenena, palam in foro piscario & publicis tabernis, mag-
no salutis nostræ periculo, quotidie nobis uenundare non erubescunt aut timent. Illud quoque non
conticuerim quod piscator quidam me nuperrimē admonuit, ranas scilicet quæ adempta cartilagi-
ne exteriorē & cute, magis albo colore sunt, alijs quidem longē nocentiores, & minus cibis idoneas
esse, quod ueneni speciem quandam præ se ferant, quibus de causis in posterum, ut dixi, omnino
ab illis abstinere constitui; id quod ut ceteri quoque faciant consulo adhortorque, Hactenus Mundella.

- 10 Ceterum quæ ille citat ex Aetio & Aegineta, eadem prius Dioscorides scripserat de ranarum (sim-
pliciter, non palustrium) facultate aduersus uenenatos morsus lib. 2. at sexto libro rubetam inter ue-
nena numerans, ranam palustrem cognominat, est enim rubeta quædam palustris, alia terrestris,
sed hæc nocentior est, ni fallor. Marcellus uel coniunctionem disiunctiuam addit, tanquam de duo-
bus ranarum generibus sed utrisque uenenatis Dioscorides in eo loco agat: nam & Aegineta sic le-
git. Vt ut est, uis quæ ex ranis earumue iure contra serpentes petitur, ranis simpliciter, (edulibus ni-
mirum & in puriore aqua degentibus) attribuitur: uenenum uerò rubetis & ranis palustribus, id
est bufonibus siue in terra siue in aqua palustri & impuriore uersantibus. ¶ Rana figura est bufo-
nis, sed sine ueneno, Albert. Ranis aquaticis plurimi securē uescuntur, (apud nos uiridibus tan-
tum,) & præcipuē Lombardi per quadragesimam. Ranarum fluuiatilium posteriores pedes gra-
tissimi sunt in cibo, & contra serpentes adiumento, Sipontinus. Ranæ bolo captæ meliores esui
putantur, quam quæ fuscina, à serpentum enim morsu atrectatæ ac læsæ holum attingere non pu-
tantur. Captarum coxulas denudatas pelle, per noctem aut diem in recenti aqua natate sinimus; in-
uolutas deinde farina in oleo frigimus. Frictas & in patinam translatas Palellus meus salsa uiridi
suffundit, ac fœniculi floribus aromatibusque inspergit, Platina.

Ultima, sed nostros non accessura lebetes,

Ni saliat, putris rana parabat iter.

Nolumus, succi est pluuij & limosa maligni,

Irata est, & adhuc rauca coaxat aquis, Fiera.

Qui ranis frequenter utuntur, colore plumbeo inficiuntur, quamobrem non cibi sed medicamenti
ratione sumi debent. reddunt enim corpus putrefactioni aptum, Galeatius de S. Sophia. Scho-
liastes Nicandri docet rubetas in calidioribus locis magis uenenosas esse: similiter ego ranas iudi-
30 carim in calidis regionibus in cibo sumptas non nihil ueneni habere, in Germania uerò & frigidis
locis innocentes esse. Refert etiam quo tempore capiuntur. nam libidinis suæ tempore noxias
esse non dubito. Plinius, Tussim (inquit) sanare dicuntur piscium modo è iure decoctæ ranæ. su-
spensæ autem pedibus, cum distillauerit in patinam salua earum, exenterari iubentur, abiectisque
interaneis condiri.

G.

- In omni uirulenti animalis morsu auxiliantur ranæ elixæ & comestæ. Verū si qui earum esum
auerferentur, ranas donec uietę (flaccidæ) reddatur coquito, & iusculum ipsum ignaris absorbendum
præbeto, Aetius 13. 10. Caro ranæ resistit puncturæ uermium uenenosorum, Auicenna 2. 146.
Contra omnium serpentium (*ερπετων*) uenena pro antidoto sunt ranæ, si ex sale & oleo decoctæ edan-
40 tur, iusque earum itidem sorbeat, Dioscorides Ruellio interprete, Ego Marcelli translationē præ-
fero, quæ habet: Sumitur eadem utilitate & decoctarum ius: ut nihil referat ranæ elixæ per se edan-
tur, an ius earum per se sorbeat: quem sensum Aetius quoque secutus est: ut ex eius uerbis iam re-
citatatis apparet. Quod si quis ipsas unâ cum iure sumere uoluerit, recte & ille fecerit, & fortè effica-
cius. Aegineta simpliciter habet ranas cum iure paratas, (*βατραχος ζωμις*), constat autem ius simpli-
citer dictum aqua, oleo, & sale,) edi ab illis qui à uenenatis animalibus morfi fuerint. Idem rursus
inter remedia ad uiperæ morsum, Aliqui (inquit) ranas in iure coctas in cibo dederunt. Ranæ pa-
lustris in aqua elixatæ, saleque & modico oleo conditæ uenenosorum reptilium ictibus, si ius earum
bibatur, magnum præsidium afferunt, Aetius 2. 163. Fluuiatiles ranæ, si carnes edantur, iusue de-
coctarum sorbeat, profunt, & contra leporem marinum, & contra serpentes supradictas, (chalci-
50 den, cerasten, sepem, elapem, dipsadem, &c.) contra scorpiones ex uino, Plinius. Marcellus Her-
molaum reprehendit, qui ex Dioscoride reddiderit succum ranarum è sale atque oleo decoctarum con-
tra serpentium uenena sumi: imitatus uidelicet Plinium 32. 4. scribentem, Ranarum marinarum ex
uino & aceto decoctarum succus contra uenena bibitur, sed ranæ marinæ (uel piscatrices potius,
βατραχοι αλιεις) sui generis pisces sunt inter planos: & succus non idem quod ius: ille exprimitur,
hoc coquendo fit. Plura de hoc Plinij errore circa ranas marinas, leges infra in Salamandra G. Ni-
cander in Theriacis contra morsus uenenosos elixas è bammate commendat: Scholiastes cum ui-
no uel aqua uel aceto coqui & bibi iubet, ego *βαμμα* acetum potius quam alium liquorem interpre-
tor: quod id præcipuē, uel per se, uel alijs condimentis adiectis ad intinctus, quos & embammata
Græci uocant, in usu sit. Auicenna & Serapio Dioscoridis uerba transferentes, non solum contra
60 uenena aut uermes uenenosos, sed contra lepram quoque ranas in iure coctas remedio esse scribunt,
quod ab Auicenna 2. 596. bis scribitur, primum sub titulo de decoratione, ubi remedia aduersus
scabiem quoque & lepram collocare solet: & rursus ad finē capituli, nec aliquid mutatur à Bellunenfi.

Ego huius erroris occasionem non uideo: hoc tantum ad eius excusationem occurrit, ranas nō in tra corpus sumptas, sed foris illitas, (decoctas scilicet cum aqua uel simplici, uel falsa & marina,) pso ra & scabiei, cuius & lepra species est, remedium esse, ut infra ex Plinio docebimus. Ranæ coctæ comestæ, & iusculum earum potum, efficacissimè profunt contra uiperæ morsum, Aetius. Iis qui salamandram intra corpus sumpserunt, præter opinionem prodest ranarum iusculum, si eryngij ra dices in eo coquantur, Aetius. Iisdem Auicenna prodesse scribit oua testudinis marinæ, & ranæ decoctæ cum calamintha. Testudinum marinarum carnes ammixtæ ranarum carnibus contra sa lamandras præclare auxiliantur, Plinius. Et alibi, Ranarum marinarum (quæ piscium planorum ge neris sunt, ut supra dixi) ex uino & aceto decoctarum succus contra uenena bibitur, & contra ranæ rubetæ uenenum, & contra salamandras. Ranæ coctæ (elixæ) uel asse caro pro remedio datur con tra rubetæ uenenum, Nicander. Apollodorus eryngiū aduersus toxica cum rana decoquit, Plin. Falconibus malè affectis Albertus inter remedia ranam aliquando dari iubet. Idem ranunculum aridum tritum cum carne calida falconi fascinato à quibusdam dandum præscribi meminit. Qui dam ranam excoriatam impositam spicula & quicquid carni infixum hæret, extrahere putant, au thorem citantes Auicennam. ¶ Contra spasnum aliqui iuscellum ranarum dant, experimentum esse dicentes, sed hoc odiosum est, & nihil in se cōmodi habet quod ratio probet, Cælius Aurelianus. ¶ Profunt ranæ elixæ (cum oleo & sale) contra ueteres abscessus *πρόντων*, (id est tendinum in ceruice, ut Marcellus in Annotationibus suis pluribus astruit,) Dioscorides, Ruellius uertit contra inue teratos tendinum rigores; Plinium, ut uideo, secutus, cuius hæc sunt uerba; Rigor ceruicis mollitur castoreo potu cum pipere ex mulso mixto ranis decoctis ex oleo & sale, ut sorbeat succus; Sic & 20 opisthotono medentur, tetano, spasticis uerò pipere adiecto. Ex his uerbis Plinius non tenontas, id est tendines, sed tetanum legisse uidetur, qui ipsi ac Celso rigor ceruicis est; ut mireris, cur nomi nato ceruicis rigore mox rursus tetanum tanquam diuersum affectum nominet. Hoc etiam inter est, quod Plinius hoc remedium bibi uult, Aetius & Arabes foris adhiberi; Dioscorides non expri mit. Rana in oleo elixata sui decocti fomentatione (*καταλοιήσεις*) diurnos chordarum (*πρόντων ἀδωίας*) dolores sedat, morbum articulare leuat, ac durities mollit, Aetius. Sed hæc facultas fortas sis ad ranas rubetas magis pertinet, è quibus acopum ad morbos omnes articulares celebratur, ut dicam infra in Rubetis. Ius ranarum in sale & oleo coctarum confert apostematibus chordarum quum eis superinfunditur, Auicenna; cum puluerizatur super ea, Serapio (quod nō placet.) Tuf sim sanare dicuntur piscium modo è iure decoctæ in patinis ranæ, suspensæ autem pedibus, cum di 30 stillauerit in patinam salua earum, exenterari iubentur, abiectisq; interaneis condiri, Plinius. Dy sentericis medentur ranæ cum scilla decoctæ, ita ut pastilli fiant, Idem. Ranæ aquaticæ in uino ue tere & farræ decoctæ, ac pro cibo sumptæ, ita ut bibatur ex eodem uase, hydropicis medentur, Au thor cuius nomen excidit. Aquam educit per aluum rana fluuiialis ex albo iure comesta, Nic. My reptus. ¶ Psoras tollit rana decocta in heminis quinque aquæ marinæ; excoqui debet donec sit cras situdo mellis, Plinius. ¶ Equorum scabiem ranæ decoctæ in aqua extenuant, donec illini possit; aiuntq; ita curatos non repeti postea, Idem. Si equus aut aliud iumentum scabiem patiat: ranas palustres (*βαπτράχως λιμναίας*) cum aceto acerrimo, oleoq; & spuma nitri commiscens pro certa por tione, simul decoquito, & illinito, Tiberius in Hippia, Græcis. Super tumores pestilentes ranas aliqui recentiores superilligant, & mortuis recentes substituere pergunt donec nulla amplius mo 40 riatur. Maximè autem quartanis liberant ablati unguibus ranæ adalligatæ & rubetæ, Plin. Ra nas contritas aut uentres eorum scissos pro malagmate articulis imposito, efficaciter quoscunq; do lores eorum sedabis, Marcellus. Emplastrum Ioannis de Vigo ad dolores articulorum, quod re petit Iac. Syluius in libro de delectu simplicium, &c. recipit inter cætera ranas uiuentes sex. Ner uis uulneratis prodest, terræ lumbricos indere tritos, Queis uetus & ranis sociari axungia debet, Serenus. Ignes sacros restinguunt ranarum uiuentium uentres impositi, pedibusq; posterioribus pronas adalligari iubent, ut crebriore anhelitu profint, Plinius. Siriaicis infantium spongia frigi da cerebro humefacto rana inuersa adalligata efficacissimè sanat, quam aridam inueniri affirmant, Idem. ¶ Decoctæ (probe coctæ, Archigen.) in aceto & aqua, dentium dolores collutione leniunt, Dioscorid. & Archigenes apud Galenum de compos. med. sec. locos, qui hoc decoctum diutius 50 ore retinendum docet. Decoquuntur ranæ singulæ in aceti heminis, ut dentes dolentes ita colluan tur, contineaturq; in ore succus. Si fastidium obstaret, suspendebat pedibus posterioribus eas Salu stius Dionysius, ut ex ore uirus deflueret in acetum feruens, idq; è pluribus ranis. Fortioribus sto machis ex iure edendas dabat, Maxillaresq; ita sanari dentes præcipuè putant; mobiles uerò supra dicto aceto stabiliri. Ad hæc quidam ranarum corpora binarum præcisis pedibus in uini hemina macerant, & ita collui dentes labantes iubent. Aliqui totas adalligant maxillis. Alij denas in aceti sextarijs tribus decoxere ad tertias partes, ut mobiles dentium stabilirent. Nec non xxxvi. rana rum corda in olei ueteris sextario sub areo testo discoxere, ut infunderent per aurem dolentis ma xillæ. Alij secur ranæ decoctum & tritum cum melle impo suere dentibus. Omnia suprascripta ex marina rana efficaciora. Si carioli & foetidi sunt, centum (ranam forte, unam scilicet) in furno are 60 fieri per noctem præcipiunt; postea tantundem salis addi atq; fricari, Hucusq; Plinius. Anginas abolet ranarum decoctarum ex aceto succus; hic & contra tonsillas prodest, Idem. Rana uiua si uentri

uentri torminofis adponatur, in eam uitium confestim tranfire dicitur, Marcellus. ¶ Oleum de ranis Io. Mefuæus describit cap. 449. his uerbis: Recipe ranarum aquaticarū circiter libram semis: & funde super eas in uafe uitreo olei fefamini chift (sextarium) semis: & obturato ore uafis decoque fl. ut dixi in oleo de serpentibus (cap. 447.) Confert hoc oleum (ut ex Mefuæo Syluaticus citat cap. 221. dolori arthritico & podagræ calidæ; & temporibus illitum in febribus ob inflammationem aliquam ortis, somnum prouocat. (Vide infra in Rubetis G.) Hoc oleum (inquit Syluius) etiam hodie parant, ob id tantum quod fit neceffarium ad emplaftri de ranis compositionem à Io. Vigo de-
 10 scriptam. Podagræ calenti admouerunt quidam, sed nullo fructu, neq; enim frigiditas in eo magna esse potest ab his capitibus (ranarum) coquendo coctione tam longa, & ea in oleo fefamino, alteratis. Rectius meo iudicio ranæ uirides in fyluis crebræ, unguibus reptantes in altiffimas qualq; arbores, & sub noctem brexantes (uox enim earum unica est brex) oleo uiolato, uel omphacino ad hos usus incoquerentur. Oleo de ranis (inquit Manardus in Mefuen) uidi quofdam utentes in podagra. Sed in ea nullum magis præfentaneum uidi auxilium & absque periculo, quam ut eam homo æquo animo ferat expectans Hippocratis terminum. Olea ex animalibus facienda, uiua ipsa recipiunt, ut in his moriantur fcorpiones, serpentes, ranæ, &c. Syluius. Oleum de ranis, utile est podagricis & arthriticis doloribus, & membris que malè nutriuntur aut contabescunt: fit autem hoc modo, In olei communis libram ranæ fluuiatiles quatuor iniectæ, cum suffocata fuerint coqui debent in olla noua incrustata & obtecta, lento igne, donec carnes ab offibus diffoluantur: tum ex-
 20 trahi, & in mortario tritæ rursus iniici: cumq; semel tantum in oleo efferbuerint, oleum ab igne re-
 motum colatur ne quid feculentum remaneat, sic addes, terebinthinæ lotæ & claræ uncias quatuor, & ad ignem miscabis non amplius decoquendo. Hoc oleum miræ efficaciam est, ut nos docuit Geor-
 gius Pictorius insignis medicus Enfishemij. Sæpe ita peruadit uis frigoris, ac tenet artus, Ut uix quæfito medicamine pulsa recedat. Si ranam ex oleo decoxeris, abijce carnem, Membra fo-
 ue, Serenus. Ranæ in triuio decoctæ oleo, abiectis carnibus, perunctos liberant quartanis, sunt qui strangulatas in oleo ipsas clam adalligent, oleoq; eo perungant. Cor earum adalligatum frigora februm minuit: & oleum in quo intestina decocta sint, Plinius. Ut pellatur quartana quidam iu-
 bent indulgere Veneri initio caloris: Sed prius est oleo parus feruescere ranæ In triujs, illoq; ar-
 tus perducere succo, Serenus. Contra omnem mälın, (pestilentem in iumentis affectum:) croco-
 dilum terrestrem & ranam oleo iniice & coque in olla, donec carnes eorum in oleum resoluantur:
 30 tum cola, & infunde naribus iumentı, Agathotyches in Hippiatricis cap. 2. Podagris articulari-
 busq; morbis utile est oleum in quo decocta est rana & ipsius intestina, Plinius. Vtiliter in dolore perunguntur (articuli & pedes) oleo in quo diu decocta sint intestina ranarum, Marcellus. Si con-
 firmata iam fuerit podagra, proderit nitido ranæ decoctum uiscus oliuo, Serenus. Oleum in quo discoccta sit rana, ad dolores (aliàs abscessus, aliàs rigores) tendinum fotu utile est, Aetius lib. 2. Vide superius inter facultates ranæ eiusue decocti intra corpus sumendi.

¶ Ex posterioribus nonnulli ranam abiecto capite arefactam sesquidrachmæ pondere potam ex uino aut pulte, tædium Veneris adferre affirmant, Alex. Benedictus.

¶ Ex ranis uiridibus quæ ad ripas aquarum degunt, uel ex ouis earum, liquor uı ignis instru-
 40 mento chymistico elicitur: qui omnes præter naturam tumores calidos, uel absq; tumore supercal-
 factos locos linteolis ex eo madentibus impositis mitigat & refrigerat: item articulares dolores ca-
 lidos. Sanat etiam manus, quæ rimis & cutis duritiæ nimia humorum acrimonia & calore afficiun-
 tur, si subinde lauentur eo, & linteolis ex ipso madefactis humectentur, Ryffius ex Hieron, Brun-
 suicensi ut conijcio, cuius librum adeat cui uacat.

¶ Ranæ cuiuscunq; cinis in potu datus suum morbis medetur, Plinius. Ranarum cinis illitus
 (ωὐρανός, inspersus) profluentis sanguinis impetus sistit, Dioscorides: sistere traditur, Galen. Cau-
 sam addit Aegineta, quoniam maxime siccat. Sunt & recentiores qui hoc confirmant. Ranæ cre-
 mata cinis membranæ cerebri uulnerata, aut ruptæ uenæ inspersus, sanguinem reprimat, Aetius
 lib. 2. Ad fluxum sanguinis è uulnere: Vtæ ranæ cinerem uulnere inspergito, sed superponi debet
 spongia ex oxycrato, & frequenter siccitatis ratione mutari, Galenus Euporist. 1. 129. Ad sangui-
 50 nem sistendum & ranarum illinunt cinerem, uel sanguinem inarefactum. Quidam ex rana calami-
 te, id est minima & uiridissima, cinerem fieri iubent. Aliqui & nascentium ranarū in aqua quibus
 adhuc cauda est, in calice nouo combustarum cinerem, si sanguis per nares fluat, iniici, Plin. Ra-
 næ cinis inspersus sanguinem undecunq; profluentem, cohibet: & è naribus erumpentem, si instil-
 letur, Rasis. Insufflatio (in nares) de rana adusta, uehementer restringit sanguinē, quin puluis eius
 circa collum suspensus prohibet sanguinem undecunq; fluentem. Nuper quidam alligauit hunc
 puluerem circa collum gallinæ, & mox amputato eius capite nihil sanguinis profluxit, Galeatius
 de S. Sophia. Cinis ranæ cum aceto fluxum narium, ulcerum & sexuum (genitalium) restringit.
 Venas etiam & arterias & combustionem sanat, Kiranides. Theophrastus Paracelsus in Chirur-
 60 gia sua Germanica ranæ cinerem numerat inter remedia quæ sanguinem supprimat. Vide infra
 in Rubeta G. & in Ranunculo uiridi. Ut pilı totius corporis aboleantur: Pellem ranæ usiam ini-
 ce in aquam balnei, Kiranides. Echınum cõburi cum uiperinis pellibus ranisq; & cinerem asper-
 gi potioni iubent magi, claritatem uisus promittentes, Plinius. Ranarum cinis cum pice liquida
 E

illitus alopecias sanat, Dioscorides & Kiranides, qui emplastrum modo imponi iubet: sanare perhibetur, Galenus, plurimum enim siccat, Aegineta, Auicenna liquidam picis mentionem in hoc remedio omisit. Alopecias replet, ranarum tritum, si uiuam in olla coementur, cinis cum melle, melius cum pice liquida, Plinius. Ranarum parua uruntur, & cinis cum pice liquida miscetur: quo remedio si fricentur alopeciam experta partes donec rubescant, & mox eodem inungatur, prodest, Rasis. Ranam habentem longa crura combure, & terens assume cum pice liquida, & unge locum praefricando ipsum, Galenus Euporist. 2. 86. Vide infra in Ranunculo uiridi.

¶ Ranarum paruorum siue uiridium, sanguinem siue succum pro psilothro aliqui commendant, & ne euulsi in palpebris pili renascantur: Plinius etiam ranarum simpliciter: quae nos omnia ad ranam uiridem paruam priuatim referemus. Quoniam enim psilothra uel caustica uel septica sunt, non ad uirides maiores & edules ranas, sed ad uenenatas uis ista referenda uidetur, quanquam & parua uirides parum ueneni habere uidentur, ut psilothri uis ad ruberas forte magis pertineat. Si quis uoluerit quod pili titillarium pueri non nascantur, depilentur & inungantur loca sanguine ranarum, Elluchasem. ¶ Ranarum carnes impositae suggillationem rapiunt, Plinius. Ranarum carnem morsui salamandrae imponi iubet Auicenna.

¶ Ranarum adeps auribus instillatus statim dolores tollit, Plin. Adeps ranarum palustrium liquefacta, si tepens in aurem infundatur, dolores nimios mitigabit, Marcellus. Auditus difficultatem emendari putant, infuso ranarum pingui, dum coquuntur illae, collecto, Incertus. ¶ Oculis earum (ranarum: nisi eorum legas, id est cancrorum, de quibus propius dixerat) ante Solis ortum adalligatis aegro, ita ut caecas dimittant in aquam, tertianas abigi promittunt, Eisdemque oculos cum carnibus luscinae in pelle ceruina adalligatos, praestare uigiliam, somno fugato tradunt, Plin. Ranam dexter oculus dextro, sinistro laeuis suspensi e collo natiui coloris panno, lippitudines sanant. Quod si per coitum ranarum eruantur, albuginem quoque, alligati similiter in putamine oui, Cancris etiam oculos adalligatos collo, mederi lippitudini dicunt, Idem. Ranam de lacu prendes, & spina oculos ei subtiliter erues, atque in panno coccineo delicio ligatos oculis interius cruentis superpones, cito medeberis, Marcellus. ¶ Affectus quidam fistula supra stomachum, quae antea curari non potuerat, quotidie mane quinque ranarum aquaticarum corda, catapotiorum instar deglutiuit, unde breui curatus est, Arnoldus lib. 4. Breuiarii. Dysentericis medetur fel siue cor ranarum cum melle tritum, ut tradit Niceratus, Plinius. Cor ranarum adalligatum frigora febrium minuit, Idem. Et rursum, Iecur ranarum uel cor adalligatur in panno leucophaeo contra febres. Aliqui 36. ranarum corda in olei ueteris sextario sub aereo testo discoxere, ut infunderet per aurem dolentis maxillae, Plinius inter remedia ad dolores dentium. Iecur ranarum geminum esse dicunt, obijciendum formicis oportere, eam partem quam appetunt contra omnia uenena esse pro antidoto, Plinius. Contra morsus uenenosus iecur ranarum ex quolibet uino salubriter bibitur, Nicander in Theriacis. Si rana scindatur per dorsum, & capiatur iecur ranarum & ponatur in folio caulis, & exiccetur & detur epileptico, mirabiliter confert, Galeatius. Aliqui iecur ranarum decoctum & tritum cum melle imponere dentibus dolentibus, Plinius. ¶ Plinius cum docuisset phagedanae & cacoethe quomodo curentur, subdit: Vermes uero innati ranarum felle tolluntur. Obscurus quidam tanquam ex Plinio, citat, uermes natos in homine hoc felle tolli, uerum Plinius non quosuis in homine uermes hoc loco, sed ulcerum tantum intelligit. Vermes ulceribus capitibus uel quibuscunque innati, ranarum felle tolluntur, Marcellus. Fel ranarum sanandis oculis aptissimum esse alicubi legere uel audire memini. Dysentericis medentur ranarum cum scilla decoctae, ita ut pastilli fiant: fel siue cor earum cum melle tritum, ut tradit Niceratus, Plinius. Prodest & febrim ranarum fellis cinis, Idem. ¶ Ranarum contritas aut uentres earum scissos pro malagmate articulis imposito, efficaciter quoscunque dolores eorum sedabis, Marcellus. Utiliter in dolore perunguntur (articuli & pedes) in quo diu decocta sint intestina ranarum, Idem. Plinius idem oleum contra febres inungendum commendat. ¶ Ranarum crura ab Alexandro Benedicto laudantur in phthisicorum cibo, mirum enim (inquit) recolligentibus uires conueniunt, refrigerant sanguinem, & choleram pariter sedant, conglutinant, bene nutriunt, non euanescente facile nutrimento. Et ex his aqua ex sublimato uapore collecta efficacissima perhibetur. ¶ Si quis Martio mense cum genituram seu sperma (uel oua potius) ranarum primum inuenit in aquis, manus inde abluerit, scabiem & impetiginem earum curari audio. Retulit hoc nobis expertus quidam in seipso, cum post Gallicum morbum manus impetiginosas habuisset longo tempore, legerat autem in libro quodam manuscripto, eum qui manus puras & nitidas toto anno habere uellet oportere hoc spermate mense Martio manus lauare: & sic manus illas insuper habituras eam uim ut impositae morbos quosdam curent, ut uentris tormina, & lactis grumos in mammillis. Sunt qui asserant, manum semel sic loram toto anno efficacem futuram ut uermem uulgo dictum, (cuius species est paronychia,) extinguat, si digitum aut partem affectam comprehendens aliquandiu teneat. Alij uerisimilius, non postea, sed cum primum lora est manus hoc spermate siue recenti, siue seruato in olla, uim illam habere putant, ut si madida adhuc a lotionem partem affectam uel hominis uel bruti aliquantisper tenuerit, auxilietur. hoc ut quotiescunque opus est fieri possit, sperma collectum mense Martio in ollam uitreatam ponunt: quam lintheo & operculo insuper ligneo tectam terra defossam obruunt, & per duos uel tres menses relinquunt in loco Soli exposito. Sic sperma

sperma in aquam resoluitur, quæ primò obscurior & turbulenta est, postea fit clarior. Hæc aqua feruatur: & cum uermis seu paronychia urget, intinctum in eam linteum, digito applicatur, unde uermis (dolor) eodem die extinguitur: quo factò digitum foueri oportet supra decoctum hibisci & chamæmali, hæc scilicet apothèra est propter sperma nimium refrigerans. Videntur enim mihi ranæ aquaticæ & omnes earum partes, fel excipio, frigida humidæque esse, & refrigerando dolorem auferre, ut narcotica ferè: maximè uerò sperma earum. Audiui & ab alijs, uno & altero, qui manus suas recentè ranarum spermate ablutas, à scabiè liberatas aiebāt. Ad uermes seu paronychias pulsantes propter inflammationem, quæ scilicet suppurari possunt: Sperma ranarum in uase uitreo sine in aquam soluit: in qua madefactum linteum parti affectæ circumpone: uel digitale ex ceræ uirginæ hoc liquore subacta factum impone, hoc suppurationem prohibet, Ex libro Germanico manuscripto. Ranarum spermatis usus est etiã ut purior & nitidior sit facies, Mich. Herus.

a. Rana animal est amphibium, quòd in aqua & terra possit uiuere, à sua uoce dictum, Varro. Rana à garrulitate uocata est, eò quòd circa genitales paludes strepit, & sonos uocis importunis clamoribus reddit, Isidorus. Βάτραχος dictus est à uocis asperitate, πρὸς τὸ βολῶν τραχέων ἔχων, Βούτραχος πρὸς ὄν, Varinus. Sed fortè ab Hebræis potius deducta hæc dictio fuerit, quibus rana zephardea dicitur, per apheresin & metathesin literarum. Βοτράχος pro Βατράχος apud Hippocratem legitur: sed codices quidam Βατράχος habent, Galenus in Glosis. Βοτράχος, rana, Hesyck. Βόραχος, rana, Varinus. Est & Βόραχος secundum aliquos ἢ ἰππικὴ καὶ σιτιώδης πύσις, Hesyck. & Varinus. Βάτραχον ποῦτα & Iones Βότράχον uocant, quòd & apud Aristophanem & Xenophanè poetas legitur, Hermolaus. Βόραχος, rana, Ionicè: Cyprijs Βεράχος, Varinus. Βύραχος, rana, Idem. Βάραχος pro Βάτραχος Ionicum esse apud eundem legimus in uoce κίβου. Βρατάχος, Βατράχος, Hesychius & Varinus. Βόραχος, rana, Idem. Βεραχόν, rana Phocensibus, Idem. Βάραχος Eliensibus cicada, Ponticis ranæ sunt, Hesyck. & Varinus. Βλαχόν, rana, Varinus. Βλίκαρος, rana, Suidas. Βλίκαρος, Βάτραχον καὶ Βλίκαρον, Hesiodus & Varinus. Βεινοί, ranæ, Varinus. Βώξ, rana, Idem: nimirum quasi boax, γαρρυσίδες, ranæ, Varinus: quòd buccas scilicet inter clamandum inflare soleant: ut & reliquum corpus aliquando, præsertim per iram. Κααρτίας, rana, Idem. accedit autem hæc uox ad Germanicam Krott, qua bufonem significamus. Κοάξ, rana, Varinus: per onomatopœian, si rectè legitur: nam hæc dictio propriè pertinet ad ipsam ranarum uocem, ut in c. scripsimus. Βαράχος, rana, Hesyck. Vulgò hodie Græcis Βορδάκας.

¶ Epitheta. Garrula limosis rana coaxat aquis, Author Philomenæ. Hic piscibus atram Improbis ingluuiem, ranis quoque loquacibus explet, Verg. lib. 3. Georg. de cherfydro. Turpes, Horat. Epodo. Palustres, Idem i. Serm. Virides, Ouidius 15. Metam. Sunt & alia apud Textorem: querula (ex Columella): uirens, obstrepens, aquatica, blaterans, paludicola, paludigena, stagnicola, canora, coaxans, crepitans, rauca, coaxatrix, & lurida: quòd postremum rubetæ proprium dixerim, quamquam Hermolaus scribat epitheton hoc ranarum omnium à poetis existimari. ¶ Βλαυστόπιος, Βάτραχος, Suid. Δαλαίη γηναίη, Aratus de ranis. Γορύνων καναχοί ποικίλες Βατράχοι, Nicander in Theriacis: item λαυδρός (impudens ob multum clamorem) γορύνων ποικίλας. Λιμνάια κελώνων (pro λιμνῶν καὶ κελώνων) τέκνα, Aristophanes in Ranis. Φιλοστόμω γῆ, Ibidem. ¶ Epithetis addemus etiã propria illa ranarum conficta ab Homero nomina in sua Batrachomyomachia, quæ sunt: Λιμνόχαις, Πηλεὺς, Ὑδρομέδουσα, Φυσίγναθος, Ὑψιβόας, Σοιτλαῖος, Πολύφωνος, Κραμβοφαγός, Λιμνιστός, Καλαμίνθιος, Ὑδροχαις, Βορβοροκίτης, Πρασσοφάγος, Πηλοστόμος, Πηλοβάτης, Κραυγασίδης, Πρασσοῦς.

¶ A rana diminutiuum est ranula (ut Græcis Βατράχιον apud Pausaniam) quo utitur Apuleius: item ranunculus. Ennius cum dicit, Propter stagna ubi lanigerum genus piscibus pascitur, esse paludem demonstrat, in qua nascuntur pisces similes ranunculis, (cordyli fortassis Aristoteli dicti,) Festus. Ranunculos per iocum uocat Cicero Velabrenses, qui sibi obloquerentur, eò quòd clamarent tanquam ranæ, quæ præsertim instante uespere, totas paludes coaxationibus implent, Ad Trebatium lib. 7. Est & βάτραχος Græcè, Latine ranula, ungula pars equina: Vide in Equo B. ¶ Genus mali ubi tument sub lingua uenæ βάτραχος uocatur, Cælius. Solent etiã fastidia cibo afferre uitiosa incrementa linguæ, quas ranas ueterinarij uocant, hæc ferro reciduntur, &c. Columella in remedijs bouum. Ranæ uitium in boue (inquit quidam nostri sæculi) iacet uelut latum ulcus supra linguam, nigricans, & nono die necat nisi curetur: (curandi ratio in Boue exposita est.) Tumorem sub lingua cum inflammatione, præcipuè in pueris, βάτραχον Græci uocant, Auicenna ranulam, Manardus. Βάτραχος morbi genus est tumentibus sub lingua uenis, cui similem fortasse Plinius uigesimali uoluminis initio monstrauit, rubentis sub lingua duritiæ, Hermolaus. Amicus quidam medicus nobis retulit uisum sibi tuberculum sub lingua cuiusdã latitudine duorum digitorum, quòd sermonem impedierit, cuti concolor reliquæ, id curatum transfixa acule per totum tuberculum, & cum scalpello postea auctum uulnus, unde effluerit materia lacti coagulato similis (forte qualis atharomatis est) paulatim ea copia, ut duas ferè uolas impleret, qua inanita iussus est aquam mulsam gargarissare: quæ etiã per siphonem in tuberculum transfixum immissa est, deinde purgato corpore astringentibus usum esse & conualuisse. Nicolaus Myrepsus inter

emplastra capite 195. remedia praescribit ad ranas quae sub lingua e destillatione fiunt. Petrus de Tusignano medicus batrachion numerat inter abscessus pestilentes, qui ex materia uenenoſa oboriantur; id quod conuenit cum carbunculo pestilente plerumque sub lingua nascente, cuius meminit Plinius 26. 1. ¶ Βατραχίον pars quaedam citharae, Varinus. ¶ Βατραχός, εἶδος ἰχθύος, Idem. ¶ Inter uestes tragicas (ἀνδρῶν ματα τραγικά) numerantur a Polluce, Βατραχίς, χλαμῖς, χλαμύς, &c. Βατραχίς uestis uirilis a colore nomen traxit, Pollux 7. 13. Scholiastes Aristophanis in fine Equitum, batrachidem docet esse genus uestis floridae, a colore (nimirum uiridi, qualis ranarum est) denominatae, idem ex eo Varinus repetit. Βατράχιδος Βατραχίος, Aristoph. in Equitibus, ubi interpres Βατραχίον docet esse coloris genus, a quo Βατραχίς uestis appellata sit. inungebant autem (inquit) hoc colore faciem ante inuentas personas (πρὶν ἀνθῆναι, lege ἀνθηλώσαι ex Scholiaste Aristoph. & Suida: 10) Varinus. Cuiusmodi batrachis foret, indicat plane in Caligula Dion; Batrachida, inquit, inducenti, & inde ab colore prasino nuncupato, erat addictus adeo, ut uel nunc Caianum appellent locum, in quo is currus agitare. Batrachium & Phoenicium fuisse Atheniensibus dicasteria, auctor Pausanias est, de coloribus appellatione ducta, Caelius. Et alibi, Apud chymistas batrachium ex latic diuino computrescente prouenit, in auri confectioe miraculi praecipue memorati, specie ranunculi, ueneno uis tanta, uti halitu etiamnum solo (imprudentes) perimat. Id ab effectu etiam chryso-collam nuncuparunt. Sed eadem prius in Corollario Hermolaus scripserat. ¶ Βατραχός μοῖρα, Suidas, nec aliud addit. ¶ Βατραχίω, in morem ranae nato, ut quidam in Lexicon Graecolat. retulit, sine auctore.

¶ Icon. Et uidi ex ore draconis & ex ore bestiae, & ex ore pseudoprophetae exire spiritus tres 20 immundos in modum ranarum, Apocalyp. 16. De ranis expressis ad truncum palmae, uide infra in h. Mecoenatis rana per collationem pecuniarum in magno terrore erat, Plinius 37. 1. ubi de signis gemmarum loquitur, quibus ueteres ad signandum usi sunt.

¶ Batrachites lapis ranae uiridi similis colore atque effigie, Plin. lib. 37. Vide in Rubeta.

¶ Batrachium, id est ranunculum Graeci uocant herbam, quod locis palustribus nascatur ubi & ranae, cuius genera plura faciunt ueteres. Polyanthemum, quam quidam batrachion appellant, caustica uel exulcerat cicatrices & ad colorem reducit, Plinius. Nos genus unum terrestre, cui flos calycis inuersus, (ghöflete glyßblumen,) radix uertibulo similis & caustica, quanquam reposita uim urendi statim amittit, dulcis duntaxat deinceps, flammulam uocamus. Huic & alia similia sunt genera in pratis & locis siccis, quae omnino non urunt, & quaedam uere etiam in cibum ueniunt; 30 in palustribus uero nascitur quod apium risus uel apium haemorrhoidum uocant, (quod folia ferè apij producat,) aliqui herbam sardiniam, unde risus sardinus in proverbio dictus, barbari recentiores apium raninum, uel ranum, melius ranarum dicturi. Apium aquaticum ranum dicitur, quod in aquis nascitur ubi ranae morantur; uel quoniam renibus (ridicule hoc) opitulatur, Crescentienſis. Apium haemorrhoidum simile est ranino, nisi quia habet guttas magnas in folijs, Obscurus. Batrachio herbae idem est apiastrum, id est apium syluestre, non autem melissophyllum, ut Hermolaus scribit Corollario 42. Madafon, id est apium risus, Syluaticus. ¶ Plantaginem aquaticam, in paludibus & stagnis nascentem, nostri nominant fröschlöffelkrut, id est, cochlearium ranarum; sunt qui alissima putant. Βατραχέη inter species brassicae Nicandro in Georg. nominatur, ut citat Athenaeus.

¶ Ranam marinam Cicero & Plinius uocant piscem marinum e genere planorum; Graeci Βατραχίον ἰχθύς, ego piscatrice potius quam marinam reddiderim. Vocatur autem rana a similitudine quadam oris ut puto; piscatrix uero, quoniam eminentia sub oculis cornicula turbato limo exerit, atque ita affultanteis pisciculos pertrahit, donec eam prope accedant, ut assiliat, Sipontinus. Piscis quidam rana in mari appellatur, Plinius. Aristoteles quoque simpliciter aliquando ranam nominat, sed inter ceteros pisces marinos. ¶ Amatus Lusitanus Centuria 1. Curatione 37. refert mulierem quandam in Italia, quum omnium opinione praegnans diceretur, quatuor animalia ranis simillima peperisse, & optime ualuisse. Rursus aliam inter secundas animal ranae simillimum eiecisse, nec ipſius nec pueri ualitudine laesa.

¶ Sauros & Batrachos statuarij, natione Lacones, fecere templa Octauiae porticibus inclusa, Plinius.

¶ b. Quorum latera turgidiora & ueluti inflata sunt, loquaces & stultiloqui habentur, bouum aut ranarum argumento, Aristot. in Physiog. Limus ranas generat truncas pedibus, mox apta nando Crura dat, utque eadem sint longis saltibus apta Posterior superat partes mensura priores, Ouidius 15. Metam.

¶ c. Ἀμφίβιον γὰρ ἔδωκε νόμῳ Βατραχίον κρονίῳ, Homerus in Batrachomyomachia. Nullus est hoc seculo nebulosus ac rynthos, qui non dicat nihil sua interesse, utrum his piscibus (squalis & mugilibus) stagnum habeat plenum an ranis, Varro 3. 3. & ex eo Columella. Ranae diebus apricis in paludibus suis saliant per cyperum & phleon gaudetes ὡδῆς πολυηρόνυμοις μέλισσι, Aristoph. in Ranis. Sole & calore gaudent; fugiunt autem imbrem, forte quia auctis inde torrentibus abripiuntur, Interpretes Aristophanis. Parasitus quidam in Aristophontis Pythagorista apud Athenaeum lib. 6. 60 dicitur esse, si aqua sit bibenda, rana; si olera edenda, eruca, &c. ¶ Et ueterem in limo ranae cecidere querelam, Vergilius 1. Georg. Nam neque sicca placet, neque quae stagnata palude Perpetitur querulae

querulae semper conuitia ranæ, Columella de natura soli. In maris Caspij insulis auem quandam nasci ferunt magnitudine supra anserem, pedibus grui similes, uoce ranis, &c. Aelianus. ¶ Ranæ pullos Horatius dixit 2. Ser. Inferos esse, & Stygio ranas in gurgite nigras, Nec pueri credunt, Iuuenalis Sat. 2.

¶ d. Salpe negat canes latrare, quibus in ossa ranæ uiua data sit, Plinius. Saferna in agricultura præcepit, qui uellet se à cane sectari, uti ranam obijciat coctam, Varro.

¶ e. Dicunt quidam quod si lingua ranæ aquaticæ natantis superponatur capiti dormientis, in somno loquetur & reuelabit secreta, Albertus. Ranæ linguam si quis absciderit, eamq; uiuam dimiserit, & super scripserit linguæ certos characteres, (hi in codice manuscripto corrupti erant,) & latenter dormientis mulieris pectori imposuerit, efferet illa quicquid commisit per omnem uitam, Kiranides. Democritus quidem tradit, si quis extrahat ranæ uiuenti linguam nulla alia corporis parte adhærente, ipsaq; dimissa in aqua, imponat supra cordis palpitationem mulieri dormienti, quæcunq; interrogauerit, uera responsuram, addunt etiamnum alia magi, quæ si uera sunt, multo utiliores uitæ existimentur ranæ quàm leges: Nanq; harundine transfixa natura per os, si surculus in menstruis defigatur à marito, adulteriorum tædium fieri, Plinius.

¶ g. Baculus quo angui rana excussa sit, parturientes adiuuat, Plin. Qui absciderit pedem ranæ ambulantis in aqua, deinde suspenderit illos duos pedes super podagricum ligatos in corio cerui, curabit ipsum, Rasis. Si quis uiuentem ranam ceperit in nomine patientis, eo tempore quo neq; Sol neq; Luna super terram sunt, & forpice absciderit eius posteriores pedes, & in pelle ceruina dextrum dextro pedi, sinistrum sinistro alligauerit, podagricos sanabit absq; dubio, Kiranides. Quidam dicunt mulierem ranam accipientem, & os eius aperientem, terq; ibi spuentem non concipere uno anno, Constantinus in libro de incantatione.

¶ h. Bion dicebat pueros ranas, quoties collidunt, lapidibus petere: at illas iam non ioco, sed serio perire, Plutarchus. *Ἐνίοτε δὲ τῶ βατραχῶ πῦδες βίθῃ, ὃ μελεδ' αἰνεῖ τὸν ὃ ποιῆν ἐκχιῶντα, παρῆσι γὰρ ἀφθονοῦ αὐτῶ,* Theocritus Idyl. 10. ad finem. ¶ Cum Darius inopia rerum laboraret, reges Scytharum id intelligentes, mittunt ad eum cum muneribus caduceatorem, aue, mure, rana, & quinque sagittis, ut ex Herodoto retuli in mure h. Scythæ Dario regionem ipsorum inuadenti, authore Herodoto, miserunt auem, sagittam & ranam, Patroclus uero Ptolemæi imperator (ut tertio historiae Phylarchus prodit) Antigono regi ficus uirides & pisces magnos misit, quibus rex acceptis in conuiuio cum omnes addubitarent quid hæc munera sibi uellent, dixit uideri sibi Patroclum hoc monere, ut uel maris imperium sibi pararet, uel ficos ederet, Athenæus lib. 8.

¶ Batrachomyomachia inscribitur iocosum Homeri poema, quo ille ranarum & murium pugnam describit. Magnes poeta ueteris comædiæ inter cætera batrachos, id est ranas scripsit. Extat eiusdem inscriptionis comædia Aristophanis, ubi Bacchus ad inferos descendere fingitur, ut Euripidem aut Aeschylum, (alterutrum scilicet, qui in certamine apud inferos uicisset,) ad superiores reduceret: & cum paludem Charontis traiceret, ranas coaxantes audire & colludere. In hac fabula Aristophanes (ut scribit Tzetzes in Varijs 8. 201.) illos irridet qui sibi sapientes uidebantur, cum ueteribus collati planè stolidi essent, ranas autem appellat, *Ἐξ ἔχειν πῦδας ὀλιγὰς, κρέκτας, ἀκαυροβάας, ἑκείνους μεγαλιώοντας ὃ λογισμῶ καὶ κείσει, Ἄλλ' ἀλογίσοις ταῖς φωναῖς, τρὸπῳ βατραχῶν λίμνης. Οὕτω κἀγὼ αὖθ' ὀλιγὰς νῦν ἔφλω βατραχίδ' αἰς,* Hæc ille sub lemmate, *Ἐπὶ τῶ, τὰς σὰς βατραχίδ' αἰς φουσιγναθῶσας.* ¶ Latona puerpera cum à Lycijs rusticis prohiberetur ne sitiens ex lacu biberet, nec supplex etiã admitteretur, imprecata eis

Aeternum stagno (dixit) uiuatis in isto. Eueniunt optata deæ, iuuat esse sub undis,
Et modo tota caua summerge mebra palude, Nunc pferre caput summo modo gurgite naræ,
Sæpe super ripam stagni consistere, sæpe In gelidos resiliere lacus, sed nunc quoq; turpes
Litibus exercent linguas, pulsoq; pudore Quauis sint sub aqua, sub aqua maledicere tenet
Vox quoq; iam rauca est, inflataq; colla tumescit: Ipsaq; dilatant patulos conuitia rictus. (tant,
Terga caput tangunt, colla intercepta uidentur. Spina uiret, ueter, pars maxima corporis, albet,
Limosoq; nouæ saliant in gurgite ranæ, Ouidius 6. Metam. ¶ Ranæ in comædia Aristophanis gloriantur se propter cantum suum, & arundines quas in aquis alant, gratas esse Musis, Pani, & Apollini. Ranarum cultores (inquit Philastrius in libro de hæresibus) ranas illas coluerunt, quas sub Pharaone per iram Dei tunc temporis Aegyptiorum terra emisit, ut putore Aegyptios defatigarent: inq; eo scelere adhuc perseuerant, putantes Dei iram ex hac uana obseruantia posse placari. Cypselus Periandri pater, infans adhuc ne occideretur à quibusdam ad hoc facinus missis, à matre in cista (κρυβέλι) occultatus & seruatus est: unde postea Cypselus Delphis domum quandam consecrauit, in qua ad imum palmæ arboris truncum ranæ expressæ sunt: eò quod deus (Apollo) ploratum eius in cista latentis inhibuisset, ut lateret, ut refert Chersias apud Plutarchum in Conuiuio seipsum sapientum circa finem: quid uero ranæ ad Apollinem aut Cypselum faciunt, explicaturum se pollicitus, omittit. Cæterum in libro in quo quaeritur cur Pythia non amplius carmine respondeat, ranas & hydros sub palma area in Corinthiam domum allato anathemate è templo Apollinis Delphici, sculptos conijcit, quia Sol secundum quosdam uapore aquarum nutrirî existimetur: uel potius ad ortum Solis significandum, fingunt enim poetæ ex aqua (Oceano) oriri Solem. Apud Magos talparum exta & ranarum euentus fortunatos, nonnunquam magnos casus prædicere

crediderunt, Alexander ab Alexandro lib. quinto, cap. uicesimoquinto.

¶ PROVERBIA. Rana aquam, βατραχῶ ὕδατος, subaudiendum ministras: Vbi quid exhibetur, quo uel præcipue gaudet is qui accipit. Veluti si quem natura bibacem ad bibendi certamen prouoces, aut homini loquaculo narrandi materiam & occasionem subministres. Diuersum ab illo, βατραχῶ ὀνοχρεῖς. Recte accommodabitur, ubi quid datur abundantiam, nam ranis affatim est aqua. Apud Athenæum refertur hoc carmen in Syracusis: οἱ πίνουσι μόνον βατραχῶν τρόπον εἰς τὴν ἐδοντῶν, id est, Qui absq; cibo uiuunt ranarum more bibentes, Erasmus, βατραχῶ ὕδατος, ὡς γὰρ εἶπα, ὡς τῶν ταῦτα δίδοντων οἷς χεῖρασι οἱ λαμβάνοντες, Suidas. Quidam Germanicum etiam prouerbium facit, *Er gibt den fröschen zu trincken*, Ranis propinat. ¶ Rana gyrina sapientior, Vide supra in c. Rana cum locusta. Impar certamen expressit hac figura Theocritus in Thalyijs, βατραχῶ δὲ ποτ' ἀκρί- 10 δας ὡς πρὸς ἐλάω. addit Scholiastes Græcis ranam dici βατραχῶν quasi βοάτραχον, ob uocis asperitatem, Erasmus. ¶ Minus de istis laboro quàm de ranis palustribus, μέλει μοι τῶν τοιούτων εἰς τὴν ἡπύον τῶν γὰρ πρὸς πέλασσι βατραχῶν; prouerbialis hyperbole qua significamus nihil omnino ad nos pertinere negotiū. Recte dicetur & in obtrectatores, quorum oblocutiones dicemus nos fortiter contemnere. Siqui- dem ranæ tametsi assidue obganniāt, & odiosam illam cantionē iterent sine fine, βρεκεκεκέξ κωάξ κωάξ, tamen nemo commouetur. Ad hoc facit quod Origenes Aegyptias ranas dialecticorum & sophi- starum garrulitatem interpretatur in decretis pontificijs, Erasmus. ¶ Rana Seriphia, in homines mutos, & canendi dicendiq; prorsus imperitos dicebatur, inde natum, quod Seriphia ranæ in Scyrum deportata non adebant uocem. In hunc modum Collectanea Græcorum prouerbiorum de- 20 cerpta ē libris Didymi, Tarrhai & aliorum. Totidem uerbis Suidas. Et, βατραχῶ Σερίφου, id est Ra- na Seriphia, proditum enim est in Seriphio insula ranas mutas haberi. Seriphus quidem una est insularum quas Græci Sporades uocant. Non uidentur autem satis conuenire uerba Plinij, nam hic ait mutas esse in Seriphio, illi negant uocem egere deportatas in Scyrum, quasi in Seriphio uocales, in Scyro obmutescerent. Verum attentius intuenti rem, nihil est absurdū. Seriphus ranas habebat mutas, eas ut rem prodigiosam deportabant in Scyrū, quas cum Scyrj mirarentur esse mutas, præ- ter ingenium ranarum indigenarum, dicebant βατραχῶ ἐν Σερίφου. ea uox abiit in prouerbium, Era- 30 smus. In Seriphio (inquit Aelianus) ranæ prorsus mutæ sunt, si uerò has aliò importes, acre quid- dam & tragicum sonant. In Pierium lacum, qui nō perennis est, sed hyeme tantum existit ex aquis in eum cōfluentibus, ranas si quis inijciat, silent: alibi tamē uocales. Seriphij de his ranis gloriātur, hoc uidelicet fieri munere quodam Perseo diuinitus dato: qui cum rediret cum capite Medusæ, & 30 terram lustrasset permultam, cumq; ut par erat fessus prope lacum illum somnum capere uoluisset, ranas strepentes interpellasse: itaq; Perseum molestia affectum, à patre Ioue deprecatum fuisse, ut ranas clamare prohiberet: Patrem uero eius precationem exaudisse, ac ranas illius loci perpetui si- lentij condemnasse. Theophrastus tamen hanc explodens fabulam, (nimiam) aquæ frigiditatem affert causam esse, (ut Tzetzes etiam refert 8. 167.) cur hæ mutæ sint, Aelianus. ¶ Ranis uinum preministras uel infundis, βατραχῶν ὀνοχρεῖς: in eum dicebatur qui id ministraret, quo nihil esset opus ei cui exhiberetur: ueluti si quis apud indoctos multa de philosophia differat. Ranis enim nihil o- 40 pus uino, aqua palustri magis gaudentibus. Explicatur adagium à Zenodoto, Suida, Diogeniano. Pherecrates apud Athenæum in Coriano, (τῶν κωϊανῶν,) Ἐρρ' ἐς κώραναις, βατραχῶν ὀνοχρεῖν σε δ' εἶ, id est, Abi in malam rem, ranis pocillari te oportuit, obiurgat enim pincernam, quod quatuor uini cya- 40 this duos infuderit aquæ. Vnde licet conijcere, prouerbium in hos quoq; conuenire, qui uinū im- modica diluunt aqua, ita ut aquam, non uinum bibere uideantur ranarum ritu, Erasmus.

¶ Germanis peculiaria ex ranis prouerbia. Rana conculcata tandem coaxat, *Wan trydt oock ein forsch wol so lange/dat he quaet*: usitatum apud inferiores Germanos, sensus conuenit cum illo, Furor fit læsa sæpius patientia. Rana in paludem resilit, uel aurea sede relicta: *Se vorfch huppert wider in den pol/ Wan he oock sethe vp een gulden stol*.

¶ Scita fabella est, perrexisse olim peringentem taurum ad aquas restinguendæ sitis gratia. Dum uerò audius bellua se aquis inijcit, ranunculos ibi attriuit aliquos. Vnus qui euaserat, perue- nit ad matrem, cui fratrum miserabile exitiū narrauit, ut à staturoso nescio quo immaniter fuerint exculcati. At illa nimis inscita, nimisq; exoculata, ut quæ filio aliqua uolebat uideri, tumescere am- 50 plius cœpit, ac flatu modo magnitudinem captare, rogans, ecquid tanta foret pernicialis bellua? Cui is, Multo maior, inquit: illa etiamnum inflari plus ac subinde cœpit, cupiens omnino magnitu- dinem uisam exhibere filio. At is frustra conari illam animaduertens: Non si te ruperis (inquit) par unquam futura es. Id prouerbij formam habet, (in eos qui sui & domesticae humilitatis obli- ti, magna affectant nomina.) Meminit Theocritus in Bucoliastis, ὄν ποτε νικασεῖς μ' εἰς τὴν πάθους τὴν γ' ἀείδω: quod est, εἰ σταθραγέης, Cælius. Eundem apologum secundo Sermonum Horatius Sat. 3. (un- 60 de mutuatus est Cælius) his carminibus exprimit.

Absentis ranæ pullis uituli pede pressis, Vnus ubi effugit, matri denarrat, ut ingens
Bellua cognatos eliserit, illa rogare, Quantane: num tandē, se inflans, sic magna fu-
Maior dimidio: num tanto: Cum magis atq; Se magis inflaret, nō si te ruperis, inquit, (isset. 60
Par eris, hæc à te non multum abludit imago. ¶ Fabula Aesopica de ciconia qui à Ioue ex ra-
nis datus fingitur, elegatissimè describitur à Gaspere Heldelino in Encomio ciconiæ. Seruius in
Georgicis

Georgicis explicans hoc carmen, Et ueterem in limo ranæ tecinere querelam: Fabula (inquit) duplex est. nam, ut Ouidius dicit, Ceres quum Proserpinam quæreret, ad releuandam sitim accessit ad quendam fontem, tunc eam Lycij rustici à potu prohibere cœperunt, & conturbantes pedibus fontem, quum contra eam mitterent turpem naribus sonum, illa irata eos conuertit in ranas, quæ nunc quoq; ad illius soni imitationem coaxant. Sed hoc non est ualde aptum, nam illud magis insultatio fuerat quàm querela, & pœnam sacrilegij iuste pertulerant. Vnde magis Aesopus sequendus est, qui dicit: Quum Iupiter reges omnibus animalibus daret, & ranis dedisset colendum breuissimum lignum, tunc illud aspernatae sunt. Iupiter iratus, hydram eis dedit, qui uescitur ranis, Hæc ille. Cæterum Probus idem carmen enarrans: In Lycia (inquit) Latona æstu exhaustis uerberibus educans Apollinem & Dianam infantes, accessit ad Melam fontem: & quum uellet bibere, prohibuit eam Neocles pastor, Quum autem illa pertinacior esset, prohibuerunt aqua. Itaque deæ numine mutati sunt in ranas.

DE RANIS TEMPORARIIS.

L A T E N T hybernis mensibus in terra ranæ omnes, exceptis temporarijs istis minimis, (Germani uocant *Reinfröschlin*), quæ pallent in cœno, & reptant in uis & littoribus. Hæ enim quia non ex semine, quod effundunt mas & fœmina cum cœplexu Venereo iunguntur, sed ex puluere æstiuis imbribus madefacto oriri uidentur, diu in uita esse non possunt, Georg. Agricola. Plura leges superius in Rana simpliciter capite tertio.

DE RANUNCULO VIRIDI, SIVE

Rana calamite aut dryopete.

A.

M I N I M A M & uiridissimam ranam Plinius calamiten (bátrachon) aut dryophyten à Græcis appellari nos docet: quare non sunt audiendi qui calamiten bufonem uel rospum uulgo Italicè dictum interpretantur, ut Aggregator: cuius sententiæ Albertus quoq; fuisse uidetur, ranam rubetam dictam scribens, quod frequenter in rubis & arundinetis degat: perinde ac si eandem calamiten esse innuat, cui à calamis hoc est arundinibus nomen. Varro luridam ranam dicendo pro calamite uidetur accepisse, quoniam psilothrum sit, ut Plinius idemq; Varro affirmant, illud efficacissimum: quanquam & epitheton ranarum omnium putant id poeta, Hermolaus. Ego uerò cum calamites lati & uiridissimi coloris sit, luridam ranam non hanc, sed aliam terrestrem uenenatam, esse dixerim, siue rubetam, siue illam quam mutam dicunt: utraq; enim luridi coloris & uenenata est. Ranis autem uenenatis omnibus psilothri uim communem esse existimo. Esto igitur calamites parua uel minima rana uiridis, ut Plinius interpretatur. Et de ore pastorici canis uirrens exiuit ranula, Apuleius lib. 9. Metam. Ranunculus uiridis calamites super arbores corylos frequenter reperitur, &c. Vincentius Belluacensis. Nominat autem ranunculum uiridem Marcellus Empiricus quoq;. Dioscorides & alij (ut dicam in G.) simpliciter aliquando ranam uiridem uocant, cum addere deberent paruam aut calamiten, distinguendi gratia à maiore illa uiridi quæ edendo est: aut certe terrestrem, quoniam maior aquatica uel amphibia est. Paruam quidem recentiores aliqui (Andreas Belluneñ.) arboream appellant, quod arbores scandat. *βάτραχοι κλωροί οἱ ἀδὲ τῆς καλάμου γίνονται*, Archigenes apud Galenum de compositione secundum locos libro quarto capite ultimo. Blesaricon, id est ranunculus uiridis, Syluaticus. Cuconiones, id est ranunculi uirides, Idem. Et alius quidam obscurus, Cucuriones, id est ranunculæ uirides. Irici siue ranulæ, Nicolaus. Ranæ parua uirides, *βρέφαντες* nominantur à quibusdam, Galenus in opere de simplicibus. Vox quidem *βρέφαντες*, ad Germanicam *Frösch* accedit, qua ranam in genere significamus. Vbi manum iniicit benigne, ibi onerat aliquam zamiam, Plautus de diuite auaro blandiente pauperi, ubi Scholiastes, zamiam id est damnum. nam zamia dicuntur ranulæ in arbore, quæ nisi detrahantur alios lædunt. *ζήμια* quidem Græce damnum significat, *Dores ζομίαν* proferunt. Rana uiridis ranula (uulgo scilicet apud Italos) dicta, Aggregator. Ranocchio, ranunculus, Alunus Italus. Scoppa grammaticus Italus rubetam interpretatur lo ranauoto, ranonchia de rubetto: quæ tamen uoces diminutiua à rana uidentur. Ranas uirides paruas Galli *croissetz* uulgo dicunt, Syluius. alij *graisset* scribunt: uide in Rubeta A. Alij in Gallia *uerdier*, à colore. *Renogle*, Sabaudicè. *Loubfrösch*, Germanicè. *Zaba trawna*, Polonis. ¶ Ad sanguinem sistendum, quidam ex ea rana, quam Græci calamiten uocant, quoniam inter harundines fruticesq; uiuat, minima omnium & uiridissima, cinerem fieri iubent, Plinius. Et alibi, Venerem concitat iecur ranæ diopetis & ca-

lamitæ, &c. Vetus lectio in quodam codice erat, dryophetes & calamites; ubi Hermolaus, Scribendum fortè sit dryopetes siue dryophytes, & calamitæ; quoniam in arboribus, frutetis, arundinetisq; uersentur, ut hoc illud sit omnino, quod superius diphthites mendosè legebatur. Et alibi, Minimam istam & uiridissimam ranam mutam, dryopetem quoq; uocari credimus à Plinio, quia inter frutices & arbores uersatur. Sipontinus apud Plinium diphthitas corruptè legit. Ipse dryopetes legerim; ut sit βάραχος & δρυοπέτης, sic dicta ranula quòd ab arbore in arborem quasi uolando transire uideatur, ut dicam in c. aut, si quis malit, δροπέτης, quòd non nata è terra sed ex aere delapsa uideatur quum in arbore reperitur, sed δροπέτης magis propriè dicentur ranæ quæ portentosè aliquando cum pluuia deferuntur, licebit & δρυοπέτη βαράχου dicere, quòd per arbores incedat; uel eadem scadat, δρυοπέτη uerò quomodo rectè dicamus, & ex Græcæ linguæ proprietate, non uideo, & si Hermo- 10
laus ita dici posse coniecerit, tanquam ab arboribus & fruticibus composito nomine, sed φυτόν quæ uis plantæ sunt, δρυοφύτον potius dixeris, (ut νεόφυτον,) quæ tamen uox in arbore natum uel natam significabit. Ranam hanc calamiten, in arundinetis ac herbis maximè uiuere Plinius scribit, mutam ac sine uoce, uiridem; à qua distinguit alteram paruam arbores scandentem, & ex ea uociferantem. Sequuntur Plinium Hermolaus & Sipontinus. Ego uerò Georg. Agricola sententiam sequor, in hæc uerba scribentis: Rana uiridis illa parua, quam Græci calamiten uocant, quòd in arundinetis agere consueuerit, arbores quoq; scandit atq; in herbis uiuit; Græci etiam βεβραντα uocant, quòd sono sui generis pluias futuras prænuunciet. Nec enim, ut Plinius à nobis dissentiat, est muta & sine uoce. Vide plura in c. μάντις, rana in hortis est, Hesychius & Varinus; sic dicta fortè quòd uoce sua pluias præfagiatur, ranæ quidem mutæ uatis nomen non conueniret. 20

B.

Minimum hoc ranæ genus & uiridissimum est, ut ex Plinio iam retuli. Batrachites lapis ranæ uiridi similis colore atq; effigie, Plinius; ubi minimum hoc genus, an maiores & aquaticas uirides ranas accipiat aliquis, nihil interest. Hæc quidè, qua de nunc agimus, undiq; uiridis est, præter pedes & digitos, quorum color ex luteo ruffoq; remissis mixtus uidetur, unguiculi extremi globulis terminantur. Ego in hac rana dissecta sanguinem reperi passim, sed paucè; cor albicans, iecur nigricans cum felle diluto; item lienem & oua aliquot in fine Iunij.

C.

Ranula hæc uiridis inter frutices & arundines; unde & calamitæ nomen, ut diximus, reperitur, apparet & in hortis aliquando, sed magis locis syluestribus; quin & arbores scandit, præcipue cory- 30
los, ut Vincentius Bell. scribit. Vnguibus reptant in altissimas quasque arbores, Syluius. Arborum & uitium folijs insident. ¶ Hyeme in terra conditur, uerno tempore sæpenumero uidetur ex terra eminere media, media adhuc in ea latere, Geor. Agricola. ¶ Vulgus eam uolare putat, quoniam arbores & frutices ascendat, ut inde forsan δρυοπέτης appelletur. ¶ Est rana parua arborem scandens, & ex ea uociferans, Plinius. Græci βεβραντα uocant, quòd sono sui generis pluias futuras prænuunciet, nec enim, ut Plinius à nobis dissentiat, est muta & sine uoce, Georg. Agricola. Arbores ascendit, & futuras pluias cantando prædicat, alijs temporibus silet, Albertus. Super corylis frequenter reperitur, ubi assidue carabdrion uoces emittit, Vincentius Belluac. Brexantes dicuntur à uoce, nam sub noctem uox earum unica est brex, Syluius. Rauco garrula questu, Serenus de parua rana. Nicander in Theriac. ranunculum uiridem surdum & mutum cognominat. 40
¶ Rana calamites in arundinetis frutetisq; roris linctu uicitat, Hermolaus; ex Nicandro, qui scribit; ὅστ' ἐνὶ δάμοις εἶκει πρὸς φύεται μορῶσις λιχμώμω & ὄρω.

E.

Arbores ascendit, & futuras pluias uoce (cantando) prædicat, aliàs muta, Albertus ut pluribus retuli præcedenti capite. ¶ Hanc ferunt in os canis iniectam, mutum reddere; unde in Ecclesiastico dicatur, Xenia & dona excæcant oculos iudicum, & quasi mutus in ore canis auertit correctiones eorum, Vincentius Belluac. addēs hanc ranam ab hoc effectu mutā dici, quòd uoce canem priuet, non quòd ipsa nullam ædat; sed authore nullo se munit. Mihi quidem dubium nō est, quam authores ranam mutam inter uenenam nominarunt, à calamitæ (quanquā & ipsa uenenata, ut ferunt) differre. Cæterum in citato Ecclesiastici loco, circa finem capituli uicesimi, uulgata translatio absque 50
canis mentione habet, & quasi mutus ore auertit correctiones eorum, Græcè legimus, ἐξυμὰ δ' ὄρωα ἀκτυφλοὶ ὀφθαλμοὶ σφῶν, ἢ ὡς τιμὸς ἐν στόματι ἀκρῖπέει ἐλεγμός. Id est, Xenia & munera excæcant oculos sapientum, & ueluti frenum in ore auertunt correctiones,

G.

Est rana parua arborem scandens & ex ea uociferans. in huius os si quis expuat, ipsamq; dimittat, tussim liberare dicitur, Plinius. Iecur ranæ diopetis & calamitæ in pellicula gruis alligatum, Venerem cōcitat, Idem. ¶ Ad oleum ex ranis, quod medici aduersus articulares dolores calidos laudant, ut copiosè scripsimus supra in Rana simpliciter, Iac. Syluius ranas uirides syluaticas præfert. ¶ Ranas uirides (paruas) croissetz uulgò dictas, manibus uiuas hodie ex more tenent ad refrigerium febre acuta aliqua ardentes, Syluius. Ad febres heclicas Gaynerius: Ranulas uirides 60
quæ in siccis locis super arboribus uiuunt, quarum uentres lactei (albi) sunt, capitibus abscissis & uisceribus eiectis, in aqua tandiu coques ut caro earum ab ossibus separetur; deinde admixta farina hordei,

hordei, uel potius frumenti, cum iure illo & carnibus fac pastam, qua cibabis gallinas & pullos quibus alendus est ager. Vel loco ranarum accipe anguillas, aut quosuis pisces, & fac similiter, nam pulli ita nutriti mirifice conferunt hecticis, Gaynerius. ¶ Qui ex sanguine huius ranunculi remedia tradunt, aliqui sanguinem appellant, alij sanie, uel succum, uel humorem. Horus quidem ranam non alibi quam in oculis sanguinem habere scribit. Viridium ranarum cruor auulsos genas pilos renasci prohibet, in uestigia euulforum instillatus, Dioscorides: ubi ego non uirides in las edules, maiores scilicet & aquaticas, sed paruas uirides & terrestres intelligo, quæ ueneno non uacant, ideoque psilothri uim forte habent, ut & reliquæ uenenosæ ranæ, quamuis huic inter ceteras ueneni minimum inesse putem. Nuper quidam cum ranunculum uiridē aliquandiu in pollice manus gestasset, paulo post illum duriusculo tumore affectum mihi ostendit. Crito apud Galenum lib. 1. de compositione medic. sec. locos, inter remedia quæ pilos disperdant, numerat ranarum in uiridibus arundinetis degentium cruorem siue mucum. Cum assereret quidam sanguinem uiridium ranarum (inquit Galenus de simplicium facultatibus 10. 5.) paruarum scilicet, quas quidam brexantes nuncupant, si euulsis ex palpebra pilis inungeretur, ut in posterum non recrescerent prohibitorum, falsum id comperi facti periculo. postea uero scriptum à quibusdā reperi illud ipsum: ut & de ricinorum sanguine, qui ne ipse quidem facti periculo promissa præstitit. Papias Laodicensis apud Galenum lib. 4. de comp. secundum locos, euulsis palpebrarum pilis, mox dropace locum irritabat, deinde chamæleonem album tritum cum ranarum sanguine permixtum illinebat, Plinius idem auxilium (lib. 32. cap. 7.) tradit, sed pro chamæleone albo lachrymā uitis habet, quod

20 remedium etiam postea repetit. Hoc uero loco Papiæ apud Galenum chamæleo albus tritus ammi scendus, haud scio an recte legatur, quum neque Dioscorides, neque Galenus, neque Plinius hoc de chamæleone herba tradant. De chamæleonte certe animali Dioscorides tradit, quod sanguis eius æquē ut uiridium ranarum pilos palpebrarum denudet. Sed Paulus lib. 3. idem remedium scribens: Locum uero, inquit, statim sanguine ranæ per se illines, aut cum cinere chamæleontis albi, Cornarius. Ad supercilia pilosa, Chamæleonis seu laureolæ radicem permisce cum sanguine ranæ & unge locum, Galenus Parabiliū 2. 109. Pungentes in palpebris pilos ubi euulseris, in uersas genas recenti ranarum aut cimicum sanguine illinito, finitoque refrigerari, (exiccari,) uel chamæleontem album urito, ac cinerem ranarum sanguine excipito, atque uisus tempore salua diluito, & post euulsionem pilorum inungito, Aetius 7. 67. Et mox, Vel cochlearum carnes cum uiridium ranarum ha-

30 rundineta incolentium, uel herinacei terrestris sanguine subigito, & adiecta atramenti sutorij commensurata quantitate exiccari finito, & utere, cauendo ne pupillam attingas. Sanguis ranarum uiridium, & sanguis alhalem (cimicum) prohibet ortum pilorum magis quam uespertilionis, Auicenna. Ranunculum uiridem comprehensum acu cuprea pungito, & sanguine eius excepto palpebras de quibus pilos tuleris, (uulseris,) subinde continge, nunquam renascuntur, Marcellus. Præterea quascunque uoles auertere fetas, (pilos palpebr.) Atque in perpetuum rediuiua ocludere tela, Corporibus uulsis sanie perducito ranæ. Sed quæ parua situ est, & rauco garrula questu, Serenus: uidetur autem omnino calamitem intelligere, eamque minimè mutam facere. Ranas quindecim coniectas in fictili nouo iuncis configunt quidam: succum earum qui ita effluerit, admiscunt lachrymæ quæ ex alba uite emanat, atque ita palpebras emendant inutilibus pilis exemptis acu instil-

40 lantes hunc succum in uestigia euulforum. Meges psilothrum palpebrarum faciebat in aceto enescans putrescentes, & huc utebatur multis (forte, mutis) uariisque per aquationes autumnalium nascentibus, Plinius. ¶ Et alibi, Ranæ parua, quam in oculorum curatione descripsimus, sanie efficacissime psilothrum est, si recens illinatur: & ipsa arefacta ac tusa, mox decocta tribus heminis ad tertias, uel in oleo decocta æreis uasis. Eadem mensura alij ex quindecim ranis conficiunt psilothrum, sicut in oculis diximus. Varro luridam ranam dicendo pro calamite uidetur accepisse, quoniam psilothrum sit, ut Plinius idemque Varro affirmant, illud efficacissimum, Hermolaus: Ego quidē, ut in A. superius dixi, luridam ranam pro rubeta acceperim: omnis uero ranæ uenenosæ sanie psilothrum esse conijcio. Si quis cum sanguine ranarum uiridium confecerit azarech, (auripigmentū, Arnoldus in libro de uenenis,) trita, & inde aliquis aurei pondus biberit, retinebitur

50 eius urina, Rasis. Parua ranæ uiridis, quæ in arundinetis uiuit, humorem corporis derasum penicillis claritatem oculis inunctis narrant afferre, ipsasque carnes doloribus oculorum superponunt, Plinius. Corpus ranæ, & maxime pinguitudo eius, faciem dentium eradicationem. uidetur autem hoc esse ex petrosa (arborea hortulana, ut Bellunensis habet,) & non domestica, Auicenna lib. 2. cap. 596. & ex eo Syluaticus cap. 221. inter nocumenta ex rana rubeta. Sed de rana arborea, id est calamite, non de rubeta hæc accipi debere, tum Bellunensis testis est, tum Syluaticus eodem mox capite uerba Mesuræ hæc citans: Adeps ranæ uiridis quæ habitat in arboribus si linatur super ipsum (dentem) frangit ipsum. Auicenna tamen lib. 4. scribit, eius qui sumpto rubetæ ueneno euaserit, dentes excidere.

¶ Est parua rana in arundinetis & herbis maxime uiuēs, muta ac sine uoce, uiridis, si forte hauriatur, uentres bouum distendens, Plinius & ex eo Albertus. Videtur autem boues facilius hoc ranæ genus deuorare propter paruitatem eius & colorē herbaceum. Venenatos autem hos ranunculos esse conijcimus, quoniam & aliæ terrestres ranæ uenenum continent: & de his ipsis psilothrum

60

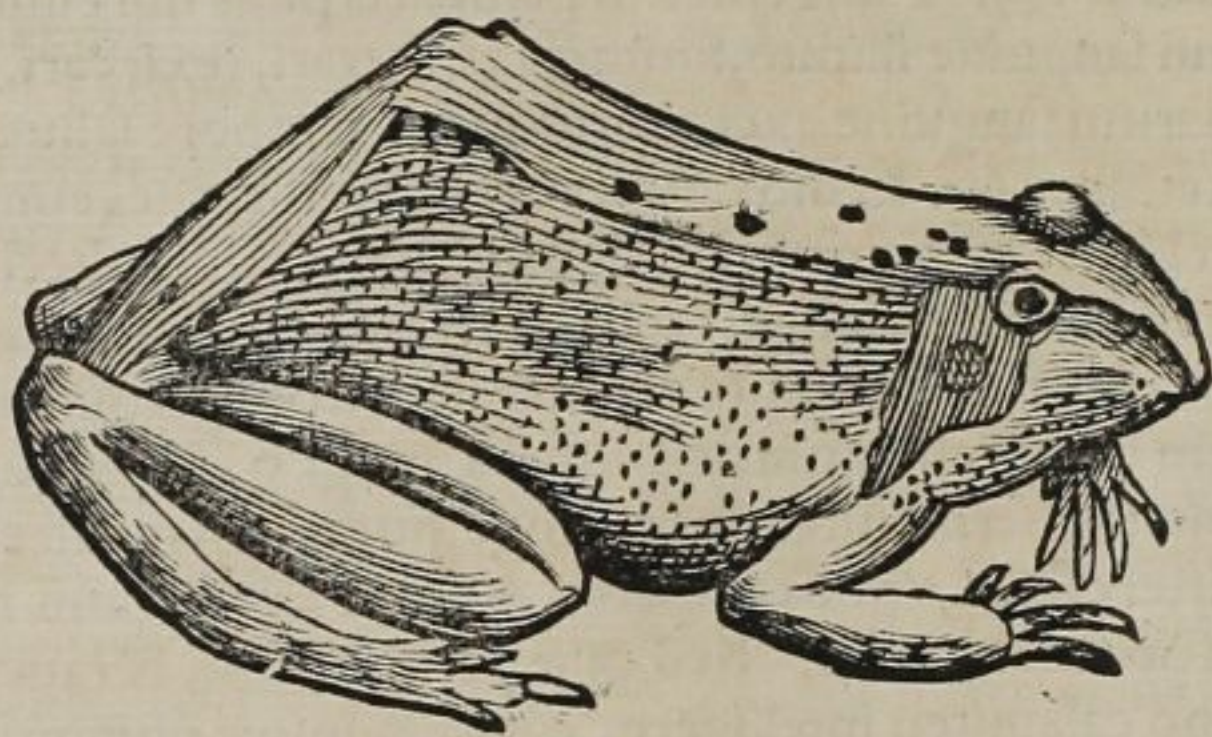
esse, & dentes eradicare authores prodiderunt, quod absq; uehemēti & uenenosa ui non cōtingeret. Vide infra in rana gibbosa, ubi docemus ueteres uideri calamiten ranam cum rubeta terrestri muta confudisse. Remedia quidem omnis ranæ uenenatæ in rubeta coniungemus.

¶ Ad sanguinem sistēdum & ranarum illinunt cinerem, uel sanguinem inarefactum. Quidam ex ea rana, quam Græci calamiten uocant, quoniam inter harundines fruticesq; uiuat, minima omnium & uiridissima, cinerem fieri iubent, Plinius. Produntur & ex rubeta rana ad sanguinem cohibendum remedia, ut in eius historia dicemus; nec nō ex rana simpliciter. Ad alopeciā, Cinerem paruularum ranarū cum molli pice impone, Kiranides. Vide supra in Rana simpliciter. Ranunculos paruos exure, eorumq; cinerē cum pice, sape, usquequo crassa facta sit feruefacta, illine, loco neq; raso neq; prius confrecto, Archigenes ad alopecias apud Galenum de compos. sec. locos. Vbi etiam ex Sorano idem remedium legimus, Ranas paruas uistas pici liquidæ tepidæ insperge, deinde neq; prærasis neq; præfrictis illine. Et rursus ex eodem ad alopecias, Ranarum uistarum drachmas xviij. pumicis uisti drachmas xii. (aliās xv.) sinapis drachmas viij. nitri drach. iiii. nucum uistarum drach. xxxiiii. Item ex Archigene, Cineris ranarum minimarum in ollula uistarum partem unam, muscerdæ, ueratri albi, radicis calami uistæ, pipetis albi, singulorū æquales portiones aceto excipe, & ad præfrictum ac prærasum locum utere. Vide supra in Rana aquatica G.

H.

a. Nicandri Scholiastes ranam (uiridem) quam mutam putat, κωφὸν dici ait. ¶ Epitheta. Rauco garrula questu, Serenus. κωφός, ἀφρογγύς, λαχεῖδης, ἢ δὲ ἀνακτοσι δαμύων, Nicander.

DE RANA SIVE RUBETA GIBBOSA, & alijs mutis ranis in genere.

RANAE genus luridum & terrestre, ac ut ex ipso colore apparet, uenenosum mutumq; in hortis & syluis inter frutices reperitur apud nos, magnitudine qua uulgares aquaticæ ranæ, dorso gibboso utrinq; ad latera eminentibus ossiculis, uidetur autem rubetis adnumerandum. Germanicè appello *Gartenfrösch*, id est hortensem ranam; aliqui *Grasfrösch*, id est graminis ranam, quod in gramine degat, sed eodem nomine alij uirides aquaticas à colore nuncupant. Et quanquam Io. Tzetzes in *Varijs* 8. 167. omnem ranam terrestrem mutam esse scribit, gibbosa tamen ista non omnino muta est, nam cum in horto nuper unam ense persequer, clamabat etiam antequam ferirem, mutas tamen appellare licet, quod uocem, nisi uis aliqua exprimat, non emittant. *Μάστις*, rana in hortis, & species locustæ, Hesychius & Varinus, quanquã oxytona apud eos dictio est. Ego ranunculum uiridem mantin, id est uatem appellari cōiecerim, quod uoce sua pluuias præfagiat; muta enim rana uatis nomine indigna uidetur. Inuenio & palustrem mutam inter uenena hoc est heliobátrachon, diuersam à phryno, quoniam & signa & medicinæ uariant, præsertim Aetio, Hermolaus. Scribit autem Aetius de rana rubeta lib. 13. cap. 54. & mox sequenti capite de rana palustri, non rectè intellectis, ut mihi uidetur, Nicandri uerbis, quem imitatus apparet. Facit enim Nicander duas ranas uenenatas, primum rubetæ æstiuam palustrem & uocalem, deinde ranam uiridem inter arundines degentem & mutam siue surdam: nam & κωφόν & ἀφρογγύον uocat. Aetius uerò rubetæ duas species facit surdam & non surdam, & priorem tantum exitiosam, deinde tertiam addit ranam palustrem. Atqui Nicander, ut dixi, primum statim phrynon, id est rubetam uocans, palustrem & uocalem esse ait, & ueneni eius tum notas tum remedia describit, quæ apud Dioscoridem non leguntur, nam quæ Dioscorides habet, à Nicandro ad alteram ranam nempe mutam referuntur. Videtur autem Nicander utranq; ex istis uenenatis ranis appellare phrynon, τὴν μὲν θέραιόμειον καὶ λιμναίον: τὴν δὲ ἀφρογγύον ἢ κωφόν λαχεῖδῆ καὶ καλαμίτιον, etsi non calamiten dicit,

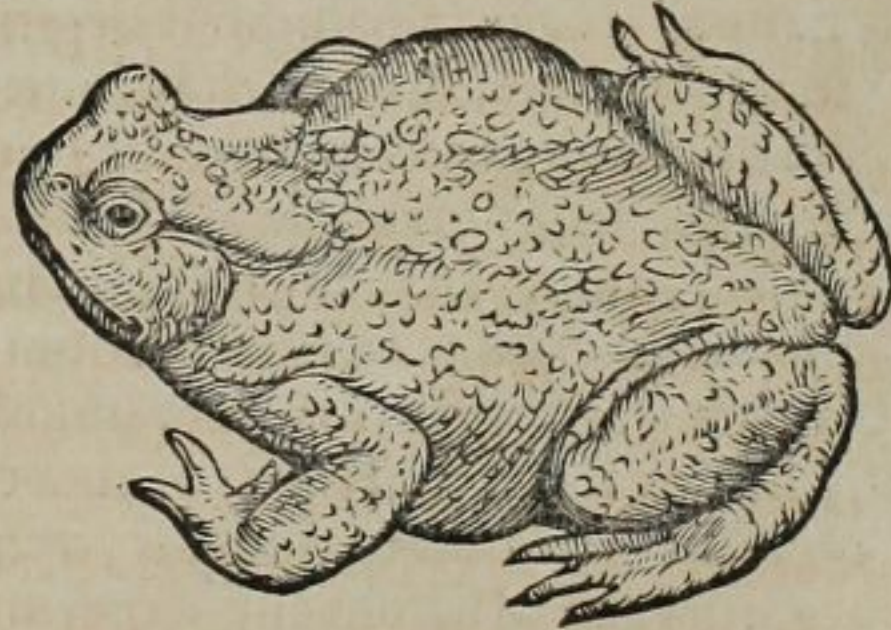
dicit, sed quod idem ualet, ἢ δὲ ἀρκυοσι δαμύων, id est harundineta frequentans, λαχεῖ δ' ἢ, uiridem interpretor, (Scholiastes eam uocem non attingit; sed uidetur legisse λασειδέσθ, pro λασις, propter hæc uerba, τὸ ἀφῶν καὶ δ' αἰεῖσθ; id est mutæ & hirsutæ. nos quidem rubetæ genus paruum, sed lurido colore ut maiores, pedibus clunibusq; hirsutum nouimus,) quasi λαχενοειδέσθ, hoc est coloris olerum & herbacei. Scholiastes tamen rubetæ nomē palustri tantum conuenire ait; mutam uerò illam, ranam esse, non rubetam, hoc est ranæ speciem à rubetâ diuersam. Itaq; Hermolaus Aetium non intellexisse uidetur, nec Aetius Nicandrum; Nicander uerò in re ipsa errasse, nisi concedere uelimus uiridem illam paruiam, quam calamiten uocant & mutam authores, usq; adeò uenenatam esse; quod tamen hodie uulgus nō putat, nec medici ipsi, nec mihi uerisimile est; & reuera non est muta. Quòd si de hac sentiebant authores, magnitudinis discrimen addere debuerant, ut alibi solent, ranas uirides paruas dicendo. Sed ut ea quoq; sit uenenata, confudisse mihi ueteres uidentur ranulam hanc uiridem terrestrem, cum altera rana terrestri uenenata, nempe bufone seu rubetâ terrestri, sin minus, ostendi cupio ubi nam de terrestri rubetâ loquantur. Nam de palustri tantum rubetâ scribunt, ut Dioscorides, φρυῖθ βάρραχθ ἑλαθ, &c. Omnino igitur in ea sententiâ sum, ranâ terrestrem mutam uel duplicem esse, uel etiã triplicem; nempe bufonem seu rubetam terrestrem, rubetam gibbosam, & ranulam uiridem, quæ tamen non omnino muta est, cum instantem pluuiam præfagiãt. Tzetzes etiã, ut dixi, ranam omnem terrestrem mutam esse scribit. Ad hæc, non uirides solum inter frutices & harundines reperiuntur, sed rubetæ etiã aliquando, & gibbosæ quidem sæpius. Facile igitur confundere has differentias fuit parum animaduertentibus. Vtuncq; est, nos remedia aduersus omnes ranas uenenosas in Rubetâ dicemus. Nicandri Scholiastes ranâ mutam, hybernã quoq; dici ait, inde colligens quoniam poeta rubetam palustrem φρυῖθ θορείομνον ἢ θορόφρυθ, id est æstiuam cognominat. sunt autem æstiuæ (inquit Scholiastes) uocales & innocentiores, hybernæ uerò mutæ & exitiales. Verũ Nicander ipse nullam uocat hybernã, & æstiuam uere etiã apparere, ac uernum tempus uoce sua inter algas prænunciare scribit. Alij æstiuam dici conijciunt, quòd per æstatem uenenũ ex ea conficiatur; nimirum quòd tum temporis propter calorem uenenum syncerius sit, nam in calidioribus quoque locis rararum genus nocentius est, ut Scholiastes tradit.

Ranæ gibbosæ, cuius hîc effigiem dedimus, duo quasi cornicula in dorso medio utrinq; eminent, color ei uiridis ferè, sed obscurus & subfuscus est, latera maculis ruffis scatent, sunt & digiti pedum ruffi. Dorsum supra thoracẽ paucis maculis nigris distinguitur. Venenosam esse ex ipsa specie coloreq; apparet. Hoc genus à serpentibus in syluis deuorari aiunt. Conduuntur hyeme & ranæ pallidæ in hortis agentes, quæ non comeduntur, & mutæ sunt, Georg. Agricola.

DE RANIS RUBETIS TVM PALVSTRIBUS tum terrestribus: Et de remedijs contra omnes uenenatas ranas.

A.

DE RUBETIS uel ranis rubetis non omnino conueniunt inter se authores tam antiqui quàm recentiores, nam & in alijs quibusdam discrepant, & in locis in quibus degant assignandis. Nicander & alij medici Græci phrynon suum, (sic enim rubetam uocant) palustrem tantum faciunt, (uide plura superius in Rana gibbosa;) Plinius & alij in utroq; elemento rubetam ex æquo uiuere scribunt, distinguunt alij, primum in aqua uiuere, deinde in terram progredi affirmantes, alij in sicco tantum, alij duplicem faciunt rubetam, unã palustrem sui generis, & diuersam ab ea terrestrem; unde opinionum uariarũ differentias sex colligimus. Ego, ut authores conciliem, quosdam unum tantum genus cognouisse existimo, siue palustre, siue terrestre tantum; alios utrunq;. Et inquirendum est, an palustris quædam rubetâ semper in paludibus agat; alia uerò paludes, siue coacta deficientibus aquis, siue etiã sponte deferat. Ranæ rubetæ in terra & in humore uiuunt, Plinius. Rubetâ uel rubetum (sed posterior hæc uox Latina non est; Aggregator ranam rubetâ dicit ex Kiranide) frequenter inter rubos & arundineta degit, & tam in aqua quàm in terra ex æquo uiuit, Albertus. Sunt (ranæ) quæ in uepribus tantum uiuant, ob id rubetarum nomine, ut diximus, quas Græci phrynos uocant, grandissimæ cunctarum, geminis ueluti cornibus, plenæ ueneficiorum, Plinius, in hoc sibi contrarius; cum alibi, ut iam recitauimus, in terra & in humore rubetas uiuere scripserit, quod ego de minoribus rubetis uerum esse puto; grandissi-

mas uerò quas bufones & boraces aliqui nominant, terrestres tantum, quamuis non affirmo. Plinius uerò grandissimas dicendo, non in rubetarum genere intellexit, quod non distinguit in species, sed simpliciter inter ranas. Iam quòd geminis cornibus hoc genus insigniri ait, id ego non rubetæ propriè dictæ aut bufoni, sed ranæ mutæ illi tantum quam superius gibbosam nominauit conuenire puto, quæ quidem nunquam in humore degit, non tamen grandissima est, sed communis aquaticæ ranæ magnitudine. Rubetæ dicta est, quia in uepribus uiuit, quanquam prius in aquis, postea sit terrestris, grandissima cunctarum, geminis quandoq; ueluti corniculis, ut inquit Plinius, dorsum exasperat, Hermolaus: qui addendo uerbum quandoq; , fatetur non simpliciter aut omnibus rubetis id conuenire ut Plinius scripserat. Sipontinus etiam in uepribus tantum & inter rubos rubetam agere prodidit, Plinium secutus. Sic Marcellus Vergilius quoq; , Sunt & quæ in sicco agunt ranæ, ut rubetæ & calamitæ. Kiranides phrynon ranam in sicco degentem esse scribit. Ranæ quædam terrestres sunt, quæ in humore etiam degunt, ut rubetæ asperæ & uenenosæ, lapidem in capite gerentes, Massarius. Is autem asperas dicendo rubetas, ab Hermolao deceptus est, cuius in Corollario hæc sunt uerba: Miror quamobrem Dioscorides φρωτον, hoc est rubetam, λειον, quod est lauis, cognominari dixerit; nisi quis rubetæ duo genera cõstituat, lauis & sine cornibus, ex qua delibitorium uenenum, sicut ex palustris quoq; muta conditur, (hoc sine authore scribit; & ego nullam palustrem mutã scio;) & aspera cornutaq; propriè sit buffo, cuius dorsum paulò ante scabrum esse diximus ex Actij sententia, Hæc ille. Imposuit autem ei, ut uideo, codex Græcus manuscriptor, in quo λειον pro λειον legit, quòd autem λειον, id est palustris legendum sit, tum ex Aegineta, tum ex Nicandri Alexipharmacis constat, & rectè codices impressi Dioscoridis λειον habent, ut & Vergilius interpretes legit, sed perperam transtulit, Rubetæ uel muta palustris rana, cum Græcè nihil aliud legatur, quàm φρωτον βατραχον λειον, hoc est, Rubetæ rana palustris: Aegineta addit disiunctiuam particulam φρωτον η βατραχον λειον, hæc lectio ex Nicandro etiam comprobari potest, qui postquam de palustris hac rubetæ uocali egit, mox peculiariter de altera rana muta docet. Cæterum Aetius 13. 36. de rubetæ scribens quæ è palustris terrestris euadit, Exasperat (inquit) & uibrat terga dum spiritu expletur, hoc est cum inflatur per iracundiam. Sed hinc nemo conuicerit lauem quandam esse rubetam, ab aspera diuersam. Rubetæ ranæ species est, quæ palustris uitæ conditionem in terrestrem mutauit, unde & rubetæ appellatur, Aetius interprete Cornario. Græca mihi hæc scribenti ad manum non erant: sed faciunt huc quæ apud Varinum legimus, φρωτιον pro φρωτον, abundante e. uocali, ειδος βατραχου, πρὸς τὸ ἐμφερὲς εἶναι πρὸς τὸ ἄλλο, ἢ ἀπὸ τοῦ φρωτιον ἀπὸ τοῦ λιμνίου φρωτιον 30 ἢ τὸ χρῶμα, Etymologus. Rubetam poeta bufonem uocat, duo eius genera sunt: altera terrena, quæ in domibus & uepribus agit: altera palustris, quæ sui generis uocem ædit, Georg. Agricola. Nos palustres quasdam & paruas rubetas, (de quibus Agricolam quoque sentire puto,) uocamus Gullenkrötle, id est rubetulas lacunarum (quòd in lacunis & circa sterquilinia reperiuntur): & Wötle, quasi paruas salamandras aquaticas, quòd similiter & uenenosæ sint & in aquis degant, colore etiam uentris similes. Hæc semper paruæ sunt, uentre pallido siue citrino, punctis quibusdam discolori: & suo quodam sono uocis utuntur, nam cæteri bufones terrestres cõtinuatim quendam sonum ædunt grugrugru. Hæc fortè RANAESCINCOIDES sunt, (quòd scincos aquaticos, siue salamandras aquaticas, ut nunc scripsi, referant,) quas Alexander Benedictus scribit, numerosius quàm par sit enatas, pestilentia futuræ aliquando præfagium esse, putrificam materiam uberius indicante natura. Rana in paludibus degit: item genus quoddam ranunculi cœnulentum in dorso, croceis in uentre maculis, quod non clamat nisi post quartam horam diei feruente Sole, Albertus. Hoc idem nimirum genus est bufonis, quod recentiores quidam barbari CORNVTVM uocant, non ab eminetibus (ut in rubetæ Plinij) ueluti cornibus, sed à sono uocis, quo cornu seu tubam imitatur quodammodo. In Gallijs est bufonis genus quod cornutum dicitur, à uoce qua cornicinem refert, colores habet duos, tetrum (luridum seu fuscum) & croceum. Verno tempore prodeunt hæc ranæ, & uocem instar tubarum binæ inuicem emittunt. In sola Gallia uocales, elatæ uoce amissa mutæ sunt, Liber de nat. rer. Rana cornuta coloris est (inquit Albertus) cinerei fusci, & crocei in uentre: & moratur in paludibus putridis, frequēs clamore, extra Galliam, si quis efferat, uocem ædere aliqui negarunt: sed id falsum esse expertum se Albertus ait, quum per totam Germaniam altissimè clament. Hæc scripseram cum ex agri Tigurini loco iuxta arcem Kiburgæ, rubetæ genus paruum mihi allatum est, duplo minus ferè cõmuni rubetæ, cætera simile, quod iam sub trunco ut illic per hyemem lateret se abdiderat, erat enim initium Septembris, tergo lurido, aspero, uentre ex fusco albicante, oculis aureolis: clunibus cruribusq; , sed præcipuè digitis posterioribus, pilosis. Has ranas alibi nullas aut rarissimas haberi aiunt: uocem eis argutissimam esse, quæ tubæ aut campanæ instar audiatur etiam ex longinquo: degere ipsas non in aquosis sed in aridis locis. Vère uocem suam emittere & æstate: cum uesperis clamant, noctem sequentem sine pruina futuram certò sperari, autumno & hyeme non audiri. ¶ Rubetæ, id est bufo, Niphus. Buffo à nonnullis f. duplici scribitur, quod non probo. Bufo rana terrestris nimia magnitudinis, Grammaticus quidam. Inuentusq; cauis bufo, Vergilius i. Georg. Borax (uox corrupta à Græca βατραχον) species est bufonis, 60 fusci coloris & maxima, ita quòd cubitalis efficitur magnitudinis in terris calidis: & consueuit aliquando partum suum super dorsum gestare, lapidem in fronte habet, &c. Albertus. Rubetis aliquando

quando cauda initio est, quam post amittunt; ob id in stagnis cum adhuc pusillae sunt, mutuli ruri-
 bus uocantur, Hermolaus. Luridam ranam apud Varronem rubetam intelligo, non calamitem
 ut Hermolaus; causam dixi in Ranunculo uiridi A. ¶ Zab, זב, Leuitici II. R. Salomon interpre-
 tatur reptile simile ranae; aliqui bufonem accipiunt, & nomen ab inflatione factum putant, ego cro-
 codilum interpretor aut scincum, (uide in Crocodilo A.) Illyrij quidem hodie ranam omnem zaba
 uocitant, bufonem Hispani sapo escuérco. Koach, כוּאֵךְ, quoque Leuitici II. uarie interpretantur, cha-
 maeleontem, crocodilum, lacerta, rubetam; uide in Chamaeleonte A. Triorches, phrynus & ophis
 (id est buteo, rubeta & serpens,) inter se pugnant, Aristot. hic Albertus habet, Pugnans frichachyz,
 & coronos, id est coruus aquaticus; tyrus autem aquaticum animal uocatum trihaue, deuorat utrum-
 que istorum: quibus uerbis nihil ineptius dici poterat. Auicennae interpres, ubi de nocumentis
 uenenis rubetae agitur: Corpus ranae (inquit) & maxime pingue eius, facilem reddit dentium eradi-
 cationem, uidetur autem hoc esse ex petrosa, (hic Bellunensis pro petrosa arboream hortulanam re-
 ponit,) & non domestica, &c. Auicenna 4. 6. 2. 8. ranas lacunales uirides nominat, & marinas
 rubeas, pro rubetis simpliciter; & mox sequenti capite ranas citrinas, pro ranis palustribus uenena-
 tis ut Aetius habet, 13. 54. & 55. Et rursus 4. 6. 5. 25. de morsu ranae marinae rubeae, pro rubeta
 simpliciter ex Aetio 13. 36. Mare quidem Hebraica lingua de stagno etiam & palude dicit, rubeas
 uero interpres fortassis pro rubetis dixerit, uel a uiridibus distinguendi causa. ¶ Graeci rubetam
 φρυγών appellat, ut supra ex Plinio & alijs ostendimus, debet autem haec uox semper penans flexa
 scribi, quoniam penultimam longam habet, non (ut a quibusdam scribitur) paroxytona. Misoxus,
 id est rana terrestris uenenosa rubea, Syluaticus, est autem uox corrupta a Graeca μύσος, quae non
 rubetam sed glirem significat, ut in Gliris historia ostendi: & a Syluatico ipso alibi misos gli ex-
 ponitur. Quamobrem errauit etiam Gillius qui in Aeliano suo μύσος (ex Oppiano) bufones inter-
 pretatur. Ranam rubetam Nicander φρυγών δαρδύνην, hoc est aestiuam cognominat: uide supra in
 Rana gibbosa. Καρπίας Varino rana simpliciter exponitur: Gelenius noster affinem putat hanc
 uocem Germanicae **Krott**, qua rubetam significamus. Rubeta Italicè nominatur rospo, botta,
 bossa, teste Lucio Scoppa, & a quibusdam chiatto, (apud Rhetos qui Italicè loquuntur chatt) uel
 zatto, ut in Longobardia, item buffo, buffa, buffone, ab alijs ramarro, qua uoce Matthaeolus Senen-
 sis, magis proprie puto, pro lacerto minore utitur. Ranæ quaedam terrestres sunt, ut sunt mutæ,
 & rubetæ: quæ & racanellæ quasi raniculae uocantur: & non comeduntur, quoniam saepius cum bu-
 fonibus coeunt, quam ob causam malignæ reputantur, Monachi in Mesuen. Scoppa rubetam
 etiam ranuoto, & ranonchia de rubetto interpretatur: quæ uoces diminutiuae sunt, & forte ad ra-
 nunculum uiridem pertinent, nam & in Gallica lingua aliqui confundunt, crassam uel crassantium,
 ut ipsi scribunt, (graisset, ou uerdier,) uulgo dictam ranam, rubetam interpretantes, quæ omnino
 ranunculus uiridis est: rubeta uero Gallicè crapault uocatur, circa Neocomum boug. Hispanicè
 sapo escuérco. Germanicè **Krote**, nomen in Heluetia foemininum, Argentinae & alibi masculi-
 num; alij scribunt **Krote**. Terrestrem priuatim uocamus **Gartenkrott**, id est hortensem rubetam:
 (licet nonnulli ranam gibbosam supra descriptam sic appellent,) Saxones **Quapp**. Flandris rana
 est **Püüt**, rubeta **Padde**. Anglis tode. Illyrij omne genus ranæ zaba uocitant.

B.

40 De paruis palustribus seu lacunarum potius rubetis, quas & cornutas uocant a sono uocis, præ-
 cedenti capite scripsi: ubi etiam cornibus exasperari rubetarum dorsum, quod Plinius scripsit, ha-
 ctenus mihi non uisum dixi: & unum tantum rubetae genus, quod ranam gibbosam appellauit, ofsi-
 bus cornuum ferè instar eminentibus in dorso mihi cognitum esse. Rubeta quæ palustrem uitam
 in terrestrem mutat, animal est magnitudine nihilo minus testudine parua, Aetius. Similis ranæ
 est, sed pedibus breuioribus, inertioribus & turgidiore corpore, Mich. Herus. Color bufoni cine-
 reus, pellis densissima uiscosaque, ita ut magnis etiam ictibus non ledatur, Albertus: durissima, ut ba-
 culis etiam aegre uulneretur, Matthaeolus Senensis. Bufo quem ipse nuper inspexi, mense Iunio ca-
 ptum iuxta sterquilinum, lurido & fusco seu nigricante colore erat, crassis & deformibus mem-
 bris, cute maculis & ueluti pustulis quibusdam exasperata, torpido & ignauo corpore; maculis ni-
 gris, praesertim in lateribus: uentre turgido inflatoque, cum baculo tangerem & ferirem, aridiuscu-
 lus sonus ob asperam duritiam cutis, & tanquam ex concauo reddebatur, capite crasso latoque; dorso
 plano, non ita eminente ut in mutis illis ranis quas supra gibbosas nominaui. Sub capite circa col-
 lum parte prona (id est terram spectante) color pallidus uel subflauus erat. Apocynon appellant
 ofsiculum in rubetae latere compertum sinistro, quoniam canum impetus inhibeat; nam aliud ad su-
 perstitiosos similiter usus in dextro latere quaeritur, ut in G. recitabitur. Ibidem dicam de lapide
 quem bufones quidam in capite gestare falso creduntur. In Hispania partibus illud praecipue bo-
 racis genus reperitur, quod lapidem in fronte porat, Obscurus. Borax species est bufonis, colore
 fusco, maximi, &c. (ut in A. retuli,) quæ lapidem in fronte gerit, Albertus. ¶ Bufo animal aspectu
 foedissimo, fertur habere cor in gutture, nec facile interfici nisi per medium guttur transfigatur,
 60 Obscurus. Rubetae iecur omnino uitiatum est, ut corpus quoque eius totum prauo temperamento
 afficitur, Aristot. de part. 3. 12. Iecur ei duplex assignatur, ut capite septimo recitabo. Rubeta
 perquam exiguum habet lienem, Aristot. Dicta eius oua uentri subdita sunt, Idem. Pedestrinum

affirmo. Plu-
 inguit in spo-
 ego non ra-
 ominauit con-
 ed communi
 orius in aquis
 inquit Plinius
 ter aut omni-
 m & inter ra-
 & quæ in fero
 se scribit. Ra-
 nosa, lapidem
 ptus est, cuius
 m, 164, quod
 tubus, ex qua
 it: & ego nil
 ante scabrum
 is manuscrip-
 ex Regimeta,
 & habent, ut 20
 a, cum Graecæ
 ineta addit dis-
 orbari potest,
 a docet. Cate-
 quie) & ubi
 uicerit lauem
 uita conditio-
 Graeca mihi hec
 & pro quibus
 uisus dicitur
 altera terrena,
 org. Agricola
 to,) uocamus
 perianza; &
 quis degant, ro-
 is quibusdam
 rum quendam
 aquaticos, huc
 t, numerolius
 am uerbis in-
 tum in dorso,
 ole, Albertus
 v u uocant,
 u tubam imi-
 a cornicem
 procedunt la-
 ce amillano
 crocicium
 uocem aut
 amillano-50
 ra quæ par-
 uis ut illic
 uisus fusco
 Hasranas
 mpanza in-
 uocem suam
 sperari, au-
 duplici scrib-
 am. Inuen-
 es est uentis,
 consueuit ab
 Rubens ab
 quando

quadrupedes quæ oua pariunt, eodem coeunt modo quo ea quæ animal generant, mare superueniente, habent uerò in quod meatus (genitales) contingant, & quo per coitum adhaereant, ut rana & pastinaca, & reliqua generis eiusdem, Aristot. ego legendum conijcio, ut rana & rubeta, &c. quanquam Græcè *ῥυβέτις* legitur, id est pastinacæ, pro quo *ῥυβέτις* repono. Rubetis aliquando cauda in initio est, quam post amittunt: ob id in stagnis cum adhuc pusilla sunt, mutili ruribus uocantur, Hermolaus.

E.
 Rubetæ dictæ sunt quòd ferè in rubis & uepribus degant, quanquam & amphibie sunt, quædam terrestres, quædam palustres tantum, aut maiori ex parte, ut pluribus exposui superius capite primo. Humida loca & marcida incolit: Solis claritatem odit, nec facillè sustinet. interdium latet, noctu progreditur, præcipuè per uias tritas ab hominibus, Obscurus & Albertus. Aestate incolit subterranea & umbrosa loca, Ponzettus. Interdium non apparet nisi locis admodum solitarijs: & non egreditur de terra nisi tempore pluuiæ, Albertus. In terra humida & opaca, & inter sæpes uersari gaudet, Mich. Herus. Conditur hyeme, Georg. Agricola. ¶ Sub terra habitat, & humore terreno uiuit, herbas & lumbricos aliquando comedit, Albertus. Bufo terra uescitur, idè pondere & mensura, quantum enim anteriore pede concludere potest, hoc illi pro cibo quotidiano est. timet enim ne sibi terra pro cibo deficiat, Author de nat. rerum. Dicitur de buffone quòd de terrestri humido non edit, nisi quantum manu semel capere potest, timens quòd ei tota terra non sufficiat, sed hoc à uulgo acceptum est, nec ullo experimento constat, Albertus. Hinc est quòd superioris sæculi (apud Germanos) pictores, auaritiã expressuri, mulierem bufoni insidentem pinxerunt, Mich. Herus. Saluã libenter uescitur, cuius radix tamè ei letalis est, Physiologus. Rubeta etiam apes interimat, subiens enim aditus aluei, afflat, & obseruans rapit euolantes, nullo hæc affici malo ab apibus potest, sed ab apiario facillè interimatur, Aristot. uide mox in D. ¶ Animalia quæ habent spiritus subtiles & debiles, noctu uident non interdium, sicut bufones, Gordonius, uidetur autem bubones aues nocturnas intelligere, quæ ab Italis & Hispanis bufones dicuntur. Credi autem potest etiam bufo noctu cernere, quoniam noctu progreditur, interdium latet, ut aues pleræque omnes quæ idem faciunt. ¶ Rana terrestres, ut mutæ & rubetæ, non comeduntur: quoniam sapius cum buffonibus coeunt, Monachi in Mesuen. Bufo ex putredine uel corruptione terræ nasci putatur, Obscurus. Ex bufonis cremati relicto cinere, bufo uiuus regeneratur, nec tantum unus, sed etiam plures, Physiologus. In Dariene prouincia noui orbis aer insaluberrimus est, utpote cœnosa & paludibus foetidis septa: imò uicus ipse palus est, ubi ex guttis mancipiorum dextra cadentibus, dum irrigant pauimenta domus, illico bufones gignuntur: uti alicubi ego ipse uidi in pulices guttas illas aestate conuerti, Pet. Martyr. ¶ De uoce quam adant tum palustres paruæ rubetæ, tum terrestres maiores, satis dictum est supra cap. primo. ¶ Gosturdi aues (alaudæ cristatæ) dicuntur oua in terra parere & raro fouere: unde uulgo mentitur hæc à bufonibus foueri, Albertus. Scribit autem author libri de nat. rer. uulgo ferri gosturdorum oua à bufone foueri, & pullos demum exclusos à parentibus curari. ¶ Non saliant rubetæ ut cæteræ ranæ, sed propter corpus ignauum, turgidum atque iners, & pedum quoque breuitatem, tarde procedunt. Iratæ tamen aliquando manifestè insurgunt, & lædendi animo, ut Aetius scribit, insiliunt. ¶ Borax cum tangitur, inflatur, Obscurus. Rana quæ rubet, deterior est, hæc mense Augusto os ita ocludit, ut neque cibi potiusue sumendi causa, neque uocis adendæ aperiat, quòd si manu uel baculo urgeas, agrè tamen aperies, Author de nat. rerum. Itali ramarro, id est bufoni (secundum alios lacerto paruo) similem uulgo dicunt esse hominem, qui conceptam iram non remittit antequam se ulciscatur, obstinatus potius moriturus, aut enim bufonem, si quid in os ei inseratur, ut ferrum aut aliud quidpiam, id non dimittere, sed subinde mordicus tenere, ut moriatur potius quam remittat. Itaque auarum etiam hominem & nimium tenacem bufoni comparant. ¶ Vtraque rubeta (tum terrena tum palustris) si bacillo sapius uerberetur, inflato corpore, uirus primo è clunibus exprimit, deinde lacteis quibusdam guttis sudat, grauius odoratis & putidis, occiditur autem difficulter, Georg. Agricola. Nostri humorem illum uenenosum retro eiaculantes rubetas, meiere dicunt, sed improprie, nulla enim uesica neque urina ranis. Obseruauit etiam ipse nuper humorem quendam à rubeta capta excerni. ¶ Rubeta frigidissimum est animal, Obscurus: perquam frigidum & humidum, nam nisi abundaret in eis humiditas, corpora earum non auerentur tam cito, Ponzettus. Tota prauo temperamento afficitur, Aristot. ¶ Peculiari quadam herba utitur qua uitam (uisum, ut legit Io. Vrsinus) recuperat, ruta uerò interficitur, Obscurus. Saluã delectatur in cibo, cuius tamen radix ei letalis est, Idem. Bufo primo aqua perfusus, & postea salus, crepat, & tandem consumitur usque ad ossa, Albertus.

D.
 Rubeta animal est perquam iracundum, & si quid ei obtensum mordicus arripuerit, mori potius quam remittere uelit, ut in C. dixi. Verberata sæpe uirus è clunibus emittit, & inficit uerberantem. Exasperat & uibrat terga dum spiritu expletur, atque ob id ipsum audentior euadit, ad lædendum itaque & manifestè insurgit, & salibus interpositum spatium contrahit, raro quidem mortuum infligens, uerum anhelitum consueuit uehementer uirulentum inducere, adeo ut etiam si anhelitu contingat tantum, eos qui propè sunt lædat, Aetius & Auicenna. Inflatur se irata, tam proterue audax,

- audax, ut insiliat quoque proximum, quanquam suspirio se frequentius quam morfu uindicās, bufo inde ut arbitror à Vergilio & uulgo dicta, Hermolaus. ¶ Rubeta apes interimit, ut ex Aristotele recitauit in c. Apibus aquantibus ranæ insidiantur: nec hæ tantum quæ stagna riuosque obsident, uerum etiam rubetæ ueniunt ultro, adrepentesque sufflant, ad hoc prouolant, confestimque abripiuntur, nec sentire ictus apum ranæ traduntur, Plinius. Apibus nocent rubetæ & ranæ lutariæ, Aelianus. Expertus sum quod talpa auide pacitur bufonibus & ranis, reperi enim talpam quæ sub terra pede fortiter tenebat magnum bufonem; qui iam fugiens è terra totum corpus subduxerat, & altam uocem propter morsum talpæ ædebat, sed ranæ etiam ac bufones, (quod & ipsum experimento mihi constat,) mortuam talpam edunt, Albertus. ¶ Bufo nunc cum aranea, nunc cum lacerta, 10 quandoque uerò cum colubro, uel etiam cum serpente prælium subit, læsus autem ueneno alterius animalis uenenosi à plantagine remediū accipit, Physiologus. Cum aranea pugnat & ab ea uincitur, nam cum illa frequenter pupugerit, nec bufo ulcisci se possit, usque adeo inflatus turget, ut mediis crepet & moriatur, Obscurus. Borax pugnat cum aranea, sicut & serpens, aranea quidē superne filo suspensa descendit, & cerebrum utriusuis eorum pungit, bufo autem irascens inflatur, & aliquid quando crepat ob uenenum araneæ, Albertus. Accepi ab ijs qui spectarunt (inquit Erasmus in Amicitia inter Colloquia) simile dissidium araneo esse cum buffonibus, (quale cum serpente,) sed buffonem ictum sibi plantagine admorsa mederi, Audies (alloquitur suum congerronem) fabulam Britannicam, Scis illic conclauium solum consterni scirpis uirentibus, Monachus quidam fasciculos aliquot scirporum in cubiculum congefferat, sparsurus quum esset comodum, Is quum à prandio 20 supinus dormiret, buffo ingens erepsit, & os dormientis obsedit, infixis superno atque inferno latro quatuor pedibus, Detrahere buffonem certa mors erat, non amoueri quiddam erat morte crudelius, Quidam suaserunt ut monachus ad fenestram deferretur supinus, in qua ingens araneus habebat telam, Factum est, Mox araneus hoste conspecto filo se librat, & buffoni spiculum infigit, ac filo se recipit in telam, Intumuit buffo, sed non est auulsus, Repetitur ab araneo, magis intumuit, sed uixit, Tertio ictus, abduxit pedes, ac mortuus decidit, Hanc gratiam araneus retulit hospiti suo, Hæc ille. Catus cum bufonibus quoque pugnare dicitur, Obscurus. Catus serpentes & bufones interficit, sed non edit; & læditur ueneno, nisi aquam statim superbibat, Albertus. Rubetam rapit exeditque buteo, Aristot. item accipiter rubetarius. Et alibi, Buteo, rubeta ac serpens pugnant. ¶ Martion Smyrnæus rumpi scolopēdras marinas sputo tradit: item rubetas aliasque ranas, Plinius. 30 Borax herba peculiari utitur qua uitam (alias uisum) recuperat, ruta uerò interficitur: & odorem florentis uineæ fugit, Obscurus & Albertus. Serpentes quoque rutam & uineæ florentis odorem fugere legimus. Ciconia bufonem non nisi in magna fame comedit: unde uenensosa bufonis natura intelligitur, Liber de nat. rerum.

E.

- Carnibus rubetarum in hamum positis, purpuras præcipuè allici certum est, Albertus & Isidorus ex Plinio, qui hoc de ranis simpliciter non de rubetis scribit, Nicander rubetam palustrem in algis clamore suo ueris aduentum prænunciare docet. Rubetæ parua terrestres cum uesperis suum instar cornu aut tubæ sonum ædunt, nocte sequentem absque pruina futuram certo pollicentur. Bufones cum uesperis è cauernis egrediuntur, magni præsertim & multi numero, pluuiam præmonstrant, Gratarolus. 40

F.

Hispani quidam cum in Beragua insula noui Orbis ad extremam famem redacti essent, ægrotus quidam bufones duos coctos emit pro duabus lineis auro intexto subuculis, quæ aureis Castellanis sex uendi poterant, ut scribit Petrus Martyr lib. 10. Oceaneæ Decadis 2. & rursus circa finem lib. 2. tertiæ Decadis.

G.

- Rubeta frigidissimum est animal, Obscurus. Saserna in libris de agricultura, si quæ glabrum facere uelis, ranam luridam (rubetam intelligo, ut dixi in Ranunculo uiridi A.) conijcere in aquam iubet, usquequo ad tertiam partem decoxeris, eaque unguere corpus, Varro. Rubetæ sanguis psilothrum est, Kiranides. ¶ Sunt ex recentioribus qui rubeta arida buboni pestilenti imposita uenenum mirè extrahi doceant. ¶ Acopon ex rubetis quod omnem affectionem tollit, describitur apud Aetium lib. 12. cap. 44. his uerbis, Radicis cucumeris agrestis uiridis libras sex, olei dulcis libras sex, medullæ ceruinæ, terebinthinæ, ceræ, cuiusque sescuncem, ranas rubetas appellatas uiuas numero sex, rubetas traiecto per pedis plantam filo in oleum demissas donec flaccescant coquimus: dein de extractis per plantas filo traiectis ranis, syluestris cucumeris radicem uiridem concisam iniicimus, atque donec uires suas in oleum transmittat coquimus & excolamus. Postremum liquefacta, itidem percolata, ad oleum addimus, & in uitro reponimus. Vtere mane & uespere ad podagricos, arthriticos, ischiadicos, & resolutos. Per huius usum nouimus homines à podagra & chiragra toto corpore distortos, post lauacrum, in tantum conualuisse, ut citra omnem offensionem obambulant. 60 ¶ Quandoque apparauimus, inquit Asclepiades, hoc pharmacum, additis ad hanc descriptionem famsuci libra una, unguenti crocini libra una, opobalsami quadrante, sanguine testudinum numero decem, Hæc Aetius. Simile autem paulò post ex Galeno adscribam. Ab hoc differt quod legi-

F 2

tur apud Galenum lib. 7. de compos. medic. sec. genera: Hoc, inquit, usus uir xyfticus, (athleta,) & acopi & malagmatis modo, à toto affectu conualuit. confectio sic habet. Olei ueteris Sabini, cucumeris agrestis radicis, ceræ, apochymatis, adipis suillæ ueteris, singulorum libras tres, ranarum rubetarum magnarum numero tres, uel si hæ non sint paruarum (nimirum uiridium quas calamitas uocant,) quinq; medullæ ceruinæ, aphronitri, sulfuris uiui, olei laurini, irini, singulorum unc. tres, unguenti malabathrini, sampsuchi, utriusq; libram. Radices in crassiora frustra sectas, ac in oleum simul cum sampsucho coniectas, supra prunas incoquito, ubi radices inaruerint, humorem exprimito, radices quidem & sampsuchum abijcito; ranas in sportulam textam imponens, huiusq; oras consuens, & oleo expresso committens, rursus uas coopertum igni supraponito, ubi iam satis magnum temporis spatium intercesserit, ut ranæ colliquecant, (contabuerint,) sportula deposita humore expresso abijciatur. Reliquo oleo liquabilia indito, mouens sine requie, postremò medullam & galbanum (sic etiam Actuarius habet, unde apparet galbani mentionem & pondus superius omissa) adiungito. Postquam soluta fuerint, ab igne tollito, ac modicè refrigerari permittens, arida tunsa, ac tenuissimo cribro secreta inspergito, mouens assidue. Tum in mortarium effusis, iterumq; tunsis, malabathrini unguenti pondo & semissem (pondo tantum, id est librâ, ut supra, sic & Actuarius habet) adiungito, & rursus tundito, excepta uase plumbeo undiq; obturato, ut nihil perspiret, seruato. Vtèris medicamento interim ut malagmate, facta morbi inclinatione, interim ut collinitione, nam pharmaci quod satis est capientes, soluentesq; unguento, ut cerati liquidis spissitudinem habeat, utimur, Hucusq; Galenus; ex quo ad uerbum eandem descriptionem mutuatus est Actuarius in libro de medicamentorum compositione. Rursus eodem loco apud Galenum habetur & aliud acopum ex rubetis Flauij Clementis simile illi quod superius ex Aetio retulimus, & mox aliud pretiosum & ex multis medicamentis compositum, Pompeij Sabini, quæ breuitatis causa relinquimus. In priore quidem parando oleum diuiditur, ita ut in una eius parte radices cucumeris agrestis coquantur, in altera ranæ; deinde percolatis ijs mixtisq; liquabilia adduntur, ut galbanum, terebinthina, cera, medulla. Sunt etiam qui testudinum (terrestrium) sanguinè, & alia quædam adijciant. Rubetæ quinq; miscentur acopo Piscatoris alteri, apud Galenum de compos. medic. sec. genera lib. 2. Rubetæ multæ decoctæ in oleo cum summis thymi ramulis, & pressis & sale (& expressæ & illitæ) per triduum continuè in camino balnei, podagricos sanant, Kiranides. ¶ Ranam rubetam & adipis ursinæ uncias tres cum olei ueteris sextarijs tribus in olla rudi ad medias decoquito, deinde colato, hæc unctio frequenter adhibita, non solum neruos confirmat (arthriticis,) sed & paralyin repellit & reprimit, Marcellus. Ad scabiem equorum; Rubetam occisam cum uino & aqua in uase æneo coquito, & hoc decocto siue liquore (ixær) inungito, Eumelus in Hippiat. Græcis. ¶ Rubetæ decoctæ & in aqua potui data, suum morbis medetur, uel cuiuscunq; ranæ cinis, Plinius. Et alibi, Omnium quadrupedum morbis capram solidam cum corio, & ranam rubetam discoctas, mederi reperimus. Ranarum cor adalligatum frigora febrium minuit, maxime autem quartanis liberat ablatiis unguibus ranæ adalligatæ & rubetæ. lecur eius (rubetæ) uel cor adalligatur in panno leucophæo, Plinius. ¶ Ranæ rubetæ occisæ in fumo arefactæ particula, quanta uidebitur, in linteolo inuoluta, & ex licio collo suspensa eius cui nares sanguine fluunt, mirè prodest, Marcellus. Audio Fridericum Saxonix ducem nostra memoria, ad sanguinem sistendum, bufonem ueru ligneo transfixum & in umbra diligenter arefactum, inuolutum sindone manu tenendum dedisse laborantibus, donec intra manum incalcesceret, ita sanguinem mox repressum; cuius rei rationem non uideo, nisi quod horror & metus facit, sanguine ad cogitationem de animali tam contrario naturæ hominis refugiente, sed forsan illum qui tenet aut alligatum gerit, quid linteolo contineatur ignorare oportet, ut in plerisque istis superstitiosis amuletis. Bufones hodie suspenduntur aère ut arefiant, & presentissimo remedio sistunt omnem fluxum sanguinis, Christophorus Salueldeñ. Alij cinerem rubetæ, ut sanguis sistatur aspergi uolunt, cui remedio ratio non deest. Vide etiam in Rana G. Buffo ustus sistit naturæ dote cruorem, Io. Vrsinus; cui Iacobus Oliuarius scholiastes adijcit, nihil melius sanguinem sistere. Plinius tamen hanc uim non rubetæ, sed aliarum ranarum cineri attribuit; Ad sanguinem sistendum (inquit) & ranarum illinunt cinerem, uel sanguinem in arefactum. Quidam ex ea rana calamite, minima omnium & uiridissima, cinerem fieri iubent, alij qui & nascentium ranarum in aqua, quibus adhuc cauda est, in calice nouo cõbustarum, cinerem, si per nares fluat, inijciendum. Corium bufonis & testa testudinis sicca tritaq; uel etiam usta, puluere aut cinere fistulis immisso, sanant eam prius mortificatam, Arnoldus in Breuiario 3. 21. Et paulò post: Bufo, quãtus haberi maximus potest, exenteratus, totus impleatur radice laureolæ trita & stercore gallinæ, & sale cum unguento ex althæa commixtis; & sic in ueru assetur donec combustus sit, ita ut cum omnibus illis quibus factus est conteri possit. Colligenda est etiam emanans pinguedo; & de ea quandoq; modicum in fistula & de puluere omnium prædictorum ponatur, hoc puluere rusticus quidam, ut ipse mihi retulit, omnes fistulas in quauis parte corporis abundantes curabat. Cum mulieris mamilla ob lactis abundantiam suppuratur, & cancrosa fit, ac perforatur, tum caro illa infecta & partes uicinas exedens, hoc modo breui tempore curatur: Bufonem crassum occide quocunq; modo, & ligno infixum domum portes, & in balance ponderes, addasq; eiusdem ponderis cancos uiuos, & in olla rudi uitreata opertaq; & luto munita, ita ut in medio tantum foramen

- ramen exiguum relinquatur, urito super pruna mediocri, calore non intermisso: & hoc cinere uti-
tor, Innominatus. Interdum hæmorrhoides tantum dolorem inferunt, & adeo largum sanguinem
profundunt, ut sæpe totum hominem breui exhauriant. Huic malo Nicolaus Florentinus empla-
strum superimponit è cinere bufonis, cuius uirus (ut & scorpionum) adustione cõsumi scribit libro
de curandis morbis capite de hæmorrhoidibus. Nam & sanguinem (inquit) hæmorrhoidum sistit,
& dolorem sedat, & ipsas delet. Hoc cinere ad eundem affectum tanquã secreto quodam remedio,
usum esse audio Lutetia quoq; insignem quendam medicum. Contra uenena marsini leporis & ru-
beta, cinis eorum remedio est in aqua potus, Obscurus. Albertus simpliciter horum animalium
cinerem remedium esse scribit contra uenenum ipsorum. Podagris articularibusq; morbis utilis
10 est rubeta cinis cum adipe uetere, quidam & hordei cinerem adijciunt, trium rerum æquo ponde-
re, Plinius. Articulis & pedibus prodest rana rubeta exusta cinis, cum sambuci coliculis tritis
& seuo hircino uetere permixto & decocto, pariterq; imposito, Marcel. Samonicus paruã sambu-
cum cum hircino seuo (absq; rubeta) ad podagram commendat. Sunt qui equis puluerem ex bufo-
ne (usto nimirum) in oculos albugine aut simili uitio laborantes insunt. Puluis bufonis exente-
rati, combusti in pignato, pannum oculi corrodit, Albertus de Villanoua. Falconi bufo ustus in
pastu datur, si pennæ eius à tineis exedantur, Albertus. ¶ Ranam recentiores quidam uocant ul-
cus latum nigricans & pestilens (carbunculum putò rectius uocatur) quo boues interdum, nisi cura-
rentur, nono die pereunt. curatur autem cuspide lignea, qua rana rubeta transfixa fuerit uel simpli-
citer, uel etiam in ea arefacta. ¶ Corpus ranae, & præsertim pingue eius, facilem facit dentium era-
20 dicationem, uidetur autem hoc esse ex petrosa, (arborea hortulana, Bellunensis) & non domestica,
Auicenna & Syluaticus inter nocuenta rubeta. Vide supra in Ranunculo uiridi G. Rubeta
sanguis psilothrum est, Kiranid. Vide initium huius capituli. alij ranae uiridis paruæ sanguini hanc
uim adscribunt. ¶ Ranae terrestres dictæ oculi recipiuntur in unguentum contra lumbricos nume-
ro 59. apud Nic. Myrepsum. ¶ De rubetis ranis quæ in uepribus tantum uiuunt, mira certatim
tradunt authores. Illatis in populum silentium fieri. Ossiculo quod sit in dextro latere in aquam fer-
uentem deiecto, refrigerari uas, nec postea feruere nisi exempto. Id inueniri obiecta rana formicis,
carnibusq; erosis, singula in solium addi. Et aliud esse in sinistro latere, quo deiecto feruere uideat-
tur, apocynon uocari, (Christoph. Saluendensis Germanicè interpretatur die zacken in krotten.)
canum impetus eo cohiberi, amorem concitari, & iurgia addito in potionem. Venerem adalliga-
30 tum stimulare, rursus à dextro latere refrigerari feruentia. Hoc & quartanas sanari adalligato in pel-
licula agnina recenti, aliasq; febres, amorem inhiberi eo. Sunt qui nostro tempore, in Angliã præ-
cipue, non ex lateribus rubetæ os illud superstitiosum, sed ex fronte requirant, hoc modo: Rubetam
magnam & annosam per medium scindunt, & in myrmecia formicis exponunt, quæ carnes ero-
dunt, sic ossibus tantum relictis capitur os frõtis, quod in uetulis buffonibus nigricat & prædurum
est, ossæ tamen non lapideæ substantiæ. Sed quoniam multi falsò credunt uerum lapidem in ca-
pite buffonis reperiri, quæ de lapide illo apud authores obseruauit, adscribam.
- ¶ Recentiores lapidem in capite rubetæ haberi tradunt, quem ad dolores ilium gestatu pro-
bent, sed qui uita ea sit exemptus, quales uulgo magna etiam copia feruntur anulis, quanquã hunc
elici potius quàm eximi uiuentibus constat, puniceò in panno, cuius plurimum colore delectan-
40 tur, ita dum ipsi feriendo relaxant se, capituli onus deponunt, id mox in subiectam cistam è medio
foramine collabitur, alioqui ea est alijs inuidiosissima natura, ut lapidẽ eum, nisi tolleretur, resorbeat,
Hermolaus & Massarius. Borax, sunt qui cheloniten uocent lapidem, inuenitur ut aiunt in capite
buffonis senis ac magni. Brasauolus refert se in capite illius animalis inuenisse, esseq; os potius
quàm lapidem, (quod ipse è bufonis capite eduxerit colore ad nigrum inclinante.) Duplex est, ca-
uus ossiq; persimilis, colore fusco pallente, & alter qui in osse lapidem continet. Verum os capituli
est, ut Brasauolus refert, quod uetustate concreuit, quia terra alitur. Sed uires non noui: aduersus
calculum ualere putant, ego incertus sum an prohibeat lapidis generationem, at omnino prohibere
non potest, neq; omnis, an uerò aliquis retardet, dignum dubitatione est, Cardanus lib. 7. de subtil.
Et rursus, Oriuntur lapides in animalibus duobus modis: altero quidẽ, frigore, ut in limace, perca,
50 cancris, buffone, & (ut aiunt) Indicis testudinibus. Borax species est buffonis, fusci coloris & ma-
xima, ita quod cubitalis efficitur magnitudinis in terris calidis: & solet aliquando partem suam in
dorso gestare. In huius fronte lapis inuenitur, cuius gratia etiam occiditur. Est autem lapis inter-
dum albus, qui præfertur: interdum fuscus subniger, qui probatur quum in medio habet guttam ci-
trinam: alias uirulentus, & tempore meo inuentus est totus uiridis, est quando buffonis figura in eo
uisitur impressa, Albertus lib. 22. de animalibus. Sed paulò aliter citat Alberti uerba Syluaticus
in Pandectis cap. 435. ex Alberti libro de mineralibus uel lapidibus, sunt autem hæc: Lapis borax
(inquit Albertus) in capite generis cuiusdam bufonis repertus, duorum est generum. Vnus albus
aliquantulum fuscus: & alter si uiuo adhuc palpitante bufone extrahitur, in medio habet oculum cœ-
ruleum. Nostra quidem ætate extractus fuit unus è bufone paruus, uiridis. Aliquos etiam uidimus
60 in quibus effigies bufonis erat expressa, qui de hoc genere dicebantur, uulgo autẽ crapodinae (cræ-
pauldinae Gallicè) dicuntur. Sordes purgant intestinorum & superfluitates, Hæc Syluaticus ex Al-
berto. Sed Albertus hanc uim expurgandi intestina illi tantum generi tribuit in cuius medio oculi

lus quasi cœruleus apparet, si deglutatur. Et rursus cap. 469, iterum ex Alberto, Lapis nise (aliàs nuse) ut quidam dicunt, è genere lapidum est, qui inuenitur in capite bufonis. Sunt autem duo genera; unus subalbidus, tanquam si lac (multum) mixtum sanguini (paucò) fuerit, ita ut lactis color superet; & ideo sanguinis obscuras uias (uenas) in eo dicunt apparere. Et alius est niger; & aliquando pingitur in eo bufo sparsis pedibus & ante & post. Dicunt etiam quòd si ambo simul includantur præsente ueneno, eos adurere manum tangentis, probari autem hunc lapidem, si cum exhibetur (admouetur) bufoni uiuo, bufo eleuetur contra eum, & ore si potest attingat. Dicitur etiam præsente ueneno uarium effici illum qui subalbidus est, hoc similiter Euax scribit, Hucusque Syluaticus. Lapis ex capite bufonis ab homine gestatus ueneni malitiam arcet, Physiologus. Hic lapis cum bufoni uiuo & palpitanti extractus fuerit, in medio sui oculum habere dicitur; Cum autem bufo aliquandiu ante mortuus fuerit, tunc malitia ueneni oculus extinguitur, & lapis uitatur, Liber de nat. rerum. Georg. Agricola lib. 5. de natura fossilium de brontia, (quam interpretatur bufonis lapidem maiorem;) & de ceraunia, (quam interpretatur lapidem bufonis maiorem leuem,) ita scribit: Habent etiam lineas eminentes & strias lapides in agris nati, ex quibus eum qui cum tonitruis, ut nunc quoque credit uulgus, cadit, brontiam uocant Græci, capitibus testudinum similem; qui cum imbribus, ombriam. Nostri sunt modo sublutei, modo subuirides, modo subrubri, modo subfusci, nunc uerò uariant colore, politi tanquam specula, imagines reddunt, figura ipsis ferè dimidiati globi, rarò oblonga; interdum oui magnitudine sunt, sed sæpius minores. Aliquibus bini sunt circuli quasi quidam moduli, (modioli,) à quorum superiori quinquæ lineæ eminentes aequalibus inter se spacijs diuisa, procedunt ad inferiorem, quarum singulae utrinque striam habent, &c. (has lineas aut strias aliæ aliter habent.) Ceraunia quoque ex eo nomen inuenit, quòd cum fulmine, ut idem uulgus credit, cadit, nec tantum in Carmania nascitur, sed etiam in nostris agris, caret strijs & lineis, atque in hoc differt à brontia, læuis uerò est, & nunc rotunda, nunc oblonga; cuius genera coloribus distinguuntur, nam alia partim est candida & pellucens, partim fusca, alia nigra est, alia rubet, Hac Agricola. Idem in rerum metallicarum interpretatione, Chelonitidas Germanicè interpretatur minores lapides bufonum, quorum tamen in libris suis quòd sciam non meminit: nisi quòd brontiam, (quæ tamen ei maior lapis bufonis est) capitibus testudinum similem facit, ex Plinio, hac (ut inquit Plinius) cum tonitruis cadit, ut putant, & fulmine tacta restinguit, si credimus. Rubetæ species, (inquit Christophorus Salueldensis) in Gallia & Hispania, cornuta, maculis croceis & nigris liuentibus, nomine borax, in capite gemmam fert eiusdem nominis, quæ aliàs coloris in candido fusci est, ut uidimus: aliàs nigra notulis liuentibus nigris, ut nostri sunt bufones, qualè habuimus: quæ magnitudine mediocris fabæ & rotundæ erat. Annulis principum includuntur, nam ubi uenena sunt præsens hic lapis colorem mutat, & quasi sudans guttas emittit. (Hoc & de glossopetra aliqui dicunt. Indica etiam gemma quæ subrufo colore est, in attritu sudorem purpureum emanat, Georg. Agricola.) & mirè, quòd uidi, expetitur à nostris bufonibus hic lapis, ita ut saltu eum rapere nitantur, congregantur etiam circa eum ubi apponitur in terram. Cæterum an gignatur in cerebro bufonis, ut draconites uel echites, aliorum relinquo iudicio. Aliqui eum nasci uolunt ex uiscosa illa spuma, quam bufones uerno congregatæ efflant in caput alicuius eximij quasi regis bufonis. Et nostri quoque bufones tales lapides flare dicuntur, Hæc ille. Sed quòd in cornuta dicta rubeta nascatur, aliorum nemo meminit, cum illa cæteris minor sit: gemmam uerò in maximis rubetis plerumque reperiri traditur, quòd & nuper amicus quidam Italus ad me scripsit, his uerbis: Inueniuntur quos ipse uidi, bufones quidam longitudine palmi, (dodrantis,) & supra, qui nunquam ingrediuntur aquas, sed ruinas ueterum domorum, locaque humida & inter sapes habitant, ex istis extrahitur lapis contra multos morbos, maximè comitiales, commendatus, Hæc ille. Ego planè persuaderi non possum tanta duritie solidissimum lapidem in animante concreescere, summa enim durities & soliditas absque summis efficientibus causis calore aut frigore fieri non potest. Tantam uerò harum qualitatuum uim animalium natura non admittit, intra corpus quidem; quòd addo, ne quis siliceas marinorum quorundam testas obijciat: itaque molliores tantum & penè friabiles, hoc est qui dentibus non ægre comminuantur, in animantibus nasci gemmas uerisimile est. Et si ossa quædam prædura & lithoidia, ut medici uocant à specie lapidis, in animalium corporibus nascantur, in leone præsertim calidissima fera, sed ossium materia diuersa est & flexilis. Batrachiten ueteribus dicta gemmam, non aliam esse quàm boracem uel crapodinam cõiicio, tum nominis ratione, nam à batracho borax nomen corruptum est; & si non esset, utraq; tamen à rana nomen habet, cum borax sit rana rubeta, tum colorum: de quibus Plinius, Batrachitas (inquit) gemmas mittit & Coptos: unam ranæ similem colore, alteram ebori, tertiam rubentem è nigro. Et alibi, Batrachites lapis ranæ uiridis similis colore atque effigie. Atqui omnes isti colores, & ranæ etiam effigies, in diuersis hodie etiam boracum lapidum generibus reperiuntur. Kiranides batrachiten lapidem phrynon etiam uocat, si rectè legitur: & superstitiosos quosdam usus indignosque recenseri ex eo memorat. Lapidem ranæ terrestris in capite eius repertum ligato cum diligentiâ, ac trito (sic habet codex impressus) & appende ceruici ægrotantis hydropici, pertingat autem usque ad stomachum. & ita æger gratia Dei sanabitur, Nicolaus Myrepsus interprete Fuchsio. Idem Nicolaus borachium (Βοράχιον) lapidem nominat in unguento de citrijs ad liuores & lentigines faciei, sed chryfocollâ intelligit, quæ hodie etiam uulgo

vulgò ubiq; borras appellatur. Veneni bufonis bezoar (proprium remedium) est lapis inuentus in capite bufonis, qui apud gemmarios uocatur borax, uulgò crapaudina, Petrus Aponensis. Borace gemma tanquam plana & læui, aliqui oculos salubriter demulceri putant.

¶ Iecur chamaeleontis pilos detrahere cum ranæ rubetæ pulmone illitum Democritus prodidit, Plinius. ¶ Iecur eis duplex esse ferunt, alterum exitiale, alterum antipharmacum, ut infra dicetur. Item ex his ranis lien contra uenena quæ fiant ex ipsis, auxiliatur, Plinius & Nicander; cor uerò etiam efficacius est, Plinius.

- ¶ Rubetæ ranæ in uepribus tantum uiuunt, grandissimæ cunctarum, plenæ ueneficiorum, Plinius. Et alibi, Ranæ quoq; rubetæ, quarum & in terra & in humore uita, plurimis refertæ medicaminibus, deponere ea quotidie ac resumere à pastu dicuntur, uenena tantum sibi reseruantes.
- 10 Ex quibus uerbis colligimus rubetas tum in aqua tum in terra uenenatas esse; terrestres tamen (siue in terra nascantur quædam, siue potius semper in aquis primum degant, post illis relictis in sicco) multò nocentiores crediderim. Videntur enim humore uenena dilui ac temperari. Quanquam rursus aquæ nonnullæ, in quibus rubetæ, minores præsertim, degunt, ita corruptæ sunt, ut uenenum ab illis accipere potius, quàm suum in eis remittere uideantur, sed uenenum etiam ueneno permixtum, quod genere differat, uim eius imminuit. Rubeta rana dicitur quæ palustris uitæ conditionem in terrestrem mutauit, hac autem mutatione, similiter ut chersydrus, agrè curabilem afflictionem eis qui in eam inciderunt, inducit, Aetius. Mattheolus Senensis etiã rubetas terrestres aquaticis magis uenenosas esse scribit, & terrestriũ illas præcipuè quæ locis frigidis & opacis reperiuntur, ut in nemoribus umbrosis uallium, & inter arundineta densa. Quanquam autem ille frigidis locis uenenosiores esse scribat, non ideo tamen putandum est in frigidis quoq; regionibus magis uenenosas esse quàm in calidis, sed contra potius, non enim simpliciter in locis frigidis, sed simul opacis densisq; & humilibus uersantes ranas deteriores esse scribit, nimirum propter aerem crassum inclusumq; & transpirationem prohibitam: cuius contrarium ferè in regionibus frigidis accidit. Sed infra etiã ex Nicandro eiusq; Scholiaste æstiuas ranas & in calidioribus locis (id est regionibus) ueneni uehementioris esse docebo. Rubeta mulieres ueneficæ quondã ad ueneficia sunt usæ, Georg. Agricola: (ut uim coeundi, ni fallor, in uiris tollerent.) Aspidis morsus si ranam (nimirum rubetam) comederit, insanabilis omnino fit, Aelianus. Apros in Pamphylia & Cilicia montuosis, salamandra ab his deuorata, qui edere moriuntur, Plinius; idem fieri audio si rubetam ederint.
- 30 Sunt & ranis uenena, rubetis maximè, uidimusq; Pysillos in certamine patinis candefactas admittentes, ocyore etiã quàm aspidum pernicie, Plinius. Occurrit matrona potens, quæ molle Calenum. Porrectura, uirò miscet sitiente rubetam, Iuuenalis Sat. 1. Funus promittere patris Nec uolo, nec possum, ranarum uiscera nunquam Inspexi, Idem Sat. 3. Iecoris enim rubetarum fibra altera perniciosa esse fertur, altera eius ueneno resistere. Rubetæ iecur omnino uitiatũ est, ut corpus quoq; eius totum prauo temperamento afficitur, Aristot. Rubeta uenena habet, sed pauca, Albertus, hoc fortassis in Germania uerum fuerit, propter frigiditatem regionis, alibi non item, aut sic scripsit Albertus alium secutus authorem, qui ranunculum uiridẽ pro rubeta intellexit, sic enim quidam ineptè interpretati sunt. Ἀσπίδα, φρυγῶν, ὄψιν, καὶ λαδικίας περιέχουσα, καὶ κίνα λυσσητῆρα (λυσσητῆρῶν potius propter carmen) καὶ πάλι λαδικίας, Suidas in φρυγῶν ex Epigrammate. Sed apud eundem in litera Δ. legimus λαδικίας, ubi tamen literarum ordo legi postulat λακιδίας per ι. non per ε. in antepenultima: Varinus suo ordine posuit λακιδίας, quod non probo. Videtur autem deriuari à recto λακιδίως, & eunuchus aut cinædus significari, nefanda libidine attritus, nam & λακίδες dicuntur attritæ aut lacerae uestes, ἀσπίδων. Σπίδων eunuchus est; ἀσπίδων uero oxytonum, unde ἀσπίδων in plurali, quanquam & ἀσπίδων apud Varinum in plurali legitur, idem quod λακίς. Δαδικίας quidem legi, ut Suidas in φρυγῶν habet, non placet, nam à δίκη λακιδίω formari oporteret, ut Ουλόδιον. Λακίς, ὁ χίσμα, Scholiastes Aristophanis in Nebulas; ubi poeta ἐλακκίσατε pro ἐλαγγίσατε posuit, & λα syllabam produxit. Et rursus in Acharnenses, λακίδας, τὰ δὲ δὲ γὰρ ὅτι ἰμάτια, ubi poeta λα syllabam corripuit, hoc uersu: τοῖας ποτ' ἀνὴρ λακίδας ἀπέπειπε πέπλων. Sed in Nebulis posset etiã ἐλακκίσατε legi per duplex κ. à λακίως, nam & λακικόπρωκτο dicitur, & eo in loco πρὸς τὸ πρῶκτο sermo est. ¶ Bufone sale extincto magno, si sal in aqua (aquam) dissoluatur, interula uerò seu camisia in ea aqua lauetur, illum qui eam induerit, scabie grauissima corripit affirmant, Cardan. Catus serpentes etiam & bufones interficit, sed nō comedit, (ciconia etiam rubetis abstinet præterquam in magna esurie) & læditur ueneno, nisi aquam statim superbibat, Albert. ¶ Rubeta rarò morsum infligit, uerum anhelitum consueuit uehementer uirulentum inducere, adeo ut etiam si anhelitu cōtingat tantum, eos qui propè sunt lædat, Aetius & Auicenna. Apes etiam interimit, subiens enim aditus aluei, afflat, & obseruans rapit euolantes, Aristot. Audio rubetas in hortis aliquando iuxta radices plantarum quarundam, præcipuè saluicæ, latentes, ueneno suo eas inficere. Atqui obscurus quidam author scribit, rubetam saluicæ in cibo delectari, radicẽ uerò eiusdem letalem ei esse, fieri quidẽ potest, ut rubeta non radicem latitans iuxta eam, sed folia exedendo afflandoq; uenenata efficiat. Rubetæ ut inficiant plantam aliquam, aut animal quod caua earum ingressum propius ipsas accesserit, inflant se, & contrahunt in sese, & mox tenore illo remisso exprimunt eliduntq; humore quendam, quo uicina quæq; leuiter aspergunt & inficiunt, (uulgus eas aliquid permingere dicit.) Hoc modo

emissione illius humoris, aut etiam saliuæ infectas herbas, fraga aut boletos, multos qui gustarunt, malè affectos constat, quosdam etiam mortuos. Nam saliuæ earum non minus exitialis est quàm nappellus, & similiter sanguis earum, Matthæolus Senensis. Fieri potest ut etiam perreptando per herbas, tardius enim procedunt, & incubando, humoris uenenati aliquid relinquunt. Huc pertinent Hippocratis uerba in epistola ad Crateuam rhizotomum; Herbis (inquit) multa reptilia uenenum immittunt, & hiatu suo internæ ipsarum teneritudini adflictionem pro auxilio inspirant. Et huius rei ignorantia erit, nisi sanè nota aliqua, aut macula, aut odor ferus & grauis, rei factæ indicationem fecerit, Hæc ille. Quidam rubetæ uenenum inter primi ordinis uenena numerant, hoc est deterrima & quæ intra tres horas interimant. ¶ Est rubetarum genus, cuius facta non modo perniciofa, sed illius aspectus aspicientibus infestissimus existit, Aelianus. Et mox, Eius aspectus hanc improbitatem habet, ut eam aduersam si quis acriter intueatur, & illa cõtra improbo obtutu suo respiciat, ac suam aspirationem humano corpori hostilem anhelauerit, hominem eo pallore afficit, ut ægro-¹⁰ tanti similis esse uideatur: ac pallor per aliquot dies manet, deinde euanescit. Rubetam aspiciens etiam optimè coloratus aliquis pallore tanquam ictericus afficitur, Philes. Bufo habet uisum pestilentem, Liber de naturis rerum. Rubeta rana palustris assumpta tumores ciet, Dioscor. (ὄφις & βάτραχος ἐλεσθ.) est autem per appositionem adiectum, rana palustris; Aegineta disiunctiuam coniunctionem, aut, adiecit, quem & Ruellius in transferendo Dioscoride imitatus est, cum ita obscurior sensus sit, & dubitandi occasio diuersumne an idem animal rubeta & rana palustris sit. Nicander eandem facit, cui maior apud me authoritas quàm Aetij distinguentis non solum nomine, sed etiam remedijs, cum ceteri omnes ferè aut non distinguant in diuersa animalia, aut saltem reme-²⁰ dia eadem præscribant. Marcellus Vergilius aliter conuertit, Haustæ rubeta uel muta palustris rana; quem reprehendi supra in rana gibbosa, quod nõ solum à Dioscoridis uerbis recedat, sed etiam falsa scribat, cum nulla palustris muta sit, nec esse tradatur ab authoribus, nam Matthæolus in Italica sua translatione, Potæ siue terrestres siue palustres rubetæ, interpretans, aliud quidem quàm Dioscorides dicit, uerum tamen, ut uidetur, cum utrisq; eadem remedia conuenire uero simile sit. Et quanquam Dioscorides eadem remedia hîc tradat, quæ Nicander non ad rubetam palustrem, sed ad mutam ranam; supra tamen (in Gibbosa) ostendi, Nicandrum quoq; & alios ueteres in ranis istis uenenatis distinguendis errasse mihi uideri.

¶ Vt cunq; est, nos hoc in loco ad quasuis ranas uenenatas ueterum ac recentiorum scripta congeremus omnia. Primū igitur Dioscorides: Rubeta rana palustris (inquit) assumpta, tumores ciet, ³⁰ pallor corpus uehementer decolorat, (quod alij etiam ex solo aspectu eius euenire dicunt,) ut planè buxeum spectetur. spirandi difficultas torquet, & grauis halitus (fætor) oris, singultusq; inuita interdum genituræ profusio consequitur. Adiuuantur autem facillè secundū uomitionem multo uini meraci potu, & arundinis radicis binis drachmis, aut cyperi totidem. Breuiter, cogendi sunt ut uehementi ambulationi & cursui se credant, ob torporem quo corripuntur, quineuam quotidie lauandi sunt, Hæc Dioscorides & Aegineta. Rursus alibi Dioscorides, Grauis (inquit) odor uomitu regestorum, leporis marini aut rubetæ ueneficia deprehendit. Ranæ rubetæ (inquit Aetius 13. 54.) duæ sunt species, altera surda (id est muta,) altera non. Surda autem exitiosa censetur. Pascitur ea in arundinibus roris linctu uiuens; & ex eadem uenenum apparatus: Quod qui acceperint, febris comitatur, extremæ partes incenduntur, frequentiq; anhelatione ac difficili spiratione angun-⁴⁰ tur, &c. ut Dioscorides. Cæterum facillè opem reperiunt, si post aquæ & olei uomitum, uinum meracum multum sumant, aut picem cum uino, (quod remedium Nicander etiam contra ranam palustrem uocalem scripsit.) Radicem etiam harundinum in quibus ranæ rubetæ pascuntur contusam ex uino bibendam dato, aut cyperum ibidem enatam pondere drachmarum duarum ex uino. Aut marinæ testudinis sanguinem cum leporis coagulo & cumino ex uino præbeto. Porro dolium in super aut furnum igne feruefacito, igneq; extracto laterem imposito, & egrum immitti, multumq; ac diu exudare iubeto. Cogatur autem & ad continentem inambulationem, &c. ut Dioscorides. Et mox cap. 55. Qui ranam palustrem acceperunt appetitione priuantur, sequiturq; oris humectatio, nausea, uomitus, & oris stomachi leuior morsus. Curatur autem uini multi potu cum omnibus quæ calfactoriam uim habent; uelut est Cyrenaicus succus, laser, silphium, cuminum, piper & simi-⁵⁰ lia, Hæc Aetius. Apparet autem eum pleraq; omnia ex Nicandri Antipharmacis transcripsisse, aut certe ab alio qui à Nicandro mutuatus sit, sed ordine inuerso. Nam quæ Nicander remedia præscribit aduersus ranæ mutæ uenenum, Aetius, ut Dioscorides quoq; aduersus ranam palustrem, quæ uocalis Nicandro est, commendat; notas uerò seu signa quæ Nicander in duobus istis ranarum uenenis distinguit, ipsi ferè confundunt, ut & remedia quædam. Sed audiamus ipsum Nicandrum: Ranæ (inquit, ut nos conuertimus) uenenosæ duorum sunt generum. una æstiuæ, altera muta uiridis, (λαχιδίς,) quæ uerno tempore inter frutices nascitur, rorem lambens. Harum æstiuæ colorem ceu thapsi inducit, membra accendit, (πίμπρησι;) frequentem ac difficilem respirationem mouet, odor oris fætidus sequitur. Huic subuenies ranæ elixæ aut assæ carne, aut pice ex uino propinata. Ipsius etiam rubetæ lien auxiliatur, rubetæ inquam palustris clamosæ, quæ inter algas primum sua uoce ⁶⁰ amœnum uer annunciat. Cæterum sumpto ranæ mutæ illius, quæ inter harundines degit, ueneno, plerunq; buxi color membra obsidet; sæpe os bileo humore abundat, & singultus hominē cum oris uentriculi

ventriculi quadam erosione frequentes concutiunt. Est quando genitale semen uiris aut mulieribus (præter uoluntatem) effluit. (Quidam interpretantur, ut in Scholijs legimus: Viros aut mulieres, genitura per corpus eorum dispersa, steriles & infœcundos fieri. Rasis etiam ab hoc ueneno in mulieribus conceptionem impediri tradit.) Sic affectis uinum merum propinato copiosum, & uomitum quanquam non nauseantibus excites, aut in dolio igne calefacto impositis sudorem affatim elicias. Item procerarum harundinum palustrium radices secas eodem in loco ubi ranæ uersantur, ex uino propines, aut uiuacis cyperidis siue cyperi: atq; ipsum sine cibo potuq; assiduâ ambulationibus exicca & defatiga, Hactenus Nicander. Rubetq; uenenum collecturi, inquit Scholiastes Nicandri, pellem eius pungunt, & saniem emanantem collectam cibo aut potui illius quem occidere uoluerint, ammiscent. Et rursus, Punctæ rubetæ in superficie tantum, uulnusculis minimè profundis, in uas non picatum injiciuntur, ubi aqua eis affunditur, quæ postea cibis aut potibus addita, letalis est. Si quis ex ijs qui malas artes ingeniosè factitare sciunt, rubetam primo contriuerit, deinde eius sanguinem siue ad uinum, siue ad aliam potionem admistum cuiuspiam per insidias bibendum dederit, is sanè sine mora perit, Aelianus. Non autem omnis rubeta ueneficis apta est, sed ea maxime quæ calidioribus in locis reperitur, itaq; per æstatem uenenū efficacius ab ea extrahitur, quod Apollodorus è uino propinari ait, Scholiastes Nicandri, hinc fortè æstiuam rubetam poeta dixit: & nos supra in calidioribus regionibus nocentius rubetarum genus haberi monuimus. Ei qui rubetas bibit (inquit Auicenna 4. 6. 2. 8. quanquam interpretis eius non rubetas nominat, sed ranas lacunales uirides, & marinas rubeas) accidit obfuscatio coloris ad citrinitatem tendens, & apostematio (tumor) corporis cum mollitie, & adustio in gutture ac ore, item difficultas anhelitus, tenebrositas oculorum, uertigo & fœtor oris. Et quandoq; accidit spasmus aut tetanus, aut solutio uentris dyfenterica, nausea, uomitus, permistio rationis, & syncope. Est quando genitura & excrementa in uoluntario profluunt. Quod si quis euaserit, dentes tamen excident, (& capilli, Arnoldus: pili, Rasis.) Curabitur autem, si euomuerit à potu olei & aquæ calidæ, aut uini copiosi: & plurimum exercitatus fuerit, ac sudauerit in balneo & solio calido, & oleis calidis inunctus fuerit. Salubre etiam ei est medicamentum diacurcuma, & lacha, (dialacha, Rasis 8. 31.) & quicquid hydropicos iuuat: item uinum plurimum, cum tribus drachmis radicum harundinis, nec non cyperus, & calamus aromaticus cum uino. Et mox sequenti capite nono, quod de ranis citrinis inscribitur, (sumptum ut apparet ex Aetij capite de ranis palustribus supra recitato:) Per has, inquit, tollitur appetitus cibi, & acidi fiunt ructus, color corrumpitur: superuenit syncope, nausea, uomitus, & dolor oris stomachi: & uenter & crura apostemate (tumore nimirum) afficiuntur. Curandi autem ratio proxima est curationi præcedentium ranarum quas lacunales & marinas uocauimus, Hucusq; Auicenna. Borax dicta ru. (rubeta) genus ranæ uenenosæ, degit in aquis & in terra, redditq; membrum tactu insensibile ac stupidum, Arnoldus de Villanoua. Caro ranæ sicca sumpta & formicæ magnæ terantur, & conficiantur cum succo squillæ: Si quis inde biberit danich, incurret pruritus, scabiem, & maculas pessimas. Quod si de rana decollata arida sumperit ad pondus aurei in pulte uinouæ, longo tempore ab accessu mulierum prohibebitur. Et si mulier inde aliquid ederit biberitue, impeditur eius conceptio, Rasis. Si quis sanguinem ranarum uiridum sumperit, & confecerit cum eo azarech, trita, & potauerit ex eo pondus aurei, retinebitur eius urina, Idè. Atqui apud Arnoldum

40 in libro de uenenis sic legimus: Eius qui biberit aureum de sanguine ranæ uiridis confecto cum auripigmento, obstruitur urina. Pota aqua in quam emisit bufo saliuam suam, uel in qua degit, inflatur corpus uehementer sicut hydropici: color fit liuidus cum permixta citrinitate: dolor & angustia accidit in stomacho, œsophago & intestinis, &c. uomitus & emissio spermatis una hora, demum syncope mortalis. Pauci euadunt, atq; ij dentes amittunt propter laxam gingiuis inductam mollietatem: quæ huius ueneni proprietas est, Bertrutius. Ille cui in potu datus fuerit sanguis bufonis, patietur difficultatem anhelitus, & cardiaca accidentia, & si quis sputum ipsius (saliuam bufonis) sumperit, uicinus erit morti non minus quam qui napellum biberit. Cura est, ut bibatur smaragdi scrupulus, deinde intrare corpus animalis quadrupedis magni, ut est bos, asinus, uel mulus, uel equus, idq; repetere aliquoties: deinde theriacæ drachmas duas bibere. Et eius bezoar est lapis inuentus

50 in capite bufonis, qui borax uocatur, Hæc Petrus Aponensis, qui eiusdem libri de uenenis cap. 78. communia remedia contra leporem marinum & ranam marinam præscribit, & insectorum quoq; eadem signa, ranam autem marinam in barbarorum & Arabum scriptis semper rubetam palustrem intelligo. Superioribus annis (inquit Ponzettus cardinalis) quidam cepit cannam, in cuius summitate infixus fuerat bufo: & expellens cum ea animalia ex suo agro; reuersus domum, quam primum incepit comedere, euomuit cibum quem tangebatur: nec cessauit donec cibus per manus alterius ei administratus est. Et ita intellectum est uenenum à canna illa manibus eius inductum: quod cum esset crassæ substantiæ nec aptum penetrare, cutem solum infecit nullo uitæ periculo. Sed neq; anhelando inficit bufo, nisi inflammetur ob iram, unde fumosus fit anhelitus: qui si crassus & fœtidus esset, uitari posset. Salua quoq; nisi inflammata non inficit: nec potest cito inflammarî cum ualde humida sit. Quamobrem uenefici hoc animal suspendunt, & sæpe percutiunt baculo, tunc enim spuma emanans uenenum est pestiferum, icribus & ira acutum. Est autem aliter curandus qui spumam sumpsit, uel saliuam (sic enim lego) uel sanguinè, aliter morsus. Nam qui spumam uel sanguinè

nem factum acutum sumperit, poni debet in uentre animalis magni, ut mulæ recens occisæ, calor enim huiusmodi cum calore naturali animalium perfectorum conuenit, qui inde auctius fortius resistit: & competit omnibus nimium frigidis uenenis: & interdum calidis, saltem quantum ad intentionem roborandi uires attinet. Pro antidoto tamen solent dari decem grana smaragdi triti cum uino, uel oleum balsami cum lacte. Et cum sentiunt frigus, utiliter dantur pistacia, uel piper longum, Hæc Ponzettus. Toxicum potest aliquando esse frigidum, ut spuma uel sanguis botracis supercalesfactæ, Idem, ego uerò hoc uenenum tota substantia eiusmodi esse puto, & natura septicum, nec ullum propriè dictum toxicum pro inficiendis sagittis esse frigidum: Vide in Lupo A. in aconiti mentione. Quòd si uenenum istud rubetæ ab ipsa inflammata ira uerberibusq; sumitur, & supercalesfacta, ut Ponzettus loquitur, non debet frigidum uideri.

¶ Bufones aridi poti, mortis periculum inferunt, Matthæolus.

¶ His subiiciam particularia quædam contra rubetæ uenenum medicamenta, ut apud auctores obseruauit. Contra rubetarum uenena auxiliatur phrynon in uino pota, aliqui neurada appellant, à radicibus nerucis, alij poterion, Plinius. (apparet autem ab hoc ipso contra rubetas auxilio nomen ei factum. Phrynos enim rubeta est. Nostro quidem seculo, quod sciam, ignotum.) Item alisma, quam alij damafonion, alij lyron appellant, folijs plantaginis, angustioribus, & magis laciniosis, conuexisq; in terram, aliàs etiã uenosis similiter, caule simplici & tenui, cubitali, capite thyrsi, radicibus densis, tenuibus, ut ueratri nigri, acris, odoratis, pinguibus, nascitur in aquosis. Alterum genus eiusdem in syluis, nigrius, maioribus folijs. Vfus in radice utriusq; aduersus ranas & lepores marinos, drachmæ pondere in uino poti, Plin. ¶ Cancræ fluuiatiles triti potiç ex aqua recentes, seu cinere adseruato, contra uenena omnia profunt, priuatim contra scorpionum ictus cum lacte, addi & uinum oportet, eadem uis contra uenenatorum omnium morsus, priuatim contra leporem marinum ac ranam rubetam, Plinius. ¶ Cynoglossus caninas imitatur linguas. Est alia similis ei, & quæ ferat lappas minutas: eius radix pota ex aqua ranis & serpentibus aduersatur, Plinius. Ego istam cynoglossum similem, ipsam esse cynoglossum puto, lappas enim nostra cynoglossus fert postquam defloruit, in summo caule & ramulis. diuersam fortè iudicarunt, qui sine caule ipsam primo anno toto uiderunt, (secundo enim demum caulescit) ut scribit Dioscorides, similis error in bechio etiam commissus est. Plinius tamen caulem cynoglossum attribuit, lib. 25. cap. 8. thyrsos eius semen gerentes memorans, Matthæolus Senensis cynoglossum uulgò dictam pharmacopolis, secundam hanc Plinij cynoglossum esse putat, lappas ferentem. Dioscoridis uerò cynoglossum Romæ sibi uisam, nunquam caulescere, folijs crassis, longis, pilosis, in terra radiatis rotæ aut Solis instar, sed forsitan ea quoq; caulem profert, eo tempore non uisa Matthæolo: quod facilius conijcio, quoniam in petalite etiam similiter ab eo erratum est. Sed quod ad remediũ ipsum pertinet, idem hoc præstari puto similiter à quauis anchusæ, echij aut cynoglossi buglossiue radice, ut pote congenerum plantarum tum forma tum facultatibus, siccando nempe refrigerandoq; quanquam cynoglossus nostra, mollibus & catulos redolentibus folijs, non nihil à reliquarum genere discessit, cum nec ita aculeata sit, nec semen simile proferat: & ut ipse iudico, refrigerando efficacior sit. ¶ Ceruus dextrum cornu terra obruit, contra rubetarum uenena necessarium, Plinius. ¶ Ex his ranis lien, contra uenena quæ fiunt ex ipsis auxiliatur, cor uerò etiam efficacius est, Plinius. Splenem quidem rubetæ palustris ueneno eius obsistere Nicæder etiam docuit: in Scholijs *ὀπρὸς* pro *αὐλῶ* malè legitur. 40 Timæus & Neocles medicus rubetas dicunt duo iecora habere: & alterum quidem occidere, alterum alteri aduersans salutem adferre, Aelianus, Philes. Ranarum rubetarum altera fibra à formicis non attingitur, propter uenenum, ut arbitrantur, Plin. Rubetæ cinis, sicut & cinis leporis marini, medicamen est contra uenenum ipsorum, Albertus. Alius quidam obscurus, horum animalium cinerem in aqua potum, uenena ipsorum expugnare tradit. ¶ Ranarum marinarum ex uino & aceto decoctarum succus contra uenena bibitur, & contra ranæ rubetæ uenenum, & contra salamandras, Plinius. Sunt autem ranæ marinæ Græcorum & Latinorum ueterum non palustres rubetæ, ut Arabum interpretes transferunt, sed pisces quidam plani. Vide in Salamandra G. ¶ Testudinis marinæ sanguis cum uino & leporis coagulo cuminoq; contra serpentium morsus, & hausta rubetæ uenena, conuenienter bibitur, Dioscorid. Sanguis testudinum terrestrium contra serpentium omnium & ranarum uenena auxiliatur, seruato sanguine in farina pilulis factis, & cum opus sit in uino datis, Plinius. ¶ Mirè efficax est contra rubetas quinta essentia theriacalis nostra, nec non oleum nostrum de scorpionibus, quæ supra descripsimus in prologo in hunc sextum Dioscoridis librum, Matthæolus Senensis.

¶ Rubeta si conspuerit hominem, mox pilos omnes amittet ille, Kiranides. Aduersus uenenum rubetarum (siue morsu nimirum siue aliter infecto corpore) terra sigillata uera, quæ uulgò terra S. Pauli nominatur, salua subacta utilissimè imponitur, Theophrastus Paracelsus.

¶ Bufonis morsus uenenosus est, ut serpentis, Arnoldus: sicut serpentis secundi ordinis, Albertus. Pessimus est bufonis morsus, & insanabilis efficitur, Obscurus. Membra stupore afficit, Ponzettus. Catus cum bufonibus quoq; pugnare dicitur: quorum licet uenenatis aculeis (forte dentes eorum sic nominat) impugnetur, non tamen necatur, Obscurus. Rubeta dum spiritu expletur exasperat & uibrat terga, atq; ob id ipsum audentior euadit, (audentiùs inuadit,) ad ledendum itaq; & ma-

& manifestè insurgit, & saltibus interpositum spatium contrahit, rarò quidem morsum infligens, sed anhelitu (suspitio, Hermolaus) uirulento inficiens, Aetius 13. 36. Dentes cum infixerit, negant morsum remittere, ut & salamandram: & si auellatur, letale esse, itaq; relinquendam aiunt à morsu pendentem. Lege supra historiã in D. Qui à rubetis læsi (morsi) sunt, his omne corpus intumescit & diffinditur, ac citò omnino pereunt. Porrò quæ opem auxiliarem his ferre possunt, ex uniuersalibus & communibus antidotis ac epithematis huc transferantur, itemq; & reliquis quæ ad curatio nem pertinere uidebuntur, Ibidem: ex quo loco Auicenna etiam transtulit 4. 6. 5. 25. Ex morsu (inquit) rubetæ apostema magnum accidit, & interitus uelox. Curatio autè adhiberi debet per the-riacam magnam, & huiusmodi (communia remedia.) Lac muliebri contra morsum ranæ bibitur
 10 stillaturq; Plinius. Eryngij radix illinitur plagis (uenenatis,) peculiariter efficax cõtra chersydros ac ranas, Idem. Bufones etiam morsu suo, quanquam non profundo, uenenum immittunt, Mat-thæolus. Morsus à bufone sufficit dari de ossè quod etiã in latere dextro capitis eius reperitur, Pon-zettus. Atqui Plinius, qui solus huius ossiculi mentionem fecit, non in dextra rubetæ capitis par-te, sed simpliciter in dextro latere contineri scribit, nec ullam uim contra huius animantis morsum ei attribuit. Decepit forte Ponzettum quod Aponensis scripsit, lapidè in capite bufonis repertum præcipuum contra eius uenenum esse remediũ; constat autem non lapidem, sed ossa tantum in eius capite reperiri, ut supra docuimus.

¶ Vulgus nostrum humorem quem inflata irataq; rubeta emittit, urinam eius uocat: & permix-tum illum dicit, qui eo aspersus fuerit. De hoc ueneno etiam iam superius sparsim egi, hinc tamen pri-
 20 uatim quædam commemorabo. Cutim sic infectam putrescere aiunt, & difficulter sanari. Rube-ta tum terrena tum palustris, si bacillo sæpius uerberetur, inflato corpore uirus primo è clunibus exprimit longius, deinde sudat; cuius sudoris lactei guttæ admodum grauis & putidi sunt odoris, ac cum occiditur ferè opij, Georg. Agricola. Lacteus quidè ueneni humor est in salamandra etiam & lacertis aquaticis, forsan & terrestribus. Itaq; ob colorem spumam aliqui (ut Ponzettus) hoc uene-num uocant, fortè & saliuam eandem: nisi ea oris propria uideatur. Si rana saliuam oculum asper-serit, præcipuum est remedium in lacte muliebri, Plinius.

¶ Mulieres aliquando unã cum fœtu humano pecus etiam concipiunt: sic enim Cælius Aure-lianus & Platearius nominant; & interdum ranas seu bufones, & lacertos, aut similia eis animalia, cuius quidem monstrosæ conceptionis causam alijs inquirendam relinquo. Notandum (inquit
 30 Platearius in capite de retentione menstruorum) quod ea quæ ualent ad menstrua prouocanda edu-cunt & secundinam, & bufonem fratrem Salernitanorum, (sic & lacertum Lombardorum fratrem aliqui nominarunt.) Notandũ etiam quod mulieres Salernitanæ in principio conceptionis, & ma-ximè quando debent fœtus uiuificari, prædictum animal nituntur occidere, bibentes succum apij & porrorum, Hæc ille. Mulier quædam recens nupta, quum omnium opinione prægnans dice-retur, loco fœtus, quatuor animalia ranis simillima peperit, & optimè ualuit; sed postea circa pecti-nem dolorem sentiebat, quem paucis adhibitis remedijs sedauimus, & pulcherrimè uiuit. Similiter mulier alia quum puerum optimè peperisset, inter secundas animal ranæ simillimum eiecit, & ipsa & puer pancreaticè habent. Mercatoris quoq; cuiusdam uxor abortiuit, & altero post abortum die simile animal peperit, ut multis alijs euenisse uidimus, præcipuè Anconitanis. Debet autem animal
 40 hoc inter molæ genera adnumerari, Amatus Lusitanus in Curationibus suis cap. 27. Idem in Hel-uetia euenisse mulieribus quibusdam audio, sed rarius.

¶ Caterum in uentriculis quorundã aut intestinis bufones reperiri, facilius reddi ratio potest. uidetur enim fieri id aliquando posse genitura ipsorũ, uno aut altero ouo scilicet à cõtina illa ouo-rum serie separato, cum potu aquæ hausta. Quanquam enim in terra & aquis bufones ex putredine nascantur, in corpore tamen humano id fieri posse non est uerisimile, nam lumbrici quidem in-tus ex putredine nascuntur, sed non tam corrupta & praua qualem generandis bufonibus subijci oporteret, & lumbrici nihil ferè quàm carni sunt, ut facile ex putredine quauis generentur, bufo-nis uerò corpus uarijs membris, organis, & ossibus constat, ut id nisi hausta genitura in homine nasci non credam. Ea uerò cum hausta fuerit in potu facile uentriculi uillis adheret propter substan-tiam uiscosam & tenacem, non concoquitur uerò neq; uincitur à uentriculo, cum naturam nostræ
 50 prorsus contrariam habeat, à qua tamen uenenum fortè in corpus non dispergitur, quoniam pellicula continetur tum ouum, tum multò, magis cum ex eo animal nascitur, & in uentriculo manet, & meliore intus succo nutritur à prima statim origine, adde quod minus ueneni in genitura quæ in aqua fuerit esse uerisimile sit, ut in ipsis rubetis aquaticis minus quàm in terrestribus: & insuper uicinitatis partui ratione, quo grandius enim animal quodq; uenenatum sit, eò magis siccescit, & syncerius uenenum habet, itaq; in regionibus calidis & siccis, non tam caliditatis puto quàm sicci-tatis ratione, aut certe utriusq; pari, uehementiora animalium uenena sunt. quod si minora tenerio-raq; animalia, utpote humidiora, minus noxia sunt, genituram ipsam quantum fieri in cuiusq; ge-nere potest minimè noxiam esse oportet. Neq; hoc tamen prohibet quòd animalium quorundã,
 60 (in genere serpentium, lacertorũ & insectorum,) oua interimere possint: cum quorundã adeò inter-num sit uenenum, ut quamuis per gradus aliquot imminutum adhuc interimat, tardius tamen. Bu-fonum uerò uenenum cum non sit uehemens, in nostris præsertim regionibus frigidis & humidis,

minus mirum fuerit ueneni illius quod genitura ipsorum inest uim tam debilem esse ut multo tempore superstes homo durare possit, quod quidem etiam in alijs quibusdam uenenis septicis ex plantis contingit, ut aconito: sic enim temperari possunt à maleficis, auctore Theophrasto, ut longo post tempore interimant. Etiam si uerò quod genitura inest uenenum minus esse dixerim, grauida tamen animalia uenenata, eo tempore quo oua aut foetum gestant, nocentiora sunt: non quod ab ouis foetue ueneni aliquid accipiunt matres, sed quoniam si quid boni & dulcioris succi habent alendo foetui communicant, unde corpus eorum siccius manet, & deterior tantum succus eis relinquitur. Sed hæc fortè intempestiuus, cum in eo sermone qui in genere de animalibus uenenatis instituitur, tractari deberent. ¶ Natos quidem in corpore bufones, hoc potius quam ranarum nomine dici puto, quod colore sint lurido: & uerisimile est à sumpta etiam ranarum in potu genitura, ranas in corpore natas, & forma non nihil, & colore præcipue, à ranis quæ in suis aquis nascuntur differre, propter alienam nutrimenti & quo continentur loci naturam, aerisq; & Solis priuationem: itaque ranas etiam intus natas bufones appellari. Interim tamen non negarim uerorum etiam bufonum genituram aliquando hauriri, & ueros inde bufones nasci. Non mirum autem posse eos ita inclusos uti, cum alioqui etiam in cauis latere soleant, & hybernos menses abditi exigere: & aliquando saxis etiam inclusi uiui reperiantur. Raro enim pulmone genus omne ouiparum est, nec tantum respiratione indiget quantum uiparæ animantes. ¶ Ad bufones in uentre natos: Serpentera exenterato, caput & caudam ad duos digitos amputato, reliquum corpus in frustra aliquot secato, in aqua elixato, & pingue supernatans sorbeto, sic bufones uomitu reddes, hoc remedium repetes, donec omnes euomueris. Postea medicamentis restaurantibus & aromaticis utitor, Liber quidam Ger 20 manicus manuscriptus.

H.

a. Rubeta inflat se irata, tam proterue audax ut insiliat quoque proximum, quanquam suspirio se frequentius quam morsu uindicans, buffo inde, ut arbitror, à Vergilio & uulgo dicta, Hermolaus. ¶ Καρφύκη, rubetæ, apud Rhodios, Hesychius & Varinus, accedit non nihil hæc uox ad Gallicam crapauide, φρυῶ scribi debet, ut sit uox penansflexa, non paroxytona neq; oxytona, ut quidam inepte scribunt, Nicander & alij penultimam recte produciunt: quare cum acuto scribi non potest, φρυῶ etiam in Etymologico & apud Varinū legitur pro rubeta, πρὸς τὸ ἐμφερὲς εἶναι πρὸς αὐτὸν ἄλλας βατράχους, ἢ ἀπὸ τῆς φρυγίας ἀπὸ τῆς λιμνῆος φύσεως ἢ τῆς (fortè τῆς) χερσαίου. Item φρυῶν, & φρυῶν, τὸ φρυῶν in Lexico Græcolatino nescio quam rectè, φρυῶν in foeminino genere apud Nicandrum, poeticum tantum uidetur. φρυῶν pro φρυῶ reperitur apud Galenum libro septimo de compos. medicaminum generalium, in mentione acopi ex rubetis, ipse quidem erratum suspicor, quum sæpius ibidem φρυῶν non φρυῶν (quod semel tantum scribitur) nominentur. Chrysippus philosophus tradidit phryganion adalligatum remedio esse quartanis, quod esset animal, nec ille descripsit, nec nos inuenimus qui nouisset, demonstrandum tamē fuit à tam graui auctore dictum, si cuiusquam cura efficacior esset ad inquirendum, Plinius. Ego non aliud animal à Chrysippo quam rubetam indicatum puto, quoniam & nomina uicina sunt phrynion & phryganion: & fortè ut Latini rubetam dixere, quod inter uepres & rubos degat, sic Græci quidam phryganion à phryganis id est uirgultis minoribus, quæ aliqui suffrutices nominant, alij per syncopen phrynion & phrynon. Conuenit & remedium. Nam ut Plinius ipse alibi scribit, Rubetæ ablatiis unguibus adalligatæ quartanis liberant, iecur etiam eius uel cor adalligatur ad quartanas, item ossiculum è dextro eius latere. Esto igitur phryganion Chrysippi rubeta, quoniam certius aliud adhuc nemo docuit. φρυῶ, βατράχου ἢ παχὺς, Hesychius: sed forsitan ἢ cōiunctio tolli debet, aut pro ea legi articulus ὀ, ut sensus sit, rubetam, crassam & turgidam ranam esse. φρυῶ ὀ ἀδιπλαστὸς βατράχου, Suidas, uidetur autem error, adiplastos enim informem significat, qualis rana, nondum scilicet in membra & pedes digesta, γρυῶ uel γυῶ non φρυῶ uocatur. Et sanè grammatici γυῶν interpretantur βατράχους ἀδιπλαστὸς, ut scripti in Rana c. Si quis tamen adiplaston hic simpliciter pro crasso & inarticulato accipiat, permit tam illi, sed sic ut improprie ita accipi moneam, φρυῶ quidem pro γρυῶ facile scribi ab imperito aliquo potuit: nec obstat autoritas Lexicorum Græcorum, cum & alia similia errata in eis deprehendantur. Petrus de Tusignano barbarus scriptor, buffonem, quem & bubonem nominat, inter pestilentialia abscessus numerat, ut batrachion quoq; sed hoc à materia uenenoſa excitari ait, bubonem non item: quem ridiculè buffonem nominari putat, quoniam ut animal huius nominis contumuo stet, sic enim loquitur.

¶ Epitheta. φρυῶ θορραῖον, θορραῖος, λιμνῆος, πολυχῆς, apud Nicandrum. Lurida rana apud Varronem, ut conijcio, rubeta est. Possunt quidem ranarum quædam epitheta etiam rubetis attribui, ut turpis, palustris, rauca.

¶ Phrynion frutex est, qui aliàs poterion, apud Plinium & Dioscoridem, &c, sic dictus quod aduersus rubetarum uenena auxilio sit, ut superius in G. scripsi. Idem nomen etiam paronychia apud Dioscoridem attribuitur. Quidam Germanicè herbam quam uulgus medicorum cotulam foetidam nominat, Krottendyll, id est anethum bufonum appellant, cui ego nihil cum bufonibus rei esse puto: & fictum Germanicum nomen à simili Latina uoce cauta uel cotula: & similiter simillimam ei, nisi suaui odore differret chamæmalum, Krottentrout, id est herbam bufonum aliqui uocant.

cant. Harum similitudinem in floribus parthenium repræsentat, quam Hetrusci olim cautam uocant, ut inter nomenclaturas Dioscoridis legitur. Sed in quibusdā Heluetiæ locis herbam botrym appellant **Krottenkraut**: nimirum quod folijs circa radicem priusquam caulescit sessilibus terræ incumbat; nisi fortassis à rubetis etiam appetitur in hortis ubi seri aut sponte nasci solet. Nostri etiam lactariam quandam herbam, quæ tithymalis adnumerari possit, minimam in eo genere, densam & fruticosam, locis cultis prouenientem, **Krottenkrut** nominant: quæ ueterum chamæsyce uidetur. Chamæbatum aliqui **Krottenbeere** uocitant, alij sambucum aquaticam eodem nomine. Sunt qui linariam uulgò dictam, Germanicè **Krottenflachs**, id est linum rubetarum interpretantur. Ruellius de nat. stirpium 3, 112. tertium genus sideritidis à Gallis uulgo herbam terrenam uocari meminit, à nonnullis crapodinam, quòd bufonis modo semper sessilis humi resideat. Cicutam nonnulli **Krottenpeterle**, id est petroselinum seu apium bufonum dicunt, ut Laur. Frisius annotauit. Garab est arbor super quam generatur borax, Vetus glossograph, Auicēnæ; intelligit autem per uocē borax lanam xylinam siue gossipiū, quæ à nonnullis uulgo borra nominatur.

¶ **Φρυνολόχος** & **Ισραφ**, id est rubetarius accipiter uocatur, qui rubetis insidiatur ut deuoret. ¶ In littoribus Oceani Gallici crappam quasi crappaudam, id est rubetam nominari audio piscem quem accolæ Balthici littoris torsch uocitant, cuius corpus totum in capite & cauda est.

¶ Veteres (hoc est superioris seculi apud nos pictores) ad denotandam auaritiam, mulierem bufoni insidentem pingebant, (cæcam, cor manu comprehensum rodentem,) quòd bufo licet totus in terra occultetur, non satis tamen terræ in cibo absumere ausit, Mich. Herus. Gallorum reges inuenio olim insigne regni habuisse tres bufones nigros in spatio flauo coloris; postea uerò Clothoueu tria lilia aurea in spatio cœruleo tanquam cœlitus transmissum insigne usurpasse. Troiani Ilio destructo traiecto mari circa Mæotin habitauerunt; ubi cum à Gothis infestarentur, Marcomirus rex eorum cum reliquis populi præfectis, nouam & quietiorem sedem querere statuit. Et cum oraculo moneretur ut locum illum adiret ubi Rhenus in mare illabitur, à maga etiam Alruna nomine ad profectiōnem illam suscipiendam impulsus est. Effecit enim mulier illa arte sua ut noctu appareret regi Marcomiro spectrum quoddam triceps, aquilæ, bufonis & leonis capitibus; ex quibus aquila his uerbis eum allocuta est: Genus tuum o Marcomire opprimit me, & conculcabit leonem & interficiet bufonem. Quibus uerbis significauit futurum, posteros eius Gallis Romanis & Germanis imperaturos, Munsterus.

¶ **Propria**. Phrynis, citharædus Mitylenæus. Phrynichi duo Athenienses tragici, tertius comicus, quartus sophista Bithynus, quorum omnium Suidas meminit. Apud eundem **φρυνίου** proprium uiri nomen. Phryne, meretrix olim famosa. Eustathius Iliados χ. interpretans, Phrynen meretricem alteram Thespiciam fuisse scribit; alteram Sestum cognomine, **σιστόν, ὅτι τὸ ἀρσιθεύει καὶ ἀρσιθεύει εὖ οὐ πῆ στωίωντας**. Alij uerò, inquit, Phrynen alteram **κλαυσίχλωμ** cognominatā scribunt, alteram Saperdion. Mnesarete aurea fuit Delphis, ea scilicet quæ Phryne cognominata fuit propter pallorem, Plutarchus in libro Cur Pythia non amplius carmine respondeat. Phrynondas, **φρυνώνδας**, uir Atheniensis fuit, notæ improbitatis, nō minus Eurybate, unde homines malos Phrynondas cognominant, Etymologus. Eustathius quoq; Phrynondam hominem improbum & malignum fuisse refert. **φρύνες** populi sunt Scythiæ Dionysio in Periegesi, aliās **φρύνες ὁμωνύμως τῶν ζώων**, id est ranis rubetis cognomines, Eustathius in Dionysium.

¶ c. Mustelas fluuiatiles, quas nostri thryscias uocant, alij **quappen**, **alquappen**, cum ranis aquaticis maioribus coire putant aliqui; uel etiam cum rubetis aquaticis, nam & oris rictu ranas referunt, & uentriculus eorum appendices quasdam habet pedibus seu manibus raninis similes, hinc Saxones dicunt pro uerbis, **Es ward ein quapp no nie so güt, Sie best inn sick cyn patten füt**, ut Christophorus Encelius annotauit. ¶ Buffones gigno (anas loquitur in poemate Io. Vrsini) putrida tellure sepulta, Humores pluuij fortè quòd ambo sumus. Humet is & friget, mea sic uis humet & alget Cum perit in terra qui prius ignis erat.

¶ c. Archibius ad Antiochum Syriæ regem scripsit: si fictili nouo obruatür rubeta rana in media segete, non esse noxias tempestates, Plinius. Multi ad milij remedia, rubetam noctu aruo circumferri iubent, (Democritus iubet, Ruellius) priusquam fariatur, defodiq; in medio inclusam uase fictili; ita nec passerem, nec uermem nocere: sed eruendam priusquam metatur, alioqui amarum fieri, Idem. Sunt qui rubeta rana in limine hordei pede è longioribus suspensa, grana inuehere iubeant, (contra gurguliones,) Idem. Venerem concitant nerui rubetæ dextro lacerto adalligati. Amorem finit in pecoris recenti corio rubeta alligata, Plinius. Sunt & aliæ quædam superstitiosæ huiusmodi nugæ ex rubeta aut partibus eius adalligatis, præsertim ossiculorum quæ in lateribus eius reperiuntur, quas supra in G. recitauimus.

¶ h. Bufonem undecunq; & quomocunq; obuium ueteres in augurijs felicissimum habuerunt, nam licet uel solo uisu molestus sit, hominibus tamen nihil feliciores successus enunciat bufone, auguria enim cum uel nomina sint deorum, multoties per ea quæ primo aspectu molesta sunt, hominibus deferuntur, Aug. Niphus lib. 1. de augurijs. ¶ In hominem stolidum & nullius mentis uulgus nostrum pro uerbis dicit, **Su hast åben sinn/ wie ein krott haat**: Tantum sensus tibi inest, quantum pilorum rubetæ.

DE RANA VENENATA FOSSILI.

RANA uenenata, quam metallici nostri ex ignis colore qui insidet ei, *πυρίφρωον*, (*Feurtrott*), nominant, in saxis perpetuò quasi condita & sepulta latet. Altius intra terram gignitur, & reperitur modo in uenis, fibris, saxorum commissuris, cum hæ excavantur; modo in saxis ita solidis, ut nulla foramina, quæ uideri possint, appareant, cum cuneis diuiduntur. Quo sanè modo & Snebergi & Mannisfeldi fuit inuenta. Ea ex subterraneis cauernis elata in lucem primò turget ac inflatur, mox de uita decedit, talis etiam rana crebrius reperitur in Gallijs Tolosæ in saxo arenario rubro candidis maculis distincto, ex quo molæ fiunt, quocirca id genus saxa omnia priusquam molas ex eis faciunt, perfringunt, quod ni fecerint, ranæ, ubi, cum molæ uersantur, concaluerint, inflari solent, & disruptis molis frumenta ueneno inficere, Georg. Agricola.

DE CORDVLA SIVE CORDVLO.

CORDVLA, *κορδύλη*, palustris est ut rana quoq; Aristot. 1. 1. historię anim. Et alibi, Cordulus (*κορδύλος*) non pulmonem, sed branchias habet, egressusq; cibum petit in terra solus aquatiliū, & quadrupes idem est ut ad ambulandum idoneus. Et rursus, Cordula (aliàs crocodilus, quod nō placet) natat pedibus & cauda, quam similem siluro habet, quoad paruum magno licet conferre. Et lib. 4. cap. 13. de partib. anim. Corduli (*κορδύλοι*) quamuis branchiis præditi, pedes habent, quoniam pinna carent, caudam etiam habent laxam & latam, *μακρὰ καὶ πλατεια*. Alia est cordyla siue scordyla uel cordylus scordylusue piscis, de qua in Thunni piscis historia dicemus. Cordula quidem quadrupes mihi ignota est, apparet autem eam ambigere inter pisces & ouiparas quadrupedes, ac sui omnino generis esse. Cauda & pedibus scinci etiam siue lacerti aquatici natant, & in terram egrediuntur; sed ij pulmone non carent. Cordyla, *κορδύλη*, animal est palustre, *πυμαπαύω*, simile ascalabotæ, id est stellioni, Hefychius. Hieronymus Cardanus, uir doctissimus, cum nuper per ciuitatem nostram iter faceret, narrabat mihi se iuxta Lugdunum in quibusdam aquis animalcula uidisse, quorum descriptio ex ipsius uerbis omnino cum cordulo Aristotelis cōgruebat. Albertus piscem quendam diem appellat, qui eodē die quo natus est perficiatur moriaturq; pedibus duobus & totidem pinnis præditum.

DE SALAMANDRA.

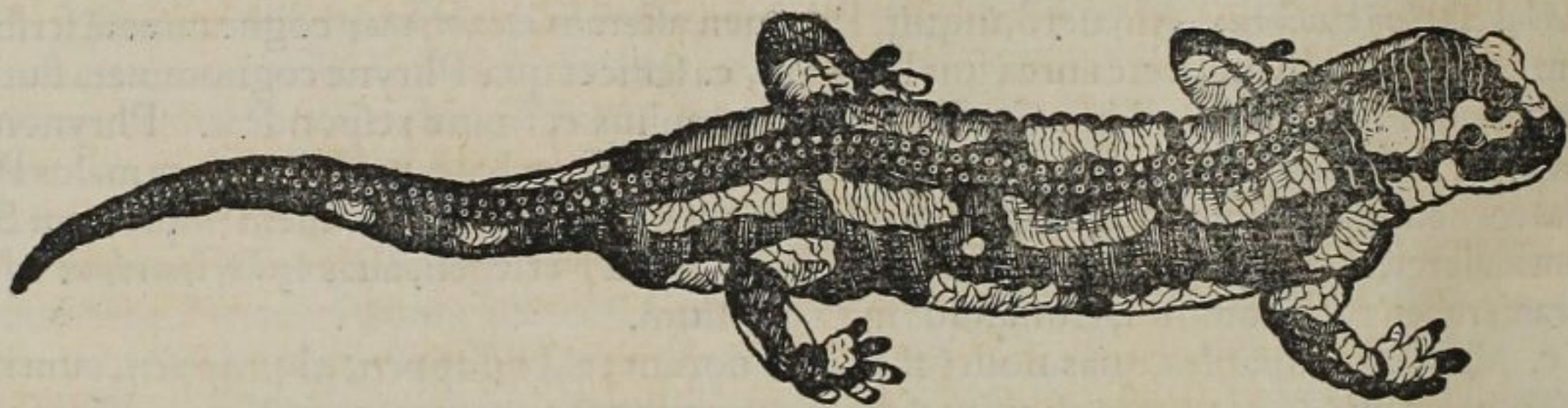

Figura hæc ad uiuum expressa est, altera uerò quæ stellas in dorso gerit, in libris quibusdam publicatis reperitur, conficta ab aliquo, qui salamandram ex stellionem à stellis dictum, animal unum putabat, ut conijcio.

A.

LACERTORVM genera plura sunt, ut salamandra, saura, stellio, Isidorus. Salamandra, non uermis ut inepti quidam literatores uolunt, sed lacerti genus, *Σαλαμάνδρα* Græcè uocatur, quod quidem nomen pleræq; omnes linguæ hactenus retinent: eò quod ueram salamandram ubiq; opinor satis frequentem nemo ferè cognoscendam sibi curarit, & omnes nescio quam peregrinam & portentosam bestiam sibi fixerint. Videtur etiam Aristoteles tanquam de ignoto animali dubius de ea loqui, uno tantum in loco, cum inquit: Nonnulla corpora esse animalium, quæ igne non absumentur, salamandra documento est: quæ, ut aiunt, ignem inambulans per eum extinguit. Nam si nota ei fuisset, nec ex fama tantum de ea scribere, neq; rem falsam, ut post dicemus, asserere debebat. Lacertum Arabes samabras, uel, ut Bellunensis apud Auicennam legit, saambas uocant, unde salamandræ Græcis Latinisq; deductum uocabulum facile conijcio. Accedit nonnihil etiam Hebraica uox semamit, quæ stellionem significat, Prouer. 30. etsi alij araneam, alij simiã interpretentur, ut diximus in Simiã A. Ridicula Isidori opinio est, qui salamandram dictam suspicatur quasi ualincendam, quòd contra incendia ualeat. Idem & Albertus & alij quidam recentiores salamandram, stellionem & chamaeleontem magno errore confundunt. Syluaticus dictionem oac salamandram interpretatur, & alio loco odac, Koach quidem alij chama-

chamaeleonem, alij crocodili siue lacerti genus faciunt, ut pluribus docui in Chamaeone A. Salamandra, hoc est illud ipsum animal quod hic pictum damus, apud Italos & Rhætos qui Italicè loquuntur, uetus adhuc nomen retinet. A Gallis sourd, ut audio, nominatur: non quidē puto quod surda mutæ sit, sed à Græco saura fortassis. In Gallia Narbonensi blande, à lento incessu, ut conijcio, blandum enim pro tardo & lento dicunt: & alibi in Gallia alebrenne, alibi arrassade; quæ nomina fortè à salamandra interpolata sunt. Neocomi that, Normannis, ni fallor, muron. Hispanis salamantegua. Germani appellant ein *Waal*, alij *Woll* uel *Wolch*, uel *Woldwurm* ut in Carinthia; alij *Olm*. Euricius Cordus ulmam & mulcham Latina terminatione. Harum sanè uocum etyma certa non habeo, sed coniecturas meas afferam, aut enim *Waal* conciso & transposito salamandra uocabulo dicta est, aut à maculis, & punctis, quibus toto corpore pingitur atque distinguitur. *maal* enim maculam, & *maalen* pingere nostri dicunt, quare etiam stellatum hoc animal Plinius dixit: & forsitan inde moti sunt aliqui, ut cum stellione confunderent: cui similiter stellæ, id est maculae nominis occasio fuerunt: & ardea stellaris, & alia quaedam eandem ob causam à stellis cognominata sunt. Idcirco etiam *Puntermaal*, in quibusdam Germaniæ locis appellatur, à punctis ut dixi, ut à lacertis aquaticis, quos *Wassermahlen*, nominamus, discernatur. Aut fortè *Wolch* rectius uocatur, quod liquore lacteo turgeat, quod & Plinius testatur, & ipse obseruauit. Quanquā & aliud lacerti genus in alpiibus reperi, figura & magnitudine salamandræ simile, cuius fortè species fuerit, quod in fine mensis Iulij uirga à me percussum, lacteo humore copioso manabat. *Wolchen* nostri & lac & omne opus lactarium indigerant. Et quoniam crasso amploque capite lacertus hic est, hō mines similiter capitatos *Wollenkopff* appellant. Salamandram Germani, quia propter crura breuia tardè graditur, Græco nomine *μόλυω* appellant, ut Georg. Agricola placet, nimirum ab aduerbio *μόλις* deriuanti, aut quia Varinus *μολγόν* interpretatur, *τὸν βραδύω*. Sed cum etymologia Germanica non desit, superuacuum est externam quærere, & si dictio *μόλυω* Græcis in usu esset, ut non est, facta uideri posset à lacteo liquore, non minus quàm Germanica. *μολγός* enim & *ἀμολγός* à uerbo *ἀμύλλειν*, quod est lac mulgere, deriuantur. Quidam in Heluetia Rhætis finitimi crasso uocabulo, & per onomatopœiam, ut uidetur, conficto, *Quattertersch* hæc animalia uocant: quoniam plura simul aliquando, eaque crassis corporibus, tanquam in uno cumulo circa uias cælo pluuio reperiantur. ¶ Anglicum eius nomen nullum adhuc resciscere potui. ¶ Albertus lib. 26. historiarum anim. in dictione Stelle (stellio scribendum) eadem omnino scribit quæ Plinius de salamandra, nam, ut supra quoque monui, duo hæc animalia confundit. Rimatorix est serpens ordinis primi, (id est acutissimi ueneni,) ut dicit Iorach, rimas aquas & cibos, & inficiens: & si quis ex infectis aliquid gustauerit, statim moritur, Albertus. Ego apud idoneos authores de salamandra hæc & similia tradi inuenio: nec obstat nobis quod serpens nominatur, cum barbari authores eorumque interpretes, serpentium, uermium, lacertorumque nomina more suo confundant. Quin & Albertus salamandram serpentem nominat, ut stellionem quoque & sauram.

B.

Salamandra lacertæ species est, Dioscorides & Isidorus. Lacerti figura, Plinius. Ramarro, (id est paruo lacerto, ut Itali quidam uocant: quanquam & bufonem à quibusdam sic uocari audio) similis corpore & magnitudine ferè, maior tamen tum corpore tum capite, cruribus altioribus caudaque breuiore, Matthæolus. Auicenna etiam lib. 4. caudam breuem ei tribuit. Illæ quas uidi crassiores erant lacerto uulgaris, uentre pallido, crassiusculo, longæ circiter dodrantè: cutis pars nigerrima, pars flaua auripigmèti colore, utraq; splendens: linea (si bene memini) per dorsum nigra erat, punctis quibusdam orbiculatis, ceu ocellis impressa. Dioscorides animal uarium, Plinius stellatum esse dicit. A coloris quidem uarietate stellioni etiam & ardea stellari nomen impositum. Similis ascalabotæ (id est stellioni, ut Nicandri Scholiastes quoque tradit) salamandra est Aetio, lacerta uenenaria, hoc est pharmacitide uelocior, Hermolaus in Corollario: Sed non rectè *παχύτρη* pro *παχύτρη* legit, neque enim uelocior est salamandra ullo lacerti genere, sed tardissima omnium: asperior uerò ei cutis & scabrius est, in dorso præsertim propter puncta quæ dixi: & fortè Nicander hanc ob causam *παχύτρη* salamandræ dixit, quod cutis interrupta his uelut oculis uideatur, ex his in pelle eius rupturis, inquit Scholiastes, cum in igne fuerit, sudor effluens, ignem extinguit. Præterea notandum quod Aetius lacertam pharmacitidem à salamandra diuersam facit, Nicander in Alexipharmacis eandem. Salamandra quadrupes est, similis lacertæ aut crocodilo terrestri: uel, ut alij, parua est ut lacerta, cauda breui, Scholia Nicandri. Maior lacerta uiridi, Kiranides. ego crassiores reperiri puto, nunquam uerò longiorem. Suidas simpliciter magnitudine lacertæ esse scribit: & Zoroastres in Geoponicis 15. 1. animal esse minimum. Subtile & paruum est animal, lumbricis associum, flauo colore uestitum, Hermolaus ex Cassiodoro. Salamandræ toto corpore nigro flauoque colore alternis distinguuntur, utroque adeo splendente, ac si arte splendor ille inductus fuisset, sed animal est ipso aspectu homini contrarium & abominabile, Matthæolus: hinc scilicet Nicandro cognominatur *ὄβλιον δ' αἰὲς αἰγὴν ἀπεχθές*. De maculis quibus quasi depingitur, unde nomen ei fortassis apud nostros, dixi in A. Memini tamen aliquando in alpiibus reperire unam huius generis quæ tota erat fusca, absque splendore, corporis forma alioqui simili, cauda breui, & lacteo succo percussa similiter manabat, ut etiam lacerti aquatici, quos nostri *Wassermollen*, id est salamandras

G 2

aquaticas uocant, de quibus supra priuatim scripsi. Videntur salamandræ in ualle Anania per syl-
 uas ubiq; & alibi passim in Tridentina ditone, Matthæolus. Apud nos quoq; non sunt raræ, &
 plures aliquando simul quasi conuolutæ reperiuntur, ut dictum est in A. & alibi passim in Germa-
 nia. Salamandram nonnulli dicunt cute & squamis carere, Gillius. ego in solis Nicandri scholijs
 hoc dictum reperio, quæ λιπόρρινον epitheton quod poeta huic lacertæ attribuit sic interpretantur,
 διότι δ' ὄμμα ἔχει, ὅτι λεπιδά. ἢ διότι λίπος ἀφίστη ἀπὸ τοῦ δ' ὄματός. γλίχρη (γλίχρα) γὰρ ἐστὶ καὶ λιπόρρινος.
 Sed alia quoq; multa sæpe absurda in istis Nicandri scholijs leguntur. Mihi ea interpretatio arridet,
 λιπόρρινον cognominari, quod splendida & renitente tanquam pingui aliquo delibuta sit pelle; & ma-
 gis, quàm ut idem Scholiastes inquit, quoniam succum pinguem e cute remittat, quo quidem ma-
 nante ignem quoq; extinguat, nam si propriè pinguis esset hic humor, ignem aleret potius. Theo-
 phrastus humorem salamandræ densum, tenacem & frigidum esse docet. Salamandræ an sexus
 differentia careant, quod Plinius scribit, uide circa finem capituli sequētis. ¶ Caput eis magnum,
 uenter lutei coloris, ut etiam ima caudæ pars, reliquum corpus totum alternis maculis nigris & lu-
 teis quasi stellatum distinguitur, Georg. Agricola. In quibusdam syluis paludosis Germaniæ iuxta
 uias reperiuntur totæ nigrae in dorso, & in uentre ruffa, Matthæolus.

Salamandræ loca frigida & humida incolunt, qualia sunt umbrosa & opaca, & circa fontes, in
 pratis & circa semitas reperiuntur. Kiranides in uepribus & fruticibus eas degere scribit. ¶ Nun-
 quam nisi magnis imbribus proueniunt, & serenitate deficiunt, Plinius. Idem nostri homines te-
 stantur: nempe pluuiosa solum tempestate eas uisi, siue quòd tum nascantur, siue potius quòd lati-
 bula sua tum temporis deserant, ut & intestina terræ. Vulgò etiam animal æstiuum esse fertur,
 quòd primo uere apparens æstatem aut uer potius prænuiciet, uernū melius appellandum. Me-
 mini equidē uidere hunc lacertū initio Februarij, & aliàs Aprilis, crepusculo uespertino in uia in-
 ter riuum & sæpē. Tempore pluuiali præcipuè uerno & autumnali apparent, cum aut frigora uer-
 na sunt, & æstate calores intensi, rarissimè e terra prodeunt, Matthæ. ¶ Animal est iners, uαχελὸς,
 Diosc. ingressu tardissimum, Matthæolus; quod nos quoq; obseruauimus; hinc Galli Narbonenses
 blandam nominant, ut uidetur. ¶ Sunt qui ore hiantē aërē ab ea captari dicant, quod ego in una
 quā diebus multis domi in uase uitreo retinui, nunquam animaduerti. Vnde deceptos eos conij-
 cio ab illis qui salamandram cum chamæleonte confuderunt. Sunt qui lac eam appetere mihi re-
 tulerint, & si forte in sylua cubantis uaccæ uber suxerint, emori uber, nec amplius lacte manare.
 Fauos exedit ueluti promuscide quadam, Iod. Vuillichius in quartum Georgicorum, ego nullam
 in ea promuscidem obseruauī.

¶ Salamandram aliqui illasam per ignem transire scribunt, alij simpliciter nihil ab igne laedi, alij
 ignem ab ea extingui, alij uiuere eam & nutriri ab igne, alij etiam generari in eo, quæ sententiæ ipse
 inter se pugnant, quomodo enim uiuet in igne aut generabitur in eodem, si ignis ab ea extingui-
 tur? Sed primum illorum qui hæc stulte affirmarunt uerba recitabo, secundo loco aliorum qui tan-
 quam falsa negarunt. Nonnulla corpora esse animalium quæ igne non absumantur, salamandra
 documento est; quæ, ut aiunt, ignem inambulans per eum extinguit, Aristot. 5. 19. historiæ anim.
 Apparet autem eum non suam sed aliorum sententiam retulisse, ex uerbis, ut aiunt, adiectis, quod
 philosophum hominem decebat, alij enim incautius simpliciter quod audiebant tantum, nec un-
 quam uiderant, asseruerunt. Hominem igne combustum significantes Aegyptij, salamandram
 pingunt, hæc enim utroq; capite interimit, Horus in Hieroglyphicis 2. 60, ut interpretes uerterūt,
 & Græcus etiam codex habet. mihi quidē locus obscurus aut potius deprauatus uidetur, quis enim
 salamandram legit bicipitem? & si salamandra igne non uritur, absurdum & cōtrarium est salaman-
 dra picta hominem qui eodem uratur insinuare. Nicander in Alexipharmacis salamandræ per
 ignem transeuntē nullum inferri damnum canit, nec pelle eam nec pedibus urī. Scholiastes addit,
 meatibus quibusdam patere huius animantis cutem, (unde poeta γὰρ ὄρνιθός dixerit,) unde humor
 destillans ignem extinguat. Et rursus in Alexipharmacis idē poeta nihil eam ab igne pati scribit:
 ubi Scholiastes Andream quendam citat à quo proditum sit, manum aut uestem salamandræ san-
 guine illitam, nihil damni ab igne accepturam; & λιπόρρινον à poeta cognominari hunc lacertum,
 quòd pinguem quendam ac tenacem succum à cute remittat, quo destillante restinguatur ignis.
 Salamandra animal frigidissimæ est naturæ, adeò ut ignis quoq; si in flammam irreat, extingua-
 tur ipso interim illæso, Suidas. Huic tantus rigor, ut ignem tactum extinguat, nō alio modo quàm
 glacies, Plinius. An uerò frigidum huius animantis temperamentum sit, disquiremus infra. Sala-
 mandra quanquam ex igne non nascitur ut pyrigoni; contra tamen hunc ire audet, contraq; illius
 flammam ueniens, tanquam aduersus hostem quendam, sic eam expugnare aggreditur. Cuius rei
 testimonium fabri, quorum opera atq; artificium igne nititur, asserunt; nam quandiu eis ex flammæ
 splendore ignis flagrare eorumq; artem fabrilem adiuuare uidetur, huiusmodi animal magna secu-
 ritate ipsi negligunt. Cum autem ignis euanescit, ac restinguitur, frustra q; folles flant, hoc sibi tum
 animal aduersari præclare intelligunt. Quare hoc ipsum peruestigant, atq; inuestigatum ulciscun-
 tur, ignis autem postea iterum succensus fabrile opus, modo ut ante erat solitus alatur, iuuare per-
 seuerat, Aelianus. Seu salamandra potens, nullisq; obnoxia flammis, Serenus. Miramur ani-
 malia

- malia quædam, quæ per medios ignes, sine noxa corporum transeunt; quanto hic mirabilior uir qui per ferrum & ruinas & ignes, illæsus & indemnus euasit: Seneca epist. 1. 9. de Stilbone loquens. Salamandra minimum animal, ex igne generatur, & in igne uiuit non urente eam flamma, Zoaroastres in Geoponicis 15. 1. uidentur autem hæc dicta potius ad pyrigonos muscas quam ad salamandras pertinere. Sed uide quam nullus est stultitiæ finis: non satis erat nugari salamandram in igne uiuere, addiderunt quidam ascendere eam ad ignem illum elementarem orbi Lunari finitimum. Quomodo potest salamandra patere accessus ad spheram ignis? præsertim quum aues quæ altius iusto euolant, relabantur deorsum, aer enim illic nimium subtilis, ictus alarum sustinere non potest, Ferdinandus Ponzettus. Salamandra (inquit Aetius citante Hermolao) per ignem cadentibus flammis ambulat, cumque non solum frigoris uir, sed etiam pondere corrumpit quasi obruens. Fertur in libro de proprietatibus rerum, genus esse salamandræ aliud, cuius pellis uillosa ac pilosa sit, cuius pili post longam uetustatem, ut comperitur, in ignem proiecti, igniti extrahantur illæsi, Arnoldus de Villanoua in libro de uenenis. ¶ Recitauit uerba illorum, qui salamandras ab igne non lædi scripserunt: nunc addam aliorum uerba quibus hæc opinio improbat, ut debet, exuri enim ipsam meo experimento noui, & cineris eius in re medica usus est. Quæ magi ex salamandris tradunt contra incendia, quoniam ignes sola animalium extinguat, si forent uera, iam esset experta Roma, Plinius. Sextius negat ignem restingui ab ijs, Idem. Salamandra læcete genus frustra creditum est ignibus non uri, Dioscorid. Aetius scribit salamandra ignem transeunte, diuisam flammam ab ea discedere; si tamē immoretur, cōsumpto frigido eius humore exuri, hoc nos quoque
- 10 experti sumus. Salamandra ad certum usque terminum ab igni nihil patitur, uritur autem si longiore spatio igni sit admota, Galenus lib. 3. de temperamentis. Theophrastus etiam testatur salamandram igne comburi, si in eo diu mansit, Niphus. Prunæ imposita extinguit eam, quod experiri uolui, ut cuiusuis animantis caro cruda: at si in ipsum ignem flammis uigentem inieceris, ibi non exuri eam, aut igne eam uiuere ut chamæleon aere, nulla ratione credi potest, Mathæolus. quædam sunt qui in Cypro muscas quasdam in igne nasci & inde nutriri putent: de quibus inter insecta loquemur. Salamandræ aliqui (inquit Albertus) inesse dicunt lanam quandam quæ in igne non aduratur, quod penetrare eam non possit. Sed ego expertus sum id quod ad nos defertur pro huiusmodi lana, non esse lanam animantis, quidam lanuginem cuiusdam planete (uox uidetur corrupta) quod etiam ego non sum expertus. Hoc quidem expertus sum, lanuginem esse ferri, ubi enim
- 30 magnæ massæ ferri (ut pro incudibus) fabricantur, scinditur aliquando ferrum & euolat uapor ignis: qui cum panno uel manu colligitur, uel tecto fabricæ adhæret, lanam fuscā & aliquando albā refert, hæc autem lanugo ignem non sentit, & à nonnullis lana salamandræ uocatur. Multi autem sequentes Iorach philosophum dicunt quod hoc animal uiuit in igne, quod falsum est, (simpliciter dictum,) ad breue enim tempus, Galeno etiam teste, in eo durare potest. Quod si mediocris sit ignis, ut inquit Iorach, extinguit eum: non ideo quod uita eius in igne sit, sed quia frigidissimum est, ut placet Aristoteli, (ego hoc nusquam apud Aristotelem inuenio:) & pelle tam densa, ut poros eius ignis non penetret, nisi diutius in eo remanserit. Ego aliquando araneam spissæ pellis & frigidi humoris posui in ferro candenti, quæ diu iacuit antequam moueretur & sentiret calorem adurentem: & ad aliam magnam adhibui lumen paruum, quod ab aranea tanquam flatu quodam restinctum est,
- 40 Hæc Albertus. Crassitiem sanè pellis in salamandra obstare puto quo minus citò ab igne afficiatur, salamandris quidem aquaticis adeò duram tenacemque pellem esse deprehendi, ut cultro difficulter uulneretur, quod si etiam uir ignis rupta fuerit cutis, humor crassus & copiosus erumpens, aliquandiu obstare potest, multo enim humore abundare hoc animal, ipsa eius corporis crassities signum est, & quod humidis tantum pluuijsque temporibus apparet, idem humor an frigidus sit, ad extinguendum ignem non multum refert. Iam corporis læuitas illa splendida, tanquam oleo aut uernice (ut uulgo uocant) delibuta, meatus omnes quam maximè clausos esse ostendit, ideoque difficilior rem igni urenti aditum. Ex salamandræ pilis, quos nullos habet, inextinguibilem telam fieri falsum est. Nam huiusmodi materia est uel ex amianto; uel ex quodam apud Plinium lini genere, si non & id amianto lapidi idem fuerit, Euricius Cordus. Salamandra propter frigus ignem non aliter ac glacies extinguit: quo modo etiam oua serpentium in ignem camini coniecta flammam solent extinguere, attamen tam ipsa oua quam salamandra comburuntur, Georg. Agricola. Lini asbestini Plinius meminit libro 19. quod si in ignem proiectur, non uritur, ego id arbitror ex lapide quodam esse, qui amiantus dicitur, is, ut Dioscor. lib. 5. inquit, in Cypro nascitur, similis alumini schisto, id est de pluma à nobis uocato, ex eo theatris uela texuntur, hæc autem in ignem coniecta, inflammantur quidē omnino, sed splendescunt magis exempta, & nihil igni deperdunt. Nos hunc lapidem habemus, & nendo in fila diduci certum est. Multi ex alumine schisto, sed frustra, conati sunt lintea in hunc finem parare. Non defuere qui ex salamandræ cortice similes mappas, quæ comburi non possunt, factas putarent: sed falso, uidi enim ipse salamandram comburi, parumque aberat, quin sanies eius in os mihi profiliret, Ant. Brasauolus. De Carystio lapide ex quo mantilia fiebant, quæ igne purgabantur non urebantur, lege Varinum in uoce Carystos. In prouincia Chinchintalas Tartarorum regi subiecta (ut scribit Paulus Venetus 1. 47.) mons est in quo inueniuntur minere chalybis & audanici; itemque salamandræ, de quibus fit pannus, qui in ignem proiectus com-

buri non potest. Fit autem pannus ille de terra in hunc modum, ut quidam è socijs meis uir singulari industria, Turchus religione, me edocuit, qui in prouincia illa rebus metallicis præfuit. Inuenitur in monte illo fossilis quædam terra, quæ fila producit lanæ haud dissimilia, quæ ad Solem desiccata in mortario æneo teruntur; deinde sic purgata & attenuata ut reliquum lanificij genus nentur, atq; in pannum contexuntur. Hos cum dealbare uolunt proijciunt ad horæ spatium in ignem, & tunc ex flammis illæsi educuntur niue candidiores. Eisdem similiter purgant quum maculas aliquas contraxerint, nam lotura alia præter ignem illis non adhibetur. De salamandra uero serpente qui in igne uiuere dicitur, nihil explorare potui in orientalibus regionibus. Aiunt Romæ mappam quandam haberi ex salamandra contextam, in qua sudarium Domini inuolutum retinetur, quam rex quidam Tartarorum Romano misit pontifici, Hæc ille. Alexander papa, ut fertur, ex huius animalis lana uestimentum habuit, quod non aliter purgabatur, quàm igni iniectum, unde candescebat, Obscurus. Contextæ ex hac lana pallida zonæ, non exuruntur, ut recentiores quidam tradunt. Alumen Scaiola uulgò dictum, est aster Samius apud ueteres, nec est ex succorum genere: ut nec alumen plumæ; ex quo si fiant licinia, non ardent, sed perpetuò oleum consumitur, ipsa manent. Commune est hoc omni fermè generi crustati lapidis. Nam & in Eisleba ex pyritide, tum lapide alio scissili pyræ imposto, liquor uiridis emanat, qui cum igne extincto cogitur, ignem amplius non sentit. Sic & ex amianto lapide Romæ mappas, & in Verebergo Bohemiæ mantilia esse affirmat Agricola, quæ non aqua sed ignibus eluantur. Et ex Magnesia lapide squammoso argentei & plumbei coloris in Boldecrana mensæ fiunt, quæ igne purgantur, nec uitiantur: ex tenuiore autem thryalides pro lucernis, &c. Cardan. Et alibi, Asterem Samium & calcem extinctâ in malua succo aut mercurialis, efficere posse putant, si manus illinantur, ne ignis noceat, Georg. Agricola amiantum Germanicè interpretatur *Sâderwys* / *Salamander haar*. Albertus lapidis iscutos (aliàs iscutos, quæ uox corrupta uidetur à Græca asbestos) mentionem facit, qui an idem sit cum amianto, an eius species, aliorum relinquimus iudicio. Verba Alberti hæc ferè sunt, Iscutos lapis, ut Isidorus & Aaron tradunt, in ultimis Hispaniarum partibus iuxta Gades apud Herculis Columnas frequenter inuenitur: is propter uiscosum humorem in eo exiccatum, in fila deduci potest: è quibus facta uestis non comburitur, sed igne purgatur & nitet, & fortè hoc est quod pennam (plumas) uocant salamandræ, quæ est lanugo quædam tanquam lapidis humidi. Ignis tum alijs modis extinguitur, (inquit Theophrastus in libro de igne, ut nos transulimus,) tum infuso humore aliquo: qui si frigidus etiam fuerit, ualidius extinguet: id quod circa salamandram accidere aiunt, est enim hoc animal natura frigidum: & quæ effluit ab eo humiditas tenax, sed eius naturæ ut facile possit procul penetrare, argumento sunt aquæ exitiales factæ, itemq; fructus quibus admixta fuerit, præsertim mortua, est etiam nonnihil causæ in tarditate incessus eius, nam cum sic diutius immoretur igni, magis extinguit. Extinguitur autem ab illa non quantuscumq; ignis, sed mediocris si conferas ad naturam & potentiam eius: in quo si non diutius uersetur, denuò excitatur (ignis.) Eiusdem rationis est quod uisco illa non uruntur, utpote humore lento, densoq; & frigido: & quod acetum præsertim cum albo oui liquore mixtum incendia ualidissimè extinguit, &c. Hæc ille. Ignis maximè extinguitur aceto & uisco & ouo, Plinius 33. 5. Cor negatur cremari posse in ijs qui cardiaco morbo obierunt, negatur & ueneno interemptis. Certe extat oratio Vitellij, qua reum Pisonem eius sceleris coarguit, hoc usus argumento: palamq; testatus, non potuisse ob uenenum cor Germanici caesaris cremari: contra genere morbi defensus est Piso, Plinius. In epistola Aesculapij cuiusdam ad Octavianum Augustum, legitur uenenum quoddam esse tantè frigiditatis quod cor hominis interempti illo ueneno conseruet ab igne. Et si cor illud in igne ponatur tam diu donec afflatone lapidescat, lapidem illū uocari profilis (uox uidetur corrupta) ab igne, à materia uero humanum: & pretiosum esse eò quod uictores faciat & à ueneno præseruet, &c. rubere aiunt candore admixto, Albertus de fossilibus 2. 14. Hæc de salamandra, & alijs quæ igni resistere legimus.

¶ Frigidissimam esse salamandram apud Suidam legitur. Theophrastus & Nicandri Scholias tes simpliciter frigidam esse scribunt. Plinius tantum ei rigorem esse scribit, ut ignem tactu extinguat non alio modo quàm glacies. Quod si uerum est, falsum fuerit animalia omnia calida & humida esse, nimirum si cõferas inanimatis, atqui ex inanimatis corporibus mixtis nullum est quod æque ac glacies ignem extinguat. Ipse quidem agnosco salamandram frigidam esse actu tactuq; ut serpentes omnes: & hanc etiam magis, quod & humoris plus habeat, & sub terra frequētius lateat, neq; calidis & siccis temporibus prorepat, sed uere & autumnno ferè tantum, idq; tempore pluuiæ. Habet tamen in uisceribus ac uenis calorem suum natium, eò fortassis efficacior per antiperistasin. Ad hominem quoq; calida est, sed calore humido putridoq;, quare inter septica uenena ponitur, quæ corpus erodunt, non sic ut calida & sicca, sed ita ut simul tabe quadam afficiant, itaq; pilos detrahit, quod nullum ex frigidis facit. Dioscorides ei uim calefaciendi & ulcerandi adscribit. Sed alios quoq; serpentes, eorumq; uenena aliqui frigida crediderunt, quos reprehendit Albertus lib. 25. hist. anim. & Matthæolus in sextum Dioscoridis cap. 40. Videntur autem mihi omnino non serpentium tantum lacertorumq; omnium, sed quæcunq; ex animalibus uenena sunt, septica esse, hoc est cum calore humido ac putrefaciente coniuncta.

¶ Quædam gignuntur ex non genitis, & sine ulla simili origine: Ex ijs quædam nihil gignunt, ut sala-

ut salamandræ: neq; est ijs genus masculinū fœmineūmve, sicut neq; in anguillis, omnibusq; quæ nec animal nec ouum ex sese generant, Plinius. In hoc genere non est masculus neq; fœmina, sed omnes gignunt, Obscurus qui ex Plinio mutuatus uidetur, & pro nihil legisse omnes. Latet hybernis mensibus salamandra, (uerba sunt Geor. Agricola; latitare autem eas Aelianus quoque author est.) Etenim hoc anno in Februario Snebergi maxima uis salamandarum ex uicinis locis collecta agglomerataq; in ultima cuniculi cuiusdam parte fuit reperta. Et proximo anno in Nouembri salamandra uiua ex fonte finitimæ syluæ per fistulas in hoc oppidum influxit. Pluuia autem & subsequens serenitas salamandas excitant ex uenis, fibris cõmissurisq; saxorū. Huic animali nec masculinum nec fœmininum genus falsò putant esse, Geor. Agricola. Salamandra catulos excludit iam

10 perfectos, & protinus ut nati sunt incedentes, quadraginta aut quinquaginta numero, omnes sine ullo inuolucro, ut uipera quoq;, Petrus Belonius. Quanquam autem uiuos pariat, in utero tamen primum oua concepit, sola in hoc genere quod sciam; ut sola inter serpentes uipera. Zoroastres salamandram ex igne generari scribit: Aelianus non nasci quidem ex igne ut pyrioni, in igne tamen uersari illæsam, ut superius recitauit ac reprehendit.

D.

Salamandra irritata sanie uomit lacteam, Agricola. Audax est, neque hominem fugit, sed etiam persequentem se opponit, ut quidam mihi retulit. Ego hoc in duabus quas domi per aliquot dies uiuas retinui, non potui animaduertere. Et fortè cum propter tarditatem gressus effugere non possit, audacior uidetur, ac si sponte non fugiat.

20

Salamandra uisa signum pluuia futuræ est.

E.

G.

Remedia ex salamandra. Vim habet erodentem, calfactoriam, exulcerantem, additur, ut cartharis, in medicamenta, quorū uis est exesse, & lepras abolere, similiq; modo reconditur, Dioscor. Vide supra in C. ubi de temperamento eius docui. Raim. Lullius in libro de quinta essentia hoc animal adnumerat remedijs, aut uenenis potius, illis quæ quarto gradu refrigerant. Galenus non ipsam, sed uisæ eius cinerem, medicamentis septicis, lepricis & psoricis admisceri scribit. Celsus inter ea quæ exedunt corpus & adurunt salamandram adnumerat. Pro salamandra substitui potest lacerta uiridis, Author succidaneorum. Liquefacta in oleo pilos euellit, Dioscor. interprete

30 Ruellio. Græcè legitur, *τακίσι μετ' ελαίω*, hoc est in oleo macerata aut tabefacta potius. Marcellus Vergilius *καίσι* legere mauult, id est uisæ, quoniam Paulus Aegineta quoq; crematæ salamandræ cinerem tantum ad hos usus adhibeat, cuius hæc sunt uerba, *Σαλαμάνδρας δὲ κομβείσης τῶν τέφραυ ἤνιος μίσησον*: Quod est, Crematæ autem salamandræ cinerem aliqui miscunt. Ego salamandram non uisam magis septicam esse puto quàm cum uisæ est: quòd igne uenenum illud septicum maiori ex parte consumatur. Salamandræ cinis pilos in palpebris incommodos euulsos renasci nō patitur, Plinius. Salamandræ uisæ cinerem terrestrium herinaceorum felle excipito, ac pilis antea euulsis utitor, Galenus de compos. medic. secundum locos 4. 7. ad pilos palpebrarum pungentes. Et rursum lib. 1. inter ea quæ Crito ad pilos disperdendos scribit: Quin & fortiora iam dictis ex herinaceis & salamandra componunt in oleo coctis. Salamandræ cinis aspersus myrmecias & clauos pedum

40 breui extirpat, Kiranid. Intestina salamandræ pilos abolēt, Nicandri Scholiastes, sed apud Dioscoridem aliter habetur, Exenterata detractis pedibus & capite in melle seruatur, ad eundem usum, (ad euellendos pilos.) Verum Plinius hunc reponendi salamandas modum in alium usum refert: Sextius (inquit) Venerem accendi cibo earum, si detractis interaneis & pedibus, in melle seruentur tradit. Mihi quidem Pliniana lectio magis probatur, nam ex scinco etiam & stellione, tum simpliciter tum transmarino, capite caudaq; resectis, medicamenta fiunt intra corpus sumenda ad Venerem ciendam, & alios quosdam usus. Hæc scribo ut ueterum scripta explicē, non quod huiusmodi quicquam intra corpus dari approbem. Sextium sanè Plinius alibi etiam sæpe citat, ita ut semper ferè eadem apud Dioscoridem quoq; reperiantur. Salamandræ sanie quæ lactea ore uomitur, quacumque parte corporis humani contacta, toti (totius corporis) defluunt pilis: idè quod contactum est, co-

50 lore in uiriliginem mutat, Plinius.

Defluit expulsus morbo latitante capillus,

Seu raro lauitur, seu uis epota ueneni,

Seu salamandra potens, nullisq; obnoxia flammis Eximium capitis tactu deiecit honorem,

Q. Serenus. Hoc salamandra caput, uel sæua nouacula nudet, &c. Martialis mulieri imprecans. Plura uide mox in ueneno eius. Salamandræ cor circa genua mulieris gestatum, cõceptum impedit & menstrua, ita ut extinguantur. Quòd si in pelle nigra cubito alligetur, tertianam & hemitritaniam & quartanam, & omnem typum febris aufert, Kiranides. Persuasio quidem illa circa sterilitatem inducendam mulieri hoc cor iuxta genua gestanti, inde orta uideri potest quòd salamandra etiam steriles creditæ fuerint, nam & alias similes falsas credulitates (ut sic dicam) recitauimus in Lepore G.

60 Salamandræ aut aliquod ex ea uenenum intra corpus sumptum. Inter omnia uenena, salamandræ scelus maximum est. Cætera enim singulos feriunt, nec plures pariter interimunt, ut omittam, quòd perire conscientia dicuntur homine percusso, neq; amplius admitti ad terras. Sa-

G 4

lamarca populos pariter necare improvidos potest. Nam si arbori irrepsit, omnia poma inficit ueneno, & eos qui ederint necat frigida uis, nihil aconito distans. Quinimo si contacto ab ea ligno uel pede crusta panis incoquatur idem ueneficium est, uel si in puteum cadat. Quippe cum saliuua eius quacumque parte corporis, uel in pede imo resperfa, omnis in toto corpore defluat pilus. Tamen talis & tanta uis ueneni à quibusdam animalium ut suis manditur, dominante eadem illa rerum diffidentia. Venenum eius extinguere primum omnium ab his quae uescantur illa uerisimile est. His uero similia sunt quae prodantur (probantur à) cantharidum potu, aut lacerta in cibo sumpta. Caetera aduersantia diximus, dicemusque suis locis, Haec omnia Plinius 29. 4. In quo non probo, quod salamandra uenenum frigidum facit, & aconito comparat, nam neque illud frigidum esse supra in c. ostendi, neque aconitum in Lupo a. Deinde quod scribit uenenum eius primum extinguere ab his quae uescantur ea, uerisimile esse, de suis tantum accipio, (Nicander quidem suillam carnem cum testudine elixam commendat, ut praecipua alexipharmaca ex sue peteda sint, his uero similia & proxima, nempe secundo loco, ea quae aduersus cantharides aut lacertas produntur uel probantur, id est laudantur. Multa enim, ut in sequentibus patebit, communem aduersus salamandras & cantharides auxiliarem uim obtinent, quomobrem miror cum simile sit cantharidum uenenum, & remedia fere eadem contra utrasque, quomodo Plinius rursus (eodem capite inferius) cantharides salamandris resistere scribat, his uerbis: Salamandris cantharides contrariae sunt, ut diximus. Atqui hoc nusquam alibi ab eo dictum reperio: neque si reperirem approbaturus essem. Itaque deprauatum esse dixerim Plinii locum, aut mutilatum. Codex iam olim Basileae excusus sic habet, Solipugis cor uespertilionis contrarium, omnibusque formicis, salamandris resistit, Cantharides diximus: sed & in his magna quaestio, &c. Hermolaus nullam hic uariae lectionis mentionem facit, ut neque Sigismundus Gelenius. Hic reprehendendus est etiam Matthaeus, qui miratur quomodo Dioscorides iubeat huiusmodi auxilijs contra salamandram uti, quae aduersus cantharides adhibentur, cum haec calidissima sint, illa, ut inquit, frigida: itaque non de particularibus remedijs, sed tantum de communi ueneni medendi genere intelligenda Dioscoridis uerba putat. Sed longe errat, cum neque frigidum sit, ut saepe iam dixi, salamandrae uenenum, & particularia auxilia, ut in sequentibus apparebit, multa eadem sint. Interim tamen remedia illa quae contra cantharides praescripta sunt tanquam communia, non omitenda esse, & de his praecipue intelligenda esse Dioscoridis uerba non negarim, si ita legas ut codices nostri habent, & Marcellus transtulit, ἐφ' ὧν πάντα ποιησάμενοι ὅσα καὶ τῶν καυθαρίδων, ἰδιαιτέρως αὐτοῖς προσφύρομεν, &c. Sin legas ut Aegineta, ἐφ' ὧν ἅπαντα ποιησάμενοι ὅσα καὶ τῶν καυθαρίδων, ἰδιαιτέρως αὐτοῖς, &c. cui lectioni Plinius etiam astipulari uidetur, de particularibus quoque medicamentis eum sensisse dici potest. Sed Aetius hac in parte cum Matthaeo facit, scribens, Danda uero & his quae in cantharide sunt relata, ut inde uomant. Ephemero sumpto, quemadmodum & a salamandrae potu, remedio sunt uomitiones & clysteres, Dioscorides. Qui biberit salamandram, patietur signa cantharidum, & cura eius & bezoar est una, Aponensis. Salamandra ab apris in Pamphylia & Cilicia montuosis deuorata, qui edere moriuntur, nec est intellectus ullus in odore uel sapore, Plinius. Sus si quando salamandram comederit, ipse extra periculum est; eos autem qui carnibus eius uescantur, interimit, Aelianus. Et aqua uinumque interimit salamandra ibi immortua, uel si omnino biberit unde potetur, Plinius. Aquas, quibus admixta fuerit, exitiales reddit, item fructus, praesertim mortua, Theophrastus. Verisimile est autem mortuae uenenum latius spargi propter accedentem putredinem, & emanantes inde uapores odore & flatu solo inficere. Nostro etiam tempore uenenosa haec eius uis non ignoratur, nam Galli quidam olim mihi narrarunt, uulgo apud eos ferri, si blanda (sic salamandram Narbonenses uocant) in aceruo tritici reperiatur, totum infici, adeo ut uel gallinae uescens inde pereant. Apud nos quidem non usque adeo male audit: & Antonius Brasauolus salamandram nostram (inquit) non puto adeo uenenosam esse, ut uulgius & recentiores multi arbitrantur. Sed praestat hac in re ueterum scriptis credere quam experiri. Rimatrix est serpens ordinis primi, (id est pessimi ueneni,) rimans aquas & cibos, & inficiens eos; & si quis ex infectis aliquid gustauerit, statim moritur, ut dicit Iorach, Albertus. Haec mihi omnino eadem quae salamandra uidetur, ex simili aut eadem potius uis ueneni, eoque magis quod nec in ipsa salamandra & quem cum ea confundit stellione, nec alibi tale uenenum Albertus ex Ioracho commemorat, cuius tamen uerba in plerisque omnibus alijs serpenti generibus adducit, nec obstat quod serpens dicitur, cum his nominibus barbari abutantur ut monui in A. In obsonia aliquando dum coquuntur incidere solent, serpens, salamandra, eruca, Aetius 13. 9. In quibusdam Heluetiae locis lac a salamandrae appeti aiunt, & si forte in sylua cubantis uaccae uber fuxerint, emori id, nec amplius lacte manare. Saniem aut saliuam ore lacteam uomit, irritata praecipue, ut Agricola tradit. Haec uel calcata tantum, hominem inficit, Arnoldus. Ab huius in quacumque corporis parte contactu toti (totius corporis) defluunt pili, idque quod contactum est, colorem in uiriliginem mutat, Plinius. Quomobrem medici quidam uehementibus psilothris salamandram aut cinerem eius admiscunt, ut supra scripsi. In herbis aut fructibus quos ore tetigerint, saliuam quandam relinquunt, uenenum praesens, & eodem lacteo illo succo, quem toto corpore resudant, transeundo inficiunt, Matthaeus.

¶ Signa eorum qui salamandram sumpserunt. Linguae inflammatio consequitur, Dioscorid. γλώσσης βαβὴ ἐμπρησθῆναι, Nicander. Est autem periphrasis, inquit Scholiastes, γλώσσης βαβὴ pro ipsa lingua,

lingua, quæ huius ueneni uī crassescit. Lingua exasperatur, Largus. Mens & sermo præpeditur, ut ex Dioscoride Ruellius & Matthæolus transfulerunt. Marcellus Vergilius non mentis, sed sermonis tantum impedimentum fieri transfulit, eam quæ in Aeginetæ libris habetur lectionem secutus, *λαλιᾶς ἐμπόδιος*. Et quanquam uerisimile est inflammata lingua sermonem impediri, omnes tamen quos ego uidi, præter Aeginetam, qui de hoc ueneno tractarunt scriptores, non *λαλιᾶς* sed *ἄσπνοιας* habent, Dioscorides, Aetius, Nicander, & Auicenna 4. 6. 2. 7. idem tamen 4. 6. 5. 20. ubi de morfu salamandræ agit, & signa remediâz ea repetit quæ ad uenenū eius in corpus sumptum pertinent, non ad morsum, Aeginetæ lectionem sequitur, nam ubi legitur & grauitas linguæ, & punctio eius, Bellunensis reponit, & grauitas linguæ, & loquela difficilis in qua pronuntiatur mumur.

10 Versus quidem Nicandri hi sunt, *οἱ δὲ περὶ σφραλιόντες ἄτε βρέφῳ ἐρπύροισι τετραπόδες, νοδῶν γὰρ ἀπὸ φρενῶν ἀμβλιώνονται*. Hoc est, Illi membris inualidi (aut titubantes) infantis instar reptant quadrupedes, mens enim eis obtusa est. Tremor cum torpore (stupore) aut horrore quodam ac exolutione accedit, Dioscor. Græcè legitur *καὶ τρόμος μετὰ νάρκης ἢ φρένης πινός καὶ ἐκλύσεως*, apud Aeginetam *ἐκλύσεως*, sed uideo interpretes omnes, & rectè quidem meo iudicio, legisse *ἐκλύσεως*, eclysis enim resolutionem & imbecillitatem significat. Cornarius etiam apud Aetium exolutionem uertit. Matthæolo nescio quid in mentem uenit ut pro tribus istis uocabulis, quæ sunt, torpor, horror ac resolutione, tristitiam, pauorem ac debilitatem magnam reddiderit. Corpus inualidum fit, & torpet rigo ribus quibusdam, Largus. *Ἄψ δὲ ὑπὸ μαλῆνης δάμναται, ἐμβαρύνθων δὲ καὶ τὸν ἄψια λῆναι*, Nicander, hoc est, Mox autem frigore corpus corripitur, & grauans malus tremor membra resoluit. Ad

20 hæc partes nonnullæ corporis liuoribus circunquaq; sugillantur: sæpeq; diutius immorante ueneno putrescentes defluunt, Dioscorid. ut Ruellius, Marcellus, & Matthæolus uertunt. (hic quidem etiam clarius, corruptas in terram decidere:) item Auicenna, & ex Aetio Cornarius, Dioscoridis uerba sunt *ὡς πολλὰ κίς σιπόμῆνα ἀκρῆν τὰ μόρην*. Mihi quidem non uidetur partes ipsas delabi integras, cum tantam putredinem oboriri in membris, uita & corde adhuc incolumi, uix sit uerisimile: nec ab ullius alterius ueneni uel intra corpus sumpti, uel per ictum morsumue in ipsum translati, tale quid accidere legimus, quod meminim. Et si enim Marcellus Vergilius à cenchro morsis carnes decidere transfert ex Dioscoride: Græcè tamen legitur *ποδιρρεῖν*, quod est humore diffluere. Itaque *ἀκρῆν* malim simpliciter interpretari fluere & manare, humore scilicet putrido, & faniem stillare, pro *ποδιρρεῖν*. In hanc sententiam induxerunt me Nicandri uersus isti, *Σάρκα δὲ ὑπὸ τροχῶσιν ἀλλέες ἄκρα πελιδνὰ Σμώδηλον σάξαι κισσαομιδῆς κακότητι*, quod est, Per summam autem cutim liuentes maculæ passim apparent, eousq; scilicet dispersa ueneni malitia. Vbi interpres habet, *ἐπιτρέχει πρὸς σαρκὶ πελιδνότης, ὅς ἢς ὀργασία*, lego *ὄργασία*. Et mox, *Σμώδηλον αὐτὰ κατὰ σῶτην ἐλ σαρκὸς σάξαι*. Sed aliâs, inquit, scribitur *σάξαι*, id est pungunt, ut sensus sit, liuores illos multos & dispersos in eis esse punctorum instar. Sed ego *σάξαι* malim, quod cōuenit cum uerbo *ἀκρῆν*. Corpus liuoribus quasi maculis uariatur, Largus. Auicenna 4. 6. 2. 7. alia etiam signa ex Aetio citat, sed corruptè, quare omitto. Habet enim Aetius omnia ut Dioscorides; nisi quod præterea addit hæc uerba, Primum equidem maculæ albæ per corpus apparent, deinde rubræ, postea nigræ cum putrefactione & defluuio capillorum, quæ uerba etiam ipsa cum Nicandri & nostra sententia faciunt. Sed hæc signa eueniunt etiam ubi pars aliqua corporis à salua salamandræ contacta est, unde toti defluunt pilī,

40 idq; quod contactum est colorem in uitiliginem mutat, ut Plinius scribit. Et à morsu eius probabile est eadem fieri. A potu salamandræ accidunt dolores uehementes in ano (aliâs in stomacho, Bellunensis) & apostema sicut hydrops, & in uentre spasmus, & retentio urinæ, Auicenna: ex quo etiam Arnoldus repetit sed corruptissimè ut excusi codices habent, in libro de uenenis. Uideo autem deceptum Auicennam, cum Dioscorides hæc signa de ijs scribat qui buprestin sumpserunt, de qua proximè ante salamandram agit.

¶ De peculiaribus remedijs aduersus haustam salamandram, quæ scilicet post communia statim (ut sunt uomitiones & clysteres, de quibus supra nonnihil dixi,) adhiberi debent. ¶ Auicenna 4. 6. 2. 7. eadem quæ Dioscorides & Aetius remedia præscribit, sed deprauatius. Salamandræ cura communis, est ut cura opij: & dentur in potu theriacæ magnæ, ut theriaca alferuch, & Mithridatum & similia, Auicenna. Quanquam autem curam eius cōmunem esse dixit ut opij curam, non iccirco oportet salamandræ uenenum esse frigidum, ut Matthæolus ratiocinatur, oblitus se paulò ante negasse calidum esse uenenum licet eadem cura communis, quæ aduersus cantharides, ei debeatur, nam & calidis & frigidis uenenis una eademq; cura communis ferè omnibus debetur.

¶ Nunc particularia remedia, ut ab authoribus tradita sunt, ordine alphabetico subiungam. Aqua mulsa, uide in Lino. Calamintha, ut Auicenna ponit, non rectè, uide in Rana. Aiugæ siue chamæpityos decoctū, in quo nuclei pinei (strobili, uel ut Aegineta habet strobilia, unde Auicenna transfulit grana pini parua,) conterantur, Diosc. Chamæpityos folia coque cum conis, ὅς ἐστὶν ἡσάτο (ἰθρῆς ἡσάτο, Scholiast.) *πῶνικη*, Nicander. Vide in pino infra. Cupressi folia, Auicenna: uide infra in Pino.

¶ Eruum, uide in Vrtica. Eryngium, uide infra in Rana. ¶ Galbanum ex melle linctum, aut resina pinea ex melle, Aetius & Dioscorid. Auicenna (aut eius interpres) ex Aetio, quem citat, hunc locum malè transfulit, his uerbis: Priuatim conferunt ammoniacū, (resina, Bellunens.) & glutin albotin, & sumatur de eis, aut ambo cum styrace. Galbani radix, Nicander. ¶ Lac recens, præ-

60

caput bubulum, contra salamandræ uenenum efficax est, Dioscorid. Lac infunditur phthificis, cantharidum, aut salamandræ uenenis, Plinius, infundi intelligo per clysterem, nam poti remedia mox priuatim subiungit, Dioscorides autem lac in potu dari uult; nec aduersantur, sed utrunq; fecisse profuerit. Liliū, uide in Vrtica. Lini seminis farina ex aqua mulsa sumpta, quā plurimum bene adiuuat, Largus. ¶ Mel quā plurimum per se, uel cum resina ex pinu, Largus. Galbanum ex melle linctum, Dioscorid. Mustum cantharidum naturæ aduersatur, & salamandræ, Plinius, à quo & sapa commendatur. ¶ Oleum prodest contra cantharides, salamandras, &c. per se potum redditumq; uomitionibus, Plinius. ¶ Resina pinus, (ρητίνη πινύνη,) aut galbanum cum melle, in eclegmate, Dioscor. Aetius clarius, Resinam pinus cum melle delingendam præbe, aut etiam galbanum cum melle. Δάκρυα πύκνης, id est lachrymæ piceæ, (quanquam Gaza ex Theophrasto πύκνω pinum uertit, πύκνω piceam,) cum melle, Nicander: & paulò post, Resina (simpliciter) cum melle, sed hic mel apum, ὄψα μελίσσης, expressè nominat, supra uerò mel τρυφύλων, quod genus insecti ex apuin genere uel apī simile, uel ipsum alueare interpretatur Scholiastes. Resina ex pinu, cuius etiā tenera folia cum herba quam Græci chamæpityn appellant, decocta, ex aqua mulsa profunt, Largus. Ἡ χειμαίτιν ὁ βλαστήμον ὁ ἀμμυγὰ κώνοις φύλλα καθεψήσας, ὅσος ἐψησάτο πύκνω, Nicander, ubi Scholiastes, Σωεψήσας ἐν φησι τῶν (σὺν στροβίλῳ) πύκνω φύλλοις ῥηχμαίτιν ὁ βλαστήμον ὁ ἀναμεμυγμένως καθεψήσας πύκνω καὶ σὺ κλώνας ὅσος ἐθρέψατο ἡ πύκνω, διδὸν πικρ. ὁμωνύμως λέγεται ὁ καρπὸς, ὁ στροβίλος, καὶ ὁ κλών, Hæc ille, mihi quidem Nicander nullam ramulorum pinus, sed fructuum tantum mentionem fecisse uidetur, neq; enim uel strobilum uel conum in alia quā pro ipso fructu significatione legi dixerim. De re ipsa tamen non contendo, cum & Largus pinī folia commendat, & cuius 20 presci folia Auicenna, quāquam is super hoc remedio Aetium citat, apud quem nihil tale reperio. Aitugæ decoctum in quo nuclei pinei conterantur, Dioscorides & alij. ¶ Ranarum (βατραχίων, Aegineta βατραχίων habet, quod magis probō, ne quis uirides ranunculos terrestres intelligat) ius cum quibus eryngij radix incocta sit, Dioscorid. & Aetius, qui remedium hoc præter opinionem auxiliari scribit. Nicander præterea scammonium addi & simul decoqui iubet; in cuius Scholijs non scammonium, sed ammoniacum legitur, quod minus probō non admittente carmine, quāquam uetus etiā Auicennæ translatio ammoniacum inter remedia habet, tanquam ex Aetio sed perperam, Bellunenensis legit, resina, Aetius galbanum habet. Scammonia quidē liquor etiam contra leporem marinum à Dioscoride cōmendatur. Ranæ decoctæ cum calamintha, Auicenna tanquam ex Aetio; sed ille cum eryngij radice decoquit, ut Dioscorides, nulla prorsus calaminthæ facta 30 cta mentione. De remedio ex ranis uide plura mox in Testudine. Resina, uide supra in Pinu. Ruta genera (ut satiuā, & syluestris) ualent tum contra alia multa uenena, tum contra cantharides ac salamandras, Plinius. ¶ Sape usus contra cantharides, salamandras, & contra mordentia uene nata, Plinius à quo & mustum laudatur. Scammonium, uide paulò antè in Rana. Styra, ut ab Auicenna ponitur, nescio quā rectè; uide supra in Galbano. Suis præpinguis carnes, (εἶναι, carnes, Thracibus, Eustathio teste, & Nicander alibi, καὶ τὰ βοὸς νεὰ γάλα) coctæ cum carnibus testudinis siue marinæ, siue terrestris, Nicander, est & alia quædam lectio in Scholijs, ubi nulla suis mentio, quæ mihi nequaquam probatur. Sues quidē & apros salamandræ deuoratis nihil pati, supra diximus; unde Plinius etiā colligit primum & præcipuum ex suis petendum esse remedium, ut supra exposui. ¶ Oua testudinis marinæ aut terrestris, cocta, Dioscor. καὶ ὡς διβρὰ χελώνης ἄλ. 40 θάλει, Nicander. Grammatici διβρὰ tum aliter, tum feruidum apud Nicædram interpretantur. ego hic oua cocta intelligo, ut Dioscor. quæ ab igne aque uel cineris ubi cocta sunt adhuc caleant. Contra salamandras carnum decoctarum testudinis marinæ succum bibisse satis est, Plinius. Testudinum marinarum carnes admixtæ ranarum carnibus contra salamandras præclare auxiliantur; neq; est testudine aliud salamandræ aduersus, Plinius. Et alibi, (lib. 32. cap. 5.) Ranarum marinarum ex uino & aceto decoctarum succus contra uenena bibitur, & contra ranæ rubetæ uenenum, & contra salamandras. Sed cum ranæ ouiparæ quadrupedes nullæ in mari sint, quæ autē ranæ marinæ (βατραχί ἁλιῆς) uocantur ex genere piscium planorum habeantur, neq; ulla earū uis contra uenena prædicetur, quod sciam, suspectus est mihi hic Plinij locus, ita ut dubitè an potius legendum sit, Testudinum marinarum ex uino & aceto decoctarum succus, &c. nam & alibi testudinis mari- 50 næ succum simpliciter decoctum (nimirum in aqua) ut superius recitauī, contra salamandras commendat. Fieri autem potest ut hoc erratum (si est) commiserit Plinius ipse memoria lapsus: est de ranis illis omnino eum agere, ex ijs quæ sequuntur patet, nempe de fluuiatilibus ranis, alibi sanè nūquam ranam marinam nisi pro pisce plano nominauit, longè diuersi generis quā ranæ fluuiatiles sint, ut neq; remedia comparari debeant. Contra rubetæ quidē uenenum nullum ab alio quōquam ex rana marina remedium præscriptum inuenio, sed neq; contra salamandram, ex testudine uerò marina contra utrunq;. Testudinis marinæ sanguis cum uino, &c. contra rubetam bibitur, Dioscor. Aut igitur omnino apud Plinium pro ranarum marinarum reponemus testudinum marinarum: aut saltem nullum periculum est si id fecerimus, cum Plinius ipse testetur nihil testudine aduersus esse salamandræ. Suis præpinguis carnes cum testudine marina aut terrestri coctæ, Ni- 60 cander. Apollodorus urticæ semen salamandræ contrarium esse affirmat cum iure decoctæ testudinis, Plinius. Vrticæ folia cum lilijs & oleo decocta, Dioscor. Nicander urticam cum oleo & crimnis

crimnis coquit, & in cibo dat ad faturitatem. est autem κελύμω farina crassiuscule molita, κελύμοι οἱ παρὰ χύτροι τῶν ἀλδύρων, καὶ κελύμω ἢ κελύμω. Scholiastes hic farinam erui exponit (cuius & proximè antè mentionem fecerat, cum sicca erui farina semen urticæ miscendum pro remedio monens,) aut hordeaceam, facilis autè transitus est à κελύμοις in uocem κελύμοις, id est lilijs, ut Aegineta, Aetius & Dioscorid. habent. Mihi Nicandri lectio placet. Vrticæ semen etiam Auicenna inter remedia numerat, tanquam ex Aetio, apud quem hoc non legitur.

¶ De morfu salamandræ. Hanc lacertam in quibusdam Galliæ locis, ut dixi, arressadam uocant, cuius morsum adeò exitialem esse putant, ut nulla uitæ spes relinquatur, itaq; uulgò hæc metra celebrant: Si mordu t' a une arressade, Prens ton lincieul & ta flassade, hoc est, Si te salamandra momorderit, accipe linteum tuum ac tuam lodicem. Rhæti qui Italicè hodie loquuntur, aiunt à salamandra morsum tot medicis opus habere, quot distinguitur maculis. Sic & apud Arnoldum de uenenis, affices quidam serpens multis & uarijs distinctus maculis, tot habet species nocendi, quot colores distinctos. Dentes ubi semel inflixit salamandra, (ut quidam mihi retulerunt, nescio an uerè) nunquam remittit, & si auellatur, letale est, ita enim relinquitur uenenum, (quod etiam de bufone fertur,) itaq; relinquenda est à morfu pendens, quòd homo interim uiuere possit. Nicander in Theriacis salamandræ morsum dolosum & semper infestum esse scribit, καὶ σαλαμανδρῆου δόλιον δάκτω ἀσθενήεις. Significat autem δάκτω tum serpentem mordentem, tum morsum ipsum, ut Varinus docet. Salamandræ duæ, quas domi habui, cum sæpe à me bacillis ligneis, herbarū caulibus aliterq; tentarentur, nunquam tamen ne os quidem tanquam morsuræ diduxerunt: morsum etiam ab eis apud nos nunquam audiui quenquam, sed fieri potest ut non omni tempore aut non in quauis regione mordeant, ut stelliones quoq;. ¶ Quos salamandra percussit, eos dolor uehemens & crustæ productio consequitur, adhibeatur autem eis communis cura iam prædicta, Aetius. Auicenna 4. 6. 5. 20. de salamandræ morfu scribens, (nam de alijs quoq; in eodem tractatu icu morsuue relinquentibus uenenum agit,) eadem tum signa tum remedia ponit quæ Græci salamandræ in corpus sumptæ ueneno adscripserunt, & ipse etiam scripserat supra 4. 6. 2. 7. nisi quòd illic quædam aliter habent, eò quòd è Græcis malè translata sint. Vnicum est hoc in loco remedium quòd morfui conuenit, quòd ranas decoctas edi iubet, & ius in potu dari, (quanquam hoc etiam inter alexipharmaca ponitur;) & insuper carnem earum imponi, quòd theriacum est, id est morfui conueniens. Cor uespertilionis contra salamandras prodesse Aggregator citat ex Plinij lib. 29. ubi nos 30 cap. 4. cor uespertilionis non salamandris, sed salpugis siue solifugis contrarium esse legimus. Idem Aggregator remedia tanquam contra morsum salamandræ scribit, quæ ab authoribus contra uenenum eius intra corpus sumptum prodita sunt. Morsus quidem salamandræ solus Nicander, Aetius & Auicenna meminerunt; remedia uerò ad eum particularia nemo scripsit, (nam Auicennam in hoc errasse ostendi;) nimirum quòd cura communis satis factura uideretur. Nicander quidem in Theriacis, cum animalia aliquot uenenosa, & icu morsuue ab eis læsorum signa descripsisset, ut phalangia, scorpions, apes, uespas, scolopendram, salamandram, uenenata marina, & alia; mox remedia subiicit, tanquam communia contra hæc omnia, nihil distinguens.

¶ Curiosi quidam homines, in salamandris uim quandam inesse persuasi, qua argentum uiuum in aurum mutetur, ipsas in olla super carbonibus ignitis ponunt, & argentum uiuum per tubum ferreum oblongum superinfundunt: in quo opere interdum uenenoso uapore exhalante ita inficiuntur, ut corpore intumescant, uel alia noxa implicentur, uel etiam de uita periclitentur. His Theophrastus Paracelsus remedio esse scribit nescio quam axungiam Solis, (oleum auri fortassis,) quam inter arsenici & argenti uiui alexipharmaca descripserit, nos eam descriptionem in libris eius non reperimus.

H.

2. Ζωοφόρος, καὶ σαλαμανδρῆα, καὶ ἀγγεῖον νεκρῶν, Helychius & Varinus, uidetur autem significari urna in qua crematorum funerum ossa condebantur, aut ipsa cadauera integra: quam & sarcophagum uocabant, quòd ex certo lapidis genere fieri soleret, qui carnes mortuorum consumebat; quò sensu ζωοφόρον potius dixerim à consumenda animalium carne, quæ uis septica & exedens salamandris etiam in uiua animalium corpora est.

¶ Epitheta. Seu salamandra potens, nullisq; obnoxia flammis, Samonicus. Nicander cognominat λιπόβρινον, & φαρμακίδα σαύραν πολυκιδέα. Et rursus, καὶ σαλαμανδρῆου δόλιον δάκτω ἀσθενήεις, non de morfu, sed de ipsa salamandra, sequitur enim, ἢ τε καὶ ἀσθενήεις, &c.

¶ Lapis Eislebanus refert aliquando effigiem salamandræ, aliàs aliorum animalium, Georg. Agricola.

¶ e. Alchymistæ dicti salamandra nescio quomodo in metallorum metamorphosi & chrysopeia utuntur, ut aiunt: Vide nonnihil supra in fine capitis septimi. ¶ Salamandræ cor gestatum, securitatem ab igne præstat, & audacem contra incendium & incremabilem reddit.

Animal ipsum in caminum uel ignem immissum, omnem flammam extinguit, Kiranides.

ENERA lacertorum plura sunt, ut salamandra, faura, stellio, Isidorus. Hermolaus Barbarus conijcit stelliones esse quas Romanum vulgus tarantulas uocat, albas, innocuas, & pusillis lacertis similes. Idem Perottus & Grapaldus asserunt, & Lucius Ioan. Scoppa. Stelliones nonnulli tarantulas esse putant, Niphus. Stellio multas maculas paruas in dorso habet similes stellis. non enim est illa lacerta quæ aspicit homines, ista enim est uiridis, illa habet colorem æruginis æris; & forte est de genere earum, quæ uersantur in ædificiis & domibus antiquis; & rarò mordet, quia habet dentes tortuosos, quos relinqueret in uulnere, Ponzettus cardinalis; uidentur autem non de alia quàm tarantula sentire. Circa Romam inuenitur genus quoddam parui lacerti, dorso per totum stellato, quod terrantulam uocant, quoniam sub terra degere soleat, id quia ualde uenenosum est, sæpe cogitauit Dioscoridis sepa siue chalcidicam lacertam esse; aut si ea non sit, ueterum stellionem, Petrus Matthæolus Senensis in Dioscorid. 2. 58. Etrursus 6. 4. Stelliones (inquit) in Italia uenenatos esse & letales alicubi Aristoteles scribit, qui uerò illi sint, non facile dixerim, nisi fuerint tarantulæ quæ apud Thuscios reperiuntur in domibus, præcipuè in cauis quibusdam murorum prope terram. Paruis enim lacertis simile est hoc animal, & araneis uiuit, ut Plinius & Aristoteles de stellione scribunt; & per dorsum totum stellis quibusdam insignitur, unde forsan nomen inuenit; & in Thuscia morsus eius pestifer est, Hæc ille. Ponzettus tarantulas non à terra, sed à Tarento ciuitate circa quam abundant, dictas suspicatur. Stellio, id est lacerta uiridis, Vetus glossographus Auicennæ, & Ant. Musa Brasauolus de simplicib. cap. 524. Stellionem medici nostri temporis magno errore putant lacertum esse, cum longè aliud animal sit lacerta minus, Perottus & Grapaldus. Matthæolus in Dioscor. 6. 4. reprehendit illos qui lacertum minorem pro stellione accipiunt, cum lacertus ille sanguinem habeat, & inter sæpes ac macerías uersetur, quorum neutrum stellioni conuenit, qui etiam rore & araneis uiuit, ille bruchis, cicadis, gryllis, cochleis, &c. homini beneuolus, nec ut stellio noxius. Stellio, id est lacerta facetana, sed secundum quosdam est lacerta uiridis, Syluaticus. Stellio, uulgò lacerta uermicularis rusticæ, inuenitur in foraminibus domorum antiquarum, in quibus aranei quoque manere solent, Niphus. ¶ Stellionem Græci coloton (lego coloten) uocant, & ascalaboten, & galeoten, Plinius. Lacerti siue stelliones qui per parietem repunt, curti sunt, Græcè ascalabotæ uocantur, Marcellus Empiricus. Aristophanes in Nebulis fingit, dum Socrates ore hiante Lunæ motum noctu obseruat, ἀσκαλαβώτῳ uel γαλιώτῳ (nam utroq; nomine uocat) à tecto alui excrementum ei immittere. Nicander in Theriacis ἀσκαλαβόν uocat, nimirum carminis gratia. Ascalabotes à Græcis dicitur, quod apud eos ἀσκαλαβός circulus est. stelliones autem circulis quibusdam depicti sunt, & ueluti lucentibus guttis in modum stellarum, unde nomen, Perottus. Ego hanc etymologiam apud nullum idoneum authorem inuenio, ut neq; ascalon pro circulo usquam. Hebræi quidem agil, חַגְלִי, circulum & rotundum uocant, Grammatici ἀσκαλα interpretantur impura, quod sanè etymon animali impuro & uenenato congrueret. Sed ascalabotes fortè quasi κωλαβάτης dictus fuerit, quod artuum suorum digitis & unguiculis innixus per parietes repat, & felium aut mustelarum instar ascendat, nam & colotes, ut iam ex Plinio dixi, uocatur, & καλαβώτης Suidæ; nisi quis malit à calis, id est lignis sic dictum, ut & calopodion, pedem uel calceum ligneum dicimus, nam & xylobates & toxobates à Kiranide nominatur, quod ligna (asseret scilicet ligneos) & parietes scandat. Ζυλωβάτης (inquit) uel τοχοβάτης est species parua crocodili (id est lacerti.) Κωλώτης, qui & γαλιώτης, οὐκὲν δὲ αὐτὸς δύσχωρος ἀλλὰ ποδὶ σὺν μῦς, Varinus, hoc est, Videtur autem scite & argute circa mures salire; quasi hoc etymon statuatur, ut inde nomen habeat, tanquam ζυλωβάτης, sed hoc feli potius aut mustelæ quàm stellioni conuenit, qui mures nihil curat. Sciendum itaq; ueteres ascalabotæ & colotæ nomine tum de fele seu mustela potius, tum de stellione ex æquo usos esse, ut Grammatici quidem in dictionariis interpretantur, Varinus & Suidas, nam apud ipsos authores nusquam inuenio his uocibus felem aut mustelam significari, quæ illam semper ἀλουργόν, hanc γαλιών nominent, Recentiores tamen Græci γαλιών etiam pro fele seu cato posuerunt, ut in Cati historia docui. Videtur autem uulgus Græcorum hæc nomina de duobus seu tribus istis animalibus ideo confudisse, quod ex æquo omnes in sublimè suis pedibus & unguiculis reptando scandant. In picorum genere arborum cauatores sunt, scandentes in subrectum felium modo, illi uerò & supini, Plin. 10. 18. Transtulit autem hunc locum ex Aristotele de historia anim. 9. 9. ubi ille Gaza interprete, Picus martius (inquit) scandit per arborem omnibus modis, nam uel resupinus more stellionum ingreditur. Græcè pro stellionibus hic ascalabotas legimus, Hermolaus etiam stelliones uertit, Sed Græca integra apponam: Ὁ δρυοκοιλιάτης πορεύεται ὑπὸ τοῖς δένδροις ταχέως πάντα τρόπον, καὶ ὑπὲρ, καὶ διὰ τὸν αἰσκαλαβώτου. In Mirabilibus eadem leguntur, sed ista clarius, καὶ ὑπὲρ, καὶ ὑπὸ πᾶσι γασορίαι, atqui feles ascendunt quidem commodè, minus commodè uerò descendunt, ut desilire plerunq; uel omnino uel ex parte malint. stelliones utrunq; pari facilitate præstant. Quare miror cur Plinius non potius stelliones transfule- rit, ut debebat, quibus per parietes ingressus seu reptatio secundum omnes modos (sursum, deorsum, & in transuersum obliquumq;) conuenit, ut & picis & sciuris. ὑπὲρ etiam dixeris reptare animal,

- mal, cum sub aliquo transverso progreditur: ut *ὑπὲρ γαστέρα*, cum super eodem, hinc dorso sursum, illic deorsum spectante. Caterum alibi ubique Plinius ascalaboten & galeoten ex Græcis uel simpliciter stellionem, uel stellionem transmarinum reddit, uti nos obseruauimus. *Καλιτίναις, ἀσκαλαβώτους*, Hesy chius & Varinus. Colotæ quidem nomen nõ aliter à colis, id est artubus & pedibus factum est Græcis, quàm ab iisdem in hoc genere apud Latinos lacertis. *Γαλιός & γαλιώτης, ἀσκαλαβώτης*, Hesy chius & Varinus. Galeotes igitur stellio uocatur, uel quòd ut galæ, id est mustelæ & feles, pedibus in sublime scandit: aut forrè quòd corporis ductu sit oblongiore, unde & galeis piscibus, id est mustelis inditum nomen. sed stellio tum longitudine tum humilitate etiam crurum mustelas quodammodo refert. Ascalabotes stellio est quem & *καλαβώτῳ* uocant, sed frequentius galeoten.
- 10 *ἢ καὶ ὁ ποντικός, καὶ ἡ κοινὴ λεγομένη νυμφίτζα*, Suidas, & partim Varinus. Est autem nymphitza recentioribus Græcis non alia quàm mustela: ponticus uerò, mus, cui ascalabotæ nomen aliis præter Suidam nemo quod sciam attribuit. His tamen omnibus reptatio in sublime conuenit. Ascalabi etymon deduci potest etiam *πῆλὰ τὸ ἀκαλῶς βαίνειν*, à molli & tacito ingressu, (ut Etymologo & Varino placet) qui & felium & stellionum generi competit. Caterum ascalaphos per ph, dictus fuit Martis filius, *πῆλὰ τὸ ἀκαλῶν καὶ τῶν ἀφῶν, ὁ τὸ βῆλιν γὰρ χροῶν καὶ ὕαφης*. ἀκαλῶν enim est lenis, molle, quietum, Varinus. At Suidas contra, *Ἀσκαλαφὸς πῆλὰ τὸ ἀσκαλῆς (ἀσκαλῆς) ἢ ἀφῆς, ὁ λίαν σκληρὸς*. Aegineta interpretes 5. 11. pro galeota, id est stellione felem non rectè transfulerunt, (ut in Fele ostendimus: & quòd ascalabotes ac galeotes unum sit animal, licet Aegineta separasse uideatur,) & Auicennæ 4. 6. 4. 13. *Σοφῆς ἀράχνης ἰσὸν εὐρε κωλώτης, καὶ λεπῶν φέδου φῆρ*, ἐπιμῶν πύχον, Babrius apud
- 20 Suidam, uescitur autem stellio araneis, ut in c. dicam. Dormit colotes in præsepibus, & narem sumbiens asini, ne comedat impedit, Aristot. Albertus nescio quomodo coloten hinc rattum exponit, idè sine auctore. Apud Græcos hodie uulgo stellionem *λακόνι* uocari conijcio: què enim sic uocant, lacertum esse aiunt paruum, argenteo lucido colore, in siccis & apricis locis: & nomen ipsum quodammodo ad stellionem alludit, sed per aphæresin. A nonnullis tamen stellio esse putatur, qui uulgo Græcis hodie *θαμιάμιθ* aut *θαμιάμιθ* uocatur, quo nomine lacertum paruum significari puto, sed certum nihil habeo. ¶ De stellionis nominibus Hebraicis uide quædã supra in Lacerto A. nam Septuaginta letaah transferunt in ascalaboten, id est stellionem, &c. Munsterus *תמית* semamith stellionem uertit, alij araneam aut lumbricum: Vide in nomenclaturis salamandræ & simiæ. Ego omnino aut stellionem ipsum aut simile lacerti genus esse puto, proxima huic est uulgaris hodie uox Græca *psamamythe* & *thamiamithos*, de quibus paulò antè dixi. Pro uerb. 30. sapientia animalia minuta quatuor numerantur, formicæ, cuniculi, locustæ, & semamith, quod manibus nititur & moratur in ædibus regis, ut Hieronymus uertit: Munsterus araneam quæ manibus negotietur, sed Hebraica uox taphas apprehendere & capere, non negotiari significat. Manus quidem de stellione potius, qui manus digitatas habet ut lacerti, quàm de araneo dici possunt. Semamith Hebraicæ uocis uicina est Arabica samabras, uel saabras, ut Bellunensis legit, aliàs senabras uel semabras, unde salamandræ nomen deductum uidetur, non quòd idem sed quòd simile & congener sit animal. Sarnabras, id est stellio, Vetus glossographus Auicennæ. Senabras idem est quod lacertus uel stellio qui in hortis reperitur, Bellunensis. Videtur autem abuti stellionis nomine, ut & alij Arabum interpretes, idè generis loco statuere, sub quo species aliquot contineantur, quod re-
- 40 ctius & Latinius lacerti quàm stellionis nomine facere poterant. Samabras quidem Auicennæ lib. 2. cap. 646. lacertam simpliciter significat, ut ex adscriptis ei remedijs clarissimè constat. Guaril seu urel apud Auicennam lib. 2. in capite de athab seu aldab, id est lacerto, uetus interpres stellionem reddit, Bellunensis Arabicas uoces relinquit. Alurel est animal terrenum, simile lacerto, coloris cinerei, longum ad quantitatem trium palmorum, Bellunensis. Guaril lacerto similis est, sed corporis forma differt, cauda longa, & paruo capite, Obscurus. Guasemabras, id est stellio, Vetus glossographus Auicennæ: qui fortè duas uoces guaril & semabras in unam confudit. Guasfes animal quoddam habens sanguinem, & est stellio, Syluaticus, uidetur & hæc uox corrupta. Verus quidè stellio, teste Plinio, sanguinem nõ habet. Guaril aquaticus, id est scincus, sed uerius stellio, Vetus glossograph. Auicennæ. Sed stellionis aquatici ex bonis authoribus nemo meminit. Epithetos, id est stellio, Syluaticus. Ascalabotes (id est stellio) & araneus pugnant, Aristot. ubi Albertus ineptissimè habet, Auis ascalonitis aliquando comedit abachiez. V A S G A Arabicè sunt reptilia, ut stellio, subnigra, dicta in Catalonia dracones domorum, quæ cum mordent, inflatur locus, donec denticuli infixi extrahantur, sicut etiam denticuli stellionis uel lacertorū, Arnoldus in libro de uenenis. Videntur autè mihi nihil ferè à ueris stellionibus differre, præterquàm colore. ¶ Albertus Magnus chamaeleontem interpretatur stellionem maiorem, quod minimè probo. Idem chamaeleontem, salamandram & stellionem imperitissimè confundit: & pro colote alicubi arcolum habet, ex Auicennæ interprete nimirum. ¶ Germani, Galli & Angli, nullum quod sciam huius lacerti nomen habent, cum ipso etiam animante careant. Errat qui stellionem Germanicè interpretatur
- 60 *Puntermolch*: quod animal omnino salamandram esse supra docui. ¶ Est & STELLIO transmarinus Plinio & Aegineta, idem fortè qui scincus: de quo plura in G. & mox in B.

Reperiuntur stelliones in Italia, etiam uenenati morsus, Aristotele teste: item in Thracia, N

H

candro. Nos supra circa Romam & in Thufcia stelliones tarantularum nomine haberi docuimus. Plinius in Italia nasci negat stellionis illud genus scorpionum contrariū quod Græci ascalaboten & coloten uocent: (quod forte alibi stellionem transmarinum dicit.) Est enim hic (Græcorum stellio, inquit) plenus lentigine, stridoris acerbi, & uescitur: quæ omnia à nostris stellionibus aliena sunt. Stelliones in Sicilia aiunt morsum habere letalem, non ut apud nos infirmum & leuem, Aristot. in Mirabilibus. ¶ Cortice integuntur, Aristot. Stellio terga depicta habet interlucentibus oculis in modum stellarum, unde nomen, Albertus. Et alibi, Piger est, dorso & cauda latior lacerto: & guttatus, cum lacerta sit unius coloris, sed hæc coniuncta, ad salamandram magis referenda uidentur, quam, ut dixi, cum stellione confundit. Circulis quibusdam depicti sunt & ueluti lucentibus guttis in modum stellarum, unde nomen, Perottus. Vide plura in A. Aptumq; colori. Nomen habet uarijs stellatus corpora guttis, Ouidius. Tarantula, ut Romæ uocant, albæ sunt, innocuæ, & pusillis lacertis similes, Hermolaus. Audiui etiam ex oculato quodam teste, tarantulam illam corpore lucido esse & fragili. Sed *λακόνι* etiam uulgò apud Græcos dicitur lacertus, siue idem siue similis, argenteo colore lucido esse fertur. Vidi ego nostros etiam communes lacertos in littore prope Venetias, albo colore, innoxios, nec mordentes licet digito in os inserto. Ascalabotes animalculum est lacertæ simile, Suidas. Similis ascalabotæ salamandra est, Aetius. Lacerti siue stelliones qui Græcè ascalabotæ uocantur, curti sunt, Marcellus Empiricus. ¶ Stelliones sanguine carent, lacertarum figura, Plinius, hinc forte albo & lucido colore apparent. Sunt qui & ranam in quadripedum ouiparorum genere sanguinem præterquam in oculis habere negent. Chamæleontem Aristoteles scribit sanguine carere exceptis oculis & corde, & quibusdam ex eo nascentibus uenulis. 20
Quamobrem errasse uidetur Syluaticus (aut librarius, qui negationem omiserit) apud quem legimus, Guafes animal quoddam habens sanguinem, & est stellio. ¶ Stellio uel lacerta cum mordet, dimittit in loco sui morsus dentes paruos, subtiles, nigros, Auicenna & Albertus: plura leges supra in Lacerto B. & G. Stellio fortè est de genere lacertarum, quæ uersantur in ædificijs & domibus antiquis, & rarò mordet: quia habet dentes tortuosos, quos relinqueret in uulnere, Ponzettus. Lacertorum etiam, qui Arabicè uasga dicuntur, stellioni similium dentes in morsu infixi hærent, ut Arnoldus scribit. ¶ Polypo brachia à congro abrosâ, renasci, sicut colotis & lacertis caudam, haud falsum, Plinius. Stellio Græcorum plenus est lentigine, quod nostro non conuenit, at qui alibi non ipsum lentigine plenum esse scribit, sed faciem illorum qui medicamentum ex ipso factum biberint, lentigine obduci, quod magis probò. 30

C.

Stellio est lacerta inhabitans domos, Elluchafem. Stelliones in nouis domibus cernuntur, ut Marcellinus inquit, Hermolaus. In ueteribus domibus, Ponzettus. Cubilia eorum in locis hostiorum fenestrarumq; sunt, aut cameris sepulchrisue, Plinius. Ascalabotæ aliquando ex superioribus locis in cibos, dum præparantur, decidunt, Dioscorides. Parietes ædificiorum rependo descendunt, Suidas & Marcellus Empiricus. In sublime scandunt, felium modo: sed & deorsum reptant & ad latera, ut in A. dixi. Latebras petunt, Ouidius 5. Metam. Senabras idem est quod lacerta uel stellio, qui in hortis reperitur, Bellunensis. Stelliones & aliæ quadrupedes ouiparæ quomodo ingrediantur, ex Aristotelis libro de communi animalium gressu, in Crocodilo scripsi.

¶ Nam sæpe fauos ignotus adedit Stellio, Vergilius 4. Georg. Foramina aluearium angustissima esse debent, ut nec uenenatus stellio, nec aliud animalculum noxium intrare & fauos populari possit, Columella. Chamæleonum stelliones quodammodo naturam habent, rore tantum uiuentes, præterq; araneis, Plinius. Et alibi, Græcorum galeotes, stridoris est acerbi, & uescitur, quæ à nostris stellionibus aliena sunt. Puto autem eum ex Græcis hæc uertisse, & pro *βρυγμός* aut simili uoce morsum significante, stridorem reddidisse, homonymia deceptum. *βρυγμός* enim utrunque significat, & stridorem qualis ex collisione dentium fit, & morsum, ut apud Nicandrum de ipso stellione, *ἔνθα καὶ ἐπιδανὸν πρὸ ἀπεχθεῖα βρύγματ' ἔασιν Ἀσκαλάβω.* Inter stellionem & araneum bellum est, deuorantur enim aranei à stellione, Aristot. *Σοφὴς ἀράχνης ἰσὺν εὖρε καλώτης, καὶ λεπτὸν φέδ' ὕφαιε,* *ἐπισημὸν πείρου,* Babrius apud Suidam.

¶ Stelliones mensibus quatuor frigidissimis latent, & nihil edunt interea, Aristot. 59

¶ Senectutem uere & autumno exuunt, ut & reliqua cortice intacta quibus mollis est cutis, Aristot. Tuniculam eodem modo ut anguis exuunt, Plinius. Exutam mox deuorant, uide in D. *Γύρας γαλιώπων*, pellis stellionis, quam ut serpens per senectam exuit, Varinus. ¶ Oua parit, quorum liquor, ut Plinius scribit, euulsos palpebrarum pilos renasci non patitur. ¶ Anima est infirmum, Obscurus. Hinc nimirum *ἐπιδανὸν ἀσκαλάβω* Nicander dixit. ¶ Tarantulas in quibusdam Italiae locis dicitas (id est stelliones) si desuper alicubi cadant, caudam frangere aiunt: quod præ nimia corporis siccitate eis contingere uidetur.

D.

Theophrastus autor est, angues & stelliones senectutem exuere, eamq; protinus deuorare, præripietes comitali morbo remedia, Plinius & Aelianus. Ego id in libris Theophrasti qui extant non reperio, sed in Mirabilibus quæ Aristoteli tribuuntur. Aduersus comitiales magnificè iaudatur tunicula stellionis. Operæpretium est scire quomodo præripiatur, cum exuitur membrana hyberna

- hyberna, aliàs deuoranti eam, quoniam nullum animal fraudulentius inuidere homini tradunt. Inde stellionum nomen a iure in maledictum translatum. Obseruant cubile eius æstibus. Est autem in locis hostiorum fenestrarumq; aut cameris sepulchrisue. Ibi uere incipiente fisis harundinibus contextas opponunt casus, quarum angustijs etiã gaudet, eò facilius exuens circumdatum torporem. Sed eo derelicto non potest remeare, Plin. Inuidensissimum hoc animal intelligitur, quoniam senectutem suam deuoret, &c. hinc stellare uerbum pro inuidere, Hermolaus. Ab hoc animali (inquit Perottus) stellionatus crimen apud Iuriconsultos nomen sumpsit: cuius cognitio, ut Vlpianus sentit, ad præsidem spectat, cum scilicet aliquid dolo factum est: ut si quis rem alij obligatam, dissimulata obligatione, per calliditatem alij distraxerit, uel permutauerit, uel insolutum dederit: aut si quis merces supposuerit, uel obligatas auerterit, uel corruperit: aut imposturam fecerit, cuius nulla alia ordinaria pœna est, sed extraordinariè plectitur, Hæc ex Vlpiano de crim. stell. Causa autem nominis secundum quosdam hæc fuit, quod qui huiusmodi criminis rei sunt, aslu & dolo uelut quodam stellionis medicamento homines fallunt. fit enim è stellione malum medicamentum, etenim cum mortuus est in uino, faciem eorum qui biberint, lentigine obducit. Nos autem causam nominis ueriores hanc esse existimamus, quod nullum animal fraudulentius inuidere homini tradunt, ideo nomen hoc uersum est in maledictum: & quoties insidiatorem aliquem significare uolumus, stellionem nominamus. Scit stellio nihil tuniculæ suæ in comitalibus morbis præferri, &c. ex Plinio, Hæc Perottus. A stellione fraudulentissimo animali stellionatus crimen & stellatura dicitur, Hermolaus. Stellatura nomē erat annonæ militaris, Lampridius in Alex. Annonas, inquit, militum diligenter inspexit: Tribunos qui per stellaturas militibus aliquid abstulissent, capitali pœna affecti, Spartianus in Pescennio Nigro: Nam & Imperator Tribunos duos, quos constitit stellaturas accepisse, lapidibus obrui ab auxiliariis iussit, Budæus. Mihi non uidetur nomen esse annonæ in priori exemplo, in posteriori potest. Sunt inter recētiore Grammaticos qui stellaturam interpretentur extortionem siue fraudem qua capitanei seu duces subtrahebant militibus partem annonæ ab Imperatore eis designatæ. Stellaturam sunt qui in fraudum usurpent ratione. Illud grauius, quod eruditus obseruatum scio, Stellaturam in militaris annonæ erogatione uideri frumentarijs tesseriis persimilem, quibus acceptis, plebi gratuitum distribuebatur frumentum, quippe hac contributa, uilius constabat militibus annonæ. Meminit in Alexandro Lampridius, Frumentaria perceptio in ratione hac nuncupatur Iulio Capitolino in Antonini philosophi uita: Ob hanc, inquit, coniunctionem pueros & puellas nouorum hominum frumentariæ perceptioni adscribi præceperunt, Hæc ex Antiquis lectionibus Calij. Stellionatus igitur est quasi furtum quoddam callidum & dolosum, quod fit malè erogando aut distribuendo aliquid: aut contrahendo, emendo, uendendo, quod forsitan etiam à Græco uerbo *στέλλω* aut *σποστέλλω*, quod est subtrahere, deriuatum aliquis conijciat. Non solum autem circa senectam suam, ut diximus, deuorandã, calliditas stellionis notatur: sed aliàs quoq; astutum est animal, nam & apibus dolosè insidiatur, quamuis enim Columella 9. 7. lacerto hanc fraudem tribuit, uidetur tamen de stellione accipi posse, quem paulò antè peculiariter nominauit, aut uterq; forsitan apibus insidiatur, *ὄντοσι δὲ γαλιώτης γόβωυ*, Menander, ut citat Suidas in Ascalabote, ubi galeoten senem astutum fortè quis rectè interpretetur.
- ¶ Colota hostis asinus est, dormit enim colotes in præsepibus, & narem subiens asini, ne comedat impedit, Aristotel. Albertus hoc loco coloten ineptè rattum, id est murem maiorem exponit.
- ¶ Scorpionibus contrariis maximè inuicem stellio traditur, ut uisu quoq; pauorem ijs afferat, & torporem frigidi sudoris. Itaq; in oleo putrefaciunt eum, & ita quæ scorpio pupugerit loca inungunt, Plinius. Scalaboten, id est stellionem, hostem existimat scorpis, *νάρκη δὲ δόρυ*, Philes, lego, *νάρκη δὲ δόρυ*, hoc est, afficit autem illum torpore, quamuis non scorpio stellioni, sed stellio scorpionum torporem inferat, ut iam ex Plinio diximus. Idem testatur Galenus in lib. de theriaca ad Pisonem. Stellio (inquit) uisus à scorpionibus, *σποπή γυνουσι αὐτὸν, ἢ ἕτως ἀναερῆ*: id est, torpore eos afficit, & ita interimit. Magnam aduersitatem scorpionibus oleo meris & stellionibus putant esse, innocuis duntaxat ijs, qui & ipsi carent sanguine, lacertarum figura, atq; scorpiones in totum nulli nocere cui non sit sanguis, Plinius. Vetus lectio habebat, magnam aduersitatem cum stellionibus putant esse, &c.
- 50 sine his uerbis, oleo meris, ijs ad præcedentia relatis. Quod si ad sequentia referas, sensus erit, scorpis oleo meris, stellionibus aduersari, eorum scilicet morsui, atqui superius ex Plinio recitauimus, stellionem in oleo putrefieri contra scorpionum ictus. Sed ut idem refert, inuicem contrarij sunt, ut utrunq; aduersus alterius uenenum ualere probabile sit. Stellionē scorpis hostiliter odit: scorpionem torpedo admota cõprimat, Aelianus interprete Gillio: sed perperam, ut supra ex Phile uerbis per nos castigatis apparet. Crediderim autem Aeliani codicem, quo usus est Gillius corruptum fuisse: ut & illum quo usus est Philes, qui sua omnia ab Aeliano mutuatus est, aut si ita scripsit Aelianus, illum ipsum errasse ex Plinij & Galeni uerbis conuincemus. ¶ Inter stellionem etiam & araneum bellum est, deuorantur enim aranei à stellione, Aristot.

E.

- 60 Fel stellionum tritum in aqua mustelas congregare dicitur, Plinius.

F.

Stellio, præsertim transmarinus, editur etiam, sed ad remedia tantum, ut proxime dicitur.

H 2

DE REMEDIIS EX STELLIONE TVM SIMPLICITER VEL
Italico, tum transmarino uel Græcorum stellione.

Stellio & lacerta in cibo faciunt ut accipitres citius mutant pennas, *Crescentiensis*. Aduersus comitiales stellionem aliqui harundine exenteratum inueteratumque bibendum dedere, alij in cibo in ligneis ueribus inassatum, *Plin.* Hydrocelicis stelliones mirè prodesse tradunt, capite, pedibus, interaneisque demptis, reliquum corpus inassatur, in cibo id sapius datur, sicut ad urinæ incontinentiam, *Idem.* Dysentericis stellio transmarinus medetur, ablati intestinis & capite, pedibusque ac cute, decoctusque & in cibo sumptus, *Plinius.* Lumborum dolori medetur stellio transmarinus, capite ablato & intestinis, decoctus in uino (sic enim legendum) cum papaueris nigri denarij pondere dimidio eo succo bibitur, *Idem.* ego post dimidio distinxerim: & pro eo succo, legerim, & succus: id est, decoctum uel ius, bibitur. *Idem* remedium alibi sic describit, Ischiadicis stellionem potu prodesse dicunt, adiectis papaueris nigri obolis tribus. ¶ *Ascalaboten* aiunt ictibus scorpionij utiliter imponi, *Galenus lib. 11. de simplic.* Scorpionibus contrarius maximè inuicem stellio traditur, ut in *D. retuli.* Itaque in oleo putrefaciunt eum, & ita ea (quæ scorpium inflixerit) uulnera perungunt. Quidam oleo illo spumam argenteam decoquunt ad emplastri genus, atque ita illinunt, *Plin.* Oleo stellionis si quis locum à scorpio ictum inunxerit, dolorem compescet, ut *Democritus docet,* *Diophanes in Geoponicis.* Oleum stellionis, id est lacertæ inhabitantis domos, illitum axillis adulescentium, pilos euulsos enasci prohibet, *Elluchasem.* ¶ Magnificè laudatur contra comitiales stellionis transmarini cinis potus in aceto, *Plin.* Ad uulæ morbos, Stellionem uiteis lignis creatum imposito, & bene facit, *Galenus Euporist. 2. 14.* Crocodili (stelliones. de his enim tractat, tanquam crocodilorum, id est lacertorum specie) in cibo sumpti tanquam pisces, impudentes & inuerecundos (nimirum ad *Venerem* procliuēs) reddunt, *Kiranides.* Mirum & de stellionis cinere, si uerum est, linamento inuolutum in sinistra manu *Venerem* stimulare: si transferatur in dextram, inhibere, *Plin.* Ad *Venerem* ciendam *Oribasij* apud *Aetium*: Stellionem ustum quam tenuissimè conterito, deinde oleum affundito: atque ex eo magnum dextri pedis digitum inungito, & coito, ubi uerò à coitu cessare uelis, digitum ipsum abluito. ¶ Antidotus tentiginem excitans, dextro aut sinistro imposita pedi, renibus item & teneræ cuti, numero 69, apud *Nicolaum Myrepsum,* inter cætera medicamenta recipit stellionem, cantharides & scincum. Unguentum entaticon, ad accendendam *Venerem,* quod *Aegineta* describit cap. 17. lib. 7. inter cætera tres ascalabotas accipit, qui uiui macerari iubentur in aceto per dies quadraginta, uase defosso in fimo. Ut in *Venerem* cum uolueris sis paratus, remedium tale facies. Lacerti appellantur siue stelliones qui per parietem repunt, curti sunt, quique Græcè ascalabotæ uocantur. hi quatuor infunduntur in acetum acre triduo uel quatrinduo, quousque putrescant, hoc teres in mortario, & adiunges galbani scrup. ix. Abrotoni, castorei, sulphuris uiui, resinæ terebinthinæ, croci, singulorum scrup. xii. Euzomi succi, mentæ uiridis succi, staphisagriæ, iris Illyricæ, aluminis scissi, singul. scrup. vi. Myrrhæ, seminis herbæ symphoniacæ siccæ, utriusque scrup. iiii. Hæc omnia separatim trita simul miscebis, & iterum simul teres, inde emplastrum facies uel pittacium, & pones in dextri pedis pollice cum uti uolueris *Venerem*: & cum cessare uolueris, ad sinistri pedis pollicem transferes, *Marcellus.* Dextra xylobatæ molla (forte, in collo) gestata, arrectionem facit: sinistra uerò mulieribus delectationem æqualem, *Kiranides.* Ut ex stellione, sic ex salamandra etiam, ueterum aliqui remedia ad *Venerem* excitandam præscribunt, sed maximè ex scinco.

¶ *Theophrastus* autor est stelliones senectutem exuere, eamque protinus deuorare, præripientes comitali morbo remedia, *Plinius.* Vide supra in *D.* Nos hoc legimus in *Mirabilibus* quæ *Aristotelis* nomine feruntur. Tunicula stellionis, quam eodem modo ut anguis exiit, pota, magnificè laudatur aduersus comitiales, *Plinius.* Et rursus, Nihil ei remedio in comitalibus morbis præfertur. ¶ *Guaril*, uel *alurel*, aliqui stellionem interpretantur, nos quæ ei *Arabes* tribuunt remedia, (carni, sanguini & fimo eius,) in *Lacerto retulimus*: quoniam lacerto Græci ferè eadem attribuunt. ¶ Stellionis caput combustum & tritum, & melli *Attico* admixtum, oculos lacrymosos inunctione assidua siccat & sanat, *Marcellus.* Lachrymantibus sine fine oculis, cinis stellionis capitis cum stibio eximie medetur, *Plin.* Ad sonitus & inflationes aurium, Viticem & stellionis caput pari pondere trita ammixto oleo instilla, *Apollonius* apud *Galenum* de compos. medic. sec. locos. *Idem* planè remedium *Plinius* memorat ad clauos pedum. ¶ *Mande cor*, & tantus proster net corpora somnus, Ut scindi possint absque dolore manus, *Io. Vrsinus* de stellione ex *Arnoldo* ut *Scholias*tes annotauit. Nos hoc apud *Arnoldum* de corde lacertæ legimus. Veteres quidam crocodili corio hanc uim adscribunt: Vide supra in *Crocodilo G.* Xylobatæ frixura inunctus aliquis, sine dolore erit ad uerbera, (uulnera, sectiones,) *Kiranides.* ¶ Pilos in palpebris incòmodos euulsos renasci non patitur ouorum stellionis liquor, *Plinius.* ¶ In medicamentis succidaneis, quæ cum *Galenii* & *Aeginetæ* operibus habentur, pro felle cameli (malim *chamaeleontis*) fel ascalabotæ substituendum legimus. ¶ Stellionis stercus curat impetiginem, & ephelides faciei & alphas auferit, *Serapionis* interpres ex *Galeno*: quum *Galenus* de crocodili terrestris stercore hæc scribat. Vide

Vide supra in Lacerti fimo. Stercus xylobatae, ut & sanguis, hebetudinem oculorum & albuginem sanat, Kiranides.

DE VENENO STELLIONIS IN CIBO AVT POTV SVMPTI.

Sæpe ex superioribus locis in cibos dum præparantur decidunt uenenata quedam animalcula, ut phalangia, ascalabota, & alia, Dioscorid. Caro stellionis mortificat, & quandoque cadit in uino, cui immoritur & dissoluitur, hoc qui biberit, uomitu & dolore stomachi uehemente confliscatur. Siue cibus autem siue potus hoc ueneno infectus & ingestus fuerit, cura communis & eadem quæ aduersus cantharides adhiberi debet, Auicenna 4. 6. 2. 5. Aduersus salamandræ etiam & lacerti uenenum, eadem remedia ualere, quæ contra cantharides, apud Plinium legimus. Curandi ratio adhiberi debet communis; hoc est per uomitus & clysteres ab initio, & exhibitionem theriacæ uel alterius antidoti, Matthæolus. Alharbe (id est chamaeleo) exitialis est, similiter stellioni, Auicenna.

DE MORSV STELLIONIS ET REMEDIIS.

Stelliones fortè sunt, quos Romanum uulgus tarantulas uocat, albas, innocuas, & pusillis lacertis similes, Hermolaus. Venenatum stellionem Columella dixit, ubi aditus aluearium adeo angustos fieri iubet, ut hoc animal irrepere non possit. Theophrastus author est stelliones pestiferi in Græcia morsus, innocuos esse in Sicilia, Plin. 8. 31. Nos hæc in Aristotelis de Mirabilibus libro legimus, contrario sensu; nempe in Sicilia morsum stellionum letalem esse, in Græcia uero infirmum & leuem. Italia locis quibusdam morsus etiam stellionum exitiales sunt, Aristoteles. Nicander quoque in Theriacis, circa insulas Thraciæ stellionis utcumque infirmi animalis morsus noxios esse ait, ἐνθα καὶ ὀπίσσω πρὸ ἀπερχέσθαι βρύγματ' ἑασμ' ἀσκαλάβω. Hinc Plinium transluisse puto quod scribit, stellionem transmarinum animal esse stridoris acerbi, ut supra dixi in c. Stelliones nonnulli tarantulas esse putant, horum morsus perrarò interimit hominem, tamen semistupidum efficit, uarièq; afficit, Niphus, loquitur autem de tarantulis lacertorum generis. Qui à stellione mori sunt, assidue & contentè dolitant, morsusq; locum liuidum habent. Iuuantur autem euestigio, si capæ & allia cataplasmatibus modo eis imponantur. Auxiliatur eadem comesta, uino meraco post eorum acceptionem absorpto. Vtiliter etiam sesamum eis imponitur, aut melanthium aqua mulsa affatim affusa, Aetius 13. 12. Eadem habet Aegineta 5. 11. Sed ille aut librarius in hoc peccauit, quod primum aduersus ascalabota morsum, sesamum tritum imponi iubet; deinde reliqua, ut Aetius, subiungit, ad galeota tanquam diuersi animalis morsum. Errarunt etiam interpretes qui eo in loco pro galeota, id est stellione, selem reddiderunt. Qui error ab Auicenna quoque aut eius interprete commissus est 4. 6. 4. 13. ubi eadem habet Auicenna, quæ Aetius, eodemq; ordine, sed addit, curari à stellione morsos cura communi, & pro allio calamintham montanam nominat, qui lapsus fortè interpretis est. Stellio & lacerta dimittunt in loco sui morsus dentes paruos, subtiles, nigros; nec cessat locus pruritus & dolorem mouere donec extrahantur, &c. Vide supra in b. & in Lacerto in b. & g. Vasga Arabice sunt reptilia ut stellio, subnigra, dicta in Catalonia dracones domorum, quæ cum mordent, inflatur locus, donec denticuli infixi extrahantur, sicut etiam denticuli stellionis uel lacertorum, Arnoldus. Quum morsus stellionis manifestè apparet, dicunt quod debet poni super eo scorpio tritus, & pro antidoto dari modicum de stercore falconis, cum uino, Ponzettus qui stellionem & alia lacertorum genera confundit. Sesama stellionum morsibus resistit, Plinius. Rhazæ Arabis uerba de remedijs ad morsus stellionis & lacertæ, recitauimus in Lacerta g. Scorpio tritus stellionum ueneno aduersatur. Fit enim & è stellionibus malum medicamentum. Nam cum immortuus est uino, faciem eorum qui biberint, lentigine obducit. Ob hoc in unguento necant eum insidiantes pellicum formæ. Remedium est oui luteum, & mel ac nitrum, Plinius.

H.

a. Est & stellio araneorum generis, Perottus & Niphus. Ego Latinorum neminem noui, qui inter araneos stellionem nominarit, quare deceptum suspicor Perottum, uel quia Græci asterion phalangijs adnumerant; uel quia tarantulam tum phalangij siue aranei genus uocitant, tum lacerti qui stellio existimatur. Ἰσκαλάβω, γαλιός, ἀσκαλαβώτης, καὶ (ὁ) αὐτός, Hefychius & Varinus in γαλιός. Nos γαλιόν pro galeota & stellione apud authores non reperimus, prætequam Stephanum. Ἰσκαλάβω, ἀσκαλαβώτης, Hefych. & Varinus. Καλαβός, καλαβώτης, Καλαβύτης, εὖς κωλώτης, Ἀργεῖοι, Καλαβώτης, piscis quidam, & lacertus, Iidem. Καλαφός, ἀσκαλαφός, μαγνήτης, Iidem, sed Ascalaphus per ph. proprium uiri est. Syluaticus scalabotas imperitè cantharides interpretatur. Γαλιώτου, ἀσκαλαβώτου, λάκωνος, Hefychius. Κωλετίναις, ἀσκαλαβώτους, Hefychius & Varin. Αἰγύπτου, ἀσκαλαβώτης, σίντης, Iidem.

Epitheta. Venenatus stellio, Columella. ὀπίσσω, Nicander. Ignotus stellio apud Vergilium, à Seruio exponitur ignobilis, uel ex improuiso ueniens.

Icon. Thrahybuli statua est in Olympia, cuius dextrum humerum stellio (γαλιώτης, quamuis 60 Loëscherus interpres selem reddidit) ascendit, & canis uictima adiacet, Pausanias Eliac. 2.

Stellare, stellatura, stellionatus; Vide supra in d. Ἰσκαλάβω γόρω, apud Menandrum, de senè, ut uidetur, callido uel inuido.

H 3

Γαλεώτης, nomen proprium, Suidas. Galeotæ dicebantur uates quidam in Sicilia & Attica, ut ait Stephanus; à Galeote (Galeo, Steph. apud quem tamen mox rursus Galeotes legitur) Apollinis filio & Themistûs, (qui in Sicilia oracula obtinuit, unde Galeotæ ibidem dicti eius successores, Gyraldus:) quæ Zabij regis Hyperboræorum filia fuerit. Hic autem Galeotes frater Telmissi eius traditur, qui Telmissum urbem in Caria condiderit, oraculo ex Dodone accepto, ut alter orientem Solem uersus, alter occidentem nauigaret; atq; ubi ea quæ sacrificassent ab aquila rapi cernerent, in eo loco sedem capefferent. Aelianus quoq; Dionysium tyrannum Galeotas solitum consulere in Sicilia significat. Cicero quoq; in primo Diuinationis lib. portetorum interpretes in Sicilia, Galicios appellat; ut fortasse non Galicios, sed Galeotas scribere oporteat, Hermolaus. Stephanus etsi Galeon interpretatur ascalabóten, id est stellionem in Galeotarum mentione; ipsos tamē dictos innuit à galeis, id est mustelis piscibus marinis longè callidissimis, aut obiter tantū hæc adfert propter uocis affinitatem, Galeotas uerò ab eiusdem nominis Apollinis filio tantum nominatos uult, aut potius dubitat ab illone, tanquam uate, dicti sint, an ab astutis animalibus, siue galeo terrestri, siue galeis marinis, ut locus pro murilo habeatur. Idem plura se de Galeotis in Telmisso dicturum pollicetur, ubi tamen nullam Galeotarum mentionem reperimus; mutilato nimirum codice ut aliàs sæpe. Hyblæ urbis minoris in Sicilia, incolæ Galeotæ uel Megarei dicuntur, Stephanus. Galeotæ uates Siculi, Galei quoq; dicti Pausaniæ grammatico, qui in Hybla (inquit) habitarent, Hermolaus. **Γαλεοί, μάντις, ἔτοι γὰρ τῶν Σικελίαν ὠκησάντων, καὶ γὰρ π, ὡς φησὶ Φανόδημος καὶ Πίνδαρος Ταραντῖνος**, Hesych. & Varinus. ¶ **Κωλώτης** per o. magnum in prima & secunda syllaba, stellio est & Bacchus, ut Venus **κωλώτης, Κολώτης** uerò per o. breue in prima, nomen est Epicurei cuiusdam philosophi cuius meminit Macrobius; & statuarij apud Pliniū 35. 8. Colotes in Elidis Cyllene mira specie fecit Aesculapium eburneum, Strabo libro 8. Fuit etiam Teius quidam pictor hoc nomine, cuius meminit Quintilianus lib. 2. ¶ **Ascalabus** per b. stellio est, Ascalaphus per ph. Aftyochæ & Martis filius; & alius Acherontis & Orphnes, in bubonem mutatus Ouidij Metam. 5.

b. Scordyle, animal quoddam palustre est, simile stellioni, Hesychius.

d. In fraudulentos Emblema Alciati.

Parua lacerta, atris stellatus corpora guttis

Inuidiæ prauicæ doli fert symbola pictus;

Nam turpi obtegitur faciē lentigine, quisquis,

Hinc uindicta frequens decepta pellice uino,

Stellio, qui latebras & caua busta colit,

Heu nimium nuribus cognita zelotypis.

Sit quibus immerfus stellio, uina bibat.

Quam formæ amisso flore relinquit amans. 30

Vide supra in fine capitis septimi.

e. Io. Vrsinus in carminibus suis de animalibus scribit, si quis caudam stellionis amputatam manu contineat donec tota immoriatur, & eadem manu postea naturam mulieris attingat, neminem alium cum illa rem habere posse. Oliuarius Scholiastes addit, hoc tradere Marcellum in Empirica. ego nihil tale apud Marcellum Empiricum reperi. Xylobates insigne philtum est, Kiran.

g. Contra quartanas, Magi stellionem inclusum capsulis subijciunt capiti, & sub decessu febris emittunt, Plinius.

h. Cererem Metansra mulier hospitio suscepit; & cum sacrificaret ei, Abas filius Metaniræ indignatus est matri quòd hospitio deam suscepisset, & sacrificium eius per inuidiam irrisit, & contra deam locutus est; unde illa irata, potum (**κόρασμα**) in cratère relictum super eum effudit, & sic in stellionem mutauit, Scholiastes Nicandri in Theriaca, & Ouidius Metam. 5. paulò aliter. Combibit os maculas, & quæ modo brachia gessit, Crura gerit, cauda est mutatis addita membris. Inq; breuem formam, ne sit uis magna nocendi, Contrahitur, paruaq; minor mensura lacerta est.

DE TESTVDINIBVS IN GENERE.

A.

TESTUDO, quam Græci **χελώνω** uocant, quadrupes est ouipara, & sanguine prædita. Recentiores quidam, ut Albertus & interpretis Rasis, testudinem pro limace ineptissimè ponunt interdum. Anxiè ab eruditissimis id quæsitum, in piscitij decuriam ueniante testudines. Et non uenire forsan liquidò ualet cōprobari, ac primum ratione principij, quoniam uti gallinæ oua adunt, colore ac substantia & cortice ferè eadem, deinde nec generatio est diuersa, quum perfricatione pisces nascantur. Spirant quoq; quod pisci non contribuit Aristoteles, ambulat item, squammas non habent, sed ossa, Cælius. ¶ Sed cum tria summa testudinum genera sint, primum terrestre, secundum quod in dulcibus aquis, tertium quod in marinis degit, dicam prius de ijs quæ apud authores in genere scripta reperiò, ita ut cuius ex istis generibus accommodari possint; deinde priuatim de singulis. ¶ **שבליל**, schablul, Hebraicè limacem significat, ut mihi uideretur, non testudinem ut quidam interpretatur, confundens fortè limacem cum testudine. Instar limacis defluentis (impij) abeant, (& fiant ueluti) abortus mulieris, qui non uidet Solem, Psalmo 58. Dauid Kimhi uocem schablul interpretatur **לימץ** id est limacem, cui consentit R. Salomon in Psalmum iam citatum scribens, & Abraham Esra quoq; Aliqui tamen spicam intellexerunt. Chaldaica

daica translatio habet תרכללה, thiblela. Arabica, لیسما, liseinat, si rectè scribo. Septuaginta κηρός, id est cera, ut & Hieronymus, qui tamen in altera translatione uermem reddit. Quidam impetum aquæ interpretantur, teste Munstero. Dauid Kimhi (ut idem scribit) reptile esse ait, quod contegit se in medio testæ qua uestitur, & incedendo dissoluitur, (soluti humoris sui uestigia post se relinquit.) hoc reptile si contuderis, & imposueris ulceri, præsentaneum dicitur esse remedium. Verbum quidem מַס, mas, uel מַסַּס, masas, apud Hebræos, non simpliciter dissolui, sed liquefcere seu liquefieri significat: quod limaci magis quam ulli animalium conuenit, nam & aliàs facile liquefcit: & sale tacta, ferè tota in humorem soluitur. Auicenna tamen limacem uocat halzun, nescio an Arabica an Persica uoce, testudinem uerò sel hafe lib. 2. cap. 698. מַמֵּט, homet, Leuitici undecimo testudinem aliqui transferunt; ego lacertū uideri hac uoce significari, pluribus asserui in Lacerto A. קִיפּוֹד, kipod, quoq; Hebraicam uocē, non testudinem, ut aliqui ineptè exponunt, sed omnino erinaceum designare suo loco ostendi. Halachalie apud Albertum, (uel Auicennam potius ex quo ille desumpsit) ubi Aristotelis animalium historię caput sextum libri noni interpretatur, testudo est, lachadach ciconia; ipse stultissimè equos & equiceruos interpretatur. ¶ Testudo Italicè uocatur testuma, testudine uel testugine, tartuca, cufuruma, ut Scoppa docet. alibi etiam tartocha & coforona lego. Testudines (inquit Brassauius Ferrariensis) gallanæ à nobis, ab alijs tartugellæ, à nonnullis bisca scutellariæ uocantur, (id est serpentes scutati.) Tortucam uocant aliqui serpentem scutum, Albertus. Testudo, gágado Lusitanis; galápago uel tartúga, reliquis Hispanis. Tortue, Gallicè, uel tartue. Tortuca, id est testudo, Syluaticus, usurpant enim hoc nomen tanquam Latinum recentiores quidam barbari scriptores, Albertus & alij. Neocomenses circa Sabaudiam, qui lingua Gallica utuntur, uocant boug coupé, id est rubetam truncatam, quoniam retractio in testam capite, truncata uideatur. Germani Schiltkrott uel Tällerkrött, id est rubetam testa scuti aut orbis effigie intactam, & Flandri eodem sensu Schiltpadde. Angli schelcrabb, id est cancrum scutum, uel tōrtysse. Aliqui Germanicè Gschertzenfider: nimirum quòd pedes earum quodammodo alas referant, præcipuè marinarum. Vox σακάλιυ in Demetrii Constantinopolitani de accipitribus libro, nisi testudinem, ut conijcio, significet, ignota mihi est.

B.

Testudinum genera, ut dixi, tria sunt, edendo omnia: Chelonophagi tamen Indiæ gens, non à quibusuis, sed marinis tantum edendis hoc nomen inuenit. Quibus in regionibus hæc animantia abundant, uide in E.

¶ Testudo, quòd testa tectum hoc animal, Varro. Quæ oua pariunt, pennas habent, aut squamas, aut corticem, aut testam, ut testudines, Plinius. Gaza ex Aristotele transferens, In testudine (inquit) apparet, quàm durus & rigidus cortex (φολίσ) sit quo tegitur, & in crocodilo, firmior enim osse euadit. Memini audire tam firmam esse hanc testam, ut à plaustris etiam superinuecti rotis non comminuatur. Palladius coriū testudinis dixit, Marcellus Empiricus tegumen, Plinius operimentum, putamen, & superficiem. Testudo operculum habet testaceum, & inter cortice intacta (φολισωπά) numeratur, Aristot. Græci chelonium uocitant, & generali nomine ostracon, ut in E. dicam. Germani sua lingua scutum, unde & animal ipsum rubetam scutatam uocant, ut Nican-
 4° der χελώνη ασπίδωσα. Tortuca (inquit Albertus) scuta duo gerit, unum in dorso, alterum in uentre: quæ quatuor inuicem coniunguntur. Arborea quæ corticem tenuem & siccum habent, intrinsecus autem carne sicca constant, sanæ diuturnæq; sunt, nec facile putrescunt: sic & animalia, ut testudines, & quicquid eiusmodi est, Hippocrates in libro de humoribus. Aliqui γήρας, id est senectutem uocant, ut Aelianus, negans testudinem exuere senectam: & Suidas in φολισωπών, γήρας πικρόν ἐστὶν ὡς ἐδὲ ἡ χελώνη. ¶ Testudini pellis (cutis) scabra ut lacera, Albertus. ¶ Tortuca caput habet & caudam serpentis: quòd si magna fuerit, habet etiam scutum in capite, Albertus. Pacuius testudines cognominat domiferas, capite breui, ceruice anguinea, aspectu truci. ¶ Quadrupedes quæ oua pariunt, ut testudines, crocodili, inferiore tantum palpebra coniuuent, sine ulla nictatione, propter præduros oculos, Plin. ¶ Testudo quamuis prægrandem pulmonem & sub toto tegumento habeat, sine sanguine tamen habet, Plinius. ¶ Ventrem unum & simplicem, ut & reliquæ ouiparæ quadrupedes, Aristot. ¶ Testudinis iecur uitiatum est, ut reliquum corpus eius prauit temperamenti, Aristot. ¶ Perexiguum habet lienem, Idem & Plin. ¶ Testudo sola ex corticatis renes habet. Genus tamen testudinis, quam lutariam uocant, & uesica & renibus caret. fit enim propter eius mollitudinem tegminis ut humor facile diffletur, Aristot. Oua parientium testudo sola renes habet, quæ & alia omnia uiscera, Plin. Sola ouiparorum (uel corticatorum) uesicam habet, Idem, & Aristoteles: qui etiam causam huius rei adfert lib. 3. de partibus cap. 8. Testudinum fœminæ singularem habent utriusq; excrementi foras pertingentem meatum, quanquam uesicam obtineant, Aristoteles. ¶ Testudini testes intus adherent lumbis, Idem. ¶ De uulua testudinis, uide supra in Lacerto B. ¶ Oua durioris testæ, & bicolora ædit, quale ouum auium est, Aristot.
 6° Oua eius dicta uentri subdita sunt, uide in Echinis. ¶ Cauda ei infra duo (dorsi & uentris) scuta procedit, serpentinae similis, Albertus. Et rursus, Inter duo scuta exeunt quatuor pedes tortucæ, qui uidentur pedes lacertarum, cum quinque digitis & unguibus.

H 4

C.
 Testudo amphibia est, Stephanus Aquæus. Geminus similiter (ut fibrorum) uictus in aquis terraçq; & testudinum, Plinius 32. 4. Sed forsân distinctius agendum erat, nam castor unus & idem amphibius est, testudo uerò terrestris, aquatica & marina, tria genera sunt diuersa: ex quibus terrestris, non rectè amphibiæ dici posse uidentur, cæteræ possunt, nam cum in humore degant, respiratione tamen indigent; & in terra dormiunt, & propter partum foris morâtur. ¶ Testudineum incessum de tardissimo dicimus. Pacuuius testudinem tardigradam dixit. Chamæleonti motus piger admodû ut testudinis est, Arist. ¶ Senectutè testudo non exiit, Aelian. ¶ Abruptum & perexiguum sibilû ædit, Arist. Oua parientibus sibilus, serpētibus longus, testudini abruptus, Plin. Sibilat altius quàm serpens, Albert. ¶ Testudines ideo incredibiliter timēt & oderunt maritos suos, q; haudquaquã eis similiter ut cæteris bestijs iucundus coitus sit, imò maximum dolorem eis affert, nam maris os & durum, & aculeatû, & inflexibile fœminâ intolerabili doloris sensu afficit, Quamobrem dentibus inter se pugnant, quod hæc infestum coitû effugere contendat, ille inuitam tandiû conuellit, quoad robore uictam subegerit, & tanquam longi belli præmium ceperit, & pulchram rapuerit in bello puellam, Earum coitus terrenorum canum, & uitulorum marinorum similis est, Gillius. Quadrupedum ouiparæ eodem coeunt modo quo ea quæ animal generant, mare superueniente, ut testudo tam aquatilis quàm terrestris, Aristot. Testudines omnes salaces esse magnopere compertum est, Volaterranus ex Aelian. ¶ Testudo animal est ouiparum, Aristot. Oua gallinarum ouis similia parit, & in terra effossa reponit, donec ad calorem Solis exeat pullus, Albertus. Testudines & crocodilos dicunt cum in terra partum ediderint, obruere oua, deinde discedere, ita & per se nascuntur, & educantur, Aelianus. Idem de testudine marina fertur, ¶ Testudinis iecur uitiatum est, ut reliquû corpus eius prauit temperamētî, Aristot. de partib. 3. 12.

D.

Sunt qui subtilitatem animi constare non tenuitate sanguinis putent, sed cute operimentisçq; corporum magis aut minus bruta esse, ut ostrea & testudines, Plin.

¶ Perdici hostis est testudo, Aelianus & Philes.

¶ Simia quantum oderit testudinem, aut potius limacem, scripsimus in Simia D.

E.

Vt olera animalia infesta non generent, in corio testudinis omnia semina, quæ sparsurus es, sicca, Palladius.

¶ Testudinum testæ in laminas dissectæ, operibus intestinis ornandis adhibebantur, ex quouis, ni fallor, earum genere, ut ex sequentibus authorum locis apparebit. Testudinum putamina secare in laminas, lectiosçq; & repositoria his uestire, Carbilius Pollio instituit, prodigi & sagacis ad luxuriæ instrumenta ingenij, Plinius. Nam fictili (olim) aut lignea, aut uitrea, aut area deniq; suppellectili utebantur; nunc ex ebore, atq; testudine, & argento, &c. Celsus ff. de supell. leg. Testudines terrestres in operibus chersinæ uocantur, Plinius. Et alibi, Luxuriæ placuit materiem & in mari quæri, Testudo in hoc secta: nuperçq; portentosis ingenijs principatu Neronis inuentum, ut pigmentis perderet se, plurisçq; ueniret imitata lignum, Sic lectis pretia quæruntur, sic terebinthum uinci iubent, sic cedrum pretiosius fieri, sic acer decipi. Modo luxuria non fuerat contenta ligno, iam lignum emi testudinem facit. Cum homines adhuc frugi essent, nemo curabat Qualis in Oceani fluctu testudo nataret, Clarum Troiugenis factura ac nobile fulcrum, Iuuenalis Sat. 11. Quàm in testudineo lecto culcitra plumea in die dormire, Varro apud Nonium Marc. Testudineum hexaclinon, opere testudineato factum, nam id antiquis summo in pretio fuit, quod opus Carbilius Pollio primus instituit. Et testudineum mensus quater hexaclinon, Ingemuit citro nõ fatis esse suo, Martialis lib. 9. Plato dixit κλίβανον πυρίνῳ: σὺ δ' αὖ καὶ ἐλεφαντίνῳ εἶποις, καὶ χελώνῳ, καὶ σφραγίδῳ, Pollux. Chelonophagi orientales populi testudinibus (marinis) uitam agunt, unde nomen. Earum quoq; testa uasorum uice & nauium utuntur, domos eadem sibi contegentes Chelonophagi in Carmaniæ angulo sunt, testudinum superficie casas tegentes, carne uescētes, Plin. 6. 25. Hæ adeo in Indico mari magnæ sunt, ut singularum superficies habitabiles casas integant, Plinius & Solinus. Strabo lib. 16. tantas alio in loco reperiri scribit, ut Chelonophagi in eis nauigent. Sed hæc de marinis tantum testudinibus, quarum insignis est magnitudo, intelligi possunt. Vide infra in Testudine marina E. In Rhaptis emporio iuxta mare rubrum, plurimum est ebur: καὶ χελώνῳ διάφορος μετὰ τὴν Ἰνδικὴν, Arrianus in Periplo. Insula Oceani ultima ad ipsum orientem Solem, testudinem fert omnium circa rubrum mare locorum optimam, Idem. Et rursus, Insula Serapidis in eodem mari testudinem multam & eximiam habet. In mari rubro parua quædam insula testudines proferunt quæ ad Emporium exportantur, Arrianus in Periplo. Mosyllon locus ad mare rubrum χελώνῳ pauca habet, Ibidem. Et alibi, Ptolemæis ἢ τῆν θηρῶν, emporium est ad mare rubrum, quod habet χελώνῳ ἀλβινῳ καὶ χρυσάαν ὀλίγῳ: καὶ λευκῳ μικροτέρῳ τοῖς ὀφθαλμοῖς, id est testudinem ueram, & terrestrem paucam: & candidam, testis (ὀφθαλμοῖς) minoribus. Et rursus, Dioscoridis insula in mari rubro, testudinem fert ueram, & terrestrem, & candidam, plurimam uerò excellentem & maioribus testis, item montanam prægrandem, ostraci, id est testæ crassissimæ: ἢ τὰ πρὸς τὴν κρητικὴν μὲν τὰ ἐγγύζοντα, τομῶν δὲ ὑπὸ δ' ἔχεται, καὶ πυρρότερα ἄντα. ὀλοτελῶς δὲ τὰ εἰς γλωσσόνομα, καὶ πιννακίον.

πίδα, καὶ μαγίστα ἐγγήζοντα, καὶ τοιαύτω πινὰ γυῖτω κατὰ μέτρον.

F.

Amazones lacertis ac testudinibus & id genus bestijs uescabantur, Cælius. Tortuæ caro est tardæ digestionis, & generat choleram nigram, Rasis. Caro testudinum inter carnem quadrupedum & piscium ambigit, Stephanus Aquæus & Baptista Fiera. Testudines insigniter nutriunt ut docuit Conciliator, Cælius. Qui citò obefare uoluerint equos, tortucas cum pabulo molli decoquant, unde equis magna sed falsa pinguitudo accedit, Albertus. Aloysius Cadamustus Navigationum suarum cap. 40. de insula quadam Noui orbis scribens, Erant ibi (inquit) testudines innumerae, quibus pro tegmento natura uastissimas testas dederat, magnitudinis tantæ, ut pro clypeo non ineptè sufficerent. Nostri itaq; esculentis huiusmodi oblectati plurimum, exenteratis testudinibus multijuga eduliorum genera parabant, asserentes eis aliàs se solitos ubertim uesci, & cum primis in sinu Argino, qui huiusmodi testudinibus scatet; hortabanturq; ut ego eis uesci uellem. Esitavi igitur cibum inibi insuetum, ut complura experirer, uisus est nō insuauis, albicat enim caro hæc, nec multum est ab similibus uitulinis carnibus, si fragrantiam & saporem spectes, Hæc ille: Videntur autem de marinis tantum intelligenda hæc uerba. Obseruatum nobis de testudine illud quinto Halieuticōn ex Oppiani interprete: Testudine, inquit, si quis uescatur deglutiatur *πελοσμοσ*, multum inde iuari: Si uerò *πὸς νόσον*, læsionem fieri manifestam, enata inde parœmia, *χελώνης κρέας ἢ φαγῆν ἢ μὴ φαγῆν*, testudinea carne aut uescendum, aut non omnino uescendum. Paucitas strophos facere narratur, id est tormina: copia uerò detergere atq; expurgare, Cælius. *ἢ δ' εἰ χελώνης κρέας φαγῆν ἢ μὴ φαγῆν*, senarius prouerbialis à Demone quodam, uel (ut alij) Terpsione usitatus: in eos qui negotium aliquod subeunt quidem, sed nimis cunctanter, (sic enim emendo uitiosam Suidæ & Apostolij lectionem, ut legam, *ὡς τῆς ὑποδωτικῶν μὲν τὸ πρᾶγμα, σφραγιδομύλων δ' ἐ.*) quoniam hæc carnes si parçè sumantur, uentrem torqueant: sin copiosius, purgent. Conuenit hic trimeter (inquit Erasmus) in eos, qui negotium susceptum frigide ducunt, neq; explicantes, neq; relinquentes. Sunt qui putent hoc dictum ab authore Terpsione profectum esse: quorum est Athenæus lib. 8. declarans hunc primū præcepisse de gastrologia: a ditis regulis per quas liqueret à quibus esset abstinentum, quibus contra uescendum. Inter quas erat & hæc de testudine, *ἢ φαγῆν ἢ μὴ φαγῆν*. Addunt testudinis carnem si modicè edatur, uentris tormina facere: rursus si copiosè, lenire. Nam pleræque res sunt, quas si facias acriter, plurimum conducunt: sin ignauiter, officiunt. Plinius testudinem de cisis pedibus, capite, cauda, & intestinis exemptis, reliqua carne ita condita ut citra fastidium sumi possit, inter hydropis remedia ponit. Simili modo decoctam, antidotum esse scribit, aduersus fastidium aut cruditatem ex melle obortam, authorem citans Pelopem. Eodem sanè modo serpentes etiam edendi parabantur, unde apparet ueteribus nisi remediorum gratia, hunc cibum, ut ranarum quoq; ferè inusitatum fuisse. Aristoteles certè testudinis iecur uitiatum esse scribit, ut reliquū corpus eius prauis temperamenti. Testudines in cibo ætate nostra multum appetuntur, & inter delicias quidem: quod miretur aliquis, cum Apicius deliciarum omnium pater, nullam earum in scriptis suis mentionē fecerit. Videtur sanè cibus ex eis insalubris nec sine periculo, à quo ferè ipsa natura nos absterrere debebat, quæ adeò deforme & uel ipso aspectu aduersum nobis hoc animal (capite & cauda, serpentibus simile; pedibus, lacertis) produxit. Hoc etiam illi qui his scilicet delicijs fruuntur, fateri uidentur, multis illis & uarijs condimentis quæ adhibere solent, tanquam sine illis uel non placeret hic cibus, uel noxius foret. Nam quod ad morbos quosdam cōmendatur, hoc ipso conuincitur, eam pro medicamento potius quàm alimento homini datam. Hoc intelligens Oppianus lib. 5. de piscibus, modicum eius usum nocere dixit inducitis torminibus, copiosum iuuare ac uentrem subducere, Hæc ferè Stephanus Aquæus in libello Gallicè ædito de testudinibus, ranis, &c. Ait autem se non simpliciter hunc cibum damnare, sed nimiam uel curiosam eius & in delicijs affectationem. Porro locum quem citat ex quinto Oppiani de piscibus, ego nusquam reperio. nihil enim aliud eo in libro Oppianus, quàm de capiendis testudinibus marinis docet, quare Athenæi octauum potius dicere debuit. Sed de cibo è singulis testudinum generibus, terrestri, aquatico & marino, in singulorum historia dicitur.

G.

Remedia ex testudine tota. Leonellus Fauentinus remedio cuidam ad phthysicos carnem testudinis admiscet, aut eius loco pulpam phasiani cancrorumue. Hydropicis medetur testudo de cisis pedibus, capite, cauda, & intestinis exemptis, reliqua carne ita condita, ut citra fastidium sumi possit, Plin. Vrticæ semen Apollodorus affirmat salamandris contrarium esse cum iure decoctæ testudinis: item aduersari hyoscymo, & serpentibus & scorpionibus, Plin. Si ex melle sincero (non uenenato) fastidium cruditasue quæ sit grauisissima incidat, testudinem circuncisis pedibus, capite, cauda, decoctam, antidotum esse autor est Pelops, Idem. Testudo (terrestris, Demetrius) & lacerta in cibo faciunt ut accipitres citius mutant pennas, Crescētensis. Falconibus malè affectis, ranam aut testudinem, &c. in cibo dari iubet Albertus. Puluis tortuæ in collyrio adhibitus cæcitatem inducit per albedinem quæ prouenit in oculis, Rasis. Quod si in lebetè balnei tortuca proijciatur, quotquot illic balneantur, obcæcabuntur, Idem. ¶ Si pili iumentorum tardius creuerint, uitam testudinem supra farmenta combures, & cineres eius in nouum cacabum mittes, additis

uncijs tribus aluminis crudi, medullæ ceruinæ quod sufficit, & uino infuso decoques, & diebus plurimis impones, reuocare pilos creditur, Vegetius artis ueterinariæ 2. 63. & Pelagonius cum Hippiatricis Græcis cap. 55. Tortuca cremata & trita cum albumine oui, aut lacte asinæ, si uentri, uerberibus, aut femoribus mulieris illinatur, fissuras abolet, Rasis. Vide in terrestri infra.

¶ Sanguis testudinis ad remedia colligitur hunc in modum, ut docetur in libro uulgari Nicolai Præpositi, ex Bulcasi de præparat. medicamentorum. Testudinem aquæ (non exprimit dulcisne an marinæ, sed parum interesse puto, cum terrestres etiam testudinis sanguis in usu sit) supinam pone in paropside, & absconde caput eius subito, & sanguinem effluentem collige, & cum coagulabitur, tege paropsidem cum cribro ex setis uel ex panno lini, & expone Soli donec desiccetur, & serua. Vide infra in Testudine marina. Plinius testudinis terrestres sanguinem farina excipi iubet, & pilulas inde fieri, quæ cum opus sit in uino dentur contra uenena serpentium. Testudinis tum marinæ tum terrestres sanguinem uenenis resistere legimus. Testudinis sanguis cum alijs quibusdam miscetur pro medicamento aduersus scorpiones & morsu noxias feras apud Galenum lib. 2. de antidotis. Testudinis sanguis exiccatus cum syluestri cumino potus, mirabiliter facit contra uiperæ morsum, Aetius. Vide in Marina. Cimicem cum sanguine testudinis utiliter illini moribus quos serpentes inflixerint, aliqui prodiderunt. Aduersum malidem, sic dictum morbum pestilentem in bubus: Paribus casia myrrhæq; & thuris ponderibus, tantundem sanguinis marinæ testudinis miscetur, cum uini ueteris sextarijs tribus, & ita parua res (per nares, legedum) infunditur. Sed ipsum medicamentum pondere sex unciarum diuisum, portione aqua per triduum cum uino dedisse fat erit, Columella & Pelagonius in Hippiatricis Græcis cap. 4. ubi sic legitur, *τὸ τοῦ Bombus 20 ματὸ τὰς δύο ὀγγίας εἰς τρία ποίνους, πλεόνεργον αὐτὸ ἡμῶν τρισί.* Sanguinem marinæ testudinis colliges, & cum uino per os dabis; quam quia inuenire difficile est, uulgarium testudinum prodesse aestimant, quod utrum bene opinentur usus uiderit. Nam authores de terrestri (marina, legerim) testudine tractauerunt, Vegetius, &c. ut in Boue c. recitauimus, nam medicamentum cum casia, myrrha & thure, hic absq; testudinis sanguine infundit. Vide infra in terrestri testudine G. Porrigini depellendæ, Prodest & tarda demptus testudine sanguis, Serenus. Vide infra in Marina. Ad defluuium capillorum & ophiasin, Nonnunquam uariant maculæ, paruicq; parumper Orbibus aspersum ducit noua uulnera tempus, &c. Tu testudineo mala permulceto cruore, Idem. Vide in Terrestri. Ad achôras, Apollonius (citante Galeno lib. 1. de compos. sec. loc.) testudinis sanguine caput illini iubet. Sed hoc pharmacum, inquit Galenus, curiosum & superuacaneum est, neq; unquam tentauit eius periculum facere. Ignem sacrum, cuiuscunq; generis testudinum sanguine illini quidam iubent: item capitis ulcera, & uerrucas, Plin. Ut pili alarum adolescentium non nascantur, euulsis illis, illinantur loca sanguine ranarum uel testudinum, mixto cum ouis formicarum, uel cum oleo stellionis, Elluchasem. Collyrium cum sanguine tortucae factum excecet, & similiter sternurationes cum eodem factæ, Rasis. Arnoldus de Villanoua sanguinem testud. per se uel cum uino potum, aduersus epilepsiam commendat. Rasis non simpliciter, sed agrestis (id est terrestres) testudinis sanguinem in hoc morbo laudat. Vide infra in Terrestri & Marina quoq;. Praxagoras in epilepsia, cum accessione uiderit commoueri, deprimat partes quæ fuerint in querela, & sanguine testudinis aut alijs quibusdam defricat, quod ipsum facientem Cælius Aurelianus reprehendit. Aliqui sanguinem testudinum lethargicis illinunt, Plinius. Testudinis sanguis diu ore cõtensus, dentes (motos) corroborat, Galenus Euporist. 2. 12. Ut uino non sapius sit utendum: Testudinem uiuam ablue uino bono iusto tempore (aliquandiu:) & accipe de sanguine, ac illum cum uino misceto, daq; clam bibendum mensura calicis dimidij mane ieiuno diebus tribus, & uidebis diuinam uim, Nicolaus Myrepsus.

¶ Testa testudinis sicca & trita, uel etiam combusta, fistulis immissa, sanat eam prius mortificatam, Arnoldus de Villanoua in Breuiario 3. 21. Testudinis tegumen concrematum, eiusq; fauilla ex uino & oleo temperata, ulceribus pedum utiliter inducitur, Marcel. Ut pili cicatricibus equorum renascantur, cinerem e testis auellanarum uel testudinum cum uetere bombycino ustarum, permisce cum oleo & inunge, Rasis. Ad hamorrhoides, Testudinis testa suffita bene facit, Galenus Euporist. 3. 197. ¶ Cheloniarum lapides gestati cum radice præoniæ compote (epilepsiam forte) summe sanant, Kiranides, statim post facultates testudinis palustris.

¶ Fel testudinum anginis, & in ore infantium nomis prodest: naribus inditum, comitiales erigit, Dioscorid. & Rasis. Auribus (lego, Naribus ex Dioscor. & Auicenna) instillatum, epilepticos iuuat, Arnoldus de Villanoua. Valet ad cola (forte collyria:) Illitum prodest ad præfocationem (nimirum anginam: Vetus interpres habet scrophulas,) Auicenna. Cum melle optimo mixtum & diu agitatam, mire caliginem tollit, si oculi inde assidue circumlinantur, aut subtiliter suffundantur, Marcellus. Vide in Testudine terrestri G. ¶ Pes tortucae positus super pedem podagrici, dexter super dextrum, & sinister super sinistrum, expellit podagram. Et similiter manus eius, dextra dextræ hominis chiragrici, sinistra sinistrae imposita, sanat, Rasis & Constantinus in libro de incantatione. ¶ Testudinis unguis in maxillaris dentis exesi foramen coniectus, multum proficit, Galenus Euporist. 2. 12. ¶ Quidam promittunt testudinum omnium fimo panos discuti, Plinius.

¶ Ouum testudinis ualet ad tulsim infantium, Auicenna. Erasistratus non iniusta reprehensione

cos in

ros incessit, qui incognitas ad hunc usum (ad remedia morsuum uenenatorum) facultates conscripserunt, ut elephanti fel, oua testudinis, &c. Dioscorid.

H.

¶ a. Testudo, animal dictum quod testa tegatur, ut ait Varro. Candelabra, id est testudo, Syluaticus. Palmusirich, id est testudo animalis, Idem. Celon, id est testudo, Idem: uoce corrupta a Chelone. χελώνα aliqui uocant testudinem marinam, Hesy chius & Varinus, nimirum a recto χελών. ¶ χέλυς, idem quod χελών animal, id est testudo (ut grammatici docent) usurpatur ab Oppiano. χελύς, testudo, Hesy chius & Varinus. κλεμμύς, & σφραγίς, pro testudine, apud eosdem. καλλί κριπα, χελώνη, οὐ δὲ φώκλις, Idem. χραμαδβίλαι, testudines, uel canes pigerrimi, uel cochleæ, Hesy chius & Varinus. omnibus quidem istis tarditatis nota conuenit. Testudines paruas Arrianus χελωνάκια uocat.

¶ Epitheta. Amphion apud Pacuuium ænigma hoc protulit: Quadrupes, Domiporta, tardigrada, agrestis, humilis, aspera, Capite breui, ceruice anguinea, aspectu truci, Euiscerata, inanima, cum animali sono. (Crinitus II. 7. hos uersus sic citat: Sanguine cassa, domiporta, terrigena traditur, Quadrupes, tardigrada, agrestis, &c.) Quod, cum hoc obscurius dixisset Amphion, responderunt Attici, Nō intelligimus, nisi aperte dixeris. Tum ille uno uerbo respondit, testudinem esse. Huius ænigmatis meminit M. Tullius, & Tertullianus Septimius. Hæc tria quidem, euiscerata, inanima, cum animali sono, ad testudinem citharam pertinent, quam primum ex exiccata testudine Mercurius inuenisse dicitur. Quidam non recte de cochlea hæc interpretati sunt, (ut Crinitus,) Gyraldus in libro ænigmatum. Citatur autem hoc Pacuuii ænigma apud Ciceronem de diuinatione, & Tertullianum in libro de pallio. Idem me admonet alterius similis, quod Moschopulo tribuitur, huiusmodi:

Ξένος εἰμὶ φύσεως ἄδου, πινέω δὲ χὰ πνοιῆς,
ὄσμι ὑφ' ἡγεμόνεσσι ὀδύπορῶ τὰ πρόδου,
Λοιπὸν ἄρ' ἡκατακλύθεται οἰκίῃ τε κλεινῇ τε.
Ἡμῶν δ' ἔως λυκὴ κελίῃ γῆδου ἔπεισι.
Ὀφθαλμοῖσιν ἀριπρεπὲς εἶδος ἔχουσα πῶτ' ἠδὲ
Ἄφθογγον δὲ τ' ἐόν γε, πολυθρόον δὲ φαεινὸν.

Δοῖά μοι ὄμματ' ὀπίθε πρὸ ἔγκλωλῳ ἐπέασθι,
Κυανέλω αὐτὸ γαστέρα βαίνω, ἢς ὑπο γαστῆρ
ὄμματ' ἂν ἔπαιθ' ὄψαι οἰγόμεν', εἰ δὲ πορῆς
Ἄντάρ' ἐπὶ λυ αὐτῆς κερροσαμὴν φαίνηται
Δορκεται ὄμματ', ἐπειγόμενός δὲ μῶν' ὀδύσ,

Hoc est, Animal peregrinæ naturæ, sine spiritu spirito, geminis oculis retro iuxta cerebrum, quibus ducibus antrosum progredior. Super uentre caeruleo pergo, sub quo uenter latet albus, apertus & clausus. Oculi non aperiuntur, neque progredior, donec uenter intus albus (uacuuus) est. Hoc saturato, oculi apparent insignes, & pergo ad iter: Et quanquam mutum uarias ædo uoces. Sic de Mercurio inuentore testudinis Nicander, Ἀυθῆοσαν ἔθηκεν ἀνικύδην τὸν πρὸ ἔδου. ¶ Sed redeo ad epitheta. Tarda testudo, Serenus. Sunt & apud Teaxtorem testudinis epitheta, sanguine cassa, minax, tumida. Sed testudinem sanguine carere falsum est, & apud Ciceronem lib. 2. de diuinatione cochlea sanguine cassa dicitur. ¶ ὄσραυόνωτ' apud Suidam. κραταίειν' in oraculo quod Cræso datū Herodotus lib. 1. describit. Ἀσπίδωσα, κραναή, marinæ testudinis epitheta apud Oppianum, ut terrestris τραχέα, de quauis testudine usurpari possunt. φρέοιμος, χελώνη, Etymologus & Varinus. Sunt qui φρέοιμον interpretentur cochleam, alij insectum maius uespæ: alij animal simile mustelæ, glandiuorum, Hesy chius & Etymol. χελώνη ῥικνός,

40 Cercidas apud Stobæum.

¶ Testudines (inquit Nonius) loca dicuntur in ædificiis camerata, ad similitudinem aquatiliū testudinū, quæ duris tergoribus sunt & incuruis. Tum foribus diuæ, mediæ testudine templi, Verg. 1. Aeneid. Caius Titinnius primò ante testudinem constitit: deinde apud cōsulem causam atq; excusationem præferre cœpit, Sisenna apud Nonium. Nunc hoc uel honestate testudinis, uel ualde boni æstium locum obtinebit, Cic. ad Quint. frat. lib. 3. Nec uarios inhiant pulchra testudine postes, Vergilius Georg. 2. de agricolis. Testudo (ut peristylum tectum tegulis, aut rete) fit magna, in qua millia aliquot turdorum ac merularum includere possint, Varro: Qui etiam testudinem & cameram pro eodem accepisse uidetur. Testudo ex duobus arcibus constat in centro se secantibus. Quatuor enim arcuata pilæ inuicem transuersæ & crucem configurantes testudinem absoluunt, Budæus in Pandect. Testudo, machina bellica, erat autem materia tabulatis, & corijs cili cinis aut centonibus, & alijs quæ difficulter comburi possunt, contexta. Hæc intrinsecus habet trabem, quæ unco præfigebatur ferreo, & falx uocabatur, ab eo quod incuruata esset, & de muro extraheret lapides. Retro enim ducebatur trabs funiculis suspensa, ut reducta impetuosius feriret. ideoq; & testudo dicta a similitudine reptilis, quod caput nunc exerat, nunc reducat. Hoc etiam infrumentum arietem appellant, ab eo quod aries fronte pugnet. Cæsar 5. belli Gallici, Reliquisq; diebus turres ad altitudinem ualli, falces testudinesq; quas ipdem captiui docuerant, parare ac facere cœperunt. Vergilius 2. Aeneidos, Obsessumq; acta testudine limen. Et lib. 9. Cùm tamen omnes Ferre libet subter densa testudine casus. Cum proximè ante dixisset, Accelerant acta pariter testudine Volsci. Aliqui hic testudinem, continuatam scutorum seriem, curuatam in formam testudinis, interpretantur, ut Guilielmus Budæus: qui & sequentes Liuij & Cæsaris locos similiter exponit. Galli testudine facta, conferti stabant, Liuius 10. ab Vrbe. At milites legionis septimæ testudine facta, & aggere ad munitiones adiecto, locum ceperunt, Cæsar 5. belli Gall. Sed in iam

citato Vergilij loco similiter interpretari non placet, cum acta testudo, ut proximè dixerat, de ea quæ continuata scutorum serie fit, accipi non possit, sed de instrumento tantum quod in parietes agitur & impellitur. Si quis tamen de alia atq; alia testudine, quanquam in proximis uersibus, poetam loqui contenderit, non admodum reluctabor. De testudine machina, quæ & testudo arietaria dicitur, plura attuli in Ariete a. & in Oryge a. Vide etiam mox inferius in *χελώνη*. ¶ Testudo quoq; lyra dicitur, quoniam Mercurius Apollinis citharā de testudine sicca meditatus est, ut Aratus & Higinius referunt. Hinc Horatius illum curuæ lyræ parentem nuncupauit, & per apostrophē ad citharam, inquit: O decus Phœbi, & dapibus supremi Grata testudo Iouis, ô laborum Dulce leuamen. Lyrā quæ postea in cœlum translata est, ut Grammatici scribunt, Mercurius in Cyllene monte Arcadiæ ex reperta testudine effecit: inde Orpheo traditam dicunt. Alij putant concessam Orpheo ab Apolline, post repertam citharam, interfecto Orpheo Musæ in cœlo lyrā collocauere. Alij esse lyrā Arionis Citharœdi omnium primā. Aliqui dicunt Mercuriū (inquit Higinius) cum primum lyrā fecisset, septem chordas instituisse, ex Atlantidum numero, quod Maia una ex illarum numero esset, quæ Mercurij est mater. Deinde postea cum Apollinis boues abegisset, deprehensus est ab eo: & quod sibi facilius ignosceret, petenti Apollini ut dicere liceret se inuenisse lyrā, concessit, &c. Ipse caua solans agrum testudine amorem, Vergilius 4. Georg. de Orpheo: ubi Seruius, Periphraſis (inquit) est citharæ, cuius usus repertus est hoc modo. Quum regressus Nilus in suos meatus uaria in terris reliquisset animalia, relicta etiam testudo est, quæ cum putrefacta esset, & nerui eius remansissent extenti intra corium, percussa à Mercurio sonitum dedit, ex cuius imitatione cithara est composita. Mercurius lyrā fecit Apollini pro bubus, nam cum Apollo pro mercede seruiret Admeto, boues eius pascebat: quos suffuratus est Mercurius, & deprehensus dedit ei pro redemptione (*ἀντὶ λύρας*, lego *ἀντὶ λύτρα*) citharam, quam & chelyn dicunt, ex chelona, id est testudine ab ipso fabricatam, unde lyra dicta est, quasi lytra (redemptionis pretium pro bubus,) Scholiastes Nicandri. Dicitur & pars citharæ, testudo. Quocirca & in fidibus testudine resonatur, aut cornu: & ex tortuosis locis & inclusis soni referuntur ampliores, Cicero 2. de Nat. Testudinem organum, testudinis animalis formam habere docet idē Cicero de diuinatione, Budæus. Acura testudo, Martialis lib. 13. Blanda, Claud. 8. Paneg. Tuq; testudo resonare septem Callida neruis, Horatius Carm. 3. 11. O testudinis aureæ Dulcem quæ strepitum Pieri temperas, Idem Carm. 4. Et in libro de Arte poet. Saxa mouere sono testudinis, Cyllenæa, eburna, Apollinea, arguta, querula, uocalis, epitheta testudinis musici instrumenti apud Textorem. Pacuuius in ænigmate quod supra recensuimus, testudinem euisceratam inanimam cum animali sono, dicendo, non animal, sed organum musicum intellexit. Plura uide mox inferius in Chelona & Chely uocibus Græcis. Testudines maiores, aptæ sunt ad compingendas lyras, Vide infra in Testudine terrestri E. ¶ Testudo aliquando simpliciter pro testa accipitur. Iste licet digitos testudine pungat acuta, Cortice deposito mollis echinus erit, Martialis lib. 13. ¶ Testudo nomen est tumoris cuiusdam caluariæ apud recētioreſ medicos, ut docuimus in Talpa H. a. Testudineatus, adiectiuum, quod concuum & incuruum est, testudinis more, Et inter se accliuēs testudineato tecto, more tuguriorum, inarescentem ficum à rore, & interdum à pluuia defendant, Columel. lib. 12. Sed & testudineatum in usum uenisse, Plin. lib. 33. Apud Vitruuium testudinatum legitur quinq; syllabis, quod magis probo, lib. 6. cap. 3. Est autem id unum inter quinq; genera cauediorum. Testudineus, adiectiuum, quod est testudinis. Testudineus gradus, gressus, uel incessus, id est tardus, Plautus Amphitr. Testudineum, opere testudineato factum: uide in E. A testudine fit uerbum testudinare, quo utitur Politianus: Qua cauus exesum pumex testudinatur.

¶ *Χελώνη*, cithara, fit enim ea ex testudinum putaminibus, Hesychius: sed non suo loco. Authores quidem tum Græci tum Latini, chelyn potius quam chelonem, musicum instrumentum appellant, ut mox apparebit. *Χηλώνη*, machina bellica, Hesychius & Varinus: malim *χελώνη*, cum & Latine testudo dicatur, ut supra explicatum est. *Χελώνη* & *κελοί* inter machinas bellicas à Polluce numerantur. Suidas interpretatur *χελώνη*, εἶδος πολιμυσηρίου: ἢ ἢ αἰ χελώνη καὶ χόσριδες πολιορκητικῆ μηχανήματα καὶ κελοί. Idem & *πυραυλῆως*, id est aciei militaris quandam speciem chelonem uocari ait, ea forte fuerit, quam continuata scutorum serie fieri, & Latine quoq; testudinem dici, supra scripsi. ¶ *Χελώνη*, scabellum, τὸ ὑποπόδιον, καὶ πελοποννησιακὸν (addiderim, νόμισμα, de quo infra dicemus,) Hesych. & Varinus. Ζηλοτυπῶσαι αἰ θεηλαλαί γυναικίς, τὴν λαΐδα τὴν ἐταῖραν ξυλίναις χελώναις ἐφόνδυσαν τὴν πύρρον τὴν ἰσθμῶν ἀφροδίτης παυνηγέως ὄσης. ὕστερον δὲ ἰσθμῶν ἐποίνισαν ἀνοσίας ἀφροδίτης, ἐπειδὴ αἰ γυναικίς ἐν τῷ ἰσθμῶ ἀνοσίον πεπολήμιασι φόνου, Suidas. qua uerò significatione *χελώνη* hic accipi debeat, tacet, mihi quidem *ὑποπόδιον* accipi posse uidentur. Eandem historiam Athenæus refert lib. 13. *Χελώνη*, trōpis, id est carina nauis, propter figuram incuruam, Hesych. & Varinus. Cauum pedis in ungula equi, Græci *χελιδνία* uocant, uel *χελωνίδα*, quod Ioachimus Camerarius uir eruditus Latine etiam testudinem nominare uoluit. Κατακλυσιμῶν πῶς χελωνίδος πολυκρότου φόρον, Posidonius apud Athenæum alicubi, ut nos obseruauimus. Sed rursus alibi (lib. 5.) eiusdem Posidonij uerba sic citat, κατακλυσιμῶν πῶς χελιδνῶν πολυκρότου φόρος: qui locus an de equinæ ungulæ parte intelligi debeat, dubito. μαρμαρένς δὲ ἐλίκοσι κατισφίκωντο χελώνης, Tryphiodorus de unguis equi Durij. Chelonia utrinq; fuculam continent, à similitudine testudinis dicta, Chelonium enim tegumentum est testudinis animalis, cuius similitu.

similitudinem habent chelonía, id est retinacula quibus intra tigna fucula retinetur, Budæus in Pan-
dect. Vtitur hac uoce Vitruuius 10, 2, ubi Philander Scholiastes, Chelonía (inquit) sunt ueluti
umbilici aut ansæ quæ adpinguntur, id est affiguntur arrectarijs, (*den stöcken der häßplen*), in quas
ceu in armillas, coniecti fucularum (axium) cardines uersantur, atq; adeò ipsæ totæ (fuculæ;) dicta
sunt chelonía, à similitudine tegumentí chelonæ, id est testudinis quadrupedis, quod similiter che-
lonion uocatur. Celonía autem (*κελώνια*, Vide in Ciconía H.a.) apud Aristotelem Mechanicorum
quæstione 28. sunt machinæ iuxta puteos ad hauriendam facilius aquam, alteram partem prægra-
uante pondere, Tollenones, nisi fallor, uocauit Plinius lib. 18, cap. 2. & Sex. Pompeius, Hæc ille.
Chelonía sunt in ratione tollendorum onerum, quæ in quadris tignorum, quo loci diuaricantur,
10 figi solent, ut in ea consiciantur fucularum capita, ut uersentur facilius, proximè capita uertibus in-
fixis, Cælius. Testudines in organís ad id collocatæ sunt, ut corpora quæ restituntur, paulatim &
minimè concussa extendantur, quemadmodum enim testudines animalia lento gradu procedunt,
ita machinæ quibus illa referuntur, Oribasius in libro de machinis cap. 4. ubi & differentias testu-
dinum instrumentorum indicat. *νώτος πόνιου ἔσθ' αὐχρῆν κειμήλιον, τὸ μὲν ἔγκυρτον χελώνιον ὀνομάζεται, τὰ δὲ
ἐκαστῶν ὀνομαζομένων πηρύγια, &c.* Pollux lib. 2. Camerarius sic uertit: Infra ceruicem est tergum; at-
que huius gibbera pars, chelonion, quasi testudunculam dicas, utrinq; iuxta omoplatas, pterygia
nominantur, id est alæ, quæ fortasse scapulæ sunt. Alius quidam ex Polluce uertit, chelonion sum-
mam partem dorsi esse iuxta ceruicem. Chelonium, tegumentum est testudinis animalis. Eius au-
tem integumentí similitudinem habent chelonía, id est retinacula, quibus intra tigna fucula retine-
20 tur, Budæus. *Χελωνίδος, ὄσιος (τὸ ὄσιον, Suid.) ἢ θύρας ἢ σκλήης, Hefych. & Varin.* Chelichelone (in-
quit Pollux lib. 9.) ludus est puellaris, similis illi quem Chytran uocant. Sedet enim puella aliqua
in medio chelone, id est testudo dicta, aliæ uerò circa eam subinde currentes interrogant: *Χελιχελώνη*
(*χέλις χελώνη*, duabus dictionibus, quarum prior terminatur per *ei*, diphthogum, ut habet Eustathius
in Odyss. φ. *ἔστι δὲ ἐν τόποις τὸ χέλις πρὸς τακτικὸν δὴθεν, παρὰ χέλιον τὴν χελώνη, Idem.*) τί ποιεῖς ἐν τῷ μέσῳ;
Chelichelone quid rei in medio facis? Respondet illa, *ἔειπα μαρτύρομαι (ἦγην κλώθω) καὶ κρόκῳ μιλησίαν.*
Deduco lanas uelleris Milesij. Tum rursus illæ, *ὃ δ' ἔχρονός (ἔχρονος, Eustath.) σε τί ποιῶν ἀπώλετο;* Sed
filium tuum quæ causâ perdidit? Hæc uerò, *λοθικῶν ἀφ' ἰππων εἰς θάλασσαν ἄλατο.* Equis ab albis in ma-
re se præceps dedit. ¶ Chelonía gemma, oculus est Indicæ testudinis, uel portentosissima mago-
rum mendacijs, Melle enim colluto ore impositam linguæ, futurorum diuinationem præstare pro-
30 mitunt, quintadecima Luna & silente tota die; decrescente uerò, ante Solis ortum, cæteris diebus
à prima in sextam horam, Sunt & chelonitides testudinum similes, ex quibus ad tempestates sedan-
das multa uaticinantur. Eam uerò quæ sit aureis guttis, cum scarabeo deiectam in aquam feruētē
tempestates tueri, Plin. 37. 10. Chelonix lapides gestati cum radice pæoniæ compote (forte, epi-
lepsiā) summè sanāt, Author Kæranidum. Chelonites gemma est purpurei coloris & uarij, quæ
dicitur in corde testudinis inueniri, Sunt enim quædam maximæ testudines, habentes domos, quæ
sunt ut ueræ margaritæ, & nitentes, Albertus (lib. 2, de fossilibus, ubi etiā addit negare aliquos hunc
lapidem ab igne corrumpi) apud Syluaticum. Georg. Agricola Chelonitidas gemmas interpre-
tatur, *Feine Frottenstein*, hoc est paruos lapides boracis siue rubetæ. ¶ Brontia gemma capitibus
testudinum similis, & cum tonitruis cadit, ut putant; & fulmine tacta restinguit, si credimus, Plin.
40 Vide supra in Rubeta. Chelonitides (inquit Georg. Agricola) ex eo quòd testudinū similes sint,
intus enim cauæ, nomen inuenerunt, eas Germani uocabulo composito ex rana rubeta & lapide
nominarunt, quòd ipsi persuasum fuerit ipsas in capite huius animantis uenenati nasci, ex his quæ-
dam nigrae sunt, quædam fulcæ, & aliqua sui parte candida, nigris in caua conuexitate interdum
fanguinæ & candida gutta, interdum aurea, omnes oculi figura extuberant, sed non omnes sunt
cauæ, cum tamen utræq; sint eiusdem generis, rarò sunt lupinis maiores, sæpius minores, Sic ille.
Nuper quidam, uir alioqui diligens, chelonitas uocauit lapides quosdam cochleis & strombis fi-
gura similes, quod non probo, nihil enim testudo cum istis præter testæ duritiem commune habet,
nos eos lapides conchitas potius aut strombitas nominabimus, de quibus suo loco inter aquatilia
dicetur, G. ¶ *Χελωνίας, ἢ ποικίλην κωνθάρη, Hefych. & Varinus*, id est cantharis uaria, quanquam mascu-
50 lini generis est, ut cantharus subintelligatur.
¶ *Χέλυς*, musicum instrumentum Polluci. Leui canoram uerberans plectro chelyn, Seneca
Troa. Pulsatur manibus Phœbea chelys, Ouidius ad Pisonem 35. Chelyn grammatici Græci
partim lyram, partim citharam interpretantur, ut Hefych. & Suidas. *Χελώνιον τὰ λύρας, χέλυς ἢ κί-
θαρά.* ex testa enim testudinis cithara fit, Hefych. Chelys, id est lyra organum, aliquando chordas
habebat lineas, Dicta est autem lyra quasi lytra, quòd Mercurius eam è testudinis testa fabricarit, ut
solueret iram Apollinis ei propter furtum irati, *εἰς λύσιν μωιδος, Varin.* *Χέλυς* etiam & *χελεύς*, haud
scio quàm rectè, apud eundem & Hefychium pro cithara, uel organo musico exponuntur. Quidam
in Lexico Græcolat. chelyn propriè latiore testudinis planitiem significare scripsit. *Χελώνη*, la-
bia, aliq; citharam interpretantur, & testudinem, & lyram, & machinam bellicam, Hefychius. Ety-
60 mologus author est *χελώνη* & citharam hac uoce apud Aeoles significari, Idem chelyn citharam di-
ctam scribit, quoniam ex chelonæ pelle à Mercurio facta sit. *ὡς χέλυς Ἐρμῶν, κίθαριν ὡς ἄστυς Ἀπόλ-
λων,* Bion in Bucolicis. Sed de musico instrumento huius nominis, uide plura superius in Græcâ

uoce *χελώνη*, & Latina Testudo. *χέλυς* etiam pro machina (bellica) accipitur, Hesychius. Quare apparet tria hec uocabula *χελώνη*, *χέλυς*, & *χελώνη*, plerisque significationes habere communes. *ἡ λιγυρή φόρμιγγα χελυκλήνου ἔρμαδων*, Orpheus in Argonauticis. *χέλυς*, testæ instar induratum testudinis putamen, Hesychius & Varinus: apud quos *ἀπὸ σφρακκωμάτων* legi debet, per o. magnum in secunda syllaba, non per e. breue. *Ἑρμείης, σαρκὸς γὰρ ἀπὸ πύσσεως χέλυος ἄϊοδος, ἀγκῶνας δὲ δὴ αὐτὰ παρατείναντο πῶς*, Nicander in Alexipharmacis. Hermolaus Barb. etiam & Cælius *χέλυος* legerunt per ypsilon, in penult. ego per e. malim. *χέλυς* *νῶπ*, ὄσρακῶδης, id est tergū testaceum, Hesych. & Varinus. Fiunt enim frequentia adiectiua in *ω* per *α*, per *υ*, non item. *χέλυς* etiam peccius significat, unde uerbum *χελύσσει*, ferè pollens idem quod apud nos expectorare, Hermolaus. *Ξηρὰ δ' ὑπὸ λίσσῳ ὄσῳ χελύσσειται ἄτη*, Nicander: lambda propter carmen geminato. Hesychius interpretatur *βίος*, id est tussire: Scholiastes *δὲ χέλυς, τῷ ἐστὶ τὸ σίβος τῷ ἀναφορῶν ἢ ὄσρακῶδης ποιῆσθαι*, id est eruclare. *ἀναχελύσσειται καὶ ἡρυγῶναι θειμνά πονδύματα*, Hippocrates. Galenus in Glosis *ἀναχελύσσειται, ἀναξηραίνειται* interpretatur, id est resicari, etsi codices impressi *ἀναξείνεται* habent, qua uoce præcedens etiam *ἀναξείνεται* exponitur ab eo. Cornarius uertit, resoluatur, reficitur: & *ἀναχελύσσειται* (sic enim legendum, non *ἀναχελύσσειται* ut codices excusi habent) similiter. Varinus *ἀναχελύσσειται* legit, (nisi librarij error sit, si error est, potest enim hoc uerbum formari à *χελώνη*, quæ uox idem quod *χέλυς* est) & rectè interpretatur *ἀναξηραίνειται*. Videtur autem non simpliciter significare resicari, sed sicca uel arida tussi laborare. Sic & *χελύσιον* (melius per ypsilon in antepenult. ut Varinus habet) *ξηρὸν*, id est tussicula arida apud Hippocratem legitur, cum nihil humoris in os tussiendo aut screando deriuatur. *χελύσσει*, natans, *δὲ πλέσσει, νηχέμεν, καὶ γὰρ οἱ νηχέμενοι τοῖς χείλεσι τὸ ὕδωρ παραλείπονται*. *χελύσιον* (Varinus 20 non rectè *χελόνειον* habet,) *βίος*, καὶ *χελύσιον* (malim *χελύσειον*) ὁμοίως, Hesych. *χελύσιον*, lignum quod carinæ (τροπή, lego τροπή) affigitur, ne atteratur aut labefactetur inter trahendum, Varinus. Sed & ipsa carina chelone dicitur, ut supra annotauimus. Quod sub carina sternitur, ne illa atteratur, chelysma quasi corium & tegumentum nomen habet, Cælius Calcagninus. Theophrastus lib. 5. de hist. plant. cap. 8. nauium partes, & quæ quibus materia conueniat, describens, *χελύσιον* etiam nominat, quod ex ligno robusto fieri oporteat, Gaza testudinem uertit. Labrum superius inueni qui chelynen dici arbitrentur: quanquam alijs in ambitu positâ partem eo uocabulo intelligere malunt, Vnde chelynidæ (apud Etymologum) nuncupentur, quibus ea grandior portio est, Cælius. Latrones Latine dixeris. *μύσας ῥωμαίοις ἐλπίσθαι χελύσιον κατὰ τὸν σῶμα*, Etymologus. Ego labium simpliciter, siue superius siue inferius, *χελύσιον* uocari puto, nam si superius tantum significaret, nõ opus 30 foret superioris uocabulum adijci. *Ἐἰς τὴν ὑπερῶν χελύσιον οἰσὸς μηδὲν ἐνεργεῖται*, Aristophanes citante Suida. Item in Vespis, *ῥῶς (aliàs Στάς) ἀνὴρ πρὸ ἀνδρῶν ὑπερῶν τὴν χελύσιον ἐδίδωκε*: ubi Scholiastes (& Varinus,) *ἀνὴρ τὸ τὰ χείλη, οἱ γὰρ ὀργισμένοι ἐνδ' ἀκνεύσι τὰ χείλη*. *χελύσιον, χείλη, καὶ μόρ* ἢ ἰδρύων, Hesychius & Varinus. *χελύσιον*, labellum, Etymologus: & idem quod *χελώνιον*, teste Hesychio. Ruellius ex Hippiatricis Græcis cap. 34. & 108. *χελύσιον*, labra transfudit. *χελύσιον, χημῶν*, (forte *χελύσιον*.) & *χελύσιον*, *χῆλας*, (forte *χείλη*, aut *χελύσιον*, id est ungulæ, nam *χελώνη* alioqui pars est ὀπίσθια, id est ungulæ solidæ, chela uerò ungula bifurca est.) Hesych. *χελύσιον, χημῶν*, Hesychius & Varinus, id est irridere, subfannare. *χελύσιον*, piscis e mugilum genere apud Athenæum, nimirum à labiorum magnitudine. Nicander *χελύσιον* latibula serpentium uocauit, *πρὸ τῶν χείλεσσι ἐν αὐταῖς σὺν ὄφει*, ut Scholiastes annotauit.

¶ Icon. Lego (apud Pollucem lib. 9.) Peloponnësiū nummum fuisse quendam ab incusa ani 40 malis forma chelonen, id est testudinem nuncupatum. Nam obolum Eupolis callichelonum appellauit, ueluti testudinem dicas pulchram. Hinc emanauit illud, *τὰν ἀρετῶν καὶ τὰν σοφῶν νικῶντι χελύσιον*. Quod est, Virtutem ac sapientiam testudo superat, Cælius. *χελύσιον, τὸ ὑποπόδιον, καὶ πῆλοισι σπῆλαιον*, (addiderim νόμισμα,) Hesych. Varinus. *καλλιχελών* obolus insculptam habebat testudinem, Hesychius & Varinus. Erasmus carmen ex Polluce iam recitatum prouerbiale facit, quo uelut ænigmate innuatur, pecuniam longè plus posse, quàm aut uirtutem aut sapientiam. Cõsimili figura (inquit) dictum & illud multas noctuas sub tegulis latitare, & bos in lingua. ¶ Testudo apud ueteres secreti ac silentij symbolum fuit. Hoc enim argumento Eliensibus Phidias Venerem fecit, quæ testudinem calcaret, opertius implicatiusq̃ cõmonstrans, esse muliebris decoris ades custodire ac silentium, (silentium ac tardū & lentum sermonem, Steph. Aquæus,) Cælius. Iuxta forum Eleo-50 rum templū est Veneris Vranix, id est Cœlestis, cū simulachro deæ quod Phidias partim ex ebore partim ex auro fabricauit, cuius pes alter testudini insistit. Ceterū in crepidine nemoris ibidem, Venerus est Pandemos, id est popularis, quæ capro æneo infidet, Pausanias in Eliacis. *τῶν ἄφροδῖτων ἢ ἡλιδι ἀγάλματα φειδίας τὴν χελύσιον παρέθηκεν, ὡς τὰς μὲν παρθένους φυλακῆς δεομένης, ταῖς δὲ γαμεταῖς ἀνεταῖς καὶ σιωπῶν πρέπουσιν*, Plutarchus in libro de Iside. ¶ Chelonium inter cyclamini nomenclaturas apud Dioscoridem reperio.

¶ Chelonitæ insula in rubro mari, gentile similiter, Stephanus. Chelonates promontorium Achaix, quod Ptolemao Chelonita dicitur, Idem. Post Cyllenen Chelonatas est promontorium, signum ex tota Peloponneso maximè in occasum protensum, Strabo lib. 8. Et rursus, In medio Chelonatæ ac Cyllenæ spatio Penius effunditur. 60

¶ b. Chorus Vespærum Aristophanis aculeos cuidam minitatur his uerbis, *Ἄλλ' ἀπίει τὸν ἀνδρῶν εἰ δὲ μὴ, φῆμι ἐγὼ τὰς χελύσιον μακροτέρω σε τὸ δόρυματ*, ossium enim testudinum tergus aculeis uespærum

rum pungi non potest. Volaterranus testudinis conuexum dixit pro testa eius.

¶ e. Aliqui tradunt, incredibile dictu, tardius ire nauigia, testudinis pedem dextrum uehementia, Plinius. Si quis posuerit dorsum tortucae euersum super ollam, non bulliet olla, Rasis.

¶ f. ὅσμη μ' ἔδ' φρενας ἤλθε κραταυρένοιο χελώνης ἐφ' ἡμιθέης ἐν χελκῶ ἄμ' ἀρνέοισι κρέασι, &c, Oraculum Croeso Delphis responsum, Suidas in κροῖβος ex primo Herodoti.

¶ h. Troglodytae testudines consecrarunt, Gyraldus. sed hoc de marinis intelligendum.

¶ PROVERBIA. Aquilam testudo uincit, Vide infra in terrestri. Testudinem equus insequitur: conueniet uti cum rem praeposterè & absurdè geri significamus: finitimum illi, Testudinem Pegaso comparas: & Citius testudo leporem praeruerit, Erasmus. Vide in Equo inter pro-

10 uerbia. Testudines edendae aut non edendae, Vide superius in F. Ipsi testudines edite qui cepistis: ἄνθρωποι χελώνας ἐδίετ' οἱ πόρ' εἰλεπτε: In eos iacitur, qui posteaquam inconsulte quippiam adorti sunt, aliorum implorant auxilium, quos suo negotio admisceant. Parœmiã ex huiusmodi quodam apologo natam existimant. Piscatores aliquot iactio reti, testudines eduxerunt. Eas cum essent inter se partiti, neq; sufficerent omnibus comedendis, Mercurium fortè accedentem inuitarunt ad conuiuium. At is intelligens se nequaquam humanitatis gratia uocari, sed ut eos fastidito cibo subleuaret, recusauit, iussitq; ut ipsi suas testudines ederent, quas cepissent, Erasmus.

¶ Prius testudo leporem praeruerit, πρότερον χελώνη παραδραμεῖται δασύποδα, de re neutiquam uerisimili, Erasmus. Aesopus fabulatur quod testudo leporem cursu uicerit, ut pigros ad laborem impelleret, & ueloces (ingeniosos) à torpore deterreret, Io. Tzetzes. ¶ Quam curat testudo muscas, ὄβρι μὲν πῆ χελώνη μιν μινῶν, Suidas ex authore nescio quo refert hæc uerba, τῶ δὲ Ἀγαμέμνονι φησὶ ὄβριτα παρρησίας ἦτον ἐμὲ λην ἢ χελώνη μινῶν τὸ φησὶ παροιμίαις. Testudini nihil nocere possunt muscae propter testam qua munita est, Confine illi, Non curat culicem elephantus. Lepidius erit ad res animi detortum, Animus uirtute ac philosophia munitus, nihil plus timet fortunæ incursum, quam testudo muscas, Erasmus.

Huc pertinet quod superius in b. recitauit ex Vespis Aristophanis. Refertur à Suida in χελώνη. ¶ Testudinem Pegaso comparas, χελώνη πηγῶν συγκρίνεις: de rebus nequaquam inter se conferendis. Pegasus equus erat uolucer, si fabulis credimus, testudine nihil tardius, Erasmus. ¶ Testudines uincunt sapientiam & uirtutem, Vide supra in a. inter icones. ¶ Domus amica, domus optima: οἶκος φίλος, οἶκος ἀφίσις. Nusquam commodius, nusquam liberius, nusquam lautius homini uiuere contingit, quam domi. Quidam per iocum detorquent ad testudinem, de qua fertur apdlogus huius-

30 iusmodi. Iupiter cum animantiū omne genus ad nuptias rogasset, uenissentq; reliqua, praeter unam testudinem (nam hæc peracto conuiuiō tum demum aduenit,) Iupiter admirans percunctatus est, quid nam illi fuisset in mora. Atq; illa respondit, οἶκος φίλος, οἶκος ἀφίσις. Iratus ille, iussit ut quocumque iret, domum suam secum circumferret. Ad apologum alludit M. Tullius in Epist. quadam ad Dolo-

bellã: Hæc loca uenusta sunt, abdita certè, & si quid scribere uelis ab arbitris libera, sed nescio quomodo οἶκος φίλος. Itaq; me referunt pedes in Tusculanum. Huc adscribendum quod refert Plutarchus in uita T. Flaminij. Is dehortans Achaicos ne sibi uindicarent insulam Zacynthiorum, dicebat, κινδυνώδεις αὐτῶν ὡσπρὸς αἱ χελώναι πρῶτον τῶν κεφαλῶν φησὶ Πελοποννήσου πρῶτον ὡσπρὸς αἱ χελώναι.

Id est, Periculū ipsis fore, quemadmodum testudinibus, si longius à Peloponneso proferrent caput. His non dissimilia T. Linius de bello Macedonico lib. 6. ubi sic loquitur Quintius: Si utilem possessionem eius insulae censerem Achæis esse, autor essem s. P. Q. R. ut eam uos habere sineret. Cæterum sicut testudinem, ubi collecta in suum tegumen est, tutam ad omnes ictus uideo esse: ubi exerit partes aliquas, quodcumq; nudauit, obnoxium atq; infirmum habere: Haud dissimiliter uobis Achæi clausis undique maris, quod intra Peloponnesum est, termino, ea & iungere uobis, & iuncta tueri facile: si semel auuiditate plura amplectendi hinc excedatis, nuda uobis omnia quæ extra sint, & exposita ad omnes ictus esse, Hæc omnia Erasmus. τῶ τῆς γίνεσθαι χελώνας ἀμνάμονα, οἶκος γὰρ ἀφίσις ἀλαβείως καὶ φίλος, Cercidas in Hemiambis apud Stobæum in sermone de tranquillitate.

¶ Mulieris famam, non formam uulgatam esse oportere, emblemata Alciati. Alma Venus quænam hæc facies, quid denotat illa Testudo, mollī quam pede diua premis: Me sic effinxit Phidias, sexumq; referri Fœmineum nostra iussit ab effigie. 50 Quodq; manere domi, & tacitas decet esse puellas, Supposuit pedibus talia signa meis.

DE TESTVDINE TERRESTRI.

Testudinis terrestris putamen tantum hoc tempore habuimus.

A.

60 **T**ESTUDO terrestris est, quæ nec in dulci nec in salso humore degit, nec in cœno & paludibus, sed locis siccis. Recentiores aliqui parum Latini uocauerunt etiam syluestrem, campestrem, agrestem & nemoralem. Græci χελώνη χερσαία. Sunt & terrestres, quæ ob id in operibus chersinae uocantur, Plinius. Nicander ἀγέλιω dixit, Oppianus ἀγρεσιφοίτην, id est montanam. Videntur autem montanae cæteris terrestribus maiores fieri. Vide infra in E.

Galli tortue des boys, id est testudinē sylvarum appellant. Sed conuenient ei eadem nomina que supra in Testudine simpliciter retulimus.

B.

Testudines terrestres in Africa desertis reperiuntur, Plin. In quadam Libya parte (in Mauritania) in campis testaceorum multitudinem esse dicunt, Strabo lib. 17. Terrenae testudines apud Indos gignuntur magnitudine maximarum glebarum, quae in altis arationibus terrae non difficilis excitantur, bene penitus intrante aratro, & sulcum facillime profcindēte, & glebas in excelsum excitante. Eiusmodi testudinum genus aiunt testas exuere; ac sanē easdem ab agricolis sic ligonibus abstrahi, quemadmodum uermes ex uerminosis locis, Aelianus interprete Gillio. Parthenius mons Arcadiae testudines exhibet, Pausanias. Et rursus, Soron & alia querceta Arcadiae, ingenti magnitudine testudines alunt. ¶ Terrestrium testudinum tergo luteo & nigro colore pulchre distinctis spatijs uariare uidi, ferē instar pellis salamandrae. Testudines quas nos marinas dicimus, albo cortice testas, & nigris quibusdam signis uermiculatas, ex mari non sunt, sed maritimis nemoribus & sabulosis, nostra autem nemora & fouearum aquae nigras faciunt, Brassauolus. Σαρ 20

¶ Testas γὰρ ἀπὸ νόσφι χέλειου Αἰόλου, Nicander de testudine à Mercurio reperta. ¶ Terrestres quadrupedes ouiparae, ut lacerti, testudines, &c. pulmonem habent exiguum & siccum, sed aptum ampliari ac extumescere cum inflatur, Aristot. Urina earum ad remedia quaedam commendatur. Hanc Plinius aliter quam in uesica dissectarum inueniri posse non arbitratur. Testudo tam aquatilis quam terrestris, habent in quod meatus contingant, & quo per coitum adhæreant, Aristot. Pulmonem ac uentrem habent ita, ut omne genus terrestre ouiparum, Idem.

C.

Testudines terrestres testae elegantioris, amant agros in quibus fruges consistae sunt, ut audio, nimirum quod frugibus uescantur: nam & domi quidam eas cistis inclusas farina nutriunt. Cochleas quoque & lumbricos ab eis edi aiunt. Sunt & montanae, Arrianus in insula quadam maris rubri 30 χελώνην ὄρεινήν haberi scribit. Nicander testudinē montanam κυπρινόμου cognominat, quod cytisum depascatur; non enim probo Scholiastae interpretationem, non ad cytisum sed cytinis mali Punicae flores, hanc dictionem referentis. Testudo cum uiperam ederit, mox cunilam (origanum) edit; quod cum ita saepius factum animaduertisset quidam, cum gustata cunila uiperam testudo repeteret, herbam euulsit, quo facto testudo interiit, Aristot. in historia animalium, & in Mirabilibus; & Zoroastres in Geoponicis 15. Testudo cunilam quam bubulam uocant pastu, uires contra serpentes refouet, Plinius. Aelianus uel ipse, uel deceptus eius interpres Gillius, organum & cunilam tanquam diuersa remedia testudini aduersus uiperam esum memorat. Testudo cum organum ederit, uiperam praclare contemnit. Quod si eius facultatem non assequatur, comesta ruta contra hostem armatur. Iam si utriusque facultate caruerit, à serpente exeditur planeque conficitur, Aelianus 40 nus. Cunila bubula se muniunt testudines cum serpentibus pugnaturae, quidamque in hunc usum panacem uocant, Plinius. Testudines terrestres sunt in Africa desertis, qua parte maxime sitiētibus harenis squalent, roscido (ut creditur) humore uiuentes; neque aliud ibi animal puenit, Plinius. ¶ Testudo tum marina tum terrestris in dorsum inuersa, ad pristinum statum redire non potest, Oppianus. ¶ Omne hybernium tempus testudo intra terram abdita manet immobilis: cuius naturam non ignorantes homines, eam ineunte hyeme terrae operimento obducunt: post uero hyemem ibi locatam ac sitam, ubi terra obruerunt, reperiunt, sine cibo totam hyemem traduxisse. ¶ Quadrupedes ouiparae pedestres, eodem coeunt modo quo ea quae animal generant, mare superueniente: ut testudo tam aquatilis quam terrestris: habent uero in quod meatus contingant, & quo per coitum adhæreant, Aristot. Testudines montanae ex uentis concipiunt, ut & coturnices, 50 Scholiastes Nicandri ubi poeta κυπρινόμου testudinem cognominarat, quasi ipse legerit κυπρινός, aut similem quandam uocem, ἀπὸ τῆς κύβητος ἢ ἀνέμου. Ex terrenis testudinibus mas ad uenerem inflammatissimus est. Demonstratus foeminam humi ad coitum stratam ait supinam iacere, deinde expleto coitu, propter testae magnitudinem cum se conuertere non queat, escam paratam a marito relinqui cum alijs animalibus, tum aquilae: (Vide supra in Testudine in genere D.) unde fit, ut mares eas ad coitum ideo illicere non possint, quod foeminae magna moderatione libidines contineant, & salutem uoluptati anteponant. At enim mares mirabili quadam natura illecebram amatoriam, & omnis metus obliuionem afferentem foeminis iniiciunt: neque tamen huiusmodi illecebrae sunt cantiunculae, quales Theocritus, pastoritiae lusionis compositor, nugatur: sed occulta herba, cuius neque ille nomen se scire dicit, neque alium cognoscere confitetur, itaque mares eam ore continent, ad libidinem foeminas alliciunt: & quae antea fugiebant, nunc exardescunt ad coitum, & nullo de se timore afficiuntur, Aelianus. ¶ Oua non modo incubare solo aspectu dicitur, sed etiam ad ex-

ad exclusionem perducere, Gillius. Sed authores de marina tantum hoc scribunt; ut in eius historia dicitur. Aliqui è uulgo putant quòd oris spiritu afflando, ea maturet. ¶ Testudo latibulis tegitur, senectutem uerò non exuit, Aelianus. Et alibi, Testudines terrenas apud Indos aiunt testas exuere.

D.

Testudo contra uiperas & serpentes pugnat. Vide in c. ¶ Aquilæ ut morbis quibusdam occurrant, testudines comedunt, Oppianus in Ixeuticis. Testudines terrestres foeminae in coitu supinae iacent, quo peracto cum se conuertere nequeant, præda cum alijs animantium, tum aquilæ relinquuntur, Aelianus. *Χελωνοφαγοί ἀετοί πνευ*, Hesych. & Varinus. Tertium aquilarum genus anatariam uocant, &c. ingenium est ei testudines raptas frangere è sublimi iaciendo: quæ fors interemit poetam Aeschylum, prædictæ fati (ut ferunt) eius diei ruinam, secuta cœli fide cauentem, Plinius; & Suidas in *Χελώνη*, ubi Aeschylum sic oppressum annorum quinquaginta octo fuisse refert, Sotades apud Stobæum hoc ei scribenti accidisse ait. Terrenas Testudines à se comprehensas ex alto deijcientes aquilæ ad saxa allidunt, & ex contrita Testudinum testa extractam carnem exedunt, cōficiuntq̃. Itaq̃ Eleusinius Aeschylus tragicus poëta de uita migrasse dicitur. Cum enim is in saxo sedens (in agro aprico sedens annos natus octo & quinquaginta, quòd tabulati ruinâ metueret, quam ei oraculum prædixerat, Gyraldus) ex consuetudine institutoq̃ suo & philosopharetur, & scriberet, eius caput à pilis nudum, aquila saxum esse arbitrata, testudinem, quam in sublimè extulerat, in idipsum deiecit, & sine aberratione iectum dirigens, uirum interfecit, Aelianus. De Aeschylo interempto ab aquila anataria, meminerunt Valerius Maximus lib. 9. & Gellius lib. 13. & lib. 7. Idem hoc uersiculo Sotades testatus est: *Ἀεχὺλῶ γράφοντι ἐπιπέπτωκε χελώνη.*

E.

Testudines aliqui in hortis alunt, ut purgent eos à cochleis & lumbricis. ¶ Parthenius mons Arcadiæ testudines exhibet, ad compingendas lyras aptissimas, Pausanias. Et rursus, Soron & alia querceta Arcadiæ, ingenti magnitudine testudines alunt, ex quibus lyras conficeres, æquales illis quæ ex Indica testudine componuntur. (Sed de testudine musico instrumento diximus supra in Testudine in genere n. a.) Dioscoridis insula in mari rubro fert testudinē ueram, & terrestrem, & albam: & plurimam excellentem, ac testis maioribus, montanam quoq̃ maximam, & testæ crassissimæ, Arrianus. Vide supra in Testudine in genere cap. 5. Sunt & terrestres, quæ ob id in operibus chersinæ uocantur, Plin. Et 32. 4. Geminus, inquit, similiter (ut fibrorum) uictus in aquis terræq̃, & testudinum, effectus quoq̃ pari honore habendi, uel propter excellens in usu pretium, naturæq̃ proprietatem, Vide mox in G. ab initio.

F.

Tortuca terrestris magis est temperata carnis quàm aquatica, neutra tamen est uenenosa: sed utraq̃ in cibo multum impinguat. Dicunt tamen quidam quòd si quis super renes mortuæ tortuæ calcauerit, ueneno inficitur, Albert. Testudines aquaticæ meliores sunt quàm terrestres, pro equis qui cum fati pabuli absument non proficiunt, Laur. Rufius. Terrenæ testudines in India maximæ gignuntur, eademq̃ non amaræ ut marinæ sunt; sed & suauis & pingues habentur earum carnes, Aelianus. Amputato capite pedibusq̃, ex iure in cibo sumuntur contra morbos quosdam, ut mox in G. referetur.

G.

Geminus similiter (ut fibrorum) uictus in aquis terræq̃, & testudinum, effectus quoq̃ pari honore habendi, uel propter excellens in usu pretium, naturæq̃ proprietatem, Plinius; Videtur autem sentire, effectus in re medica siue ex terrestri, siue ex aquatica testudine eosdē haberi; & testudinem amphibium animal non minus celebre esse quàm fibri sint, cum non ad remedia tantum diuersæ eius partes, sed etiam ad ornatissima opera tegumentū tum terrestris tum aquaticæ requiratur. Oua sanè testudinis uel marinæ, uel terrestris similiter, contra salamandræ uenenum commendantur; & eius coctum ex suilla pingui cum testudine utrauis, auctore Nicandro. Et pro sanguine marinæ testud. uulgarium sanguinem prodesse existimant quidam, (ut ex Vegetio citauimus in Testudine in genere.) Quare etiam cætera remedia ex eis ferè indifferentia esse aliquis suspicetur. Aquilæ testudines pro medicamēto uorant, Oppianus Ixeuticis. Testudines aquaticæ meliores sunt quàm terrestres, pro equis qui ex pabulo satis copioso parum aut nihil proficiunt, Rufius cap. 156. Vidè paulò ante in F. Idem Rufius cap. 165. testudines ad tussim siccam equorum laudans, sic scribit: Testudines abiectis capitibus, caudis, pedibus & intestinis in aqua coques donec carnes ab ossibus separentur, & aqua bene pinguis fiat. Hac aqua equum potabis, ita ut aliud nihil bibat antequam eam absumpserit. Carnes si quæ remanserint, mixtas cum annonâ equo in cibo dabis, hoc facies donec equum uideas curatum. Et quamuis terrestres testudines bonæ sint, aquaticæ tamen præferuntur. Idem cum limacibus facere potes. Amatus Lusitanus pro puella quadam uentriculi erosione chronica cum destillatione capitis & tussi ingenti sicca, inter cætera tale remedium præscribit. Testudines nemorales duæ bulliant in aqua feruentissima, demptis corticibus: deinde lauentur uino, ac postea aqua hordei uel rosacea; tandem interanea pulpamenta dicta, cum infra scriptis rebus coquantur, Rec. florum boraginis, capillorum Veneris, sem. melonis, lactuca ana unc. semis. Radia

cum petroselinī, boraginī, ana ꝑ. j. tragacanthī, gummi Arabici, amyli, glycyrrhizæ ana drach. semis. Pinearum mundatarum, amygdalarum albarum, pistaciorum mundatorum, ana drach. duas. Bulliant in libris sex aquæ ad consumptionem mediæ partis, & colentur. Huius decocti quinq; uncias cum una syrapi uiolacei quotidie ieiuna bibat. Syrupum quendam de testudinibus terrestribus cum alijs remedijs parandum Guaynerius describit in curatione febris hecticæ; Item liquorem ex capo gallœ, aut iisdem testudinibus aut limacibus destillandum. Testudo terrestris uisita tota, & cum melle sumpta, uetustissima leucomata continuo purgat, & dolores nubeculasq; illita sanat, Author Kœranidum. Testudinem captam ex aridis locis (alijs testudinem simpliciter nominant) accipitri da in cibo, sic enim pennas citius mutabit, & pulchriores habebit, Demetrius Constanti-
nop. ¶ Terrestrium carnes suffusionibus propriè, magicisq; artibus refutandis, & contra uenena salutares produntur. Plurimæ in Africa. Hæ ibi amputato capite pedibusq; pro antidoto dari dicuntur; & ex iure in cibo sumptis, strumas discutere, ac lienes tollere: Item comitiales morbos, Plin. ¶ Testæ crematæ cinis cum uino mixtus chimetla sanat: & cum butyro uetere solutus, carbunculos curat, Author Kœranidum. Tegumenti cinis uino & oleo subactus, pedum rimas ulcerasq; sanat, Plinius. Rasis testudinis simpliciter cinerem cum albumine oui aut lacte asinino, fissuras in uentre, ubi uisibus & femoribus mulierum sanare prodidit. Squamæ è summa parte derasæ, & in potu data uenerem cohibent. Eò magis hoc mirum, quoniam totius tegumenti farina accendere traditur libidinem, Plinius. ¶ Sanguis testudinis terrestris additur acopis quibusdã arthriticis Asclepiadæ apud Galenum de compos. medic. sec. genera libro septimo. Et apud Aetium lib. 12. cap. 44. testudinum decem sanguis acopo ex rubetis adijcitur. Vide in Rubeta G. Testudinum terrestrium decem sanguis apud Galenum de compos. medic. sec. genera lib. 7. (unde Actuarius etiam mutuatus est) miscetur Acopo Piscatoris primo: secundo uero simpliciter testudinum plurium sanguis cum rubetis quinq; &c. Testud. terrestr. sanguinem epotum tradunt prodesse comitialibus, Dioscorid. Rasis, & author Kœranid. Auicenna in eundem usum cum uino bibi iubet: & alibi caput purgium ex eo fieri. Vide supra in Testudine simpliciter. Sanguis earum claritatem uisus facit, suffusionesq; oculorum tollit: (Non igitur uerisimile est quod apud Rasin legitur, collyrium cum sanguine tortuæ factum excæcare. Et contra serpentium omnium, & araneorum & similibus, & ranarum uenena auxiliatur, seruato sanguine in farina pilulis factis, & cum opus sit in uino datus, Plin. Sed de seruando sanguine testudinum simpliciter, diximus supra in Testudine in genere, initio capitis septimi. Sanguis testud. terrestr. potus, ab echidna uel scorpione percussos, summe adiuuat, Author Kœranid. (Alijs testudinis simpliciter, alijs marinæ, ad eisdem ferè usus commendant.) Cum spolio serpentis & aceto solutus, dolores aurium & uisuras sanat: Inunctus capiti alopeciam densat, & furfures abstergit, Idem. In testudine simpliciter, sanguinem eius ad capillorum defluuium, ophiasin & achôras, à quibusdam prædicari scripsimus. Galeno curiosum & super uacaneum hoc remedium non placet. Vide infra in Marina. ¶ Testud. terrestr. iecur tritum in pesto naturalibus imposito, aduersus uteri strangulatum, Galenus Euporist. 2.72. ¶ Felle testudinum terrestr. cum Attico melle glaucomata inungi prodest: & scorpionum plagæ instillari, Plin. Cum melle cicatrices & leucomata summe sanat, Author Kœranidum. Si misceatur fel tortuæ agrestis cum pari melle, & hoc collyrio illinatur aliquis triduo, mane ter, & nocte ter, conferet hoc aqua in oculo coëunti, (suffusioni,) Rasis. Vide supra in Testudine in genere. Fel agrestis tortuæ permixtū lacti mulieris, si destilletur in nares uel aures à quibus fluit sanguis, confert, Rasis. ¶ Vri-
nam earum aliter quàm in uesica dissectarum, inueniri posse non arbitror: & inter ea quoque esse, quæ portentosa magi demonstrèt aduersus aspidum icus singularem, efficacioram tamen ut aiunt cimicibus ammixtis, Plinius. Vide in Marina G. ad finem. ¶ Oua durata illinuntur strumis & uisceribus frigore aut adustione factis. Sorbentur in stomachi doloribus, Plinius. Oua testudinis marinæ aut terrestris cocta, profunt contra salamandram, Dioscorides: Nicander in Alexipharm. simpliciter testudinis oua cõmendat. Καὶ ὡς θιβεῖα (ab igne adhuc feruida) χελώνης Ἀλβάνει. Oua testud. syluestris aiunt prodesse comitialibus, & ad tulsim infantium nō sine experimento laudantur, Auicenna. Author Kœranidum marinæ oua in cibo sumpta lunaticos sanare scribit.

H.

a. Epitheta. ὄνρειν & κυπρωῶν, Nicandro. Τραχέια & ὑρσίφοιτο, Oppiano. Vide supra in Epithetis Testudinis in genere.

c. Bœus scribit ex Gerano (muliere quondam inter Pygmeos insigni in gruem mutata) & Nicodamante, testudinem terrestris natam esse, Athenæus.

e. Testudinem musicum instrumentum Mercurius fabricasse dicitur reperta testudine in Cyl-
lene monte Arcadiæ, (nimirum terrestris) uel in littore decrescente Nilo, (nimirum aquatica.) Vide supra in Testudine in genere H. a.

h. Testudines Parthenij Arcadiæ montis, accolæ tum ipsi uerentur capere, tum peregrinos tollere non patiuntur: Pani enim sacras esse arbitrantur, Pausanias.

PROVERBIUM. Aquilam testudo uincit. Diogenes Laertius in uita Menedemi Philo-
sophi, ex Achæi poetæ Satyra, cui titulus Omphale, refert hos senarios: ἤλισκετ' ἀργα καὶ πῶς ἀδύ-
νδῳ ταχύς, καὶ πῶς χελώνης ἀετὸς ἐν βραχέϊ χέρονι. Hoc est, Captus aliquando est celer ab imbecillibus,

Es

Et aquila tempore in breui à testudine. Eosq̄ ait usurpare solitum Menedemum in illos, qui secum in ciuilibus honoribus contenderent. Accipi potest per ironiam; aut simpliciter, ubi quis potentior arte uincit, aut quod uiribus non potest, assiduitate conficit, Erasmus.

DE TESTVDINIBVS QVAE IN AQVA

dulci uiuunt siue palustri siue fluente,

A.

- 10 **E**STVD O aquaticæ nominatur à Marcello Empirico, quod nomen commune uideri potest ad omnes testudines quæ in aquis degunt, uel marinis uel dulcibus; & his siue fluentibus siue stantibus; & fortè etiã lutariis, quæ non tam in aqua quàm in cœno paludum degunt, Plinius testudinũ genera quatuor numerat, Sunt enim (inquit) terrestres, marinæ, lutariæ, & quæ in dulci aqua uiuunt. Has quidã è Græcis emydas appellant, Gaza Aristotelis de animalibus librorum interpres testudinem lutariam & murem aquatilem pro uno genere accipit, Aristotelis emyde, quod non probo: deceptus fortè, quòd codices quidam Plinij in loco iam recitato, sic legant: lutariæ, quæ in dulci aqua uiuunt, &c. Sed sic tria tantum genera essent, cum Plinius diceret genera quatuor statuatur. Muris quidem nomen pro testudine, non quauis, sed aquatili aut marina apud Plinium usurpatur, imitatione uocis Græcæ ut conijcio, *μῦς*, cuius genitiuus est *μῦδος*, si rectè *μῦδος* in Lexico Græcolatino uulgarè legitur. mihi quidem non placet, ut neq; *ὠμῦς* & *ὠμῦδες* per o. magnum, quas uoces in Græcorum Lexicis non reperiatur. *ἔμῦς* uerò per epsilon scribi placet, quod à librarijs fortè alicubi omissum est, aut in *ω*. mutatum. *ἔμῦς*, *ἔμῦς ἐν λίμνῃ* & *ἐν πηγῇ ἡρόμυδος*. *ἢ δὲ χελώνων τῶν ἐχέστων ἔσται*, Hefychius & Varinus. Apud Galenum de compositione sec. locos, lib. 2. cap. 2. *ἄμῦδα* per alpha legitur, in uerbis Archigenis, interpretatur autem *χελώνων λιμναίων*, id est testudinem palustrem seu lacustrem, & similiter Euporiston 1. 9. Author Kœranidum de tribus duntaxat generibus scribit, terrestri, marina, & palustri quam uocat emyda. Mydæ, de genere testudinum à colore luteo dictæ, quæ in aquis inueniuntur, ut inquit Plinius, Niphus. Sed apparet illum mydæ pro emydes legisse apud Plinium 32. 4. ubi codices antiqui emydas habent, recentiores aliqui emidas, (minus rectè.) item Aristoteles ac Theophrastus, teste Hermolao Barbaro. Et rursus in eiusdem libri caput undecimum; Tria (inquit) inuenio in mari quæ *μῦς* dicuntur: primum testudines sunt, ideoq; non *μῦδος* in plurali sed *μῦδες* & *ἔμῦδες* uocantur. Genus hoc aquatilis mus, & lutaria testudo à Theodoro, marinus mus à Plinio quandoq; lib. 9. uertitur, alterum inter pisces, tertium inter ostrea pro mytulo, Hæc Hermolao. Sed marinus mus Plinij marina testudo est, non *ἔμῦς*, id est palustris aut dulcis aquæ. Et non in plurali tantum numero *ἔμῦδες*, sed in obliquis etiam singularibus *ἔμῦδος*, *ἔμῦδι*, & *ἔμῦδα* rectè dici asseruerim. Iam quòd Niphus ait mydas à luteo colore dictas, propter Græcæ linguæ imperitiã eum somniasse puto. Amphibia quædam propter uisum aquas relinquunt, ut phoca *καὶ ὁ μῦς*, Theophrastus in libello de piscibus. Marinum genus *μῦδος*, id est murium, pro testudinibus marinis, Oppianus lib. 1. de piscatione nominat. In Casinate fluuius appellatur Scatebra, frigidus, in quo, ut in Arcadiæ Stympthali, enascuntur aquatiles musculi, Plinius, quæ uerba de muribus uti uiparis accipio, qui & alibi in Arcadia aquatici esse traduntur, ut in Quadrupedum uiuiparorum historia in Mure aquatico scripsimus. Quod si quis testudinem lutariam ad uerbum Græce reddere uelit, *χελώνων πηλαμῦδα* dixerit: & per aphæresin *ἔμῦδα*. Vtuncq; est, siue e. siue a. siue o. primam syllabam facias, id potius placet quàm monosyllabum *μῦς*, homonymiã uitandæ causa, *μῦς* enim, id est mus aquatilis etiam uiuiparus est, & mus siue musculus piscis: & genus ostrei, Gaza mitulum uertit. *μῦδος*, id est mures, dicuntur tum domestici mures, tum marini, Hefychius, per marinum uerò an testudinem uel piscem uel ostreum intelligat, quærendum. Nemora nostra & fouearum aquæ testudines nigras producunt, Brassauolus Ferrariensis. Testudinum tertium genus in cœno (unde lutariis superius appellauit) & paludibus uiuentium. Latitudo his in dorso pectori similis, nec conuexo incurua calice, ingrata uisu, Plinius. Et mox, Ex quarto genere testudinum quæ sunt in amnibus, &c. sanguis instillatus crebro, capitis dolores sedat. Has superius simpliciter in aqua dulci degere dixerat. Nam in lacubus frequentius quàm amnibus aut fluuijs reperiri puto, nisi qui fluuij admodum magni sint, ita ut aqua circa ripas eorum stagnet. Idem remedium aduersus capitis dolorem emydi siue limnæ, id est lacustri testudini Archigenes attribuit. Itaq; testudinum genera quatuor esse apparet, & lutariam ab emyde diuersam, quod Gaza & alij quidam non animaduertunt. Marinæ etiam testudines, authore Plinio, circa Phœnicium mare stato tempore in amnem Eleutherum se recipiunt. Testudines India in Gange fluuiò fert maximas. ¶ Testudinem fluuialem Lusitani cagado uel gagado uocant, cateri Hispani galapago. Itali gaiandre de aqua. Sed nomina testudinis in genere, supra nobis enumerata, huic etiam attribui possunt.

B.

Testudines Heluetia etiam in lacubus quibusdam habet; Tigurinus quidã ager in exiguo lacti

iuxta Andelsingam pagum. In Gange fluuio Indiae testudines nascuntur, quarum testa non minori magnitudine sit, quam dolium capax uiginti amphorarum, Aelianus duobus in locis, interprete Gillio. Et rursus, Testudinis Indicae & fluuiatilis testa, non minor est quam scapha iusta magnitudinis, decem enim leguminum modios capit. Nicolaus Damascenus prodit, Antiochia sibi uisos Indorum legatos, qui Caesari Augusto inter caetera munera testudinem fluuiatilem trium cubitorum attulerint, Gillius. Sunt & in Nilo testudines, Aeliano teste. ¶ Aquatilium tegumenta plura sunt: alia corio & pilis teguntur, ut uituli: alia cortice, ut testudines, Plinius. Testudini quae in caeno & paludibus uiuit, latitudo in dorso est pectori similis, nec conuexo incurua calice, ingrata uisu, Idem. Mus aquatilis (Emys) tegmen habet testaceum, & inter operta cortice recensetur, sicut & testudo, Aristot. Lienem perexiguum habet, Idem. Testudo sola ex corticatis renes habet, genus tamen testudinis quam uocant lutariam (emyda, id est in dulci aqua degentem) & uesica & renibus caret. fit enim propter eius mollitudinem tegminis, ut humor facile diffletur, Aristot.

C.

Mures aquatiles dicti parere educareque solent in sicco, prorsus tamen ab aquae natura disclusae uiuere nequeunt. In humore etiam intereunt, nisi interdum respirent, non secus & marinae testudines, Aristot. In terra scrobe effossa dolij amplitudine pariunt oua, quae deserunt terra obruta, dieque tricesimo repetunt, refossaque aperiunt, foetumque continuo ducunt in aquam, Idem. Oua testudinum in sicco maturantur, Plinius. Testudo mas in coitu superuenit: Vide in Terrestri c. Aquatiles testudines ortae extra aquam, simulac primum niti possunt, aquam persequuntur, Gillius.

D.

Testudines, cancri & crocodili, futuram Nili inundationem praesentientes, in loca Nilo inaccessa oua transferunt, Aelianus.

F.

Ad cibum preferenda uidentur amnicae aut lacustres ijs quae in caeno & paludibus diuersantur. Vide supra in Terrestri.

G.

Accipiter nimium carnosus & obesus, attenuabitur cibo testudinis aquaticae, Demetrius Constantinop. Testudines aquaticae ad tussim siccam equorum comodant, Vide supra in Terrestri G. ex Rufio. ¶ Cinis huius testudinis cum ceroto rosaceo illitus, igne combusta, erysipelata, calidasque podagras summè sanat. Idem cinis inspersus omnem sanguinis eruptionem sistit, & narium & plagarum, Author Koeranidum. ¶ Ad capitis dolorem, Testudinis lacustris, quam quidam amyda uocant, sanguis sincipiti instilletur, Archigenes apud Galenum secund. locos, 2. 2. inter amuleta. ubi Galenus, Hoc (inquit) si uerum est, inter pharmaca & cum discrimine referri conueniebat: nisi sanè hoc uult quod omnem capitis dolorè iuuet, idque omni temporis occasione. Idem remedium inuenio in Euporistis Galeni 1. 9. non ad quemuis capitis dolorem, sed ex ebrietate tantum ac Solis aestu obortum. Testud. palustris, quae dicitur emys, sanguis hemiraneam & omnem capitis dolorem sanat, illitus fronti, Author Koeranidum. Et rursus, Capiti illitus ueteres cephalalgias sanat, & eos qui nocuum quid sumpserunt, (potus nimirum, ut terrestris etiam & marinae.) Testudinum quae sunt in amnibus sanguis instillatus crebro, capitis dolores sedat: item strumas. Sunt qui testudinum sanguinem cultro aereo supinarum capitibus praecisis, excipi nouo fictili iubeant, Plin. 40. Suffusiones oculorum emendat testudinis marinae fel cum fluuiatilis sanguine, & lacte mulierum, Plinius. ¶ Ex eodem genere testudinum quae sunt in amnibus diuulsarum pingui cum aizo herba tuso, admixto unguento & semine lilij, ante accessiones si perungantur aegri, praeter caput, mox conuoluti calidam aquam bibant, quartanis liberari dicuntur. Hanc testudinè quintadecima Luna capi oportere, ut plus pinguium reperiat: uerum aegrum sextadecima Luna perungi tradunt, Plinius. ¶ Fel emydos illitum, omnem caliginem abolet. Hepar potum phthificos sanat, Author Koeranidum. ¶ Ad ischiadem physicum remedium: Testudinis aquaticae crus praecide, & phoenicio inuolutum ex ea parte qua quis ischiadem patitur adpone, potenter remediabitur, Marcellus Empiricus. Vide supra in Testudine terrestri simpliciter.

¶ Ex hac quoque testudine quae in paludibus uiuit, aliqua contingunt auxilia. Tres namque in succensa farmenta deiecta, diuidentibus se tegumentis rapiuntur. Tum euulsae carnes earum coquantur in aquae congio, sale modicè addito. Ita decoctarum ad tertias partes succus paralyfin & articulares morbos sentientibus bibitur. Detrahit item fel pituitas, sanguinemque uitiatum. Sistitur ab eo remedio aluus aquae frigidae potu, Plinius.

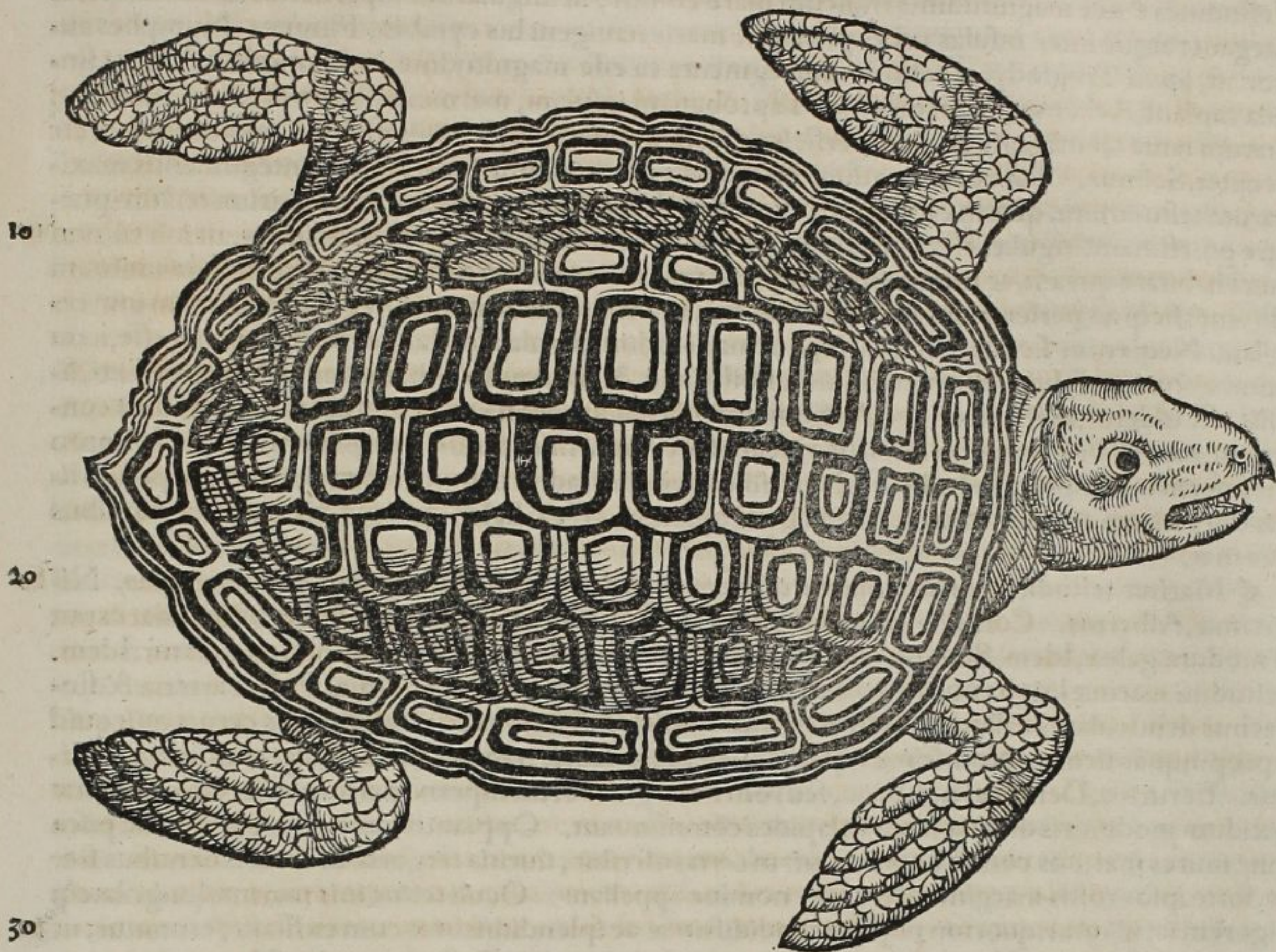
H.

a. Mydia insula, quae etiam Delos dicitur, Stephanus. Sed fortè haec nihil ad mydes siue emydas testudines.

e. Grandini creditur obuiare, si palustrem testudinem dextra manu supinam ferens uineas perambulet, & reuersus eodem modo sic illam ponat in terra, & glebas dorso eius obijciat curuaturae, ne possit inuerti, sed supina permaneat. Hoc facto fertur spatium sic defensum nubes inimica transcurrere, Palladius. Testudinem musicum instrumentum Mercurius primum fabricasse dicitur inuenta testudine in littore decrescente Nilo: Vide supra in Testudine in genere H. a.

DE TE

DE TESTVDINE MARINA.

A.

TESTUDO marina, à Plinio etiam mus marinus appellatur: & Albertus quoque mutem marinum rectè testudinè interpretatur. Vide supra in Testudine aquæ dulcis A. Asfulhasch, id est testudo marina, Syluaticus. Lusitani tartarugam uocant. Cæteræ gentes nuncupare possunt generali testudinis nomine, adiecta tantum differentia marinæ, ut Germani ein Weerschiltkrott. Tortuca maris est id quod uulgus militem uocat, nigerrima, Albertus. Barchora (uide ne corruptum sit nomen ab ostracodermo) animal est duræ testæ, sub quo
 4° tortuca maris, cum alijs quibusdam speciebus continetur, Idem. Et mox, Hoc animal piscatores Germaniæ & Flandriæ militem uocant, eò quòd gerit scutum & galeam. Zytyron animal maris esse dicunt, quod antiqui (fortè aliqui) militem uocauerunt, magnum est ac fortissimum. Anterius quasi armati militis figuram præfert. Caput enim ceu casside galeatum est ex cute rugosa & dura, & à collo eius ueluti scutum dependet, longum, durum & firmum, ualde cauum inferius. Venæ enim & nerui quasi de collo eius & de spondylis procedunt, quibus hoc scutum alligatur, forma triangulum. Anteriora crura ei quasi brachia longa sunt, perquam ualida & bifurcata, quibus ualidissimè pugnat. Captum uix nisi malleis opprimitur. Apparuit hoc animal in mari Britannico, & est de genere tortucarum, Albertus.

B.

5° Troglodytæ testudines cornigeras habent, ut in lyra, annexis cornibus latis, sed mobilibus, quorum in natando remigio se adiuuant: Celtium genus id uocatur, eximiæ testudinis, sed raræ. Nanc scopuli præacuti Chelonophagos terrent. Troglodytæ autem ad quos adnatant, ut sacras adorant, Plinius. Codices quidam Plinij Celtinum habent. Hermolaus celetum non celtium scribi posse iudicat. Et rursus in castigationibus capituli decimi lib. 9. Fuit (inquit) quando chelytium genus putauerim scribendum, & χελύς, quæ uox & testudinem significat & pectora, quasi magnas & pectorosas intelligi uoluissent. Vt unquæ, celetas credo testudines dicendas, hoc est κελύτας, quæ uox equitum genus significat apud Græcos, nam & cancerum est genus quoddam in πηδίο Aristoteli, itemque formicarum alterum, quas Plinius pennatas uocat, à uelocitate omnia, quoniam remigio, inquit, cornuum adiuuant se natando, ceu equites uideri possint, non pedestres ut chersinæ à terra nominatæ, Hæc ille. Et rursus in Glossematibus, Et nauigia quædam, inquit, celetes appellantur, auctore Polluce: uti mirum ne sit testudinum quoque id genus celetes uocatum fuisse.
 ¶ De alijs quibusdam generibus, barchora & zytyron, uide in A. ¶ Tortuca maris similis est ter-

I 5

restri, nisi quod in magnitudinem excrescit, ita ut aliquando octo cubitorum inueniatur, & scutum dorsi eius quinque cubitorum, Albertus. Scutum eius octo uel nouem pedum inuenitur, Idem. Testudines tantæ magnitudinis Indicum mare emittit, ut singularum superficies habitabiles casas integant: atque inter insulas rubri præcipue maris nauigent his cymbis, Plinius. Nymphes autem thor est, apud Troglodytas testudinum tegmenta ea esse magnitudine, ut sex modios Atticos singula capiant, Aelianus. Qui incolunt Taprobanam insulam, marinas testudines capere gaudent: quarum tantæ est magnitudo, ut superficies earum domum faciat, & numerosam familiam non arcte receperet, Solinus. Taprobanæ insulæ tecta aiunt non ex ligno facta, sed ex integumentis maximarum testudinum, quæ in eo mari procreantur. Vniuscuiusque superficies integrum tectum præstare potest, nam singulæ testæ ad quindecim cubitorum magnitudinem procedunt, ut sub eis non pauci habitare queant, ac nimirum uehementissimos solis ardores defendant, & prolixam umbram efficiant: sicque ad perferendos imbres resistunt, ut melius quam omnes tegulæ pluuiarum uim repellant. Neque enim sic eas habitatores, quemadmodum tegulas fractas sarcire habent necesse, nam totum tectum ex solida testa constat, ut suffosso saxo & cauernoso & natiuum tectum efficienti, similis esse uidetur, Aelianus. Incolæ Sumatræ (id est Taprobanæ) ædes humiles ex lapidibus construunt, loco imbricum piscis tartarucæ pelles succedunt, mittit enim eum piscem (inepte & improprie piscem uocat) pelagus Indicum. Nam illic agens uidi adeo uastum belluæ corium, ut pondus librarum centum triumque esset, Ludouicus Romanus. De Chelonophagis & earum testudinibus uide in F.

¶ Marina testudines præter magnitudinem & pedes terrestribus similes sunt, Pausanias. Nigerrimæ, Albertus. Cornu (corium) habent in capite sicut tortuca agrestis; & hoc circumdat caput ad modum galeæ, Idem. Scutum eius quodammodo de quinque asseribus compositum uidetur, Idem. Testudini marinæ lingua nulla, nec dentes, sed rostri acie comminuit omnia. Postea arteria & stomachus denticulatus callo, in modum rubi ad conficiendos cibos, decrecentibus crenis quicquid appropinquat uentri. Nouissima asperitas ut scobina fabri, (tam modicis scilicet eminentijs,) Plinius. Et rursus, Dentes ei non sunt, sed rostri margines acuti superna parte inferiorem claudente pyxidum modo, oris duritia tanta ut lapides comminuant. Oppianus tamen libro primo de piscatione mures marinos contra homines etiam certare scribit, duritia tergoris & crebris dentibus fretos, forte ipsos rostri margines dentium nomine appellans. Oculi testudinis marinæ longè lateque fulgorem iaculantur: quorum pupillæ candidissimæ ac splendidissimæ cum existant, eruuntur, ut 30 uel auro includantur uel monilibus imponantur, Aelianus. ¶ Testudo marina sola ex quadrupedibus ouiparis renes & uesicam habet, magnitudine ad cæterarum partium rationem. Similes bubulis renes ei omnino adhærent, quasi ex multis exiguis constituti, Aristot. ¶ Pedes ut phocæ habent, Pausanias, ad ambulandum ineptos, quippe alæ uidentur quibus pro remis utuntur, Brassauolus. ¶ Crura longa, & digitos & ungues fortiores habent quam leo, Albert. Pedes quatuor multerum digitorum, caudam instar serpentis, Idem.

C.
Mures marini in petris & arenis degunt, Oppianus. Testudines marinæ ne uiuere quidem possunt disclusæ ab aquæ natura, intereunt autem in humore, nisi aliquandiu (per interualla) spirant: parere tamen educareque solent in sicco, sic & lutariæ testudines, Aristot. Vituli marini spirant ac dormiunt in terra: item testudines, Plinius. Pastum egrediuntur noctu, Idem. Et 9. 19. Exeunt in terram & qui marini mures uocantur. ¶ Summa in aqua nonnunquam obdormiscunt, & sonum stertentes ædunt, Plinius. Conchulas petunt, habent enim os omnium robustissimum, quicquid namque in os ceperint, siue lapidem, siue quoduis aliud, perfringunt ac deuorant, exeunt etiam in terram, & pascunt herbam, Aristot. In mari uiuunt conchylis, tanta oris duritia, ut lapides comminuant, Plinius. Pisciculos paruos uenantur, & his aliquando ligatis filo deceptæ capiuntur, Albertus. In Attica rupes sunt maritimæ quas Scelestas uocant, Accola enim ipsarum Sciron, quoscunque comprehendit, peregrinos, in mare ibi præcipites dedit. Testudo autem ex scopulis ut pronatauit, abiectos eò dicitur rapuisse, Pausanias in Atticis. ¶ Fœminam aiunt coitum fugere, donec mas festucam aliquam imponat aduersæ, Plinius. Testudo marina diu in terra uiuit, & illic coit, Oppianus. In terram egressæ in herbis pariunt oua, auium (anserum, Albertus, auium cortalium, Solinus ni fallor) ouis similia, eaque defossa extra aquas, & cooperta terra, ac pauita corpore (aliàs pectore, ut Albertus quoque legit) & complanata, incubant noctibus, Plinius & Aristoteles. Testudo oua durioris testæ & bicolora adit, quale ouum auium est: eaque defossa & cooperta terra ac pauita & complanata (epicroto) incubat, crebrius reperens: fœtumque sequente anno excludit, Aristot. Cælius Rhodiginus epicroton terram interpretatur pauitam & complanatam ubi incubet testudo, sed quæuis plana & pauita terra instar areæ, rectè epicrotos dicitur, qualis etiam apta est equorum cursibus. Mus marinus in terra scrobe effossa parit oua, & rursus obruit terra. tricesimo die refossa aperit, fœtumque in aquam ducit, Plinius. Idem Aelianus scribit, & ita per se nasci ac educari, Alibi tamen, Testudinum (inquit) amor circa curam fœtuum suorum ex eo perspicitur, cum parturiunt, ex aqua egrediuntur, atque in arido ex sese secundum mare oua pariunt, quæ cum uel ad incubanda infirmæ sint, uel diu in terra uersari non possint, ea primum leui & molli arenarum cumulo

mulo obrunt, deinde notam pedibus imprimunt, qua post reuersionem locum recognoscunt. Alij uerò dicunt foeminam triginta dies oua perseverare custodire, eandemq; interea à mare nutriri: posteaq; libenter & promptè sic suos foetus, tanquam aurum defossum homines, refodere, Hac ille in historia anim. In Varijs uerò, lib. 1, cap. 6. Tantum (inquit) habent rationis, ut quadraginta dies numerare possint intra quas foetus cõpactis ouis in animalia iam euadit. Tunc redeuntes ad eundem locum, terram soboli repositæ iniectam effodiunt, & illam iam sequi ualentem secum abducunt. Testudo marina (inquit Plutarchus) mari egressa haud procul, sabulo primum deponit oua, mox harena tenuissima mollissimacq; obruit, ac ubi iam contumulauit probe, pedibus, ut alij putant, insculpit signatq; locum, cognobilem sibi reddens: ut alij, ab ipso resupinata marito foemina, testæ propriae caractèrem sphragidemq; inscribit, iam quod longe mirabilius est, praestituto die quadagesimo (nam hoc interuallum ad maturitatem oua perducendi iustum est) redit, ac suum quæq; thesaurum agnitum longe quàm illos auri argentiue loculos homines, alacrius lætiusq; recludit. Quorum numerus maximus est, nam ad centena pariunt oua, Aristot. & Plinius, centum uel amplius, Albertus, ad ducenta numero, Cicero 2, de Nat. Educant foetus annuo spacio. Quidam oculis spectando quoq; oua foueri ab ijs putant, (quod falsum est, Albertus,) Plinius. Lauro Hispaniolæ lateri ad meridiem portui Beatae proxima inhæret insula, Altus bellus appellata. Mira ferunt de huius insulæ belluis marinis, sed de testudinibus praesertim. Magno ancili scuto inquirunt esse grandiores. Quo tempore genitalis & improbus eas furor exagitat, è mari prodeunt. Egesta in profundam scrobem arena, ter & quater centum oua dicitur in scrobem demittere. Genitali uulua iam exhausta, remittit arenæ tantum, quantum ad oua cooperienda sufficiat, reditq; ad marina pascua, de sobole nil sollicita. Ad statutos illi belluæ procreandæ à natura dies, pullulat, uti è fornicario, testudinum multitudo, solo calore Solis sine parentu administriculo generata. Anserina ferè oua inquirunt æquare magnitudinem, Petrus Martyr lib. 9. Oceanae Decadis 3. ¶ Testudo marina tres homines inuadere non dubitat, resupinata uerò inualida redditur, quod surgere nequeat, Albert. Mus marinus etsi nõ ita magnus, præcipuè tamen animosus est, ut ausit etiam contra homines pugnare, & contra alios pisces, duritia tergoris & crebris dentibus fretus, Oppianus. Et alibi, Testudini marinæ non ausit aliquis temerè obuiare in undis. ¶ Caput marinæ testudini abscissum non continuo moritur, sed & uidet, & si ante oculos ei manus obuersetur, illos claudit: & paulò etiam propius si manum admoueas, mordet, Aelianus. ¶ Laborant plerunq; & intereunt quoties innatantes siccantur Sole, deferrì enim in gurgitem facile nequeunt, Aristot. Si quandoq; egrediuntur ad Solem, scutum dorsi exiccatur, quod postea nisi diu remolliatur, pro arbitrio flectere non possunt, Albertus.

D.

Mures marini adeò animosi sunt ut ausint etiam contra homines certare & alios pisces, Oppianus, ut in C. retuli. Verum hoc fortè non ad animum eorum referri debet, sed potius ad naturam uirium suarum robur sentientem, quæ quantumcunq; potest ad corporis sui conseruationem experitur.

E.

Capiuntur multis quidem modis, sed maxime euectæ in summa pelagi antemeridiano tepore blandito, eminente toto dorso per tranquilla fluitantes: quæ uoluptas libere spirandi, in tantum fallit oblitus sui, ut solis uapore siccato cortice, non queant mergi, inuitæq; fluitent opportuna uenantium prædæ. Ferunt & pastum egressas noctu, auideq; saturatas lassari: atq; ut remearint matutino, summa in aqua obdormiscere: id prodi stertentium sonitu, tumq; leuiter capi. Adnatate enim singulis ternos, à duobus in dorsum uerti, à tertio laqueum iniici supinæ, atq; ita ad terram à pluribus trahi. In Phœnicio mari haud ulla difficultate capiuntur, ultroq; ueniunt stato tempore anni in anem Eleutherum effusa multitudine, Plinius. Testudines marinæ saepe nocent piscatoribus, laniantis retibus, unde & ipsæ & pisces alij euadunt. Capiuntur autem facile, si quis natando aliquam subiens inuertat, ut supina sit & pedibus erectis: neq; enim ad suum statum redire potest. itaq; à piscatoribus aut percutitur ferreis telis, aut alligata fune attrahitur quò uoluerint. Saepè etiam radijs Solis exiccata eius testa, cum mergere se amplius nequeat, facile à piscatoribus capitur, Oppianus. In insula quadam maris rubri nauiculæ paruæ monoxylæ sunt, quibus utuntur *πῆδς ἀλιαν καὶ ἀγρον χελώνης. ἐν δὲ ταύτην νήσω καὶ γυργάλοις αὐτὰς ἰδίως λυθόσση, ἀντὶ δὴ κτύων καὶ ἀσπίδος αὐτῶν πῆδς τὰ σώματα τῆν πῆδς ἀγρον*, Arrianus in Periplo. ¶ De marinis testudinibus quod ad ornatu & casas tegendas, uide supra in Testudine simpliciter E. Testudines tantæ magnitudinis Indicum mare emittit, ut singulorum superficies habitabiles casas integant, atq; inter insulas rubri præcipuè maris nauigent his cymbis, Plinius: Vide etiam supra in B. ex Solino & Aeliano, & mox in F. in mentione Chelonophagorum. Cum exirem è Damiatâ (id est Pelusio) ut uiderem mare (inquit author innominatus, qui iter Hierosolymitanum Italicè perscripsit) inueni mercatorem quẽdam cum plurimis testudinibus, inter quas erat testa (chera Italicè scribitur) una tres ulnas longa. Testæ superiores perquam ualidæ sunt, quamobrem emuntur à Sarracenis in usum scutorum: nullo enim ferro concedunt, nam cum ex eis uni altus securis icus inflictus esset, (ut uidi,) nihil tamen resoluebatur, sed rumpebatur securis, Hac ille. Historia prodit, id in Cæsarium familia peculiarius seruatam, uti domus paruuli testudineis abluerentur alueis: & inde Clodio Albino factum imperij præsagium, nam eo recens nato,

testudo magnitudinis uisendæ ab piscatore patri est allata, quam is homo impense literatus, ad pueros riles destinauit excaldationes, Cælius. Testudinis marinæ oculi longè lateq; fulgorem iaculantur; quorum pupillæ candidissimæ ac splendidissimæ cum existant, eruuntur, ut uel auro includantur, uel monilibus imponantur; quamobrem mulierum admiratione plurimi æstimantur, Aelianus.

F.

De alimento ex testudine marina uide nonnihil supra in Testudine simpliciter. Testudinis marinæ carnem uitulinæ comparant sapore, Petrus Martyr. India habet genus hominum, qui nõ alia quàm testudinis carne uiuunt, hirsuti omnia facie tenus, quæ sola leuis est. Iidem corijs piscium uestiuntur, Chelonophagi cognominati, Solinus. Chelonophagi testudinum testis conteguntur, quæ adeò magnæ sunt ut uel in eis nauigent, Strabo. In Oceano insulæ sunt iuxta continentē numero plures, sed paruæ humilesq;. Inter has magnus habetur testudinum numerus, quæ eò confugiunt ob maris tranquillitatem. Noctu in profundo commorantur intentæ cibo. Die inter insulas diuertentes iacent, respicientes ad Solem, inuersisq; nauiculis piscatorijs aspectu similes, excellunt enim magnitudine præcipua inter marinas conchas. Barbari insulas incolentes, interdum paulatim ne sentiantur, uersus testudines natant. Eas adorti, quidam ab uno latere ad terram premunt, quidam ab altero sursum leuant, quo reddant resupinas, ne uertere se, neue effugere queant. Tum longa reste per caudam ligatas, nando ad terram deducunt. In insula expositis, omnia interiora, paruo tempore ad Solem adusta, comedunt. Testa, quæ concaua est, tum ueluti cymba ad continentem nauigant, tum pro aquæ receptaculo, tum pro tentorijs utuntur, quibus natura admodum opitulata est, ut una res uario usui accommodaretur. Cibo enim, uase, domo, nauis, uitam illorum adiuuant, Diodorus Siculus lib. 4. de fabulosis antiquorum gestis. Testudines terrenæ in India non amaræ ut marinæ sunt, sed & suauis & pingues habentur earum carnes, Aelianus. Prouerbiū, Ipsi testudines edite qui cepistis, supra inter prouerbia ex testudine in genere explicatum est.

G.

Testudinum marinarum carnes ammixtæ ranarum carnibus contra salamandras præclare auxiliantur, neq; est testudine aliud salamandræ aduersus, Plinius. Nicander ad idem remediū laudat suillam coctam cum carne testudinis marinæ. Et rursus, Contra salamandras uel succum decoctæ bibisse satis est. ¶ In alopecijs cutem replet muris marini cinis cum oleo, Plin. ¶ Testudinis marinæ sanguinem antidotis quibusdam contra morsus uenenatos adijci obseruauit, ut apud Scribonium Largum capite 177. in antidotum Marciani. Præparatur autem, ut docet Aetius lib. 13. 30 cap. 24. hunc in modum; Testudinem super ligneū aut fictile uas supinam reclinato, eiusq; caput statim amputato, & leuata ipsa sanguinem supposito uase excipito, & congelatum deinde per harundinem in multas partes secato, atq; operculi uice cribrū uasi superponito, & ad Solem locato; (Vide supra in Testudine simpliciter G.) siccātū uerò reponito, ac utitor ad uiperæ morsum drachmis duabus exhibitis, ex poscæ cyatho uno; sequenti deinde die siccū sanguinis drachmas quatuor cum aceti cyathis duobus dato; & tertia deinceps, sanguinis drachmas octo, ex aceti cyathis tribus. Eadem habet Aegineta lib. 5. cap. 24. sed quædā paulo aliter: Sanguine (inquit) arido utere ad morsus à uipera ut dictum est (nihil autem in mentione morsorum à uipera dixerat, quàm dandum eis hunc sanguinem cum cymino syluestri) drachmas duas propinando cum aceti duobus cyathis; tertia uerò die drachmas duas cum aceti cyathis tribus, ut codex noster impressus habet, sed mutilus (ut apparet) & ex Aetio restituendus. Testudinis marinæ sanguis omnibus feris est remediū, & omnis feræ morsus & aspidis magnificè sanat, author Kœranidum. Et rursus, Iuuat percussos ab echidna & potus & illitus ulceri. cum pultribus conditus & potus, sanat eos qui nocuum aliquid sumpserunt. Sanguis testudinis marinæ cum uino & leporis coagulo cuminoq; cōtra serpentium morsus & hausta rubetæ uenena cōuenienter dabitur, Dioscorides. Apud Aetium idem remediū contra ranam rubetam inuenio, Aegineta testudinis marinæ sanguinem aridum cum cymino syluestri morsus à uipera dari iubet; aut coaguli leporis hinnuliue tres obolos per se. Auicenna hunc sanguinem cum coagulo, nulla cumini mentione facta, contra morsus uenenosos, & contra uenum ex herbis quibusdam lactarijs, celebrat. Nicander in Theriacis ad quosuis serpentium morsus sanguinis huius amputato capite excepti, defæcati & arefacti drachmas quatuor, cumini syluestris drachmis duabus admiscet, & coaguli leporis drachmæ dimidiæ. Inde drachmā ex uino propinat. Ad uiperarum morsus Dorothei Helicæ remedia, descripta à Galeno lib. 2. de antidotis: Testudinis marinæ exiccati sanguinis drachmæ (duæ) ex aceto potæ commendantur; Inter composita uerò id quod ab Apollodoro compositum est, & à Sostrato laudatum, ac omnibus qui ab eo acceperunt, quod ex sanguine testudinis constat, ita habet: Cumini syluestris seminis acetabulum, testud. marinæ sanguinis aridi drachmas quatuor, statêres duos coaguli hinnuli, sin minus, leporini, tres; hœdini sanguinis drachmas quatuor; omnia mixta uinoq; optimo excepta, reponito; in usu magnitudinem oliuæ sumens, conterito; ex uino quàm præstantissimo cyathi dimidium potui dato; si medicamentum reuomat, rursus oliuæ dimidium, sicuti prædictum est, exhibeto; ac rursus si eijcit, tertio fabæ Aegyptiæ instar porrigito, quemadmodum dictum est prius. Sed de remedio testudinis marinæ contra pestilentem morbum in bobus, uide supra in Testudine simpliciter. Sanguine testud. marinæ alopeciarum inanitas & porrigo, omniaq; capitis ulcera curantur, Inarescere autem eum oportet,

oportet, lenteq; abluī, Plinius: & Serenus qui hanc uim testudini simpliciter adscribit: alij terrestri, Alopecij testud. marinae sanguinem illine, ex laudatissimis enim hic est, Archigenes apud Galenum fec. locos, & Galenus Euporiston 2. 86. Atqui Crito apud eundē lib. 1. de compos. sec. locos; marinae testud. sanguinē pharmacis pilos disperdentibus addi scribit. Instillatur & dolori aurium cum lacte mulierum. Quod si dentes per annum colluantur testudinū sanguine, immunes à dolore fiunt, Plinius. Anhelitus discutit, quasq; orthopnoeas uocant; ad has in polenta datur, Idem & author Kœranidum. Aduersus comitiales morbos manditur cum polline frumenti, Miscetur autem sanguis heminis tribus acetū hemina uini addita his, & cum hordeacea farina, aceto quoq; admixto, ut sit quod deuoretur fabae magnitudine. Hæc singula & matutina & uespertina dantur, dein post aliquot dies uespera, Comitibus instillatur ore diducto, his qui modicē corripiantur. Spasmo cum castoreo clystere infunditur, Plinius. Serapion pro epilepticis ordinat quæ specialiter passioni congrua medicamina nuncupauit, & inter cætera medicamento cuidam testudinis marinae sanguinem admiscet, Cælius Aurelianus, non probans hoc Serapionis remedium. Et rursus, In epilepsia bibendum dant aliqui lac asininū cum sale, uel sanguine testudinis marinae aut humano, Idem, hoc quoq; improbens. Ad comitalem iumentorum consulunt aliqui in nares infundi testudinis marinae sanguinis dimidiam cotylam cum pari aceto, & uino pari, admixta liquoris Cyrenaici drachma, Alysytus in Hippiatricis Græcis 109. Vide supra in Testudine simpliciter, & in Terrestri quoq;. Hippocrates lib. 1. de morbis muliebribus glandem seu medicamentum subdititium describit, quod recipit Testudinis marine cerebrum & crocum Aegyptium, & salem Aegyptium; nec exprimit eius uim, uidetur tamen factum ut aperiat uterum, fortassis & fœtum immortuum extrahat. ¶ Fel effi cacissimū esse creditur scorpionis marini, & callionymi piscis, marinae q; testudinis, & hyænæ, &c. Dioscor. Et paulo post, Testudinis fel anginis, & puerorum ulceribus quæ pacendo serpunt, medetur. Comitibus in nares utiliter inditur. Caprino felli (inquit Galenus 10. 13. de medic. simplicib.) simile ferme est ursinum & bubulum, taurinum uerò ualidius est istis, sed inferius felle hyænæ, ut hoc rursus imbecillius est quàm fel callionymi, & scorpionis mar. & testudinis marinae. Fel testudinum (inquit Plinius) claritatem oculorum facit; cicatrices extenuat, tonsillas sedat, & anginas, & omnia oris uitia; priuatim nomas ibi; item ardentium testium, Naribus illitum comitiales erigit, attollitq;. Idem cum uernatione anguium aceto ammixto, unice purulentis auribus prodest: Quidam bubulum fel admiscet, decoctarumq; carniū testudinis succum, addita aque uernatione anguium: Sed diu in uino testudinem excoquunt. Oculorum quoq; uitia omnia fel inunctum cum melle emendat, suffusiones etiam marinae fel cum fluuiatilis sanguine & lacte mulierum. Capillus inficitur felle, Hæc Plinius. Ad suffusos prima ferè omnium compositionum est, quæ ex fœniculi succo, & hyænæ felle ac melle Attico constat, quidam uerò etiam caprinum fel addiderunt. Verum postea alius aliud fel ammiscuit, alius galli, alius uiperæ, alius testudinis marinae, Galenus lib. 4. de compos. sec. locos. Aelij Galli remedium ad suffusiones: Fellis testudinis marinae drachmas octo, mellis Attici tantundem, fellis taurini drachmæ duæ, &c. apud Galenum de compos. sec. locos 4. 7. inter liquidas oculares compositiones Asclepiadis. Et mox 4. 8. ex Archigene aliud ad suffusiones prescribit huiusmodi, Fellis testud. marinae partem unam cum Attico melle quadruplo illine. Fel ipsum etiam per se sufficit cum aqua illitum. Ad auditus grauitatem ex Apollonio apud Galenum de compos. sec. locos: Senecta anguium cum felle bubulo, aut caprino, aut testudinis marinae, aut callionymi diluta utitur. Idem ferè locus à Plinio expressus est, his uerbis: Senectus serpentium feruente testa usta instillatur auribus rosaceo admixto, contra omnia quidem uitia efficax, sed contra graueolentiam præcipue: aut si purulentæ sunt ex aceto, melius cum felle caprino, uel bubulo, aut test. marinae. ¶ Medicamentum quod puerperij purgamenta expurgat: Testudinis marinae hepar uiride adhuc uiuentis, in lacte muliebri terito, & cum unguento irino ac uino subigito & apponito, Hippocrates lib. 1. de morbis mulieb. ¶ Testes marinae testud. sumpti multum prodesse traduntur morsis à serpentibus, Dioscorides 6. 39. Item oua testudinis aliqui ad eundē usum commendant, Ibidem. Et inter remedia aduersus salamandram, Profunt etiam (inquit) oua testudinis marinae aut terrestris, cocta. Vide in Terrestri supra. Oua eius assa (aliàs esa) lunaticos sanāt, Author Kœranidum. ¶ Vrina quoq; eius sexus pota, morsos ab aspide uel echidna sanat, Idem. Vide in terrestri. ¶ Medicamentum quod infunditur utero si non concipiat mulier: Lac mulieris masculum alentis, grana mali punici recentis terito, ac succum exprimito: & testudinis marinae partem inter anum & pudendum comburito ac terito, & hæc in pudendum muliebri infundito, Hippocrates de morbis mulieb. lib. 1.

H.

a. χελυδρος est testudo marina, ὡς τραχύδρον ἢ γῆρας, Varinus. Esti uerò chelydros proprie colubrum significat, ut inter serpentes dicemus: fortassis tamen pro testudine aquatica accipi potest, ut sic dicatur quasi χελυδρος γῆρας; sed authorem non habemus. χελυδρα aliqui marinam testudinem uocant, Hesychius & Varinus. Omys (ὄμυς) marina quæ hybenbras: aliud autem est hymebros, tenue animal quod in cibum uenit, menida uocant, Kiranides lib. 1. litera ultima. Ibidem ὄμυδα scribit à quibusdam sic uocari, quod in humeris magnam uim habeat, nam ὄμυς est humerus. Videtur autem manida piscem, & emyda siue omyda quadrupedem ouiparam confundere.

nam quod animal tenue esse scribit ac spinas habere, pisci conuenit; cætera testudini.

¶ Epitheta. χέλυς κραιναή, de marina, Oppianus: sed cuius testudini cōuenit ut κραιναή, id est aspera dicatur. Βροτολοιγός, Nicander in Theriacis: fortè quòd contra homines pugnare audeat. Ξιναλίε χέλυς, Eidem. Γοντιάς χελώνη, Crates Comicus apud Athenæum. Άλιον δάκος, χελώνη θαλασσοΐα, Oppianus. Μυών χελεπόν γήϋθ, ποδι πάντων θαρσαλέοι νεπύδων, Oppianus. Reliqua epitheta communia testudinum generi supra retulimus.

¶ Apud Chelonophagos insulæ tres sunt deinceps, quarum una testudinū appellatur, Strabo.

¶ c. Η ταχινῆσι (aliàs ἀκρησι) εἰσπλώει πηδύγιοσι, Nicander de marina testudine, id est, Quæ celeribus (aliàs summis) natat pedibus.

¶ e. Ἄ θαλασσία λεπίς, Callias Mitylenæus in Oda apud Alcæum, ubi Aristophanes pro λεπίς 10 legit χέλυς: & Dicæarchum ait non rectè λεπίδ' α legisse, addit etiam pueros his ori applicatis (insertis) uti pro fistulis per ludū, ut etiam tellinis alibi, Athenæus. Kiranides lib. 1, litera ultima, de omide, id est testudine marina, multa superstitiosa adfert, indigna relatu.

¶ h. Troglodytæ testudines cornigeras habent. Celtium genus id uocatur eximîæ testudinis, sed raræ. Nanc; scopuli præacuti Chelonophagos terrent; Troglodytæ autem ad quos adnatant, ut sacras adorant, Plinius. Circa Trœzenem olim polypos & testudinem marinam attingere nefas erat, Athenæus ex Clearcho.

DE TESTVDINE POLYPODE.

20

INSVLA ab Iambolo reperta in Oceano uersus meridiem animalia producit, magnitudine quidem parua, sed natura & sanguinis uirtute admirabilia. Corpore sunt rotundo ac testudinibus simili, duabus lineis inuicem per medium transuersis, in quarū cuiuslibet extremo sit auris & oculus, ut quatuor oculis uideant, totidemq; audiant auribus. Vnicus uenter, atq; intestina, in quæ comesta confluunt, pedes circum habent plures, quibus in utranq; partē ambulant. Huius beluæ sanguis mirabili asseritur uirtute. Omne enim corpus concisum dum spirat, hoc tinctum sanguine coheret, Io, Boëmus.

FINIS LIBRI DE QVADRVPEDIBVS OVIPARIS.

Id est aspe
t. Enzale
vna, Op
communia

ur, Strabo
Qua ceteris

s prolem in
catis (infe
na, de omni

e refudinis,
adnatant, ut
ingere ncha

magnitudine
refudibus
auris & ocu
a, in qua co
us beluz fan
a sanguine co

APPENDIX HISTORIAE
Quadrupedum uiuiparorum & ouiparorum
Conradi Gesneri
Tigurini.

TIGVRI EXCVDEBAT C. FROSCHOVERVS
ANNO SALVTIS M. D. LIIII.

AMPLISSIMO VIRO D. IOANNI STEIGERO, ILLUSTRIS REIP. BERNENSIS

SENATORI ET PROVINCIAE SABAUDICAE QUAESTORI,

Conradus Gesnerus S. D. P.

APPENDICEM istam ad nostram Animalium historiam, STEIGERE clarissime, cum non multa quidem, sed rara & spectatu lectuq; digna, & quae ab homine etiam occupato cum uoluptate inspicere possent, continere iudicarem, te illi ueluti patronum & spectatorem praecipuum delegi. Spero autem te pro summa humanitate tua, & ueteris consuetudinis nostrae quae nobis in Gallia olim intercessit recordatione, libentissime humanissimeq; hanc dedicationem accepturum. Quamuis enim ab illo tempore quo te adolescentem familiariter noui, & ingenij tui uirtutes semper approbavi, ad summos in patria honores euectus, uirtutum tuarum & rerum praesertim civilium, linguarumq; Latinae & Gallicae cognitionis merito, cum foris, hoc est in Sabaudica prouincia, qua imperium uestrum agnosci, tum donum magistratus aliquot magna cum laude gesseris, & nunc etiam in splendidissimo illustris Reip. uestrae loco uerferis, pristinam tamen humanitatem benignitatemq; tuam, nullo ut pleriq; solem morum festu, nec ueterum amicorum & literarum contemptu permutasti. Quamobrem cum hanc ueluti suauam, aut theatrum potius, in quo uaria & maxime peregrina animalia spectanda exhiberentur, rem liberalem & liberalissimo uiro, qualis tu inter primos es, dignam mecum existimarem, eandem ad te primum mittendam, & magifico nomini tuo perpetuum obseruationis ac amoris in te mei pignus & momentum dedicadam, mihi constitui. Nam si reges & principes uel singula aliquando animalia peregrina, dono inter se mittunt: uel etiam partes duntaxat eorum, ut cornua fortassis egregia & raritate sua pretiosa, te quoq; uirum magno & regio animo praeditum, non unum nec pauca huiusmodi animalia, praesertim ab homine tui obseruantissimo missa, benigne & amanter admissurum mihi persuasi. Etsi enim ea uiua non sunt, diutius tamen quam ulla bestia uiua apud homines ingenuos & eruditos, qui haec ex nostris lucubrationibus cognoscere dignabuntur, superuictura sperauerim. Vale, & clarissimo doctissimoq; in Rep. uestra uiro D. Nicolao Zerclino, amicisq; reliquis plurimum meo nomine salutem dicitur. Tiguri, duodecimo Calendas Martij, anno Domini M. D. LIII.

AD LECTOREM.

POSTULAT a me ratio & officium gratitudinis, humanissime Lector, ut per quos profecerim ingenue fatear, & beneficiorum mihi auctores nominibus eorum honorifice commemoratis agnoscam. Quamquam illi eadem opera non minus publice etiam & de communibus literarum studijs bene meriti sunt, uiri plane digni quos boni & eruditi omnes, quibus haec studia cordi sunt, perpetuo amem ac celebrent. A primo igitur Historiae animalium nostrae aucto libro, peruenimus ad me imagines aliquot, & historiae simul quorundam, peregrinorum animalium (in quadrupedum genere, nam de ceteris in praesentia non dicam) quas communicarunt clarissimi uiri:

Vri & Bisonis, Vuolfgangus Lazius Viennensis medicus, historicus & a consilijs potentissimi Romanorum regis Ferdinandi &c.

Bouis feri Scotici, & Canum Scotiorum uel Britannicorum trium generum, uir genere nobilis & literarum cognitione nobilior Henricus a S. Cla. o metropolitanae ecclesiae Glasguensis in Scotia Decanus, per doctissimum uirum Ioannem Ferrerium Pedemontanum.

Tarandi & Vulpis crucigerae, Valentinus Grauius Decimarius & Senator Fribergensis in Misnia.

Gazelle siue Caprae moschi, An. Musa Brasauolus illustrissimus Ferrariae ducis medicus.

Musmonis & simae quam cynocephalum putamus, Theodorus Beza Burgundus uir nobilis & utriusq; linguae professor doctissimus in clarissima Academia Lausannensi.

Damae Plinij, Sciuri Getuli: & capiti bonasi, cerui palmati, strepsicerotis, Ioannes Caius Britannus medicus excellentissimus Londini in Anglia.

APPEN-

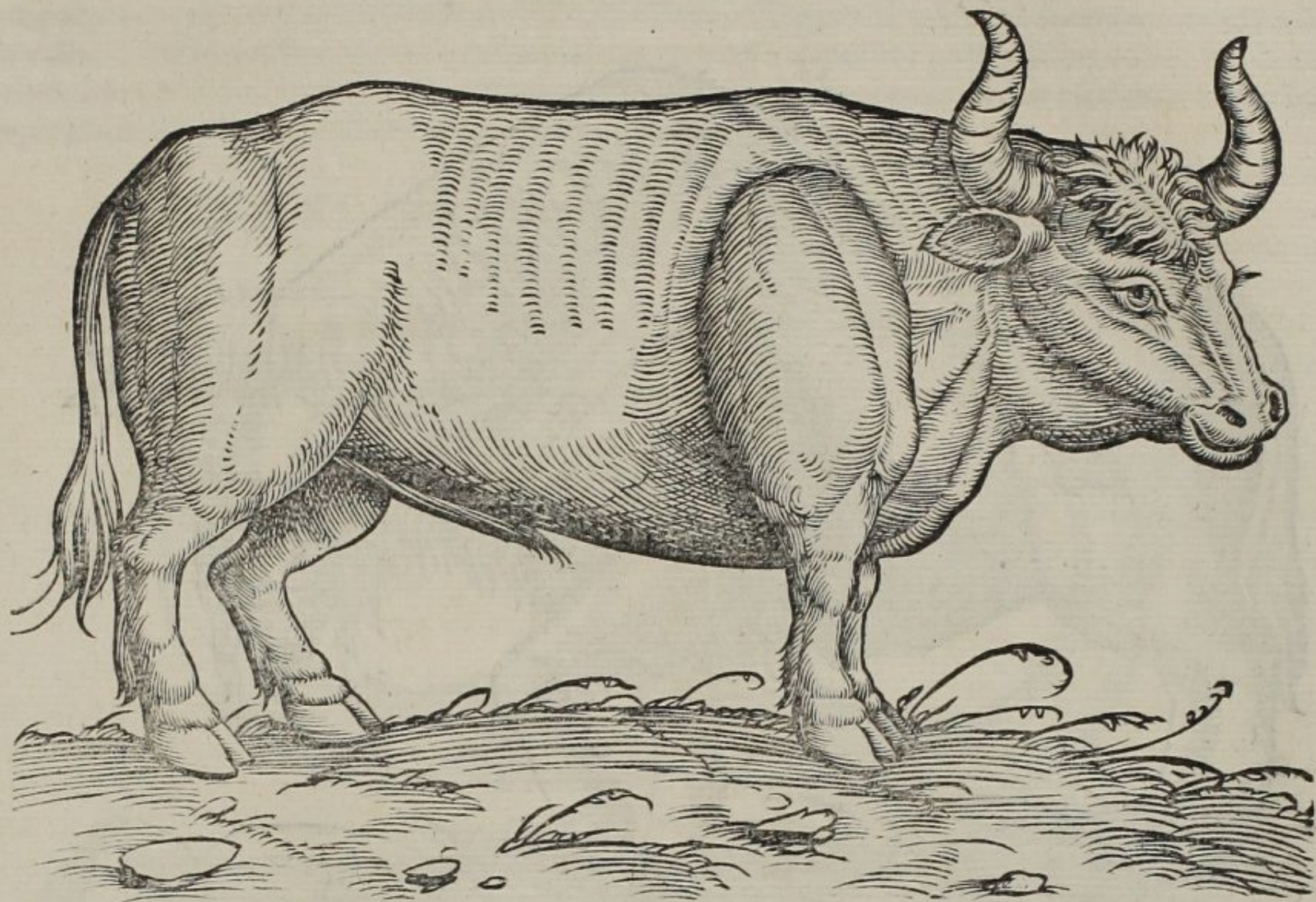
FIGURI EXCVDIBAT C. THORCHOVERVS
ANNO SALVTIS M. D. LIII.

2

APPENDIX HISTORIAE QVADRVPEDVM VIVIPARORVM

CONRADI GESNERI.

DE VRO. Germanice *Awerochs/ Vrochf.*
Polonice *Tur.*

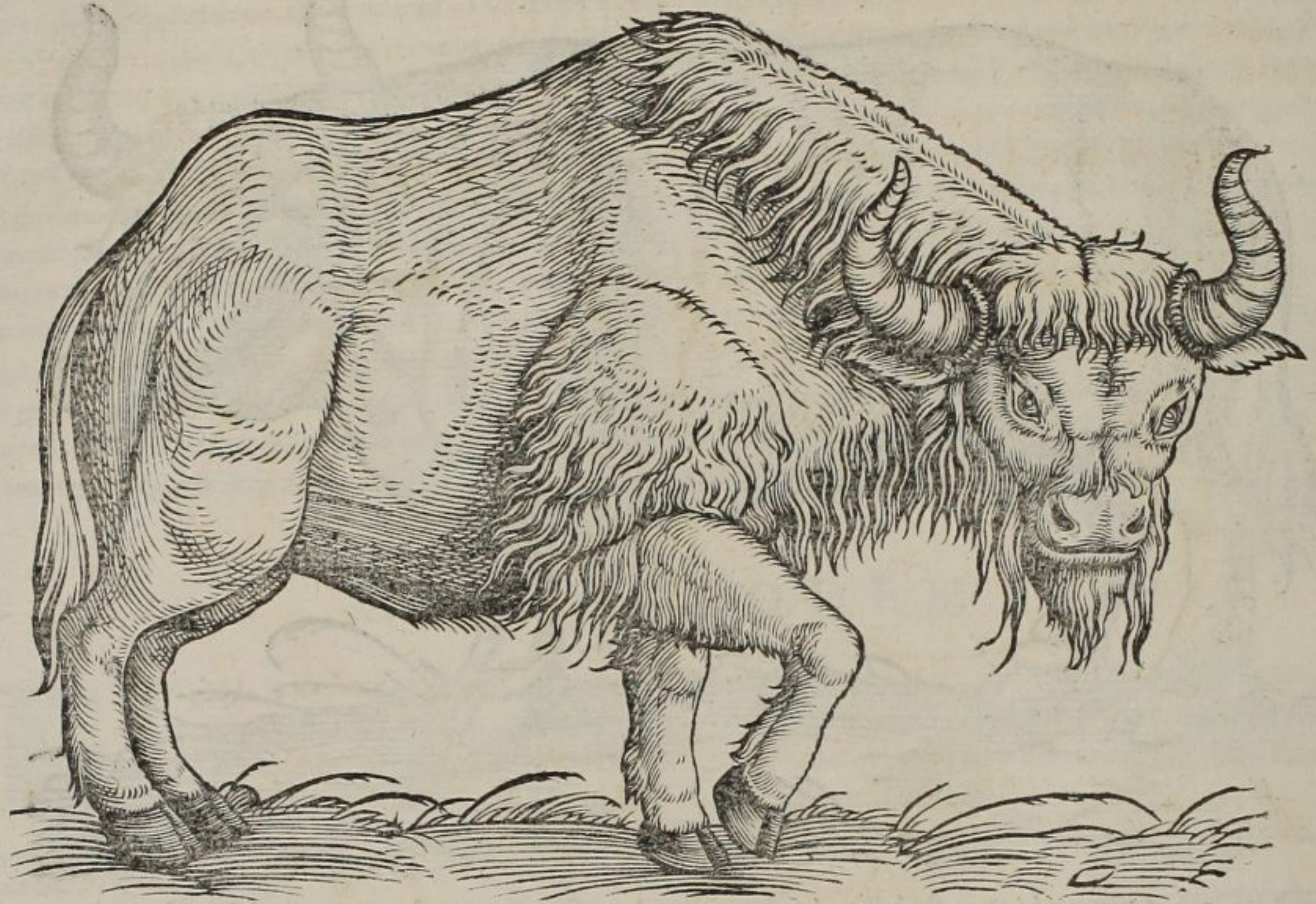

40
50
60

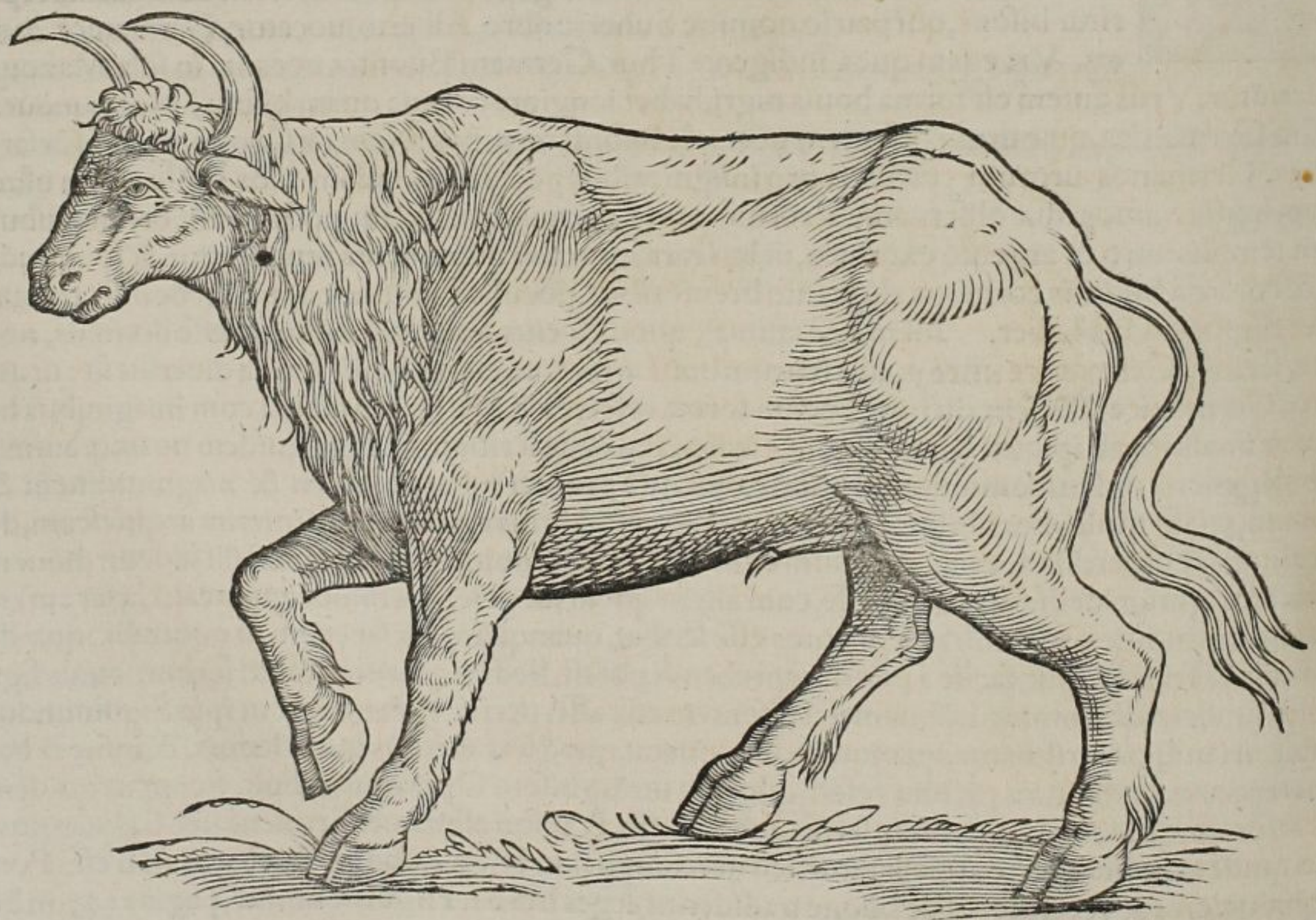
HAE C uri icon, & bisonis quæ proxime sequetur, ad uivum redditæ sunt, ut Vuolf gangus Lazius nobis asseruit, cura nobilissimi doctissimiq; herois Sigismundi Liberi Baronis in Herberstein &c. qui etiam in suis rerum Moscouiticarum Commentarijs, de his duobus boum ferorum generibus ita scribit: In Lithuuania reperitur bisonis, qui patrio nomine Suber (zubro Alberto) uocatur, Germanice *Auroy*. Vri etiam quos indigenæ Thur, Germani Bisontes uocant, in sola Mazouia reperitür. Vrus autem est forma bouis nigri, habet longiora cornua quàm bisonis. Nec te moueat dictio Germanica, quæ urum bisontem uocat, & bisontem *auroy*. Nam ex Commentarijs Cæsaris habes, Germanos uorum cornibus pro insignioribus poculis quondam usos fuisse: quem usum etiam hodie Samogithæ obseruant. Vrorum porro cornua, quæ etiam nostro tempore in quibusdam templis auro & argento exornata, ueluti rara quædam monimenta reperitür, & longitudine & colore à bisonis cornibus aliquanto breuioribus, poculisq; minime aptis, facile discernuntur. Hæc Sigismundus Liber. Idem hoc animal, quod ex eius sententiâ bisonem esse diximus, non apte, scribit, Germanice *auroy*, id est urum boue appellari, cum à bouis forma diuersus sit: urum uero, Germanice *Wisent* dictum, bouem forma referre ait. Sed hæc in tabula cum imaginibus horum animalium ab ipso (ni fallor) Viennæ ædita, ambigue scribuntur, mihi quidem utrunq; animal bubuli generis uidetur omnino: sed bison ex pictura propter iugas, barbam & magnitudinem & gibbum, etiam multò horribilior aspectu fera apparet. Huius ego opinioni interim acquiescam, donec aliquis rem certius aperiat, neq; dum enim affirmare omnino possum, quod illi uidetur, bouem cuius hic figuram dedimus, urum esse, cum altero quem subijciemus minor appareat: Cæsar autem uros magnitudine paulò infra elephantos esse scribat. quanquam Cæsar etiam in nonnullis quæ de Germaniæ feris scripsit, facile à peritis reprehendi potest. Sed neq; bouem illum ferum, cuius figura iam subijcietur, omnino bisonem uel bisontem esse asseruerim, cum nomē (ut ipse Sigismundus scribit) uri uulgo ei tribuatur, quanquã hoc conuenit quod ferè iubatus instar leonis, & insuper barbatus appareat, quantum pictura refert, quorum utriq; bisoni Oppianus tribuit. Scoticus quidem bos ferus, cuius iconem uidebis inferius, iubatus est, & bison albus uel Scoticus uel Calydonius, meo quidem iudicio recte appellabitur, sed non simpliciter bison, quoniam barbatus non est. Porro quæ ueteres ac recentiores de bione tradiderint, leges libro 1. Historiæ nostræ, pagina 143. in bo

um syluestrium historia, (ubi etiam ostendi scriptores aliquot urum, bisonem, bubalū & bonafum, confundere:) & de uro, eodem libro pagina 157. & rursus in Paralipomenis pagina 1097. ubi bouē hic pro bione ex Sigismundi Liberi sententia pictum, pro uro copiosius descripsi. Miserat enim illum tum temporis ad me doctissimus felicis memorię uir Sebastianus Munsterus pro uro, ut etiam ipse acceperat, quoniam sic uulgò uocatur. Quod si quis utrunq; ex hisce bubus Latine urum appellarit, minoris tantum & maioris, aut barbati iubatue differentia adiecta, rectè illum faciurum arbitror, quoniam bionis aliud Latinum nomen non habemus.

BISON. Germanice Wisent. De quo ea tantum cognouimus, quæ iam inter cætera de Vro scripta sunt.

DE BIONE ALBO SCOTICO.

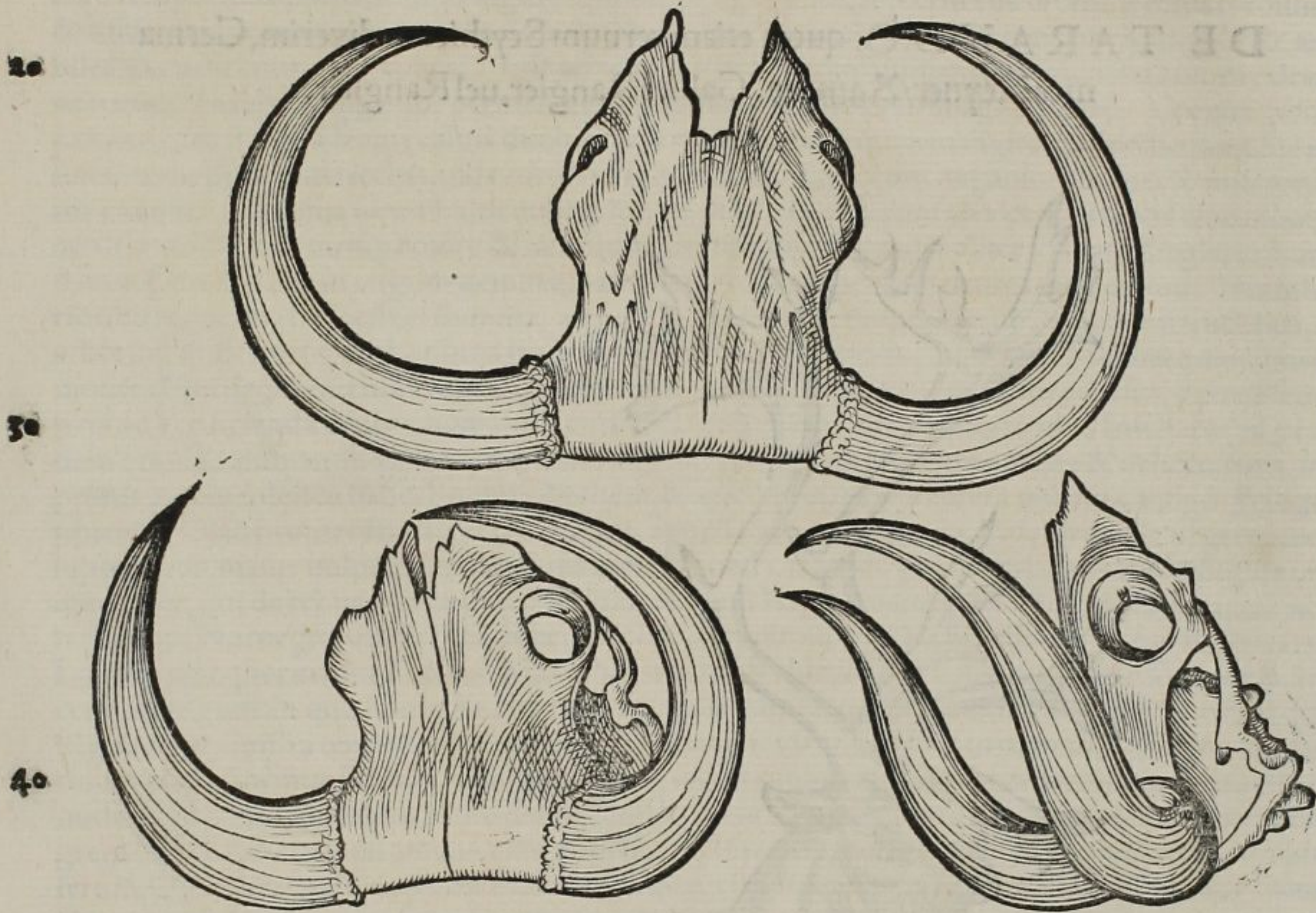
IN

Quadrup. uiuipar.

5

IN Scotia Calydoniæ syluæ olim dictæ nomen adhuc manet uulgare Callendar & Caldar. ea excurrit per Monteth & Erneuallem lōgo tractu ad Atholiam & Loquhabriam usq̃. Gignere solet hæc sylua boues candidissimos in formam leonis iubam ferentes, cætera mansuetis simillimos, uerum adeò feros indomitosq̃ atq̃ humanum refugientes confortium, ut quas herbas arboresq̃ aut frutices humana contrectatas manu senserint, plurimos deinceps dies fugiant: capti autem arte quapiam (quod difficillimum est) mox paulò præ mœstitia moriantur. Quum uerò sese peti senserint, in obuium quẽcunq̃ magno impetu irruentes eum prosterunt, non canes, non uenabula, nec ferrum ullum metuunt, Hector Boëthius in Descriptione regni Scotiæ. Et rursus, Huius autem animalis carnes esui iucundissimæ sunt, atq̃ in primis nobilitati gratæ, uerum cartilaginosa. Cæterum quum tota olim sylua nasci ea solerent, in una tantum nunc eius parte reperiuntur, quæ Cummirnald appellatur, alijs gula humana ad internicionem redactis, Hæc ille. Mihi quidem genus hoc bouis uidetur recte appellari posse Bison albus Scoticus uel Calydonius, eò quod leonis instar iubatus sit, ut de bisonne Oppianus scribit; sed non etiam barbatus, ut bison simpliciter dictus eidem.

BONASI (ut conijcimus) **CAPVT** ad sceleton expressum.

BONASI historiam libro 1. descripsimus, pagina 145. inter boues syluestres, ubi picturam quoq̃ capitis eius & cornuum dedimus ab amico quodam missam. Sed quoniam præstantissimus medicus Io. Caius ex Anglia nuper figuram cornibus differentem misit, unâ cum descriptione ad sceleton facta, hanc quoq̃ in commune proponere uolui. Mitto ad te (inquit in epistola ad me) caput uasti cuiusdam animalis, cui nudum os capitis unâ cum ossibus, quæ cornua sustinebant, grauissimi ponderis sunt, & iustum ferè attollentis onus. Quorum curuatura ita se promittit, ut non rectâ deorsum uergat, sed obliquè antrorsum, quod quia uideri nequit in facie prospiciente, curauit ut apparet in auertente in latus. Spacium frontis inter cornua, palm. Rom. trium est cum semisse. Longitudo cornuum, ped. 2. palm. trium, & digiti semissis est. In ambitu, ubi capiti iunguntur, pedis unius & palm. semissis sunt. Huius generis caput aliud Varuici in castello uidi, quo loco magni & robusti Guidonis, comitis olim Varuicensis, arma sunt, cuius cornuum ossibus si ipsa cornua addas, multo fierent longiora, & alia figura atq̃ curuatura. Eo in loco etiam uertebra colli eiusdem animalis est, tanta magnitudine, ut non nisi lōgitudine 3. pedū Rom. & 2. palm. cum semisse circumdari possit. Aequè & ad id animal pertinere existimo omoplatam illam quæ uisitur catenis suspensa è porta septentrionali Couentriæ, cui ut nulla spina est, (si bene meministi) ita lata est ima sua parte pedes 3. digitos 2. Longa ped. 4. palm. 2. Ambitus acetabuli quod armmum excepit, ped. trium est, & palm. unius. Circundat os integrum, non nisi pedū undecim, palm.

a 3

unius longitudo & semissis. In sacello magni Guidonis, quod positum est non amplius 1000 pass. a Varuico oppido, suspenditur costa huius item animalis (ut ego quidem reor) cuius ambitus quo loco minima est, palm. trium est: Longitudo, sex pedū cum dimidio. Sicca ea est, & in extrema superficie cariosa, pendit tamen lib. 9. cum semisse. Ex uulgo pars, apri esse costam putant, à Guidone occisi: pars, uacca quæ prope Couentriam in fossa quadam commorabatur, multis infesta. Quæ posterior opinio ad uerum propius accedit puto, cum bonasi forsan esse possit. Vri esse dicere, uetant cornua recurua. Hæc forsan superuacua sunt, quod in libro tuo bonasi faciē depinxisti, tamen quia dubitauerim de animali hoc, uolui cogitandi materiam tibi ministrare, ut si forte alius animalis ossa essent, tu per otium nomen nobis aperires, Hæc ille: cuius coniecturis ipse etiam assentiar, donec aliquando fortassis aliquid certius exploratum nobis fuerit. Bonasum quidem boum ferorum omnium longè maximum ueteres faciunt. Huius enim pellis uel domum totam intexerit, (ὅτι δὲ γυναικῶν αὐτοῦ καλύπτει ἅλον οἶκον. sed οἶκον hic domus partem accipio, cœnaculum uel cubiculum) propter capronas uisum impediētes nō rectā sed oblique intuetur, color eius similis est terræ & locis in quibus moratur, & cornua gerit ὅσα ἂν ἀντιένειν ἀλλήλοις μὴ βλάπτοντα, id est innoxia quod ad se inuicem conuertantur, ut in Coronide quadam Græci codicis manuscripti Aeliani de animalibus reperi. Hanc quidem coloris mutationē cum alij authores tarando adscribant, Aelianus aut quisquis hanc coronidem scripsit, bonaso non recte tribuere uidetur.

DE TARANDO, quem etiam ceruum Scythicum dixerim, Germanice Keyner/Kainger. Gallicè Rangier, uel Ranglier.

TARAN

TARANDI eiusque cornuum falsam imaginem, Tabulae regionum Septentrionalium Olaf Magni imitatione decepti, posuimus in libro de historia quadrupedum uiuiparorum, pagina 950. rangiferi nomine. dubitabam enim adhuc an tarandus idem rangifero esset, quod doctissimo uiro Ge. Agricola uidetur; cui ego nunc magis assentior, etli tum quoque non omnino negaui, sed dubitatione aliqua motus, quae de tarando ueteres scripsere, in bouum syluestrium historia conscripsi, pagina 156. & rursus seorsim quae de rangifero recentiores, pagina 950. quo loco (sequente mox pagina) positum a nobis cornu, tarandi siue rangiferi non esse nunc certo scio, tum enim dubitabam. Cuius uero animantis id sit, nisi alces est (quanquam differt ab eo cornu alces, quod alias ab amico quodam ad me missum in Alces historia posui) ignorare me ingenue fateor. Id uero quod in praesentia damus animal, a Cl. V. Valentino Grauius ad nos missum, tarandum siue rangiferum ad uiuum expressum esse non dubito, nam cornuum quoque omnino similitudinem effigiem doctissimus uir Benedictus Martinus Bernensis, qualia Bernae in curia spectantur, nuper misit. His addam quae de hoc animante Ge. Fabricius ad me scripsit. Tarandus (inquit) quem populi Septentrionales sua lingua Rehenschier nominant, formam cerui habet, sed corpus robustius; colorem secundum anni tempus mutat, etiam pro locorum in quibus uixerit, uarietate, ut auctor Admirandorum scribit, siue Aristoteles ille sit, seu Trophilus. Arborum autem & locorum, & rerum quas attigerit uniuersarum, colorem imitari, nobis adhuc compertum non est. Eum autem quod anni temporibus mutet, inde colligitur, quod alij colore asini, alij cerui esse dicant. Pectus torosum, & uillis albis prominentibusque densum atque rigidum, crura pilosa, bifidae concauaeque ungulae, & molles, in cursu enim eas explicat. Ipse ad celeritatem expeditissimus; ita ut et summas niues calcet, non impressis alte uestigijs, & pernicitate insidiantia in uallibus animalia effugiat. Cornua gestat praeterea, quae statim a fronte ramis duobus latis mucronantur quasi in digitos; in medio ramulus ueluti internodium interiectus, inde rursus in ramos latis, digitorum expansorum specie mucronatos exeunt. Cornua sunt alba, uenulisque longis distincta, differunt ab alces cornibus altitudine, a cerui latitudine; ab utrisque colore & ramorum multitudinem; quamuis aliter scribat Zieglerus Landauus. Currendo ea in tergum demittit, nam stanti frontem penes inferiores rami tegunt. His inferioribus concreta frigoribus flumina, ad potum capiendum rumpere fertur. Sylvarum fructibus, et arborum musco uescitur. Latibula struit in montibus Septentrionalibus, et in Mosibergum, aliosque montes Noruegiae intensioribus frigoribus procedit. Capitur ab hominibus ad usus domesticos, nam ad conficienda itinera, domatur a cursoribus; ad opera rustica, ab agricolis. Infestatur ad praedam a multis animantibus, caro enim tarandi est ferinis illorum locorum optima & delicatissima. In primis autem infestos habet lupum, gulonem, & quod propter horrorem ululatus, uulgo *Feldgeschrey*, ab Olao propter feritatem *Grimelau* appellatur. Hoc animal ad praedam exit gregatim, lupo minus, mauius uulpe, pilis nigris, maxime ferum, & tarando praeter ceteris inimicum. Sigismundus Liber, qui de rebus Moscouiticis scripsit, ait apud Lappos ceruorum esse greges, ut apud nos bouum, qui Noruegiorum lingua, *Rhen* uocentur, nostratibusque ceruis esse aliquanto maiores; ijs Lappos uti equorum iumentorumque uice, hoc modo. Vehiculo in scaphae piscatoriae formam facto, ceruos iungunt; in quo homo, ne citatiore animalis cursu excidat, pedibus alligatur. Lorum quo id gubernat, sinistra tenet, dextra baculum, quo uehiculi, si quam forte in partem plus aequo uergat, calum euerisionemue sustinet. Tali curriculo se uiginti miliaria uno die confecisse ait, ceruumque dimissum, ad consueta stabula nullo duce rediisse. In hac fere sententiam ille. Animal hoc natura congregabile & societatis est amans, nam armenta mille tarandorum in uastis illis syluis simul conspici ferunt. Quod fieri posse etiam uox Psalmi quinquagesimi testatur, in quo Asaphi ore loquitur Deus: Omnes bestiae terrae meae sunt, & armenta montium, in quibus numero millenario congregantur. Femellae in hoc genere ramis carent, & lactis abundantia gentem alunt. Tarandos in Noruegia reperiri mercatores asserunt; in Suecia superiore, Olaus Magnus; in Lapponia, Sigismundus Liber; in Polonia interdum, Agricola Ammonius. Superioribus annis binum, cum frenis, sellis, & phaleris Augustam Vindellicorum dicuntur adducti. Haec diuersis temporibus, ex Alenpeciorum Fribergensium (qui illis in locis negotiantur) relatione, & ex adductis auctoribus, scripsit ad me uir humanitate & integritate praestans Valentinus Grauius, qui quoniam Reipublicae negotijs atque Principis occupatus est, per me tibi significari uoluit, idem etiam picturam ad te mittit.

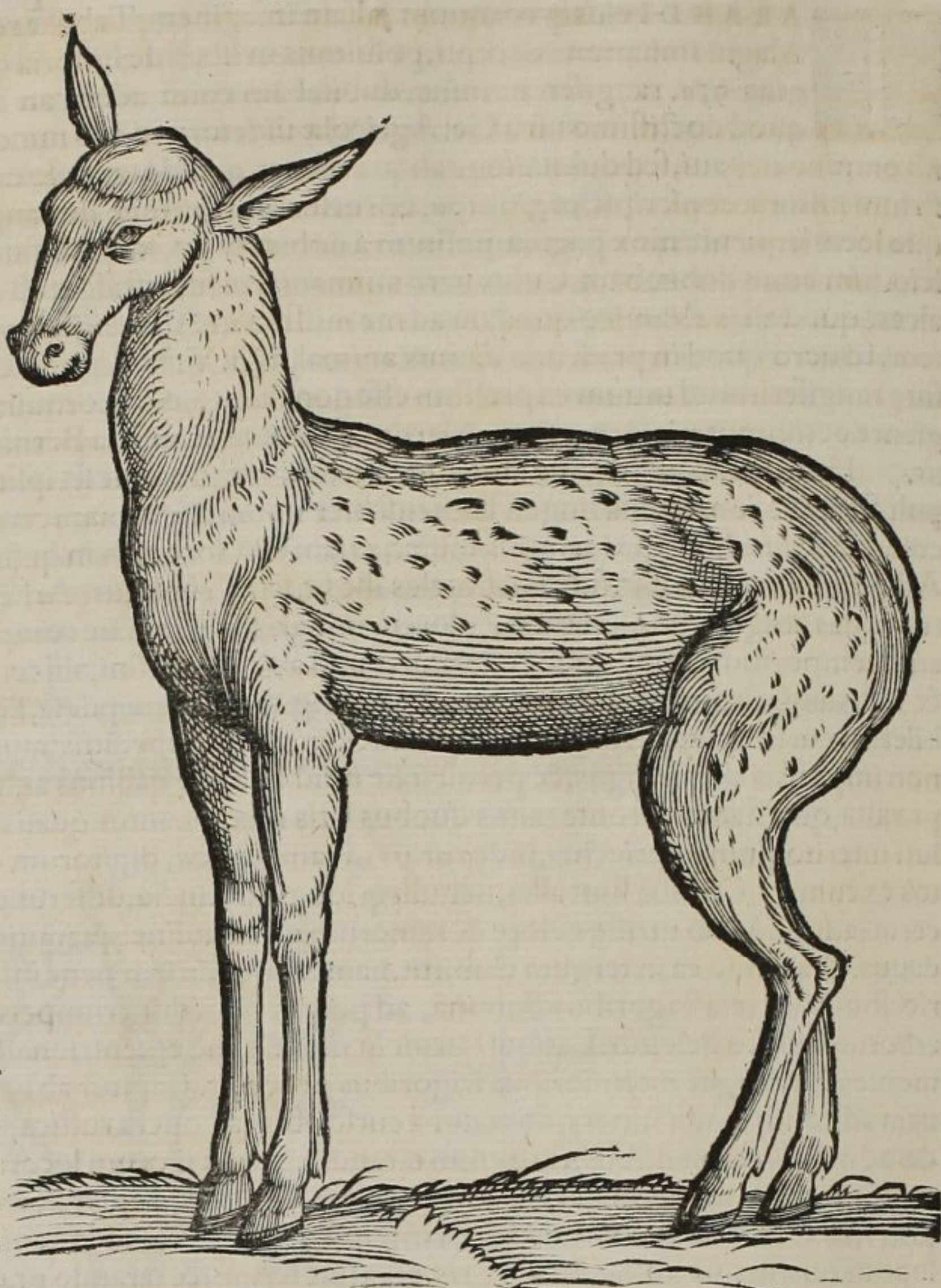
DE GAZELLA uel Caprea Moschi.

HAEC effigiem tanquam animantis est quo moschus pretiosissimum odoramentum habetur, Antonius Musa Brasauolus ad nos misit. Id animal Italicè dici potest capriolo del musco. Gallicè cheureul du musc. Germanicè *Bisemthierle* oder *Bisemreech*, cuius historiam iam dedimus libro 1. pagina 786. Petrus Bellonius in Memorabilibus peregrinationum suarum, libro 2. capite 51. (in capitis inscriptione) gazellam a priscis orygem dictam scribit, sed cum oryx sit unicornis, gazella bicornis, differre existimanda sunt, quamuis utraque caprarum syluestrium generis. Deinde gazellam describens: In arce Cairi (inquit) uidimus gazellas cicuratas, capreolis plane similes, rupicaprae magnitudine & colore; anteriore corporis par-

AMAG

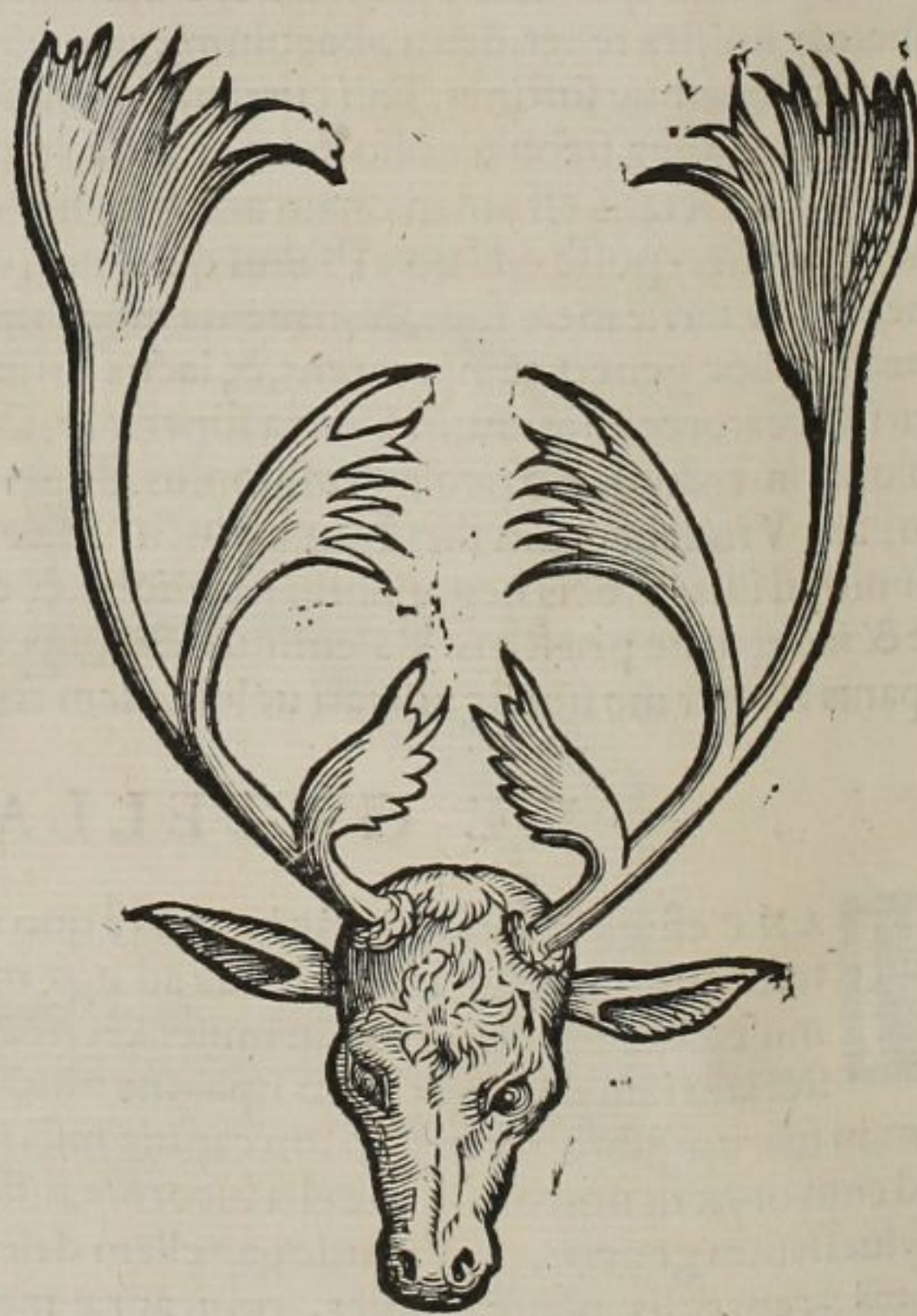
a 4

te humili, posteriore alta instar leporis. Lineam supra oculos nigram habent ut rupicaprae. Vocem ferè caprinam ædunt, sed barba (arunco) carent. Pilius earum ruffus ad pallidum uergit, politus ac splendidus. in pectore & coxis albus, ut platyceroti. Cauda etiam inferius alba est, superius Bætico colore, ad poplites usq; demissa ut platyceroti. Currit & ascēdit multo facilius per mōtes quānt descendit, in planicie progressus ei uelox. Aurículas instar cerui erigit. Crura gracilia sunt, pedes bisulci. Collum longum & gracile, ut rupicaprae. Cornua maris quā fœminæ grandiora, planè recta nisi in mucrone modicè adunca essent, longiora quā rupicaprae, lunæ (crescentis) quadam effigie. Morari solent in planitie locis sterilibus & aridis, Hæc ille. Ceterum hæc eius descriptio omnino non conuenit cum icone quam Brasauolus ad nos misit, ut eam alterius feræ, axis fortassis, (quanquam diuersa uidetur axis Bellonij, cauda ad poplites usq; porrecta, de qua infra mentio fiet) si modo ad uiuā aliquā expressa est, esse conijciā.

DE CERVO PALMATO.

CAPVT hoc in Angliā depictū, uidetur esse eius animalis, quod Iulius Capitolinus in historia sua de tribus Gordianis ceruum palmatum ex argumento uocat. Si eius non sunt, alicuius sunt ex genere platycerotō. Verum quod cornua hæc aut æquant aut superāt & longitudine & crassitudine ceruina, & latitudine excedunt platycerotis cornua, consonum est corpus animalis cerui potius, quā platycerotis simile esse, ut Io. Caius medicus Britannus ad nos scripsit. Nostra quidem de ceruo palmato scripta, habentur libro 1. pag. 356. Nunc postquam à Io. Caio hæc cornua ad me misa sunt, cum illo potius senserim,

DAMA

Quadrup. uiuipar.

DAMA PLINII.

9

AEC icon damæ est eas ex caprarũ genere esse, indicat pilus, aruncus, si gura corporis, atq; cornua, nisi quod his in aduersum adunca, cum cæteris in auersum adta sint. Capræ magnitudine est dama, & colore dorcadis, Ioan. Caius. Quæ nos de dama obseruauimus, leges libro primo pagina 334.

20

DE STREPSICEROTE.

IN Creta (inquit Petrus Bello-
nius) præsertim in monte Ida,
genus ouis reperitur, qd pa-
ttores strepsicerotem nomi-
nant: cui cornua non ut ouibus commu-
nibus reflexa, sed omnino recta cre-
taq; ut unicornis, spiris canaliculatis
capreolorum instar intorta sunt: nec aliud à nostris ouibus differt, ne magni-
tudine quidem: & similiter ut nostræ gregarium est, & in magnis gregibus degit cuius figuram nos primi à nemine alio excerptâ publicamus, Hæc ille.

40

50

60

Sed aliam strepsicerotis cornuum effigiem Io. Caius ex Angliã pictam ad nos misit, (cum descriptione eorundem) quam hic adiçio. Strepsicerotis cornua (inquit) tam graphicè descripsit Plinius, ut lōgiore uerborum ambitu opus non sit. Ergo hoc tantum addam, ea esse intus caua, sed longa pedes Romanos duos, palmos tres, si recto ductu metiãris: si flexo pro natura cornuum, pedes tres integros. Crassa sunt ubi capiti cõmittuntur, digitos Rom. tres cum semisse. describuntur in ambitu pal. Rom. 2. & dimidiõ, eo ipso in loco. In summo, leuore quodam nigrescunt, cum in imo fusca magis & rugosa sint. Iam inde à primo ortu sensim gracilescunt, & tandem in acutum exeunt. Pendunt unã cum facie sicca per longitudinem dimidiata, lib. 7. uncias iij. & semissem. Facies, quæ adhuc superest iuncta cornibus, & frontis ceruicisq; pilus, loquuntur strepsicerotem animal esse magnitudine ferè ceruina, et pilo rufo ad instar ceruini. Sed an nare & figura corporis ceruina sit, ex facie nihil habeo certi dicere, cum nares diuturni temporis usu detritæ

sint, & facies eadem de caussa hinc inde glabra sit. Coniçeres tamen ex eo quod superest, eum propius accedere ad ceruum aut platycerotem. Hinc pictor ceruinas adiunxit nares strepsicerotis faciei. Aures tamen habes strepsicerotis, exiguas scilicet & breuiore quam pro faciei magnitudine. Quod inter radices cornuum uides, pars colli est, Hæc Caius. Nostras de strepsicerote obseruationes protulimus libro 1. pagina 323.

DE MUSMONE, & alia simili fera; & Ouibus Hebridum & Orchardum.

HANC Musmonis effigiem ad uitu expressam, à Genuensi quodam mercatore acceptam Theodorus Beza nobis communicauit. uocant autem in Bardania uulgò muslonem. Vide libro 1. de quadrupedibus nostro, pagina 934.

IDEM aut proximum musmoni uidetur animal, cuius Hector Boethius in Descriptione regni Scotiae meminit his uerbis: Hirthæ insulae Hebridum postremae adiacet alia quaedam sed inhabitabilis insula. In ea animalia quaedam sunt, ouibus forma haud dissimilia, cæterum fera, & quæ nisi indagine capi nequeant: pilos medio modo inter oues & capras ferentia, neque molles ut ouium lanam, neque ut caprarum duros. Nec alterius in ea generis ullum pecus uisitur.

OMNIUM Hebridum postrema insula est quæ Hirtha appellatur, polarem habens elevationem sexaginta trium graduum. Nomen autem huic ab ouibus, quas prisca lingua hierth uocamus, inditum est. Siquidem oues fert uel maximos hircos altitudine exuperantes, cornua bulbis crassitudine æqua, sed longitudine aliquanto etiam superantia, præterea caudas in terram usque promissas habentes, Idem Boethius. Germani herd gregem pecorum uocant, & hirt pastorem, & forsitan oues quoque Hebridum incolæ proxima Germanis (ni fallor) lingua utentes, eadem origine hierth nominant, cui etiam Græcum nomē ἱερθ colludit. Sunt & alia oues syluestres diuersæ, de quibus scripsi partim in Oue B. pagina 875. partim in Musmonis historia. IN Orchardibus insulis oues penè omnes geminos, immo trigeminos plerumque partus edunt, Hector Boethius in Descriptione regni Scotiae.

DE TRAGELAPHO.

TRAGELAPHVS (cuius nomen Gallicum non habeo, inquit Bellonius) quod ad pilos ibicem refert, sed barba caret. Cornua ei caprinis similia, sed aliquanto retorta, sicut arietis, ea nunquam amittit. rostro, fronte & auriculis ouem refert, ut scroto etiam pendulo & admodum crasso. Crura eius albicant, ouillis similia. Cauda nigra, coxæ (femora) sub cauda albæ sunt. Pilos tam longos habet circa stomachum & colli prona supraque parte, ut barbatus uideatur. Pili etiam armorum (scapularum) & pectoris longi & nigri sunt, cum duabus maculis cinereis (griseis) utrinque ad ilia. Nares nigrae, rostrum album ut etiam totus uenter inferne. Docti quidam in Germania tragelaphum esse putant genus cerui, quod Germani appellant brand hirtz, de quo copiose scriptum est nobis in primi Lib. Paralip. pag. 101.

10

20

30

40

50

60

DE

Quadrup. uiuipar.

II

DE CAPREA PLATYCEROTE & Hippelapho.

PLATYCEROS, quam Græci hodie uulgò platogna uocant, Aristotelis prox uidetur, pro qua uoce interpretes damam reddunt. Accedit hoc animal ad corpulentiam cerui, maius capreolo, à quo colore etiam differt. Cornua ei præ cæteris antrorsum inclinant, quæ quotannis amittit. Color dorsi subflauus est, cum linea nigra per dorsum. Cauda longa usq; ad poplites, ut in uisulo. Latera eius aliquando maculis albis distinguuntur, quas senescens perdit. Fœminæ etiam aliquando totæ albæ sunt, ita ut capræ uideri possent, nisi p̄ o breuiore differrent. Cornua eius diuersis in locis propter magnitudinem ostentantur, ut illa quæ spectantur in ascensu arcis Ambausij. Vbi etiam alterius bestię huius generis effigies uidetur in lapide sculpta, cui cornua uera (quæ animal uiuum gestauerat) adiuncta sunt. Hæc fortè bestia fuerit quam Aristoteles Hippelaphum nominauit, quoniam barbam gerit ibicis instar. Sed quocunq; nomine uocetur, animal sanè rarum & memorabile est, quod in Gallia aliquando cōspectum fuisse, effigies eius publicè spectanda cum cornibus exposita persuadet, Bellonius. Ad hippelaphi historiam hoc quoq; pertinet, quod Franciscus Galliarum rex equum habuit posteriore corporis parte ceruina, natum (ut fertur) ex ceruo & equa, Sed hic cum cornibus caruerit, hippelaphus Aristotelis esse nō potest, Idem.

10

DE AXI.

Narce Cairi uidimus marem & fœminam animalis cuiusdam peregrini, quod Axin Plinij esse conijcio, his ab eo uerbis descriptum: In India & feram nomine axin, hinnuli pelle, pluribus candidioribusq; maculis, sacra Libero patri. Hoc animal in utroq; sexu cornibus carebat: & caudam longam ad poplites usq; demittebat, ut damæ. Et sanè primo aspectu damas esse putabam: sed mox quid à damis differrent animaduerti. Fœmina mare minor est. Tota eorum pellicula maculis rotundis & albis uaria erat, in spatio coloris fului uel subflau: camelopardalis contra in spatio albo maculas puniceæ coloris habet, per corpus dispersas satis amplas. Vocem quàm ceruus clariorem & argutiorem (magis sonoram) ædunt, Petrus Bellonius.

30

DE BVBALO Africano, longè diuerso à bubalo recentiorum,

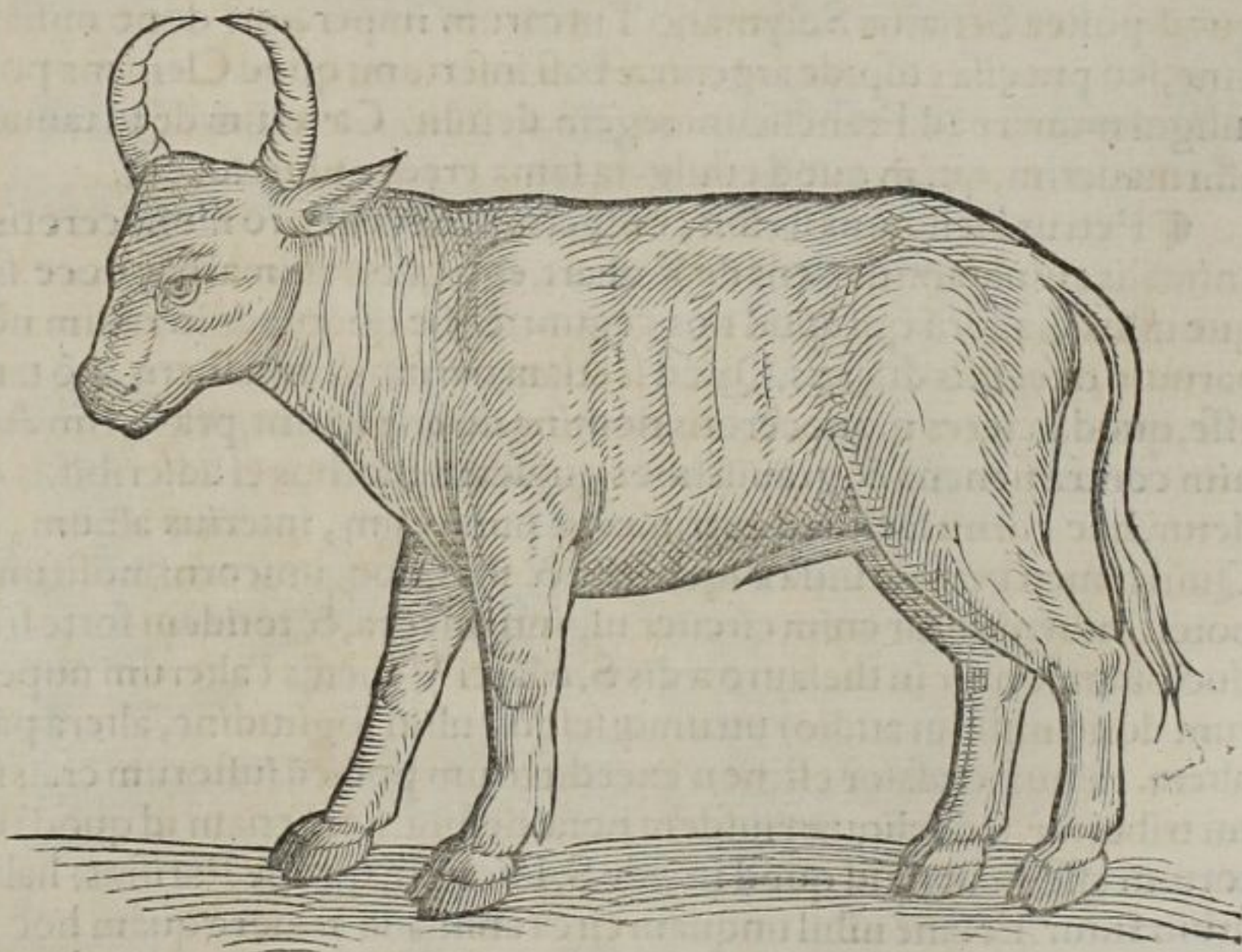

VIDIMVS præterea (inquit idem) in Cairo paruū bouē Africanum, forma corporis plena, parua, in se cōfercia, crassa, sed scitè expressa, hunc statim bubalum ueterum Græcorum esse conieci, notis omnibus. Aduectus autem erat Cairū è regione Asamię: quam uis in Africa quoq; reperitur. Aetate iam prouectus erat, corporis mole ceruo inferior, sed plenior & maior capreolo: mēbris omnibus tam scitè in se cōferctis & compactis, ut iucundissimum sui conspectum præberet. Pilus etiam cum coloris subflauus esset, præsplendore politus uidebatur, idem sub uentre magis ruffus est ad subflauum inclinans colorem quàm in dorso, ubi ferè baticus apparet. Pedes eius bubulis similes sunt, crura compacta & breuia, collum crassum & breue, palcaria uix modicè præ se ferens. Caput bouis, in quo cornua ab osse quodam eleuantur in uertice capitis, nigra, & ualde crenata, (cochæes, Gallice, cæterum in Gazellæ cornibus describendis facit ea in extremo parum esse crochues, id est adunca) sicut in gazella: & arcuata instar lunæ crescentis, quibus non admodum defendere se possent, eò quod mucrones introrsum uersi se inuicem spectent. Auriculæ uaccinæ, scapulæ nonnihil eleuatae & ualidæ, cauda ut camelopardali usq; ad poplites extenditur, pilis nigris interiecta duplò maioribus quàm setæ in cauda equi. Mugitus qui bouis, sed minus

40

50

60

altus. In summa, si quis fingat uidere se bouem paruum, politum, (nitidum) bene compactum, fuluum & splendidum, cornibus instar Lunæ crescentis armatum, altis & supra caput erectis, ueram huius animantis formam conceperit. Cæterum bouis illius qui uulgò bubalus hodie uocatur, nomen antiquum ignorare me fateor: quamuis per Italiam, Græciam & Asiam, ita abundet, ut uix aliud animal frequentius occurrat, Petrus Bellonius. Ego de bubalo uulgò sic dicto, sententiam meam suo loco protuli in Boum historia; bubalum uerò siue bubalidem Græcorum, inter capreas retuli, multas ob causas, quas hic repetere non libet, Libri 1. pagina 330.

¶ Nescio an idem quod Bellonius bubalum Africanū uocauit animal sit, quod nuper quidam ex Italia rediens Florentiæ sibi uisum referebat, bouis Indici nomine, magnitudine iuueni, colore flauo ferè ad ruffum inclinante, capite magno pro portione reliqui corporis, oblongo: cornibus non altis, rectis, modicè supra intortis quasi in spiras, parte circa lumbos multò humiliore. Sed fieri potest ut ille, cum obiter tantum spectârit, non rectè omnia meminerit.

DE MONOCEROTE.

DE Monocerote abūde tractaui Libro 1. pagina 781. & in Paralipomenis pagina 1103. ubi ex Nicolai Gerbelij descriptione, de cornu monocerotis quod in thesauro summi templi Argentorati seruatur mentionem feci. quæ cum legisset Io. Ferrerius Pedemontanus, ad nos scripsit, in tēplo S. Dionysij prope Parisios esse monocerotis cornu unū longum sex pedes, in quo omnia quæ ex Gerbelio in Paralipomenis nostris scripta sint, conspiciantur, & pondus, & color: sed magnitudine præstare Argentoratensi, etiā concuitate ferè ad unum pedē ab ea parte qua frontis animalis adhæret, hoc seipsum deprehendisse in æde S. Dionysij, & cornu ipsum quandiu uoluerit manibus cōtrectasse. Audio superiore anno (qui fuit à natiuitate Domini 1553. quum Vercellæ à Gallis diriperentur, ex thesauro inde ablatum cornu monocerotis ingens, cuius pretium æstimaretur circiter octoginta mille ducatorum, ad regem Gallorum peruenisse.

Paulus Louius de monocerote affirmat, animal esse pulli equini forma, colore cinereo, iubata ceruice, hircina barba, bicubitali cornu armatam frontē præferre, quod leuore (inquit) candoreq; eburneo, & pallidis distinctum spiris, ad obtundenda, hebetandaq; uenena mirificam potestatem habere dicitur. Cornu enim immisso & per lymphas circumducto fontes expiare perhibent, ut salubriter bibat si inde uirosæ bestia præpotarint. Id uiuo animali non detrahi, quum ullis insidijs intercipi nequeat. Cornu tamen sponte deciduum in desertis reperiri, ut in ceruis accidere uidemus, qui ex senectæ uitij renouante natura uetus cornu extuunt, uenantibusq; relinquunt. Hoc cornu regijs impositum mensis, toxica si qua sint epulis indita emissio statim admirabili sudore conuiuis prodere narrant. Ex his duo uidimus bicubitalia, brachiali ferè crassitudine: primum Venetijs, quod postea Senatus Solymano Turcarum imperatori dono misit: alterum pari propè magnitudine, sed præcisa cuspidē argenteæ basi insertum: quod Clemens pontifex Malsiliam profectus insigni munere ad Franciscum regem detulit. Cæterum de ui tantæ dotis in hac animâte nihil plus affirmauerim, quàm quod euulgata fama credentibus suadet.

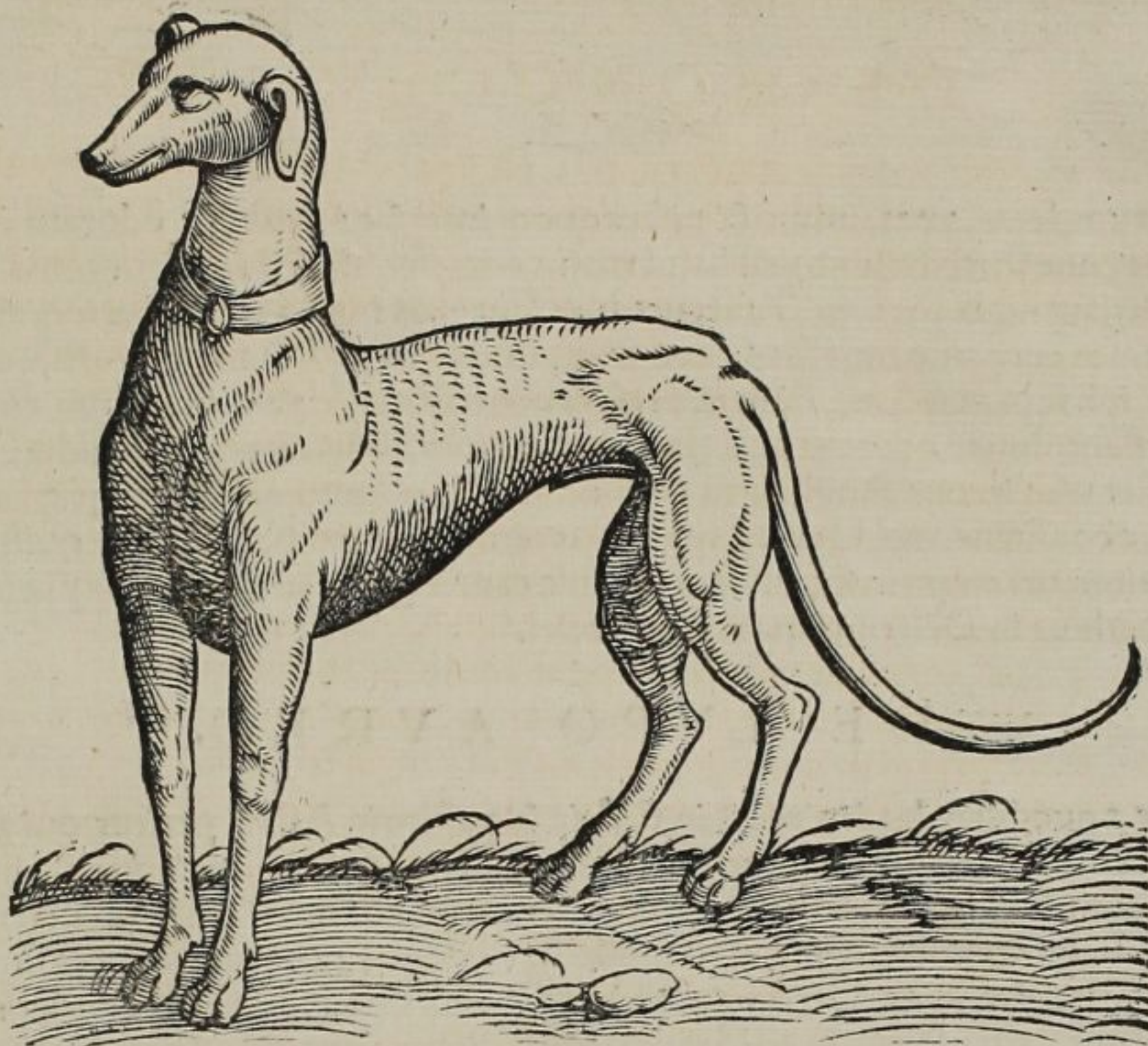
¶ Petrus Bellonius scribit compertum sibi esse pro monocerotis cornu interdum uēdi dentem animalis cuiusdam (de dent de Rohart, ego quod animal hac uoce significetur non intelligo, ut neque ullus Gallorū qui apud nos degunt) & sic quoq; adulteratum nōnunquam uendi fragmentum paruum trecentis ducatis. Quod si etiam uerum cornu fuerit, nō tamen illud uidetur de eo animali esse, quod ueteres monocerotis nomine descriperunt, præsertim Aelianus qui solus mirabilē hanc uim contra uenena & grauissimos quosdam morbos ei adscribit. is enim non album, ut nostrum uidetur, hoc cornu facit, sed extrinsecus puniceum, interius album, intima & media parte nigrum. Quin tamen uerè de uiua aliqua fera (& illa quoq; unicorni) nostrum quoq; sumptum sit, negari nō potest. Inueniuntur enim circiter uiginti integra, & totidem forte fracta in Europa nostra. e quibus duo ostenduntur in thesauro ædis S. Marci Venetijs (alterum nuper à Venetis imperatori Turcarum dono missum audio) utrumq; sesquicubiti lōgitudine, altera parte extrema crassiore, tenuiore altera. ea quæ crassior est, non excedit trium pollicū iustorum crassitiem, quæ etiā asini Indici cornu tribuitur, sed reliquæ eiusdem notæ desunt. Scio etiam id quod rex Angliæ possidet in spiras rectorum esse, sicut illud quod in æde S. Dionysij (prope Parisios) habetur, quo nullum maius uisum arbitrantur. Et sanè nihil unquam circa animalia maiore quàm hoc cornu celebratione dignius uidi. Res naturæ non artis est, in qua notæ omnes quæ uerum animantis cornu requirit, inueniuntur. Et quoniam aliquatenus cauum est, (ultra pedis mensuram, qua exit à capite, & osse ab eodem nascente comprehenditur,) conijcio id nunquam decidere, ut neq; gazellæ, rupicapræ & ibicis cornua decidunt, eadem in dama, ceruo, capreolo, & camelopardali decidua. Lōgitudō ea ut uix procerissimus aliquis eius summitatem attingat, æquat enim septem magnos pedes. Libras tredecim cum triente appendit: cum simpliciter manu ponderatum multò grauius appareat. Figura planè ce reum (duplicatum & intortum in se) refert, ab una parte crassior & paulatim uersus mucronem se attenuans, crassissima pars manu claudi non potest. diameter digitorum quinq; est. circumferentiā, si filo metiaris, dodrans cum tribus digitis. Pars quæ capiti committitur nonnihil asperitatis habet: cætera

Quadrup. uiuipar.

cætera politæ læuitatis. Spirarum canaliculi laues & non profundi sunt, similes ferè intortis lima- cum anfractibus uel periclymeni circa aliquod lignum reuolutionibus. Progrediuntur autem à de- xtra sinistrorsum ab initio cornu ad finem usq;. Color non omnino albus est, longo tempore nonni- hil obscuratus. Cæterum ex ipso pondere facile est conijcere, animal ipsum quod tantum suo capite onus gerat, mole corporis uel grandi boue inferius esse non oportere.

DE CANIBVS SCOTICIS TRIVM GENERVM.

CANIS SCOTICVS Venaticus, quem Scoti uocant *ane grew hownd*, id est canem Græcum.

CANIS SCOTICVS SAGAX, uulgò dictus *ane Rache*. Ger- manice dici potest, *Ein Schottischer Wasserhund*.

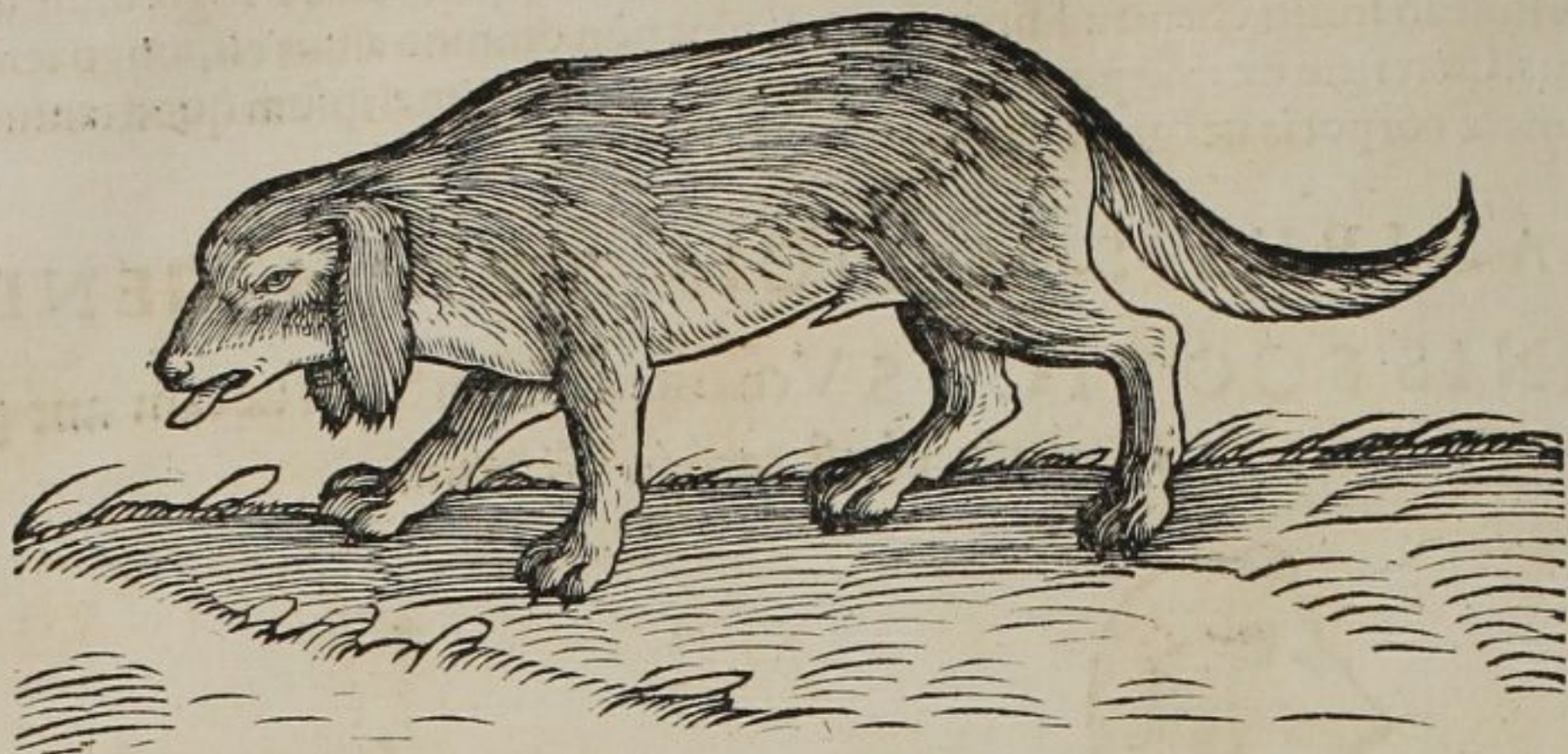

CANIS SCOTICVS furum deprehensor, Scotis uocatus *ane Schluth hownd*. Germanice *Schlatthund* uocari potest.

VNT apud Scotos præter uulgares domesticosq; tria canum genera, quæ aliubi nusquã (ut opinor) terrarum inuenias: unum genus uenaticum est (*ane grew hownd*) cum celer- rimum, tum audacissimum; nec modo in feras, sed in hostes etiam latronesq; præsertim si dominum ductoremue iniuria affici cernat, aut in eos concitetur. Alteru (*ane rache*)

b

est odorifequorum, feras, aues, immò & pisces quoq; inter saxa latentes odoratu inuestigantium. Tertium genus (ane sluth hownd) est haud maius odorifequis: sed ut plurimum ruffum nigris inspersum maculis, aut nigrum ruffis. Tanta uerò his sagacitas inest, ut fures furtoq; ablata persequantur, & deprehensos continuo inuadât. Quod si fur, quò fallat, fluuium traiecerit, quo loco fluuium ingressus est & ipsi se præcipitant, & in aduersam deuenientes ripam in gyrum circunquaq; procurrere non cessant, donec odoratu uestigia assequuti sunt. Id minus uerum uideri possit, nisi uulgaris eorum esset usus Scotis Anglisq; in confinibus, ubi ex mutua agrorum prædatione multi sibi uictum quærere consueuerunt. Quod si quis pacis tempore dum sibi ablatum quispiam cane indagatore persequitur, uel etiam in secretiora cubicula cani ingressum deneget, is planè pro fure habetur, Hector Boëthius in Descriptione regni Scotici.

DE LVPO AVREO.

GENVS quoddam lupi minoris in Cilicia & passim in Asia reperitur, qui auferit & furatur omne genus uasorum, uestium & supellectilis, quod inuenerit, eorum qui in agris aestate dormiunt. Bestia hæc inter lupum & canem est, cuius multi authores ueteres Græci & Arabes meminerunt. Græci uulgò squilachi (σκυλακος nimirum, à canis similitudine, unde plurale σκυλακι) nominant. Et uideri potest hic esse quem Græci authores chryseon, id est aureum lupum appellarunt. Est is quidem adeò rapax & insidiosus, ut noctu ad homines usq; dormientes accedat, & quæ circa ipsos inuenerit auferat, ut pileos, ocreas, frenos, calceos & alia. Magnitudine parum infra lupum est, noctu inclusus instar canis latrat. Nunquam solus uagatur, sed semper gregarius, ita ut aliquando circiter ducenti in unum gregem conueniant, nec quicquam his feris in Cilicia frequentius. Gregatim euntes, ululare solent unus post alterum, ut canes aliquando faciunt. Quod nisi canes obstarerent, ingrederentur etiam in uicos. Color pellis perpulcher & flauus est, eas incolæ paratas ad uestimenta magno pretio uendunt, Petrus Bellonius. Ego libro primo in Hyæna historia hanc feram ex Alberto Papionē nominauit, pagina 630. & ex Andrea Bellunenfi dabha uel dahab. Auicenna libro 3. fen. 2. tractatu 2. cap. 11. podagricos utiliter infessuros scribit in decoctione aldabha & uulpis, quod quidem remedium Galenus scribit de hyæna & uulpe in oleo decoctis. Quare cum & remedium conueniat, & alia plura quæ de hyæna traduntur hic non repetenda, hoc potius animal, quàm ciuettam, hyænam ueterum esse sentire pergam, donec certius aliquid adferatur: quod etsi fore non puto, libet tamen experiri & ingenia eruditorum excitare. De ciuetta, quam Bellonius hyænam arbitratur, scribemus infra.

DE PAPIONE simiarum generis.

HYÆNAM proximè scripsi à quibusdã, ut Alberto, papionem uocari, unde mihi in mentem uenit hic statim de altera eiusdem apud aliquos nominis bestia agere, quam omnino simiarum generis esse apparet. Ego figuram eius haud scio quàm probè expressam, in charta quadam publicata reperi, cum Germanica descriptione huiusmodi: Hoc animal papio (pauyon Germanicè scribitur) à frequente populo spectatum Augustæ Vindellicorum, anno Salutis 1551. in magnis Indiæ solitudinibus, & raro quidem reperitur. Vescitur malis, pyris, & alijs arborum fructibus, apud nos etiam pane, in potu uinum amat. Esuriens conscendit arbores, easq; concutit ut fructus decidant. Quod si elephantum sub arbore uiderit, nihil curat: alia uerò animalia cum ferre non possit, omnibus modis repellere conatur. Natura alacre est, & præcipuè cum muliere res uiderit (ad libidinem prouum) alacritatem suam ostendit. Digitos in pedibus quatuor humanæ manus digitis similes habet. Fœmina in hoc genere semper geminos parere solet, marem simul & fœmina

3° foeminam, Hæc ad uerbum ex charta Germanica reddidimus. Quòd si ea quam dedimus icon bene & ad uiuum expressa esset, ex ipsa sanè animalis specie ARCTOPITHECVM aliquis esse aut dici posse coniecerit, quod nomen apud Nicephorum Callistum tantum reperio, ut mox recitabo.

DE SIMIARVM generibus diuersis, Aegopitheco, Arctopitheco, Leontopitheco, Cynocephalo, Pane, Satyro, Sphinge, ex Nicephori Callisti historia.

- 4° VB æquinoctiali ad Orientem & Meridiem est qui dicitur AEGOPITHECVS, simia quædam. Plurima enim sunt simiarum genera, ARCTOPITHECI scilicet, LEONTO PITHECI, & CYNOCEPHALI, & aliæ alijs multarum animantium speciebus, simiarum forma permista. Quarum permultæ etiam ad nos perlatæ, hoc manifestò declarant. Ex quibus etiam est is qui dicitur PAN, capite, uultu, & cornibus capræ referens, & ab iis item deorsum uersum caprinis pedibus insistens, uentre autem, pectore & manibus mera simia: qualem Indorum Rex Cōstantio misit. Quod sanè animal ad tempus aliquod, quum ferretur in cauea propter ferocitatem inclusum, uixit. Vbi uerò mortuum est, aromatibus condierunt exenteratum, qui ferebant, & insolitæ formæ ostentandæ gratia Constantinopolim seruatam pertulerunt. Videntur autem mihi animal hoc olim uidisse Græci, & insolentia aspectus exterriti deum sibi constituisse: quum solenne hoc illis esset, ut quæ fidem excellerent, ea in Deos referrent. Id quod in SATYRO quoq; ab eis est factum, qui & ipse simia est, facie rubra, ad motum facilis, & caudam habens. Quin
- 5° & SPHINX ex genere simiarum est: cuius reliquum corpus ut aliarum simiarum hirsutum est, pectus autem ad collum usq; glabrū. Mammæ porrò mulieris habet, totumq; corpus, qua nudum est, rubra quædam & tenuis milij specie eminentia in orbem circumdat, & multum decoris atq; gratiæ color, qui in medio humanus est, conciliat. facies plusculum rotunda & acuta est, & ad muliebrem inclinans formam. Vox itidem prorsus humana, sed non articulata, celeriter cum quadam quasi indignatione & dolore obscurum quiddam uociferati similis: grauior autem est & molestior, si ea acuatur. Ipsum porrò animal ferum admodum est, astutum & maleuolum, neq; adeò facile domatur. Hoc antiquitus mihi uidetur Thebas Bœotia esse apportatum: & quum fortè in quosdam, qui ad spectaculum eius confluxerant, insilisset, & uultus eorum unguibus deformasset, nō ferentem Oedipum ciuium suorum contumeliam, feram interemisse, & nomen inde illustre retulisse.
- 6° Caterum fabulæ Oedipo fortitudinis laudem adornantes, alas beluæ isti affingunt, quod celeriter in obuios inuolaret. Eadem illi pectus mulieris & corpus leonis accommodant, illud propter nitiditatis commoditatem & muliebris formæ similitudinem, hoc propter ferocitatem, & quod pluri-

b 2

mum quatuor insistat pedibus. Sermonem quoque ei figmentum tribuit, quod uox eius humanæ cōformis esset; tribuit & ænigmata, quod obscura & non intellecta uociferaretur. Neque hoc mirū est, nam & multa alia Græci fabulis fingendis mutare consueuerunt.

DE CYNOCEPHALO.

HÆC est figura ad uiuū expressa simiæ cuiusdam, quam Theodorus Beza ad nos misit, qui uiuam sibi talem Luteriæ uisam ait, Tartarinum uulgò dictam. Ego (inquit) ex cynocephalorum genere esse arbitror, quod uel ex pudendo natura circumciso (nam cynocephalum circumcisum gigni auctor est Orus) animaduerti potest. Magnitudo est ut canis leporarij, bipes plerunquē obambulat, & uocem penè articulatam habet. Videtur & hoc conuenire, quod legimus cynocephalos simijs maiores esse, minus erectos, rostro longiore, ferè canino. Caudas quidem alia etiam simiarum genera habent. Tartarini uocabulum haud scio an à Tartaria factum sit, quod ex ea regione forsitan primum aduectus sit. Hæc scripseram, cum in Petri Bellonij de eadem hac bestia scriptum incidi. SIMIÆ (inquit) quoddam genus Galli tartaretum uel tartarinum, & in alijs locis magot nominant. uidetur autem eadem esse quæ ab alijs populis maimon appellatur, & Aristoteli simia porcaria. Sunt tamen qui tartaretum simiam ab illa quæ magot uel maimon dicitur, diuersam esse defendant.

DE BELLVIS humanæ formæ in Noruegia, quarum historia si uera est, Satyrorum historiæ subiungi potest.

HINIS nunc imponendus esset his quæ de regni Scotici descriptione memorauimus, nisi unius rei nouitas properantem remoraretur calamum: quam nuper accepimus referentibus probissimis uiris ab Iacobo quarto Scotorum rege ad Galliarum regem oratoribus missis: quorum facile princeps Iacobus Ogiluius gymnasij Aberdonensis gratissimus alumnus. Hi ascenso mari repente exorta procellosa tempestate per transversum in Noruegiam pulsati, quum in litus egressi essent, non ita longè in montibus, homines ut apparebat uillosos ac quales uulgò pingunt syluestres appellatos discurrere uidentes, portento consistere attoniti. Mox ab incolis edocti sunt, belluas eas esse humana effigie mutas, uerum homines insigni persequentes odio. Cæterum per lucem adeò metuentes ut nec in aspectum quidem hominis subire audeant: per noctem autem, grassantes, uillas gregatim inuadere, nisi eas differrentes canes arceant, ad quorum latratum statim effugiunt. Quod si per noctem canis absit, effractis foribus, ades irruentes, cum tenebræ reuerentiam humani oris occultent, quicquid in ea est occidere ac deuorare. Sunt enim tam immani corporis robore, ut mediocris magnitudinis arbores manibus euellant radicitus: quibus auulsis ramis, inter se depugnant. Quare exterriti legati, factis per noctem ingentibus ignibus, ac uigilijs dispositis, ubi nulla accepta noxa illuxisset, postridie immania linquentes litora, cursum unde disiecti erant læti repetierunt, Hector Boëthius.

DE CRICETO, ut Albertus nominat, (de quo plura leges lib. 1, historiæ anim. pag. 836.) Germani hamester uocant.

HAMESTER animal est agreste (ut Ge. Fabricius in epistola ad me scripsit) sub terra habitans, apud nos non ignotū, colore uario, ut ex descriptione doctissimi uiri Geor. Agricole licet cognoscere. Ventre nō cādido, quod initio auctore Alberto posuisti, sed potius nigerrimo. In posteriores pedes cū erigitur, colore & habitu ursum refert. Quæ causa fortasse est, ut aliqui putarint idem hoc esse animal cum eo, quod ἀρκτομύη uocarunt Palæstini, Dentes habet in anterioris

anterioris oris ima supremâq; parte binos, prominētes & acutos; malas laxas & amplas, ambas exportando importandoq; replet; ambabus mandit, unde nostris de homine uorace sermo ortus est, *Er frist wie ein hamster*, de eo qui ambabus malis expletis uorat, quo uicio Stasimus seruus in Trinummo Plauti notatur. Cum terram effodit, primum anterioribus pedibus (quos talpæ similes habet breuitate, sed minus latos) eam retrahit, longius progressus, ore exportat. Cuniculos ad antrum plures agit cubiti profunditate, sed admodum angustos, sic ut laterum pilos itu redituq; atterat; antrum intus extendit ad capiendâ frumenta. Angustia cuniculorum & multitudo, partim contra animalium insidias apta est, partim ad effugium; interior uero amplitudo, & domicilium præbet & horreum. Cuniculi etiam oblique fossi, & in alios incidentes efficiunt, ut latibulū eius, si quis perfodiat terram, difficilius inueniat. Messis tempore, grana omnis generis frumētū importat; neq; minus in colligendo industrius, quàm in eligendo cōseruandoq; est astutus, optima enim reponit, & ne sub terra excreſcentia minus durent, fibras & capillamenta granorum omnium arrodit, interdum stipulas gramenq; colligit. Congestis granis hiāis incubare fertur, ut auarus indormit faccis, qui in Satyra reprehenditur. Somno pingueſcit, ut glīres, ut cuniculi. Terra ante cuniculos eruta, non tumuli modo aſurgit, ut talparum tumuli; sed ut agger dilatatur, idq; propter cauernarū multitudinem aptius est. Ea tamen cauerna ē qua plerunq; exit, semita proditur, & in aditu nihil impedimenti habet, reliquæ terra superius ingelita, sunt tectiores; quas cum aperire uult, auersus egreditur. Vnum antrum mas & fœmella simul habitant; edito fœtu pristinum relinquunt, & nouum fodiunt domicilium. In masculo hoc infidelitatis inest, quod paratis intus copijs, fœmellam excludit; quæ perfidiā fraude ulciscitur, nam propinquam aliquam occupans cauernam, cōgestis frumentis, non sentiente masculo, ex altera parte pariter fruitur. Adeo natura mirabiliter prospexit omnium inopiæ; nec aliter inter homines pleriq; quod equitate nequeunt, fraude impetrat. Venit hoc quoq; in sermonem uulgi, ut hominem parum fidū & suorum non studiosum appellet, *Ein vngerreuen hamster*. Cantillant puellæ rusticanæ de hoc carmen non illepidum, quod Iambicis quaternarijs conatus sum exprimere.

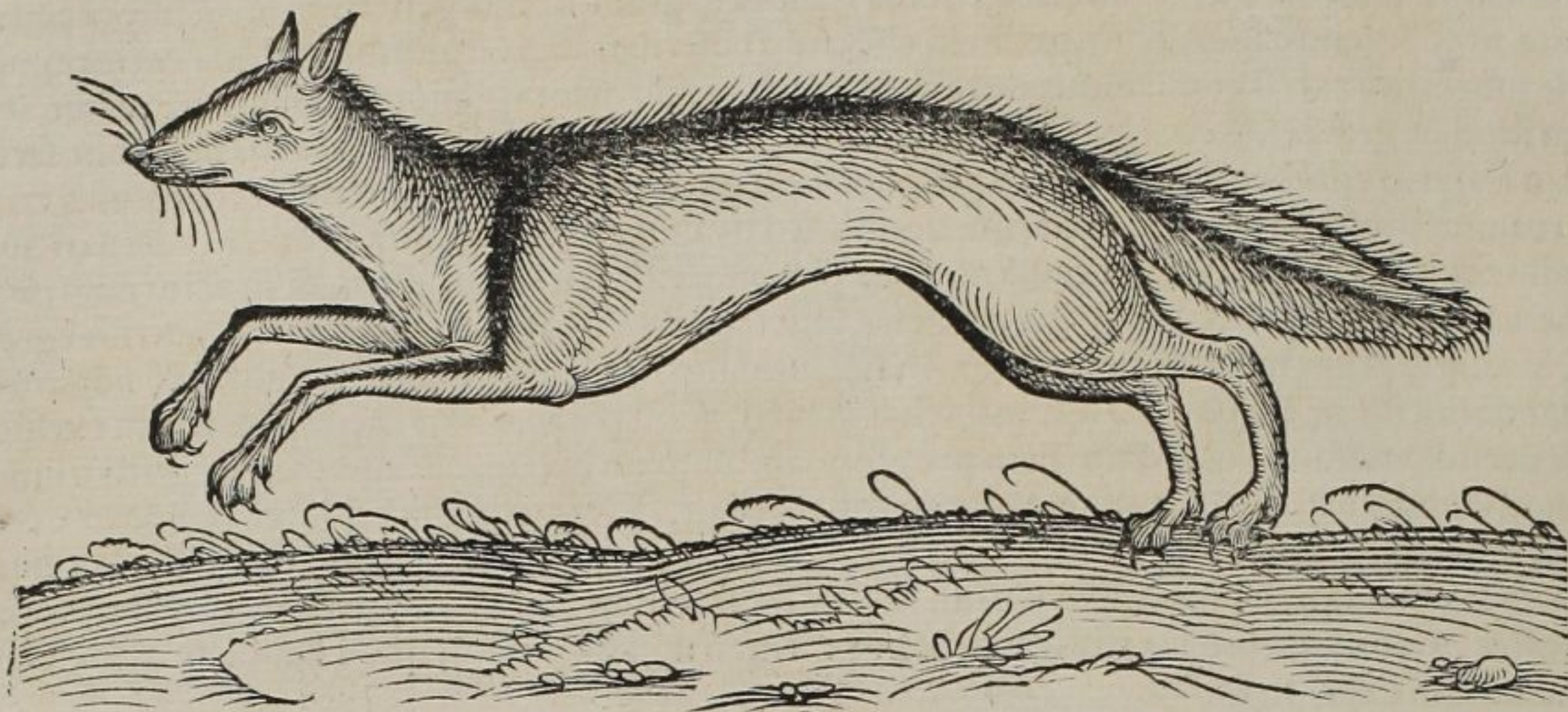
<p>20 30</p>	<p>Hamester ipse cum sua Prudens catusq; coniuge, Stipat profundum pluribus Per tempus antrum frugibus, Porsitq; solus ut frui, Lectis aceruis hordei Auarus, antro credulam Extrudit arte coniugem, Serua, inquit, exiens foras, Cœli serena & pluuias, At perfidus multiplices Opponit intus obices.</p>	<p>Sed fœminis quis insitam Vincat dolis astutiam? Nouum parans cuniculum Furatur omne triticum, Egens maritus perfidam Quarit per antra coniugem, Ne se repellat blandulis Demulcet inuentam sonis. Illi esse iam communia Seruata dum sinit bona, Rursus fruuntur mutuis Antris, cibis, amplexibus.</p>
------------------	--	---

Vescitur hoc animal frumento omnis generis; & si domi alatur, pane ac carnibus; in agro etiam mures uenatur. Cibum cum capit, in pedes priores erigitur. Pedibus prioribus caput, aures, os demulcere solet; quod & sciurus & feles, & inter amphibia castor quoq; facit. Quamuis autem corpore exiguum sit, natura tamen est pugnax & temerarium. Lacesitum quidquid ore gestat, pulsatis utroque pede malis, subito egerit, rectâ hostem inuadens, spiritu oris & assultu proteruum ac minax. Vnde rursus nostri de eo, qui iracundus est, & ore immanitatem spirat, dicere consueuerunt: *Du spruest wie ein Hamster*. Nec terretur facile, etiam si uiribus impar ei sit, quem petit. Quamobrem alij etiam prouerbio locum dedit, ut nostri hominem insanē temerarium uocēt, *Ein tollen Hamster*. Acrius resistentem, fugit; fugientem, cursu insequitur. Vidi ipse, cum equum assultando, naribus corripuisset, nō prius morsu dimisisse, quàm ferro occideretur. Tollitur uarijs modis. Nam aut infusa calida expellitur, uel intus suffocatur, aut ligone rutrōue effossus occiditur; aut à canibus, interdum à uulpe eruitur, læditurue; aut decipula pondere superius imposito opprimitur, aut uiuus deniq; arte capitur, idq; noctis tempore, cum ad prædā egreditur, interdū enim plerunq; latet. Ante cauernam usitatam, quæ (ut dixi) tritu semitæ deprehenditur, olla, quæ campi æquet planiciem, terræ infoditur. Fundo ollæ terra duorum digitorum altitudine iniicitur, desuper circumquaque tegens ollam imponitur lapis. Is eleuatur ligno, ad quod panis frustum infra alligatur. Inter ollæ & cauernæ spacium, micæ panis sparguntur, quas persequens & in ollam insiliens, ligno cedente capitur. Captus reliquorum more animalium, cibū non attingit. Si lapis coctilis, quales sunt quibus pauimenta sternuntur, aut ē quibus imbrices fiunt, ollæ fuerit impositus, captum animal sit, nec ne, ex humore lapidis mane cognoscitur; etenim spiritus animalis inclusi & fauientis, propter raritatem penetrans, lapidem humectat. Hamestri pellis maximè durabilis; ex ijs talare quoddam & uarium pallium fit, quo in Misena et Silesia admodum honorato mulieres utuntur, nigri rutiliq; coloris, cum latis ex lutræ pellibus fimbrijs. Eiusmodi palliū ferè æstimatur quindecim aut uiginti aureorum Rhenensium precio, nam factas ē panno tres quatuorue uestes diuturnitate superat. In Turingia & Misena hoc animal frequens est, non omnibus tamen in locis; in Turingia eo abundat

totus tractus Erfurdanus, & Salcensis: in Misena, Lipsensis & Pegensis ager, uberrima & fertilissima utriusque regionis loca. In Lusatia circa Radeburgum, è satis panici effoditur, Mulbergi ad Alabim in uinetis reperitur, nam maturis quoque uuis uescitur, Hamestrum nostri uiuum in olla clausa cremare ad equorum medicinas solent.

V V L P E S.

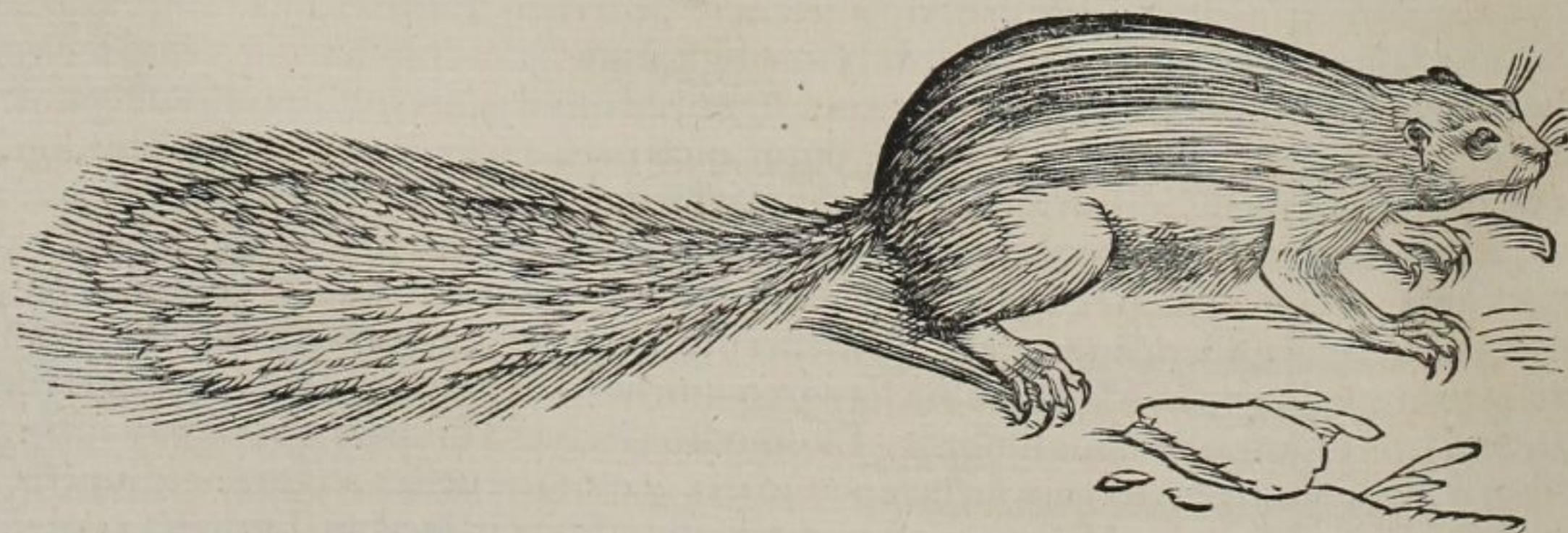
Figura hæc est uulpis crucigeræ.

VULPIVM magna sunt in coloribus differentia. Vnum genus notissimum, quod in regionibus frigidis nobiliter coloratur, nam in ijs, quæ ad meridiem & occasum pertinent plagis, colore est cinereo, & quasi lupino, & pilos fluxos habet, ut in Italia & Hispania. Hoc genus apud nos duobus nominibus, propter gutturis uarietatem, distinguitur, nam **Köler** appellantur, quibus guttur quasi carbonum puluere conspersum, in albo uidelicet nigricans, **Rursus Birkfuchse**, qui candido sunt gutture, quod quo magis candet, eo est pretiosius. Alterum genus est, primo simile, sed nota insigni differens, nam ab ore per caput, tergum, caudam recta nigri coloris linea ducitur: tum per reliquum corpus & pedes anteriores, transversa; ita ut utraque crucis exprimat similitudinem, unde & nomē illis est **Kreutzfuchse**, quasi crucigeræ. Guttur hoc genus nigriore est, & ex alijs ad nos importatur regionibus. Tertium genus est, quod colorem isatidis uel guadi, aut cœli sereni refert, **Blauwfuchse**, qui color & equis nomen indidit, **Blauwshimmel**; sed is color in uulpibus multo dilutior. Vulpes pili rutili capiuntur apud nos, **Brandfuchse**: candidi, ut & cerui & ursi candidi, in Suetia & Noruegia, licet rarius: nigri, in Vuolocha, ut auctor est Sigismundus Liber. Crucigeræ uulpis picturam, beneficio Valentini Grauij, uiri tui amantissimi accipis, qui etiam bonam huius descriptionis partem mihi suggessit. Scripti sunt libri duo lingua Saxonica de uulpe Reineca, ut auctor appellauit, ingeniosum admodum & præclarum signum, in quo artes aulicæ multiplices, & fraudulætorum hominum actiones astutæ sunt expressæ fabulis animantium. Vulpes autem improbißima, nulli uerè amica & ex animo beneuola, omnibus humana & affabilis, cum omnes fallat & euertat, primum tamen locum dignitatis atque bonorum obtinet. Quæ omnia Georg. Fabricius ad nos perscripsit.

Ad Vuagam fluuium in Moscouia capiuntur uulpes nigrae & coloris cinericeæ, nigrae quidem etiam in Vstyug prouincia abundant, Sigismundus Liber.

DE SCIRO GETVLO.

SCIRVS

Quadrup. uiuipar.

19

CIVRVS Getulus coloris est mixti ex rufo & nigro, ab armis ad caudā per latera & dorsum albæ fuscaq; lineæ, alternatim certis distinctæ interuallis decentissimè depingunt. Idem aliquibus fit in colore ex albo & nigro, uenter illi cœruleum colorē imitatur in albo positum. Paulo minor is est uulgari sciuro, nec aures extantes habet ut ille, sed depressas magis & ferè capiti æquas, orbiculares, & per cutis superficiem deductas in longum. Caput, ranæ ferè est. Cætera similis uulgari sciuro. Nam figura corporis eadem, eadem natura pilī, mos idem, & uiuendi ratio. Cauda se contegit more cæterorum sciurorum, Io. Caius in epistola ad me data unā cum figura animalis.

DE CUNICULO uel PORCELLO Indico,

ANIMAL cuius hæc effigies est, primum à nobili quodam uiro amico meo Lutetia misum accepi: cuius quidem cor-

poris partes describi nō est necesse, cum ex pictura satis manifesta sit. Magnitudo est cuniculi communis, sed breuiore corpore, & pleniore præsertim in eo quod è Gallia accepi, nam binos postea, marem & fœminam, doctissimus in illustri Fuggerorum familia medicus Io. Henricus Munzingerus ad me misit Augusta Vin delicorum, minores & tenuiores. Auriculæ eis humiles, subrotundæ, & glabræ ferè: crura breuiā, digiti seni anterioris, quini posterioris, dētes ut in muribus, cauda nulla, color alijs alijs. Vidi ego totos candidos, & totos ruffos, & utroq; distinctum qualem hīc pinximus. Vox non nihil ad porcellorum uocem accedit. Vescuntur omne genus herbis & fructibus, pane, auena. Sunt qui etiā aquam eis

apponant, ego absque potu aliquot multis iam mensibus nutrio, sed plerunq; fructus humidos, eorumq; cortices (ut pomorum, raporum) & reiectamenta eis exhibeo. Sed Munzingeri quoq; nostri de illorum natura ad me scriptum non omittendum duxi. Mas unus (inquit) ad fœturam fœmellis pluribus (septenis uel nouenis plerunq;) satisfacit: fiuntq; sic fœcundiores, sin uerò unicam tantum sortiatur fœmellam, salacitate nimia ad abortum interdum irritat. Aiunt ante sexagesimum à conceptu diem non parere. Nos nuper octonos natos in urbe nostra conspeximus, è quibus tres in utero suffocati uisebantur. Tu pro sedulitate tua obseruabis plura, quæ porcorum potius, quàm cuniculorum uel leporum naturam imitentur, Hæc ille. Pariunt hyeme etiā, & catulos, non cæcos ut cuniculi, sed neque ita fodiendo mordendoue noxij sunt ut illi: & manibus tractabiliore, hoc est mitiore ingenio, quanquam non apti alioqui ut uerè mansuescant. Mares duo inter se commissi, si fœmina adsit, acriter pugnant, ijdem catulis recens in lucem editis, quantum in meis obseruauī, nihil nocent. Mari si fœminam sequēdi libertas detur, ut est libidinosisissimus, subinde cum murmure quodam appetentis potius quàm irascentis persequi non desinit. In cibo quales sint nondum expertus sum. Superfœtare eos certum est. Petrus Martyr in historijs nauigationum ad nouas insulas, tria cuniculorum genera alicubi reperta scribit, & alibi animal utias dictum in quibusdam insulis nouis cuniculo nostro simile esse, magnitudine non supra murem, ad cibos quæsitum.

DE TATO.

QU M iter facerem per Turchiam, apud agyras & uagos pharmacopolas inueni animal quod uulgò nominant TATV, quod è Guinea & Orbe nouo adfertur, cuius mētio nulla apud ueteres. Facile autem in longinquas regiones transfertur hoc animal, quoniam natura munitum est duro cortice, & testa squamata ueluti loriatum, & quia facile potest caro eius intrinsecus eximi absq; ulla noxa natiuæ eius figuræ. Videtur autem esse herinacei species Brasiliæ insulæ, retrahit enim se intra corticem suum, ut intra spinas herinaceus. Magnitudine non excedit porcellum mediocrem: & porcino generi affine uidetur, quod cruribus, pedibus & rostro refert, iam enim in Galliam quoq; allatum est hoc animal uiuum, ubi feminibus & fructibus uesci uisum est, Bellonius in libro Gallico memorabilium rerum quas peregrinando obseruauit.

ubi etiam huius quadrupedis figuram proponit, bisulcis pedibus ut in sue, & cruribus quam in nostra figura altioribus, & rictu etiam alio. Nostram quidem egregius uir Adrianus Marsilius à Donge Pharmacopola Vlmensis ad me misit, unà cum cortice ipso, cauda & cruribus huius animalis, unde picturam quoque rectissime opera eius expressam omnino apparet. pedes in ea non bisulci, sed multifidi sunt: quin in posterioribus digitis, quaternis ante; duo quidem extreme utrobique breuissimi sunt, & introrsum ita reducti ut ferè lateant, unguibus omnes satis ualidis muniti.

DE CIVETTA aut FELE Zibethi,
quam ueterum **HYAENA** esse con-
iicit Petrus Bellonius.

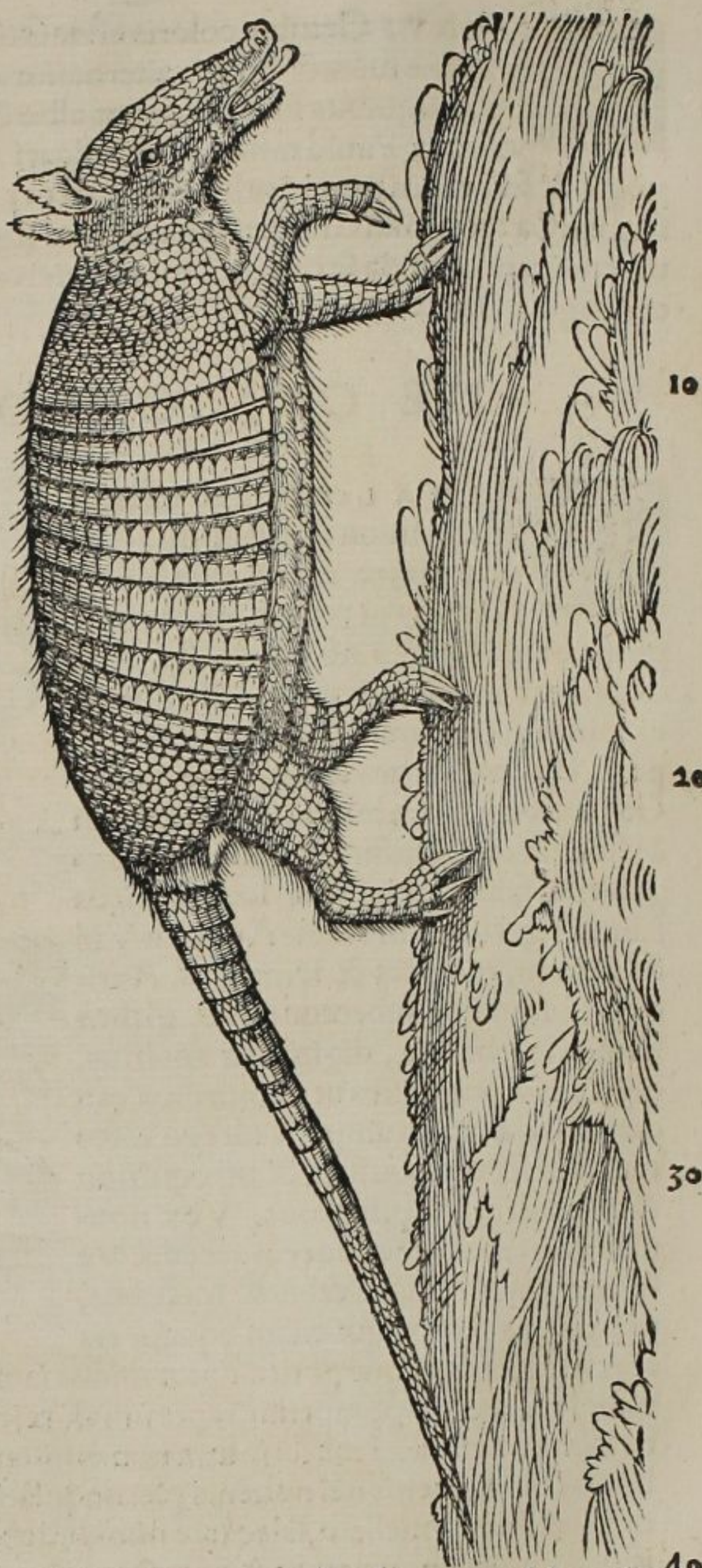
ROCVRATOR (consulem uocant) mercium Florentinorum Alexandria, ciuettam habebat adeo cicurem, ut ludens cum hominibus nasos, auriculas & labia eorum leuiter & sine ulla noxa morsu perfringeret, nutrita enim erat mox à natiuitate uberibus mulieris. Res certè mira & rara, bestiam tam feram & difficilem cicuratu, adeo mansuescere. Hanc ueteres hyanā appellarunt, quod facile ipsorum uerbis probauerim; & si nunquam obseruauerint tantum odoris excrementum ab ea reddi, nam de panthera tantum specie odorata mentionem fecerunt. Ita quidem de hyana scribunt authores, tantam de bestia Africana syluestri, unde coniectio ciuetam Arabico nomine sic dictam, eo tempore caueis inclusam non fuisse. Hodie uero cum cicuretur, non parum ex calucri ad suos nutritores redit. Corpore est compacto in se instar melis aut taxi, sed corpulentior. Et quoniam meatum alium præter naturalem (genitalium) habet, multi lecta hyanae historia, taxum esse arbitrati sunt. Sed taxus priscis & Aristoteli trochus est. Ciuetta pilos nigros in collo superius gerit, & per totam spinam dorsali, quos per iracundiam, non aliter quam setas suas porcus, erigit, unde factum est ut glanis etiam piscis alio nomine hyana diceretur. Rostrum

ei acutius quam feli, barbatur similiter. Oculi splendent & rubent, maculae duae nigrae sub oculis sunt, auriculae rotundae, ut in taxo ferè. Corpus albicat maculis atris distinctum, crura etiam eius & pedes nigri coloris sunt ut in ichneumone. Cauda longa est, supernè nigra, maculis quibusdam albis infernè. Corpore est agili, uiuit carne. Hanc ciuettae descriptionem qui cum hyana ueterum contulerit, eandem esse animaduertet, Hæc Bellonius. ¶ Mihi quidem hyana potius uidetur animal quod aliquibus papio dicitur, ut supra dictum est in Lupo aureo. Nos hyanae historiã copiosè texuimus lib. 1. pagina 624. ciuettae uero seorsim pagina 948. quod ab hyana diuersam arbitrarer, ubi etiam figuram addidi, quam in Italia amicus quidam ad uiuum fieri curarat; quæ à Bellonij figura non nihil differt, quod cauda crassiore minusq; longa sit, nec alternas in ea maculas per transuersum ostendat, ut Bellonij, &c. Vtra quidem melior sit, qui uiuam inspexerint iudicabunt.

DE HYAENA ex scriptis quibusdam Aeliani cuidam codici manuscripto
(quem habemus) adiunctis Græce.

HABET hyana pilos acutos & densos, ceruicem non flectit, ut quæ unico osse spondyli loco constet. Coit cum **L V P O**, & parit eum qui *ἀνάλυτος* (lego *διόλυτος*) uocatur, qui quidem non gregatim sed solitarius degit, homines & pecora rapit, &c.

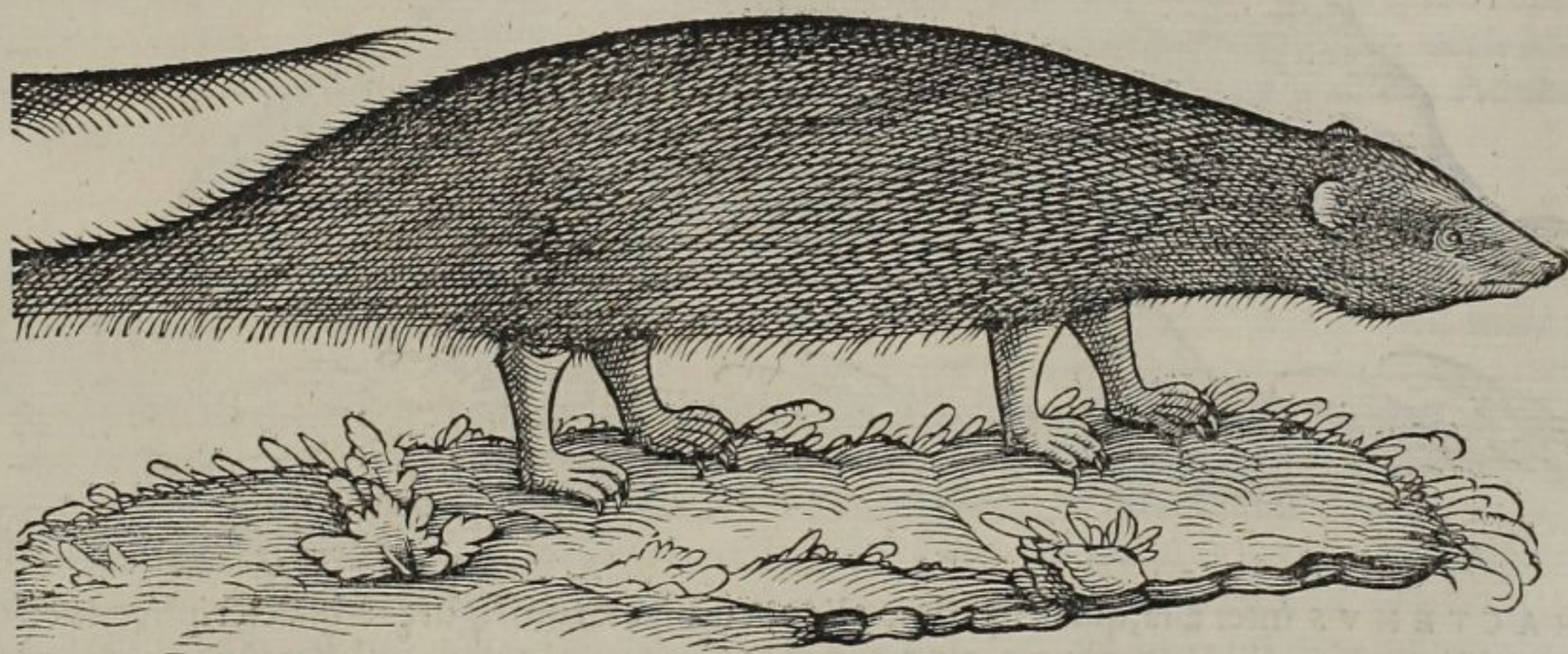
¶ **V**IDIMVS etiam Constantinopoli animalia duo parua, tam similia **FELI**, ut non nisi magnitudine differre uiderentur: quorum nomen antiquum non inuenio, nisi fortè de genere lyncum sunt. Mirum est feras plerasq; illic tam benignè tractari ut prorsus mansuetas se exhibeant: ut **GETHAE** etiam quas Constantinopoli per domos cicures uagari sinunt tanquam catos, Bellonius: qui etiam figuram hanc quam subiecimur posuit, cuius pellem si conferas cum ea quam nos dedimus libro 1. pagina 1102, talem omnino, qualem apud pellificem spectauimus, macularum speciem

ciem diuersam & oblongiorem uidebis. Historiam eius habes eiusdem libri pagina 619.

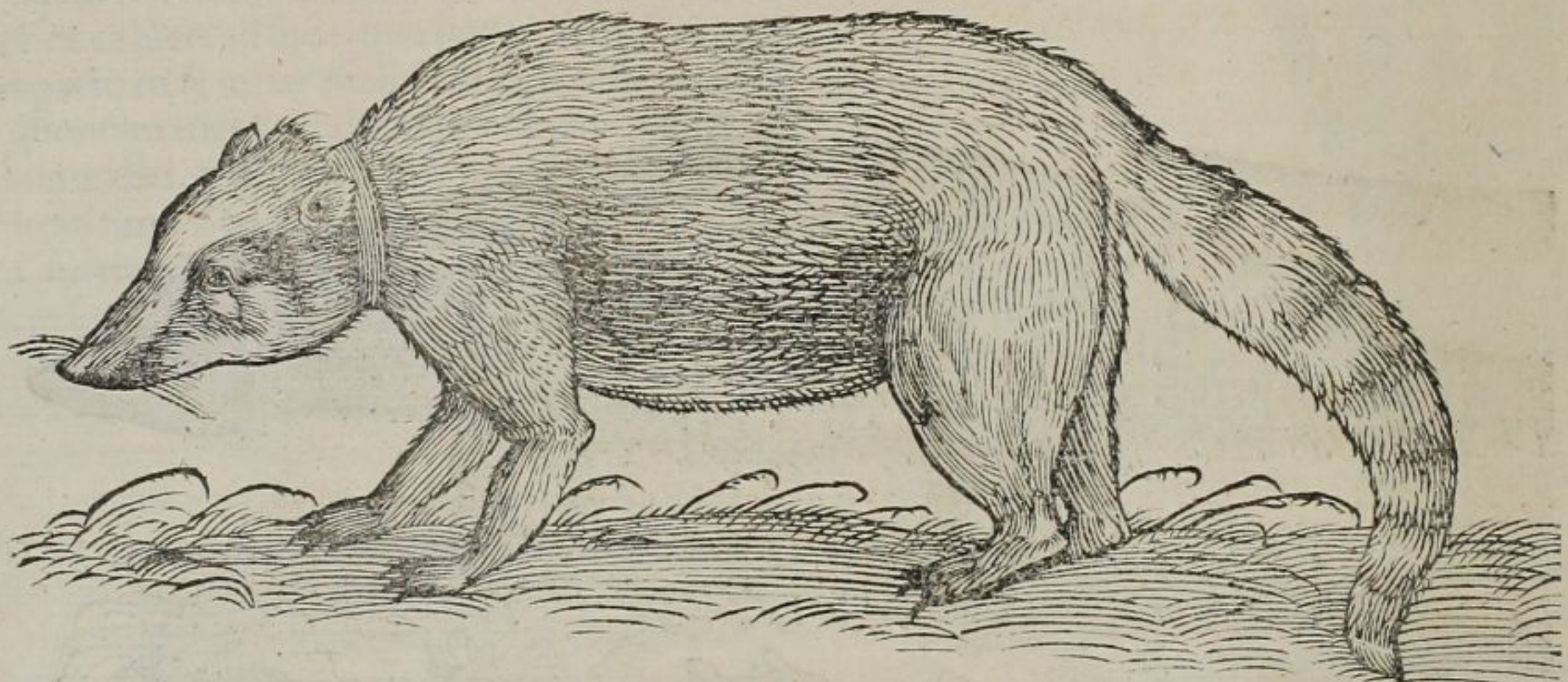
DE ICHNEVMONE.

50 **R**OCODILO Nilotico (inquit Bellonius, ex quo iconē quoq; hāc mutuatus sum) fato quodam naturæ infensus est, ac propè lethalis Ichneumon, quemadmodū & delphino hamia, thynno asilus, & reliquis quoq; piscibus culices ac pediculi. Quod quū inter cætera naturæ ludicra magnopere admitandum esse censeam, cumq; multis ob id rationibus adducti ueteres, ichneumonem inter amphibia connumerarint (litoralis enim & Nilo æquē peculiaris est, ac nostris lacubus & amnibus lutra) eius ob id picturam ex uera effigie à nobis cum crocodilo conspectam hoc loco proponere æquum esse uisum est. Est autem melis corpore, eodemq; pilo, recuruis pedibus, nigris, capite oblongo, nare prominula, mustelam iratam esse diceres; cuius ea est natura, ut dormienti crocodilo magno impetu in fauces irrumpat, ut ab eo deuoratam escam depascatur, qua abunde exaturatus, crocodili uentrem erodere atq; ipsum enecare traditur; alioqui 60 magnus est Aegypti serpentium depopulator. Quamobrem huius loci uulgus ichneumonem in priuatis domibus, ut & nos feles educat, muremq; Pharaonis appellat; neq; uero uulgo nostro credendum esse duxerim, qui aliud quadrupedis, latioribus ueluti tabellis loricati genus (Tattoum

uocant) pro Ichneumone assumunt: est enim ab hoc longè diuersum animal, Hæc ille in libro Latine scripto de aquatilibus. Cæterum in Gallico libro Memorabilium obseruationū suarum alia etiam quædam de eodem animante tradit: quæ huc in Latinum sermonem translata adijcere uisum est. Ichneumonis catulos, inquit, rustici Alexandria in foro uendunt a uentur enim in domibus, quoniã mures captant instar mustelæ, & serpentes etiam quoslibet in cibo appetunt. paruum est animal, sed mirè studiosum puritatis. Primus à me Alexandria uisus, inter ruinas arcis captam à se gallinam uocabat. Cautus & callidus est circa prædam, erigit enim se in pedes posteriores, & cum prædã prope conspexerit, tranquillo per humum corporis tractu se promouet, & impetu tandem in animal strangulandum sese iaculatur. Vescitur autè indifferenter quibusuis uiuentibus, limace, lacerto, chamaeleonte, quouis serpente, rana, muribus, & alijs huiusmodi. Aues in primis appetit, & præ cæteris gallinas ac pullos. Iratus pilos erigit, qui duplici in eo colore uisuntur, nempe albicantes uel subflauis per interualla, & leucophæi, duri & asperi instar pili lupini. Corpus quàm feli longius & cõpaciùs est: rostrum nigrum & acuminatum instar furonis dicti in genere mustelarū, absq; barba. Auriculæ breues & rotundæ. Colore (forte in superficie tantū, nam alioqui duos diuersos colores pilis eius paulò ante assignauit) leucophæus est, ad pallidum uel subflauum inclinās, quemadmodum cercopitheci. Crura eius nigra sunt, digiti quinque in pedibus posterioribus: quorum postremus ab interiore parte perbreuis est, cauda longa & crassa ab ea parte qua lumbos attingit, lingua & dētes felis. Hoc ei peculiare, unde scriptores tam mares quàm fœminas concipere putauerunt, quòd meatū per amplum aperire solet in magno calore, clauso interim excrementi loco & cavitatē aliquam admittente. Testes etiam ut feles habet. A uento admodū sibi timet. Animosus & agilis est, ita ut magno etiam cani se opponere nō dubitet, imprimis uerò catum si inuenerit, tribus dentiū icibus strangulat. Et quoniam rostrum ei nimis acutum est, ægre crassiusculū aliquid mordere potest, & ne hominis quidem pugnum clausum, Hucusq; Bellonius. Misit ad me aliquando Ant. Musæ Brasauolus muris Irdici (sic enim appellabat) effigiē, quam ego priusquã ueram hanc à Bellonio publicatã uidissem, ichneumonis esse conijciebam, & rostro quidem (si barbã adimas) & auriculis ferè conuenit: sed differt cauda, qua felem magis refert, & alijs pluribus, quæ facile conferendo est obseruare. Volui autem eam quoq; quam Brasauolus communicauit effigiem non omittere, quòd etsi ichneumonis non est, alterius tamen animalis ad uiuum expressi icon mihi uideatur.

M V S I N D I C V S.

HACTENVS inter alia, quadrupedum aliquot uiuipararum figuras atq; descriptiones ex doctissimi diligentissimiq; uiri PETRI BELLONII Cenomani, (cuius pulcherrimos circa animalium stirpiumq; illustrandam historiam conatus, Deus opt. max. fortunet atq; promoueat,) Commentarijs Gallicis Memorabilium obseruationum suarum per diuersas trium orbis partium peregrinationes, mutuari & in Latinum sermonem quantum eius potui transferre uolui. Nunc ex eiusdem de Aquatilibus opere, Lutetia nuper accuratissimè edito (ex quo supra etiam de ichneumone scripsimus) de lupo marino & mure aquatico, & postea de ouiparis etiam nonnullis quadrupedibus, historias, & quorundam figuras pariter antehac nobis desideratas, adscribemus.

DE CASTORE.

CASTOR & fiber à Latinis dicitur, Aristotelis latak est. Eius magnitudo, rusticum medio cris notæ canem non excedit: pedibus tamen est breuioribus, neq; quatuor digitis à terra elatus, quorum anteriores caninis respondent, atq; ungulati sunt: posteriores, digitos oblongiores habent, latiore membrana intertextos, ut in palmipedibus, atq; adeò anseribus uiuimus, quibus in terra minimè ualet. Quamobrem suas cauernas non longè à litore seligit, è quibus exiliens, protinus in flumen aut mare ad conquirendum uictum immergitur. Vnde etiam ab Aristot.

Aristotele *πολυμυκτης*, hoc est, urinator appellatus est. Cæterum corpore est recurto, catelli pinguis modo, capite breui ac rotundo, auribus atq; oculis paruis & orbiculatis: nare anteriore, ut in felibus diffusa, ac barbâ longioribus obfusa, dentibus anterioribus quaternis (ut in muribus) oblongis, falcatis & ualidissimis, quorum superiores longi quidem sunt, sed inferiores extra maxillam prominent, superioribus longiores; posteriores ad talpinos aut porcinos accedunt. Pelle uestitur spissa, uillosa, ad ichneumonem accedente, nigrior tamen, ex qua chlamydes & chirothecas aduersus imbrium & frigoris iniurias conficere solent. Verum ea usq; ad caudam tantum talis est. Est enim castoris cauda, quiddam ueluti natura diuersum à reliquo huius animantis corpore: nam ea magis ad piscem accedit. Vnde Lotharingis per ieiunia in delicijs habetur, quod ea murænam bene præparata ipso gustu propemodum referat. In maiori castore sesquipedalis est, senos digitos lata, duos crassa, quatuor interdum librarum pondo, ad margines in tenuitatem desinens, membrana glabra ac liuida, contacta, super quam lineæ quædam squamas dimentientes incredibili artificio depictæ sunt: Cæterâ introrsum neruosa est, ut integrum piscem pinnis carentem, ac soleam referentem dixeris, qua ueluti gubernaculo quodam in aquis utitur. Quod autem ad internam totius castoris anatomiam spectat: in eo certè nihil magis admirandum, aut descriptione dignum esse duxi, quam testes, quibus pro corporis exiguitate, adeo ingentibus ac crassis præditus est, ut hi ad taurinos accedant, in quibus rotundi calculi, oui magnitudine, mihi plarumq; conspecti. Sunt autem hi medendis corporibus per multum utiles: quamobrem à mercatoribus magna solertia disquiruntur, magnoq; uanire solent. Fabulam esse putat Dioscorides, quod castor à uenatoribus excitatus, sibi testes execet, cum illuc usq; caput extendere nulla ratione possit. Verum quidem esse potest, mercatores aut uenatores, post exactos castoris testes, corpus ita uiuum aliquando dimisisse, ac nonnullos postea reperi-
fuisse castores testibus carentes. Proinde huiusmodi amphibio Europa nostra abudat, ut apud Burgundiones, Lotharingos atq; Austrios permulti cicures etiam hodie reperiuntur, Bellonius.

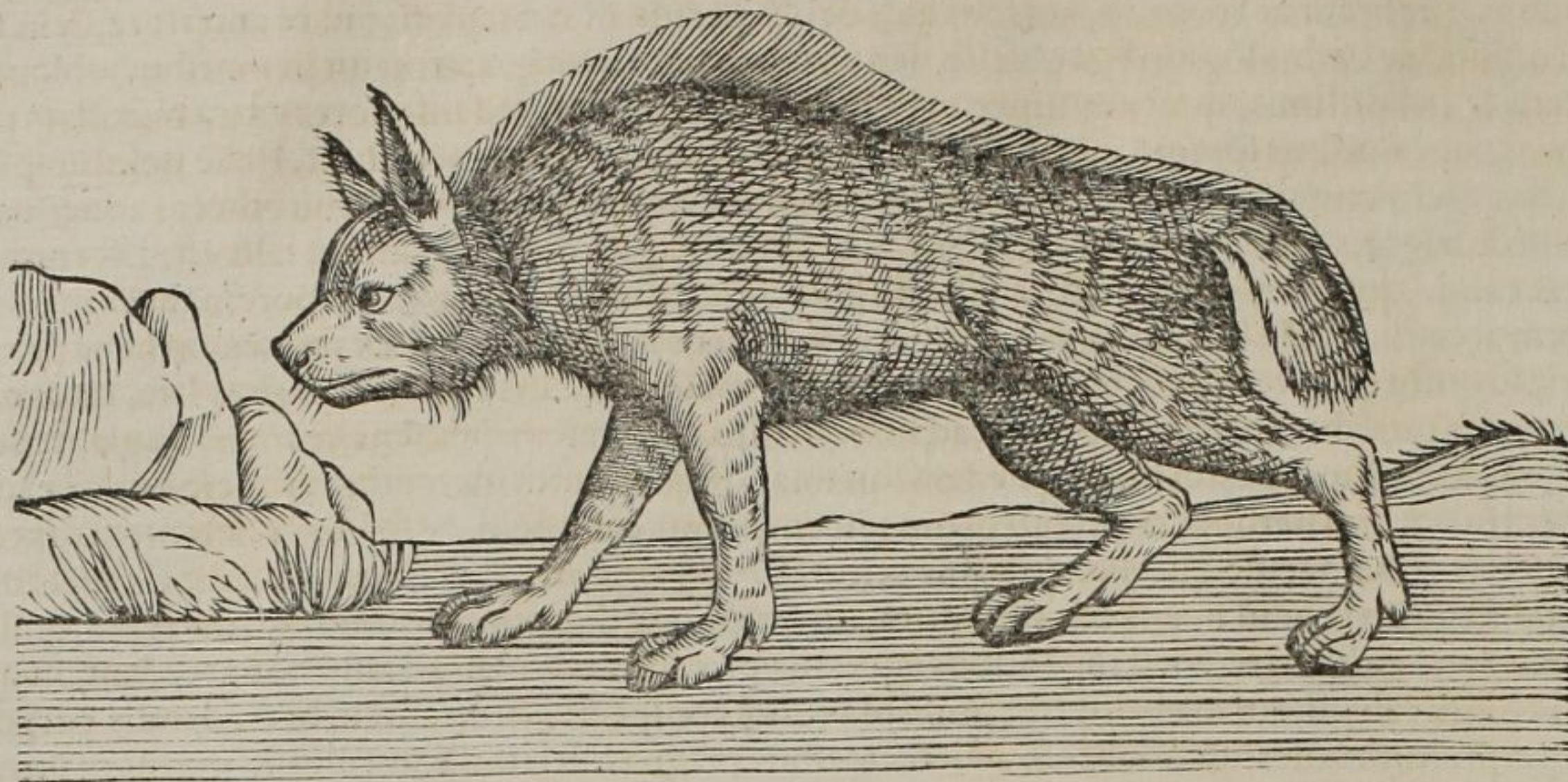
Atqui Aristoteles libro 8. cap. 5. fibrum à larae manifestè distinguit. Sunt (inquit) inter feras quadrupedes quæ uictum ex lacu & fluuijs petant, ut fiber, fatherium, satyrium, lutris, latax, &c. Nec alibi usquam puto uel fibri uel larae meminisse. Ea quidem quæ larae tribuit, fibro etiam conuenire uidentur, de pilo tantum an specie inter uituli marini & cerui pilum sit, affirmare non satis possum. Præterea in loco Aristotelis iam citato, quadrupedem feram nullam præter uitulum marinum, è mari uictum petere legimus: & mox castorem cum alijs numerari inter eas quæ ex aqua dulci uiuant, quamobrem miror quod Bellonius scribit castorem è mari etiam uiuere, nec Aristotelem aliter scribentem reprehendit. Locus etiam ubi ab Aristotele *πολυμυκτης* appelletur nullus mihi occurrit. Quæ alij partim lutra, partim latax, ea Plinius fibris tribuit, nempe quod sit animal horrendi morsus: arbores iuxta flumina ut ferro cadat: hominis parte comprehensa non antequam fracta concreperint ossa, morsus resolvere, ut Vuottonus etiam obseruauit. Postremo quod rotundos calculos oui magnitudine in testibus fibri sæpe sibi conspectos Bellonius testatur, in ueris testibus id accidere non sit mihi uerisimile: in adulteratis uero si calculi reperiuntur, nihil mirum. Adulterantur autem, ut nos monuimus, à quamplurimis.

DE LVTRA.

LUTRA castorem refert si caudam adimas, animal amphibium, fibrorum numero adscriptum, hoc tamen ab his distans, quod fiber utriq; aquæ & salis & dulci, lutra mari nunquam immergitur. Caput illi est caninum, dentes quoq; ad canem uenaticum accedentes: aures castoris: sed graciliori & longiori est corpore, oblongamq; teretem, & in fastigium desinentem caudam gerit. Vulpinis est cruribus, paulo crassioribus tamen, quibus magis in aqua, quam in terra ualet, habet enim posteriores pedes planos, & membranis communitos, ut in castore dictum est, pelle contegitur minus quam castor spissa, frequenti ac breui pilo conspersa, colore nonnihil ad castaneum accedente: quæ nobis per hyemem maximo est usui, magnoq; pretio diuendi solet. Cuius etiam causa, nostri uenatores magna sagacitate lutris insidiari solent: atque earum uestigia in litore, excrementorumq; piscium aristis commixtorum naturam obseruare solent. Piscibus enim lutra uescitur, lacubus, stagnantibus & quietioribus fluuiorum aquis insensissima; quos magna solertia, magnoq; impetu exterrens ad litorum cauernulas adigit, ut facilius intercipiat, copiosioreq; præda perfruatur: quanquam famem teneris etiam herbarum asparagis arceat. Cæterum cuniculos non longè à litore sibi excauat, à quibus mane exiliens, amplius quam duo miliaria sursum contra aquæ defluxum tedit, ut postea piscibus saturata, facilius secundum aqua decursum in destinatam sibi cauernam redeat. Plures catulos suis uberibus lactat, quos prouectiores, atq; adeo matres ipsas, uenatores per hyemem defluxis plantarum folijs peruestigare solent, Bello:

DE LVPO MARINO.

LUPUS marino etsi à ueteribus nihil, quod sciam, hæctenus traditum fuerit: tam insignis est tamen eius, siue prædonem, siue monstrum marinum dicere uolueris, forma, à labraæ (id est lupo pisce) longè diuersa, ut particularem sibi descriptionem promereri uideatur: Amphibium autem est animal, piscibus magna ex parte famem exaturans: in Oceani Bri

tannici litore aliquando conspectum, sic terrestrem lupum referens, ut non immeritò lupi nomen apud uulgum retinuerit. Cicutè diu uixisse aiunt, capite enormi, oculos permultis undecunq; pilis adumbratos gerens, nare ac dentibus caninis, robustisq; barbibus ore obfesso: pelle uillis erectioribus hispida: nigris maculis undiq; (ut & totum corpus) distincta: cauda oblonga, crassa, uillofa, ac spissa, cætera lupum referens: quemadmodum ex pictura proposita facile cernes.

DE MURE AQUATICO.

MURIS aquatici naturam ac descriptionē ab antiquis prætermittam fuisse miror: cum sit amphibium animal, atq; herbosis amnium ripis frequentissimum, id autē ab ijs factum est, uel quòd eius utilitatem illi nondum percepissent, uel quòd superfluum existimarent huiusmodi animalis genus inter aquatilia connumerare. Quanquā Plinius ea muri marini aut aquatico tribuat, quæ certè testudini debētur. Sed hoc reuera fatendum est, magnam esse huius cum rattis, hoc est maioribus nostris muribus similitudinem; hoc dempto tamē, quòd scemina tres excernendis excrementis (urina, facibus, foetu) meatus extrorsum distinctos præ se ferant. Proinde mus aquaticus præter aliorum naturam, etiam maximos amnes natando trançit; herbam depascitur; ac si quando ab origine sua, ac cõsueto domicilio recedat, iisdem frugibus uestitur quibus & ceteri mures. Proinde Nilo, & apud Strymonem frequentissimus est; quo in loco, sub noctē, sereno tempore deambulantes permultos ex aqua in ripam cõcedere, & aquatiles plantas erodere, atq; audito strepitu rursus in aquas demergi multoties conspeximus. Hæc Bellonius: qui figuram etiam addidit, quam nos omisimus, quòd muri maiori domestico (ratto) undiquaq; similis uideat, nisi quòd rostro est obtusiore: ut merito rattus aquaticus appellari possit; & Germanicè *Wasserrat*. Inuenio quidem ego apud ueteres quoq; muris aquatici uiuipari (non testudinis) mentionem factam, ut libro 1. Historiæ quadrup. uiuip. monui, pagina 830. Aristotelē scilicet in *Mirabilibus*, & Theophrastū citante Plinio, qui & alibi de iisdem: In Casinate (inquit) fluuius appellatur *Scatebra*, frigidus, in quo, ut in Arcadiæ Stymphali, enascuntur aquatiles musculi.

APPENDIX PRO QVADRVPEDIBVS OVIPARIS, de Chalcide, Chamæleonte, Crocodilo Nilotico & Terrestri, Scinco, Cordulo, Ranis & Testudinibus. Quæ omnia ex Petri Bellonij scriptis desumpta sunt, &c.

IRCA Caurum Aegypti, uesperis apparere solet parui lacerti genus muros perreptans, & muscas deuorans, quòd à Græcis uulgò *Samiamitos* appellatur, ab Italis *TARENTOLA* uel *terrantula* potius à terra, à ueteribus *CHALCIDICA LACERTA*.

CHAMAELEON.

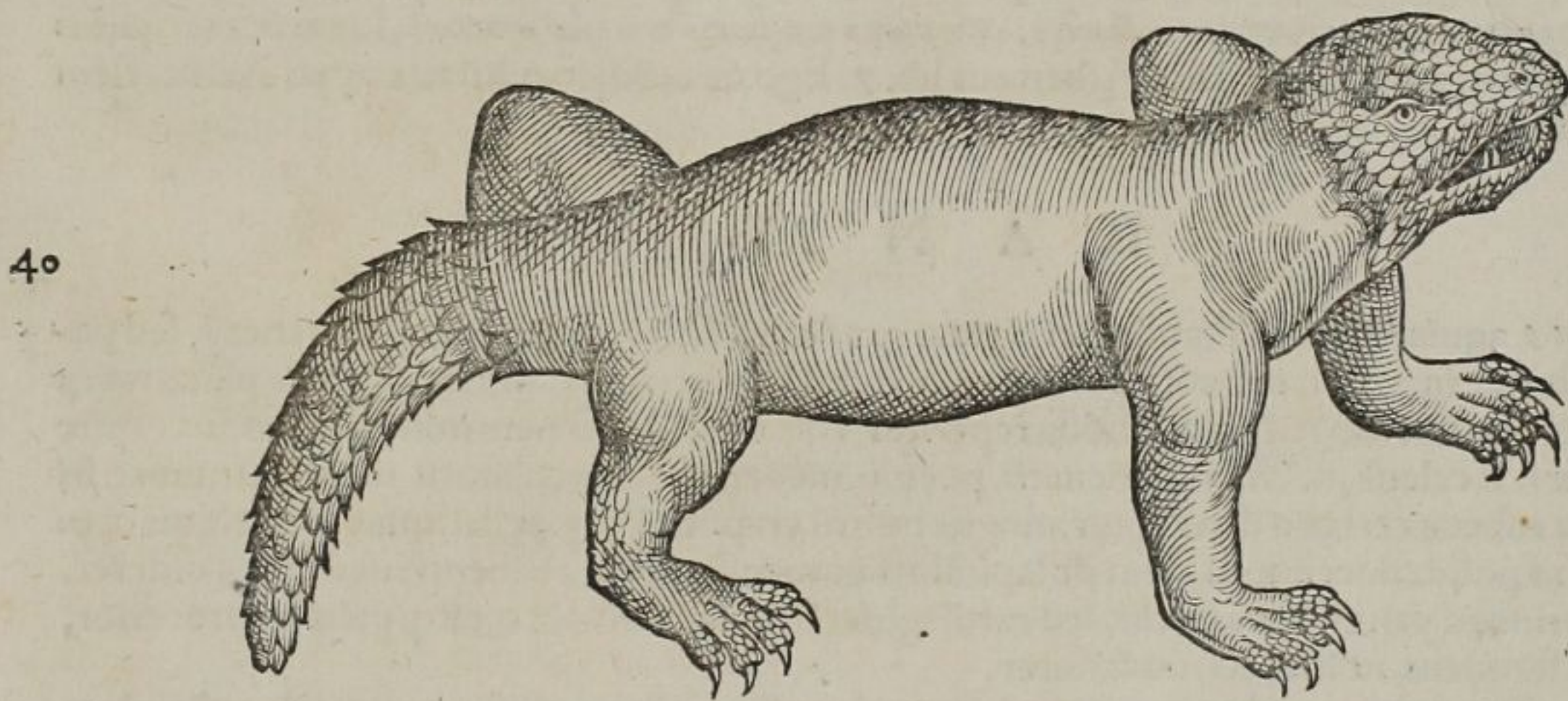
DICTVM est ranam ad chamæleonē hoc ipso accedere, quòd in capiendo cibo eadem ferè nitatur industria. Hoc autē ut certius ex scripto ac pictura appareat, de chamæleone etiam inter aquatilia dicere instituimus. est enim paludibus etiam frequens animal. Chamæleon igitur duplex à nobis conspectus est. Alter in Arabia pusillus, lacertam uiridem nō excedens, colore albicatē, subfuluis ac rubentibus maculis distinctus; alter in Aegypti afluarijs frequens, corpore, duplo quàm Arabicus, maiori: colore inter indicum & uiridem ambiguo, quē ex luteo in fuluum uariè cõmutare solet: unde uersicolorē chamæleonem antiqui appellauerunt. Vterq; autem chamæleonem

chamaeleon capite est cristato in camelopardalis modum, duobus utrinque ossiculis in summa fronte prominentibus: lucidissimis oculis, pisi magnitudine, sola pelle contextis, ut quod ab ea extet, milij magnitudinem non excedat; admodum flexilibus, ut altero sursum aut deorsum inspiciente, alter, praeter caeterorum animalium morem, aliò intentus esse possit. Iners est animal ut & salamandra, neque currere ut lacerta potest. Quamobrem hominum conspectum non refugit, nec facile terretur, imò nec morsu hominem appetit. Arbusta conscendit ob uiperarum ac cerastarum metum. Famem octo menses, atque interdum annum ferè integrum tolerat. Vnde falsò creditum est, eum nihil edere, ac uento ali. nam cum pulmonibus magnis per uentris latera expositis praeditus sit, uentum intrò magno impetu attrahit, eoque intumescit. Foramina ad nares & auditum habet. Oris rictum amplum, maxillas dentibus serratis supra & infra communitas, quales in typhiloti serpente uideas. linguam teretem, sesquipalmum longam: quam à longè in insecta, quibus maxime uescitur, uibrat: & mucore, quem in extremo spongiosum habet, muscas, scarabeos, locustas, formicas ad se adducit. Lineam habet sub uentre squamulis denticulatam, albam, ad caudam usque protensam, adeoque artificiose in huius animalis pedibus natura lusit, ut anteriores eius pedes à posterioribus maxime distideant. Anterioribus enim ternos intrà digitos, extrà binos: posterioribus autem ternos extrà, intrà binos posuit. Duodecim oua excludit, longa, lacertarum modo. Cor habet muris domestici magnitudine, hepatis lobos duos, quorum sinister maior est. Folliculus fellis grani hordei magnitudinem non excedit, sinistro hepatis lobo inhaerens, Bellonius.

DE CROCODILO NILOTICO.

CROCODILVS, nomine ac forma omnibus ex aequo notissimus: Niloticum animal est, amphibium, quadrupes, lacertosi generis: ouiparum, pisciuorum, ex parua origine in maximam molem crescens: dentibus longis, exertis, pectinatim utriusque maxillae infixis, quarum superior tantum moueri conspicitur; lingua pro corporis magnitudine adeò exigua, atque inferiori maxillae ita inhaerente, ut solum eius uestigium esse credas. Illi noctu diuque insidiantur indigenae, eiusque cutim salitam ac tomento conditam nostris mercatoribus diuendunt. Ea est rugosa, multis in tergo tuberculis armata, subtus laeuis, sursum uero sessilibus squamis aspera, ingenti cauda praedita, coloris undecunq; cinerici; à qua uasta ac breuiora crura emanant: pedibus in quinos digitos diffusis, robustissimis ac praelongis unguibus communitis, quibus terrestria animalia, atque adeò humana corpora discernere creditur. Huius figuram multa ueterum numismata referunt, multaque uerbes pellem eius ad insignem plebis admirationem, in palatiorum eminentioribus locis collocant: cuiusmodi Lutetiae in praesens sacris aedibus, atque adeò aula forensi maiore uidemus, Bellonius.

DE CROCODILO TERRESTRI.

CROCODILIGENUS terrestre, haud ita procerum, Aegypto atque Arabiae peculiare, reliquis animalibus infensum, lacertam prouectiorem ac maximam esse dixeris: à qua tamè praeter duritiem ac cutis firmitudinem hoc distat, quod caput crurumque articulos, atque adeò pedum digitos squamosos gerat. Verumetiam à Nilotico crocodilo hoc differt, quod caudam habeat in clauae modum tuberculis elatioribus asperam: qua corpora quibus insultat, atrocissime diuerberare creditur, Bellonius. Hoc animal, ni fallor, pharmacopolae quidam in Italia ostentant, & caudiuerberam nuncupant.

DE SCINCO.

SCINCVS eandem cum crocodilo naturam habere creditur, unde crocodilus minor à quibusdam appellatus est, nullumque praeterea uulgare nomen habet. Proinde quadrupes est, lacertae uiridis aut salamandrae magnitudine, ut pollicis crassitiem quadrantisque longitudinem non excedat, colore candido, quibusdam lineis in dorso puniceis transuersis;

cerastæ modo distinctus. Cætera cordulum (lacertum aquaticum) refert, nisi crassiore atque oblongiore esset corpore, cauda rotunda, squamisq; undecunque scateret: quas cum piscibus, ut & laterales lineas cõmunes habet. Sed ossibus præditus est. Edulis non est: Asia & Europæ peregrinus: Aegypti, Indiæ & Mauritanïæ alumnus, præsertim apud Memphim, quo in loco indigenæ exteratos, ac sale uel nitro inueteratos scincos mercatoribus diuẽdere solent, quos isthic adferant.

DE CORDULO.

CORDULVM Aristoteles, κέρυλον Numenius uocat, id salamandrini amphibij genus, quod pharmacopolarum officinæ falsò pro Scinco exponere solent, uiuiparũ animal esse comperimus, admodum alacre, in quo salamandram excedit: scinco multò minus, branchijs præditũ, pinnis lateralibus carens, caudam laxam & latã habens, siluri modo (quoad paruũ magno licet conferre) minimè squamosum, tergore nigricante, ac glabro, tuberculis tamen horridulo, quodq; facile glubi potest, digitisq; attrẽctatum lacteum humorem ut salamãdra emitit, qui naribus admotus uirulẽtum quidpiam referat: rostro obtuso, dentibus asperioribus cõmunio, digitis anteriorum pedũ in quaternos, posteriorũ in quinos articulos diuisis: quod dum per aquam fertur, pinnam carnosam erigit, quæ à uertice secundum dorsum usq; ad caudã protensa, ipsam ambire conspicitur. quamobrẽ linuoso corporis impulsu, siluri, anguillæ ac murenæ modo natate solet. Proinde quòd ad eius interiores partes attinet, linguã ranæ fluuiatilis modo spongiosã habet, qua glutinis more facile ad os adducit hirudines fluuiales & terrestres oniscos & lãbricos, quibus præcipuè uescitur: ob idq; circa fauces quiddam ueluti carnosum ad linguæ radicem illi extuberat. Cæterum costis ac sterno, ut & salamandra caret, ossãq; pro spinis gerit. cor spongiosum, dextro lateri incumbens, cuius auricula sinistra maiorẽ pericardij partem occupat: pulmonibus caret, branchijs enim præditus est. hepate est nigerrimo, ad cõuexam partem aliquantulum bifido, liene subrubro, uentriculi fundo adherente: renibus spongiosis, cruribus ferè incumbentibus, qua in parte (& circa spinam) carnosus tantum comperitur, alioqui ad pectus, & sub uentre totus cutaneus est: oua gerit in bicorni uulua per ordinem, ut in uiuiparis cartilagineis disposita, quæ rufo quodã adipe fouentur, ex quibus postea uiuos fœtus, eosq; numerosos, ut & salamandra excludit, Bellonius. ¶ Nos hoc animal non cordulum, sed lacertum aquaticũ nominauimus, & figurã eius historiamq; inter quadripeda ouipara posuimus. Quòd si brãchias habuerit (ut Bellonius scribit, neq; dum enim id satis obseruauit, in siccis quidẽ, quos hæc dum scriberem inspexi, nullæ mihi apparuerunt) non dubitabo etiã ipse cordulũ esse fateri. Cordylum Aristoteles amphibiu esse scribit, & perire illum Sole exiccatum (ἀναθνήσκει, lego ἀναθνήσκει.) Numenius eundem in Halieutico curylũ (κέρυλον) uocat, his uersibus: Τοῖσι κερυλον πάντα τὰ ποταμίου αἰο δὲ μύρα, κέρυλον ἢ περιλίαι, ἢ εἰναλίαι ἐρηπλάαι, Idem & cordylidis meminit γλακίλλω κέρυδοντιμ appellans, Athenæus lib. 7. Ego de cordylo nihil tale apud Aristotelem legisse memini.

RANAÆ.

RANA aquis innatat, saltando per terram graditur. Multorum quidem est generũ, sed palustris ac marina tantũ edulis est. Venenata est quæ cœnosis antris ac cloacis plãtarumq; radicibus, & sub terra altè defossa reperitur, rospum & buffonem nominãt, è cuius capite detracti calculi, oculis ac uenenatis poculis mederi falsò circulatorũ uulgu autumat. hi enim potius à rubetæ cerebro detrahũtur: uulgu nostrũ crapodinas appellat: quas ab antiquis chelonites uocatas postea docebimus, cum de lapidibus nomen à piscibus habentibus à nobis differet.

Rana marina ad palustrem accedit, sed cartilagineas habet ossium loco, estq; palustri procerior, atq; æstuarijs frequens, ut suo loco tractabitur.

Rana palustris paucis antehac annis in cibis apud nos expetita, ore est prægrandi, nullis dentibus prædito, quod foras ex aqua, testudinis modo, emittit, ut auram excipiat: chamæleonẽ in cibo capiẽdo imitatur, uesciturq; muscis, locustis, millepedibus, crucis, culicibus: quibus dũ insidiatur, linguam ternũm digitorũ longitudinis foras exerit ac uibrat, in cuius extremo spongiosus quidam ueluti mucus, uisci modo, quicquid contingit, agglutinat, ut integrũ scarabeum plerunq; in aluum demittere conspiciatur. Ad quod munus ossicula utrinq; duo in radice linguæ (ut & serpentes) habet, quibus ipsa miro naturæ artificio cõfirmatur. Ranæ oua pariunt, coeunt, fœtusq; emittunt continuo ueluti filo sibi coherentes (carnes minutim conscissas ac nigras esse dixeris) gyrynos uocant, oculis & cauda insignes, qui mox in posteriores pedes abeũt. Ranæ hepar in tres lobos distinctum est, sub quo una utrinq; pulmonis pars apparet: lienem quoq; rotundum & paruũ habet: intestina nodulis intercepta, uescicam, testes, ac cætera ferè interiora membra reliquis animalibus terrestribus similia, Bellonius.

¶ RANA muta quam gibbosam cognominauit, ab Italis sconpiffon, id est permictrix, appellatur, eam procul saltare aiunt, & interim permingere hominem.

TESTV=

Quadrup. uiuipar.

TESTUDINES.

27

VIPARORVM amphibiorum quadrupedum naturam habent omnes ferè testudines. Hæ uerò et si præter aliorum, quos descripsimus, aquatiliū quadrupedum morem, concha longè durissima contegantur, quia tamen lacertosi generis esse nemo negauerit, post crocodilorum species iure describendas esse duximus. Marinae testudines duorū sunt discriminum, longæ ac rotundæ, ambæ litorales. Longæ tamen magis pelagiæ, quæ (ut & reliquæ omnes) dum paulum in aqua steterūt, per eius summum tantisper caput exerunt, dum externo aëre (quod & uitulis marinis accidit) pulmones, quos carnosos & sanguineos habent, saturauerint. Testudines enim in mari per nares spiritum trahere necessarium fuit, cum branchijs careant, uescam quoque ut & reliqua quadrupeda terrestria habent. Omnibus item testudinibus hoc est peculiare, ut mortuæ sicut & delphini supina fluctuent. Mares planam subtus testam, foeminae concauā habent. Oblongas testudines omnium maximas in portu Torrae rubri maris ciuitatis frequentes uidimus, quarum testæ, uanni bene magni longitudinem ac latitudinem exæquant. Caput habebant admodum solidum, atque os ita durum, ut uel crassissimos asseres eroderent. Proinde omnes edules sunt, atque optimi gustus, (sed Græcis per religionem his non licet uti,) fluuiatilesque præter magnitudinem omnino imitantur, quemadmodum & marinae rotundæ ad terrestres ac nemorales ipsa forma accedunt, quarum plurimas in foro Veneto me uidisse memini, calice conuexo, multis tuberculis elato, inæquali tegmine, in gyrum crenato, duro, rigidoque, utrinque decliui, ac cataphracti clypei modo in rotunditatem desinente: cauda breuiore, capite admodum duro, rostro aquilino, ferè osseo, dentibus & lingua carente, adunco, cuius margines cultelli in morem secare possent.

Fluuiiales testudines, Aristoteles hæmidas (emydas uocat, quas à chelonijs secernere uidetur: ob id (ita enim puto) quod lato neque ita conuexo dorso appareant. Græci ποτάμια χελώνια uocauerūt. Plinius Lutarias testudines appellare maluit, quod luto ac cœnosis paludibus oblectentur: à marinis testudinibus ipsa tantum testæ uastitate distant. Sunt enim harum, quemadmodum & marinae, quædam longæ, aliæ etiam rotundæ, Bellonius. Atqui nos testudinem lutariam à fluuiatili diuersam esse suo loco ostendimus.

Montanas testudines Græci ἀεναίς, nostri nemorales, alij terrestres appellauerunt, omnium longè delicatissimas, ac magis salubres: quamobrem à medicis in resumptiuo uictus genere, hecticis, & marasmo ac tabe laborantibus præcipi solent. offerunt autem eas capitibus ac pedibus ablatis, uel furno, uel testa exalatas: uel cum pineis, pistacijs & saccharo subactas, ex quibus alimenti genus conficiunt quod tortugatum nominant. Multæ sunt in Thracia, Macedonia, & apud nostros Linguoscythicos, quarum forma ad marinas rotundas, sola magnitudine dempta, accedit.

Inauditum antiquis testudinis genus apud Turcas è longinquis regionibus allatum uidi: cuius testa rara est ac pellucida, chrysolithi colorem mentiens, ex qua Turcæ cultellorum manubria efformant, tantum pretij, ut etiam clauis aureis exornare non dedignentur, Bellonius.

40

SALAMANDRAE figura falsa. Nos ueram salamandræ iconem suo loco dedimus, paginâ 50 74. in Historia quadrupedum uiuiparorum: ubi falsam quoque, reprehendendi tantum causa illos qui eam publicarunt, posaturi eramus: sed obliuione quadam factum est ut illic sit omissa. Apparet autem confictam eam esse ab imperitis quibusdam, salamandram & stellionem animal unum arbitris: & cum à stellis stellionem dictum legissent, dorsum eius stellis insignire uoluisse.

F I N I S.

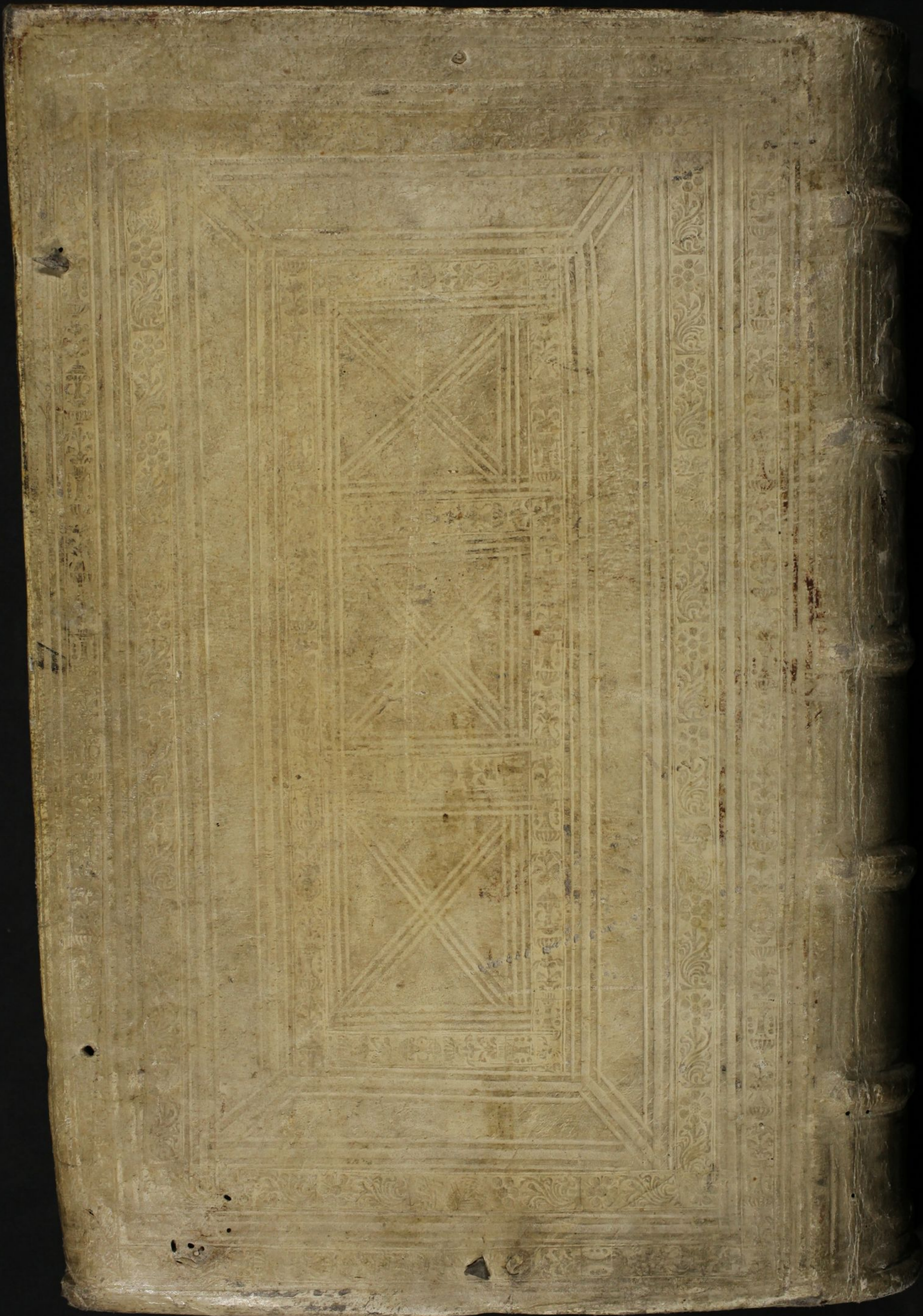
64/50

Sc 4209

2° (1)

CONRADI GESNERI
medici Tigurini Historiæ Anima-
lium Lib. I. de Quadru-
pedibus uiuiparis.

OPVS Philosophis, Medicis, Grammaticis, Philologis, Poëtis, & omnibus
rerum linguarumq; uariarum studiosis, utilissimum si-
mul iucundissimumq; futurum.

AD LECTOREM.

HABEBIS in hoc Volumine, optime Lector, non solum simplicem animalium historiam, sed etiam ueluti com-
mentarios copiosos, & castigationes plurimas in ueterum ac recentiorum de animalibus scripta quæ uidere hactenus nobis
licuit omnia: præcipue uerò in Aristotelis, Plinij, Aeliani, Oppiani, authorum rei rustica, Alberti Magni, & c. de animalibus
lucubrationes. Tuum erit, candide Lector, diligentissimum & laboriosissimum Opus, quod non minori tempore quam
quidam de elephantis fabulantur, conceptum efformatumq; nobis, diuino auxilio nunc tandem in lucem ædimus, non modo
boni consulere, sed etiam tantis conatibus (ut alterum quoq; Tomum citius & alacrius absoluamus) ex animo fauere ac be-
ne precari: & Domino Deo bonorum omnium auctori seruatoriq;, qui tot tantasq; res ad Vniuersi ornatum, & uarios ho-
minum usus creauit, ac nobis ut ea contempleremur uitam, ualetudinem, otium & ingenium donauit, gratias agere maximas.

TIGVRI APVD CHRIST. FROSCHOVERVM,
ANNO M. D. LI.

1893/94 S. 1213

